Eik pas mamą, tėtis neturi laiko!

FRANÇOISE DORIN

Alma littera

FRANÇOISE DORIN

Eik pas mamą, tėtis neturi laiko!

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Irmina Kovalčikienė

Alma littera

UDK 840-3
Do-292

Versta iš: Françoise Dorin
VA VOIR MAMAN,
PAPA TRAVAILLE!
Éditions Robert
Laffont, Paris, 1976

ISBN 9955–08–305–0

PIRMAS SKYRIUS

„Eik pas mamą, tėtis neturi laiko!"

Aišku? Taip, Agnesei aišku: tėtis neturi laiko. Tėtis uždirba pinigus. Tėtis stengiasi, kad nedidelė jo šeima visko turėtų užtektinai ir šiek tiek daugiau. Taigi tėčiui negalima trukdyti. O mama turi stengtis, kad jam niekas netrukdytų. Taigi mama rūpinasi vaikais. Mama rūpestingai tvarko šeimos biudžetą. Mama sužiūri visus namų reikalus. Mama stengiasi, kad šeimoje viskas klotųsi sklandžiai ir darniai. Agnesė mano, kad tai gerai. Tai normalu. Tai teisinga. Taip buvo ir jos šeimoje... tiksliau, jos tėvų šeimoje. Ir net negalėjo būti kitaip. Agnesė ir jos sesuo Mariana vaikystę ir paauglystę praleido su tėvais – ponu ir ponia Imberais, Ležanro gatvėje. Tik jau nepamanykit, kad toje gatvės dalyje, kur šalia Sent Uano alėjos!.. Jie gyveno prie Malzerbo aikštės. Taip sakant, Monso lygumoje... Beje, ponas ir ponia Imberai yra tikri miesčionys... irgi taip sakant.

Ponas Imberas, buhalteris ekspertas, veiklus ir skrupulingas žmogus, savo priedermes suprantantis sutuoktinis ir tėvas, daugiausia laiko skirdavo darbui ir teturėjo vienintelį tikslą – sukurti saviškiams, – šis savininkiškas įvardis čia tinka kaip niekad, – patogų, gal net pasiturimą gyvenimą.

Ponia Imber, tikra namų šeimininkė, patenkintos (bent jau materialiai) sutuoktinės ir motinos pareigas atlikdavo nuolankiai, kaip savaime suprantamas. Tėvų tarpusavio santykiai buvo kaip pridera, viešpatavo tvarka. Tyla taip pat.

Šalia, svetainėje, nutiesta Le Mano lenktynių trasa. Pavojingu viražu nuo gėlių stovo – lenktynininkų aptarnavimo zonos – iki stalo su ratukais ir tiesios kanapos linijos Žeromas burzgina savo sportines mašinėles. Vėl pasigirsta Seržo balsas. Jis jau beveik graudus:

„Eik pas mamą, tėtis neturi laiko!"

Aišku? Agnesė grįžta prie savo minčių. Taip, būtų aišku... jei mama nedirbtų. Tačiau mama dirba. Mama irgi uždirba pinigų. Žinoma, mažiau nei tėtis. Kol kas. Bet ji atkakliai dirba kaip tik todėl, kad galėtų netrukus parnešti tiek pat. Ką gali žinoti, gal net ir daugiau. Šiaip ar taip, mama savo ruožtu taip pat stengiasi prisidėti, kad saviškiams, – šis savininkiškas įvardis kol kas dar tik iliuzinis, – būtų visko užtektinai ir šiek tiek daugiau. Taigi ir mamai negalima trukdyti. Ji irgi galėtų pasakyti:

„Eik pas tėtį, mama neturi laiko!"

Bet jeigu ji taip pasakytų, ką tada darytų Žeromas, stumdomas nuo tėčio prie mamos, nuo mamos prie tėčio? –

„Viskas paprasta! – pasakytų žmonės, neturintys vaikų, – jis imtų žaisti vienas". Vaikai tų, kurie jų neturi, visada tyliai žaidžia vieni. Jų mergaitės siuvinėja nesusibadydamos pirštų ir nelaužydamos adatų, jos veria perlus nekišdamos jų į nosį ar į burną, jos užsižaidžia pardavėjas nereikalaudamos nei klientų, nei pinigų, nei mamos konservų, žaisdamos medicinos seseles jos pasitenkina vienu ligoniu – meškučiu, būdamos mokytojos jos neverčia mamos vaidinti blogo mokinio (čia mamos nepamainomos), kuris dešimt, dvidešimt kartų iš eilės suklysta sakydamas daugybos lentelę, kurį galima barti, bausti, kuriam prireikus galima gerai įkrėsti!

Berniukai tėvų, kurie jų neturi, gražiai piešia į sąsiuvinius ir neturi jokių slaptų minčių apipiešti sienas. Jie žaidžia su lėktuvais, bet ne su bombonešiais, ne su reaktyviniais, pramušančiais garso sieną, o ne! Jie žaidžia vien tik su sklandytuvais. Jei su revolveriais, – tik su tokiais, kuriems užmauti duslintuvai, jeigu muša būgnus, – tiktai begarsius. Jie žaidžia tylenius Tarzanus ir nebylius, žinoma, iš baimės nustėrusius liūtus. Jie žaidžia Robiną Hudą ir indėnų vadą Užrakinta Burna, kuris sijų genčiai uždraudė rėkti karo šūkį.

Tačiau Žeromas – ne toks išgalvotas. Jis – realus vaikas, ir jam nepatinka tyla. Nei vienatvė. Kaip paaiškinti mažyliui, kad jis nepasijustų nemylimas ir nepradėtų maištauti, jog tėvams reikia ramybės... o ne triukšmingos jo draugijos, jog jiems reikia pabūti vieniems... o ne ištisai būti su juo? – „Viskas paprasta! – tęstų neturintys vaikų, – jums

tereikia jam pasakyti, kad jei mama ir tėtis dirba, jie dirba dėl jo, kad galėtų jam nupirkti gražių drabužėlių, gražių žaislų, kad visi galėtų puikiai paatostogauti, kad būtų aprūpinta jo šauni ateitis; o jeigu mama ir tėtis dirbs mažiau, vaikas nebebus taip lepinamas, taigi jo paties labui būtų leisti jiems dirbti ar ilsėtis, kai pagaliau jie gali pailsėti, – kad tėveliai nesusirgtų, kad galėtų ir toliau dirbti ir jį lepinti".

Suprantama, šitaip gražiai paauklėti vaikai tėvų, kurių jie neturi, nuo pat lopšio apdovanoti budistų vienuolių išmintimi, susigėdę dėl to, kad išdrįso sutrukdyti brangiuosius savo tėvelius, ant pirštų galiukų – neknerkdami ir nesmerkdami – išstypčioja savo kambarin pamedituoti į rožinę knygelę surašytų Konfucijaus minčių.

Agnesė nenorom nusišypso: tarpduryje pasirodo jos vienuolis išminčius, po abiem pažastim pasikišęs po mašinytę, rankytėse laikydamas irgi po mašiną, nusmukusiomis kelnyčių petnešomis. Jos jam trukdo. Jis kelia rankas tų petnešų pasitaisyti. Iš po pažastų abi mašinytės iškrinta. Bandydamas jas pagauti, jis išmeta kitas dvi. Viena pavažiavo po lova. Jam reikia kaip tik tos. Jis jau keturpėsčias. Lenda. Duslus garsas: jis susitrenkė kaktą. Sekundę tyla. Apsisprendimo sekundė. Pasirinkimo sekundė: ištvermė ar silpnumas? Riksmas: „Mama!" Jis pasirinko silpnumą. Už tai negalima ant jo pykti. Agnesės išminčiui ketveri.

Ji prisimena pareinant Tėvą: nepriekaištinga tamsi eilutė. Granatų spalvos kaklaraištis su baltais dryželiais. Rankogalių sąsagos auksinės: šiandien sekmadienis. Pradėjęs

pilnėti, pradėjęs plikti, veide pradėję ryškėti kapiliarai: jam keturiasdešimt. Kakta raukšlėta. Ant nosies akiniai. Ant piršto vestuvinis žiedas. Tai Tėvas. Suklysti neįmanoma. Toks gali būti tik Tėvas. Tačiau toks yra ponas Imberas. Seržas visai kitoks. Tėvas negali turėti užpakalio, kurį formuoja standžiai aptempti džinsai. Todėl kad Tėvas užpakalio neturi. Jis nevaikšto basas po namus matant vaikui, visą dieną šiam kartodamas apsiauti šlepetes, kad nesušaltų. Jis nenešioja ant viršugalvio juodų akinių, kad šie prilaikytų neklusnias plaukų sruogas. Jis nevaikšto iki bambos atsagstytais marškiniais ir lempos šviesoj nerodo įdegusio savo pilvo. Jis nenešioja ant riešo grandinėlės. Tėvas, matydamas savo sūnų verkiantį, nepasakys: „Kaip jis nervina, kai pradeda bliauti!" Tik Seržas vaiko paguosti atbėgusiai mamai gali pareikšti: „Tu iš to vaiko padarysi gėjų!"

Agnesė patraukia pečiais: ją apkaltinti gėjaus gimdytoja, taigi motina kastruotoja, savavale, piktnaudžiautoja, – to jau per daug! Taip pasakyti Agnesei, kuri kasdien sau priekaištauja, kad Žeromui per mažai skiria dėmesio, per mažai jį palepina švelnumu, per mažai juo domisi, jai, kuri ką tik paėmė sūnų ant rankų ne kad paglamonėtų, o tik kad jis nebeverktų, kad greičiau nurimtų, kad tik jinai galėtų vaiką paleisti ir grįžti prie darbo. Taip pasakyti Agnesei, kurią dabar greičiau erzina nei jaudina šis šlapias vaiko skruostas, limpantis prie jos veido, ir šniurkščiojanti jo nosytė, Agnesei, kuri dėl to jaučia gėdą ir neturėdama kitos išeities, susinervinusi ir graužiama sąžinės, atsiduoda įprastam Sopulingosios Motinos vaidmeniui.

Žeromas visai įsirauda. Dabar ne metas aiškintis. Agnesė atkerta:

– Gal nori, kad uždaryčiau jį į kambarį ir kad jis valandą verktų?

Seržas apsimeta nenugirdęs.

– Dar niekad nemačiau tokio vaiko! Jis nuolat sekioja mums iš paskos. Nė minutės ramybės!

Agnesė pažvelgia į jį pašaipiai. Nutaiso abejingą miną. Priekaištingai tyli. Seržas užsidega cigaretę. Žinoma, iš šalies atrodo, kad jis neteisus. Tačiau Seržas tai daro ne iš blogos valios: jis tikrai mano, kad niekada neturi nė minutės ramybės. Bet kaip vaikas, kurį jis mato tik retkarčiais, kuriuo jis visiškai nesirūpina, dėl kurio jis niekada nėra išsižadėjęs nei savo dvasios, nei savo veiksmų laisvės, – kaip tas vaikas gali jį taip slėgti? Seržas nesupranta. Tikriausiai Žeromas jo gyvenime nieko nepakeitė. Agnesės gyvenime – pakeitė. O jis, Seržas, kasdien, kaip ir anksčiau, kaip ir paprastai, keliasi vėlai, voliojasi lovoje skaitydamas laikraščius, kuriuos jam su pusryčiais ant padėklo atneša nuolankioji ponia Klary. Jis vis taip pat godžiai puola prie skrebučių ir prie dienraščio, kurio Paryžiaus pikantiškų žinučių skyrelį iš dalies papildo ir pats, vis taip pat mėgaujasi juoda kava ir panašiomis laikraščių rubrikomis. Paskui jis pradeda dirbti. Vadinasi, paskambina trims keturiems tokiems pat naktiniams paukščiams kaip ir jis pats, sudarantiems jo P. K. („Paskalų Klubo") branduolį, su jais apšneka nakties linksmybių verslą apskritai ir kokią nors pramogą atskirai. Paskui, kadangi šalia plyšauja tranzis-

torius, o Seržas yra linkęs į narcisizmą, ačiū Dievui, atmieštą humoro, Seržas nė nepajunta, kaip pusantros valandos prabėga vonios kambaryje, per tą laiką jis kasdien stengiasi užkirsti kelią skaudžioms metų, nemiegotų naktų ir viskio pasekmėms, galinčioms pasireikšti bet kada, nors dabar dar beveik nematomoms. Pagaliau jis atsainiai, bet rūpestingai apsirengia, o tai mūsų laikais yra elegancijos viršūnė, ir išeina iš namų tuo pat metu kaip ir ponia Klary, baigusi smulkią savo namų ruošą, smulkius skalbinius, smulkius pasiruošimus vakarienei, smulkius drabužių palaidymus ir skubanti pasirūpinti savo didžiuoju sūnumi, mat šis išėjo iš kalėjimo, atsėdėjęs už... smulkią vagystę iš smulkių prekių krautuvėlės.

Po kiek laiko Žeromas grįžta iš darželio su Elizabeta, jauna vokietaite, kuri prižiūri Žeromą, kol grįžta Agnesė, o kartais ir iki rytojaus ryto, jei Agnesė nusprendžia su vyru nueiti į kokį nors renginį. Tėvas su sūnumi dažnai prasilenkia laiptinėje. Laiko pakanka tik greitam pakštelėjimui į skruostą, klausimui: „Grįši vakarienės?" ir atsakymui: „Ne, ne šį vakarą, gal rytoj". Laiko pakanka tik liūdnam „aa...". Tik nesmagiam: „Aš vėluoju". Minutė. Ne daugiau. Tai neturėtų labai slėgti Seržo. Nebent šiek tiek... dėl Agnesės, mat ji vakarais, jis žino, atsigriebia už tą minutę valandų valandas aiškindama apie ne-tokį-kaip-visų-tėtės-darbą, darbą, kuris panašus į pramogą, bet kuris iš tiesų yra labai sunkus, labai sekinantis, apie „vargšą tėtį", kad jis priverstas dirbti, kai kiti miega, ir koks jis nelaimingas taip retai tegalėdamas matyti savo sūnelį... Dėl Agnesės,

mat ji, prisiskaičiusi pedagoginės literatūros, stengiasi palaikyti – sąmoningai ir sėkmingai – jo, kaip pavyzdingo tėvo, aureolę, nesuvokdama, kad ta nepelnyta aureolė jį varžo kaip per ankštas drabužis.

Žinoma, tai jam netrukdo su draugu nueiti į vakarėlį ar į barą, nors tai ir neįeina į jo profesines pareigas, tuo metu, kai jis galėtų grįžti namo ir pavakarieniauti su Žeromu ar jį užmigdyti. Ne, tai jam netrukdo... Bet tai jį verčia skambinti namo, sugalvoti kokią nors dingstį, apsimesti, nors ir nelabai sėkmingai, susidomėjusiam, kaip Žeromui sekėsi darželyje. Prieš padėdama ragelį Agnesė visada pasako: „Ačiū, kad paskambinai". Ji taip sako dėl vaiko... dėl aureolės... O Seržą tai erzina. Bet tai jam netrukdo grįžti vėlai naktį, kaip ir seniau, kaip paprastai. Jis dažnai pažadina ir Agnesę... bet ne įjungdamas patefoną ir ne uždėdamas tuo metu jai labiausiai patinkančią plokštelę. Nes gretimame kambaryje labai jautriai miega Žeromas. Jis jai pasakoja apie vakarėlį. Bet be entuziazmo, be juoko protrūkių, be šūksnių, dar neseniai gyvinusių jo pasakojimus. Dėl Žeromo. Jie dar mylisi, bet savo aistrą tvardydami. Dėl... Pasimylėjęs jis dar prisispausdavo jai iš nugaros ir kvėpdavo jos viršugalvio šilumą... Bet neilgai, nes po keleto valandų Žeromas... Žeromas... Žeromas... Ne, išties jis neturi nė minutės ramybės. Nepaisant visko, jis buvo teisus ir neseniai suprato kodėl: Žeromas jį slėgė – tik ne tiesiogiai, yra dar tarpininkė.

Jam apie tai reikėjo pasikalbėti su Agnese. Jis tuojau su ja pasikalbės. Jie pagaliau bus vieni: Frederikas, Že-

romo krikštatėvis, pažadėjo šį sekmadienį po pietų pasiimti krikšto sūnų pasivaikščiot po miestą: jie nueis į Tiuilri lėlių teatrą, į Zoologijos sodą, ledų į Drugstorą. Agnesei Žeromą pavyko nuraminti tik pradėjus jam smulkiai pasakoti apie šias viliojančias galimybes ir be galo rimtai aptarus su juo drabužius, kuriais jaunikaičiui derėtų pasipuošti rengiantis tokion rimton iškylon, ir čia suskambo telefonas. Seržas pakelia ragelį. Skambina Frederikas, atšaukia iškylą ir nė nerausdamas skiedžia: sutikęs pritrenkiančią panelę, tokių apskritimų, tokią linksmą, tikrai nepaprastą! Rytoj ji išskrendanti į Karibus. Negalima praleisti progos. Atleisk, bet tu pats viską supranti. Viso, berneli! Iki rytojaus redakcijoj. Aš tau viską papasakosiu.

Iš sutrikusios Seržo minos Agnesė tuojau viską supranta. Ji nemėgsta Frederiko, mados pasaulio fotografo prototipo, merginų ir automobilių kolekcininko, beveik karikatūriško. Prieš vestuves Frederikas su Seržu buvo neišskiriami draugai, ir ji mano, – beje, ne be pagrindo, – kad jis Seržui, vadinasi, ir jai, yra pavojingas. Tačiau Agnesė nepalieka Seržui laiko pameluoti už draugą.

– Lažinuosi, – sako ji, – jog vargšą Frederiką paskutinę minutę pasiuntė į provincijos gilumą daryti reportažo!

Seržas pritariamai linkteli galvą. Kreipdamasi į Žeromą ji tęsia toliau: „Vargšui tavo krikšto tėčiui tikrai nepasisekė. Jam ši iškyla su tavimi būtų buvusi tikra šventė!“ Šunsnukis Frederikas tapo „vargšu krikšto tėčiu“: tėčio draugams taip pat priklauso jo aureolės kraštelis.

Žeromas, kaip didelis, protingas berniukas ir tikras realistas, neparodo nusivylęs ir ryžtingai pasisuka artimiausion savo ateitin, tai yra į mamą.

„Tai ką darysim?“

Klausimas, kaip Damoklo kardas nuolat kabantis virš Agnesės laisvės, nukrito dar kartą. Dar kartą Seržas dingsta, lyg tas klausimas niekaip negali būti skirtas jam. Dar kartą Agnesė pradeda sūnų kalbinti ir jau žino, kaip ta kalba eisis:

– Jeigu nori, mamytė pasisodins tave prie savęs ir tu galėsi spalvinti knygeles.

– Ne, aš šįryt baigiau spalvinti su Elizabeta.

– Tada mamytė duos tau žurnalų, gražių spalvotų žurnalų, tu galėsi karpyti iš jų paveiksliukus.

– Ne, man neįdomu.

– O mašinytės? Nebenori žaisti su mašinytėm?

– Ne, aš noriu eiti su tavimi į Zoologijos sodą.

– Sūneli, aš negaliu, man reikia dirbti.

– Kodėl?

– Pats gerai žinai. Aš tau jau aiškinau. Visi suaugę dirba.

– Bet ne sekmadienį.

– Kartais ir sekmadienį. Aš privalau.

– Kodėl?

Kodėl? Agnesė nusišypso pagalvojusi apie mažuosius išminčius tų žmonių, kurie vaikų neturi, ir įsivaizduoja, kaip ji į vaikišką Žeromo „kodėl?“ atsakytų suaugusiųjų „todėl“: „Aš dirbu sekmadienį todėl, kad man trisdešimt

dveji, todėl, kad nuo pat vaikystės visąlaik svajojau kurti teatrų dekoracijas, projektuoti butus ir parduotuves; todėl, kad man pasisekė tapti populiaria prabangių parduotuvių vitrinų dailininke; todėl, kad, tau gimus, savo noru išsižadėjau puikios ateities, kad galėčiau visiškai atsiduoti tau, todėl, kad per tą laiką, kol rūpinausi tavimi, tavo poilsiu, tavo priežiūra, tavo sveikata, tavo pasivaikščiojimais, tavo žaidimais, nė akimirką nesilioviau galvojusi apie tą dieną, kada vėl galėsiu grįžti specialybėn, kuri man miela, kuri mane vilioja, ir imtis kokios nors veiklos. Todėl, kad tokia diena prieš pusę metų išaušo tau pradėjus lankyti darželį ir todėl, kad tą dieną, kai tu drąsiai paleidai mamos ranką ir baugščiai padavei rankytę jaunai darželio auklėtojai, aš nepajutau širdies virptelėjimo, kokį paprastai, rodos, jaučia mamos prieš šitaip antrąkart nukerpant virkštelę. Priešingai, pajutau, kaip palengvėjo.

Aš šiandien, sekmadienį, dirbu todėl, kad tą dieną, praėjus pusvalandžiui po to, kai tave palikau – tave apleidau, gal būtų tiksliau, – peržengiau Valentinos Vatren (Vavos – bičiuliams, kitaip sakant, visiems jos klientams snobams, laikantiems save jos draugais) itin moderniai įrengtos interjero reikmenų parduotuvės slenkstį, čia Vava mane įdarbino asistente, mat buvo rekomendavusi Loransa, pagrindinė jos pardavėja ir mano visų laikų geriausia draugė; todėl, kad nenoriu ilgai būti šios valdingos, paviršutiniškos bei egoistiškos veikėjos tarnaite; todėl, kad kol kas aš ją kantriai kenčiu mainais į profesines žinias, kurių jos dėka įgyju, į pažintis, kurias jai nežinant galiu užmegzti be-

laukdama progos pati atsistoti ant kojų. Šiandien, sekmadienį, dirbu todėl, kad ši proga galbūt pasitaikė buvusios klasės draugės Kristinos dėka. Aš į jos namus patekau visiškai atsitiktinai atvežusi jai mūsų parduotuvėje pirktą lempą, ir Kristina, apsidžiaugusi netikėtu susitikimu, paklausė, „ar man nebūtų įdomu prasiblaškyti" ir suprojektuoti jos naują butą bei sudaryti sąmatas, neslėpdama, kad jos vyras – antrasis, beje – to jau paprašęs vieno dekoratoriaus, kuris jam labai patinka, bet ne itin patinka Kristinai; todėl, kad noriu, jog ši mano viltis išsipildytų, nesvarbu, kad ji mažytė, kad tam turiu skirti kiekvieną minutę, pavogtą iš tavęs, iš Vavos, iš miego, turiu ieškoti originalių idėjų, išbandyti spalvų dermes, maketuoti, kovoti su centimetrais, su pavyzdžiais, su katalogais; turiu kovoti su nuovargiu, nusiminimu, su tavo tėvo pašaipa, mat jam atrodo, jog visa tai – tik moters užgaida; todėl, kad mano konkurentas, mano priešininkas, aną savaitę jau pateikė neblogą projektą, o aš tvirtai pažadėjau savąjį atiduoti rytoj, ir kad tikėjausi šią popietę jį užbaigti; todėl, kad jeigu šiąnakt, išgėrusi keletą stiprios kavos puodelių ir stimuliuojamųjų dozę, savo projekto neužbaigsiu ar jį atliksiu blogai, man atrodys, kad praradau šansą. Galbūt savo šansą! Todėl, kad manysiu, jog tu esi netiesioginė, bet pagrindinė nesėkmės priežastis, todėl, kad nenoromis ant tavęs pyksiu. Šiandien, sekmadienį, dirbu todėl, kad po dvylikos metų tu, mano žmogeliuk liūdnomis akimis, būsi šešiolikos ir tau manęs nebereikės; todėl, kad man tada bus keturiasdešimt ketveri ir darbas man bus reikalingas".

– Mamyte, o kodėl tu turi dirbti sekmadienį?

– Tu nesuprasi, sūneli, tai pernelyg sudėtinga.

– Tai ką tada man daryti?

– Būk geras, Žeromai, palauk. Mama pabandys rasti išeitį.

Agnesei rasti išeitį – tai rasti žmogų, kuris šiandien pasirūpintų Žeromu. Žmogų, kuriam patiktų vaikai, kuris net paskutinę minutę būtų laisvas, kuris nepyktų, kad yra samdomas tik dėl savanaudiškų paskatų, kuris už padarytą paslaugą nieko neprašytų... Mažai kas atitiktų visus šiuos reikalavimus. Agnesė, kaip ir dauguma mamų, turi „avarinių auklių" sąrašą. Ji moka jį atmintinai: sąrašas neilgas, jai jo prireikia dažnai. Pirmasis numeris: našlė Mulen, mergautinė pavardė Imber, Agnesei ji – teta Elena, jos namo ir kvartalo vaikams – Mamylena. Ji Žeromo krikštamotė. Seržas jos nekenčia, jam ji – Monsuri parko ragana! Ji visą gyvenimą praleidusi priešais šį parką, visų kopinėjančių, laipiojančių ir knerkiančių kartų užuovėją, atkakliai, – o tai verta pagyrų, atsižvelgiant į gremėzdišką dėdės Henrio kūno sudėjimą, – kolekcionavusi persileidimus (juo rečiau ji buvo nėščia, juo sparčiau apvalėjo jo pilvas), dūsavusi prie lopšių ir tenkinusi nepatirtos motinystės instinktus pagelbėdama aplinkiniams, nesvarbu jų lytis nei amžius. Ji – ideali „avarinė". Todėl, deja, ji labai paklausi ir, o tai dar didesnis nepatogumas, ji trokšte trokšta, kad jos pastangos būtų vis prisimenamos. Ji mielai vaidina „aptarnaujantį personalą", bet jai reikia publikos.

– Alio! Teta Elena? Čia Agnesė.

– O, brangute, smagu tave girdėti! Trys savaitės – iš tavęs jokių žinių... Jau buvau sunerimusi.

– Turėjau daug darbo...

– Skambutis vakare neatimtų daug laiko, o kaip mane pradžiugintų!

– Žinoma, bet nepyk ant manęs: vos spėju pareiti namo, mane užpuola Žeromas.

– Aišku, jis tave taip retai mato!.. Tai kaipgi gyvena tas jūsų angelėlis? Aš jo pasiilgau!

– Tai gal norėtum šiandien po pietų su juo...

– Negaliu, vaikeli, šiandien po pietų einu į Blankarų antrosios dukters mažylio krikštynas. Ir negaliu atsisakyti, jiems per mane jau du kartus teko tas krikštynas atidėti. Pirmą kartą dėl to, kad buvau pakviesta į kitas krikštynas, o antrą kartą negalėjau dėl kiaulytės...

– Tu sirgai kiaulyte?

– Ne aš! Namsargės mažylė... Taigi pas mane, kad neužsikrėstų, pagyveno jos broliukas, juk žinai, berniukui kiaulytė... Žodžiu, norėjau tau paaiškinti, kodėl šiandien popiet negaliu pabūti su Žeromu.

– Nieko tokio, paprašysiu kitą kartą.

– Kada tik reikės, brangute, tiktai neskambink paskutinę minutę.

– Ar kitą sekmadienį galėtum?

– Oi, kaip nesiseka! Kaimynai pakvietė mane į vyriausiojo gimtadienį. Jam jau aštuoneri!.. Aš jam kadaise įdaviau pirmąjį buteliuką... Tu neįsivaizduoji, kaip jis mane myli. Mamylena jam – tai kai kas nepaprasto... Jis labai nu-

simintų, jei neateičiau... Bet jei tau tikrai manęs taip reikia, aš pasistengsiu.

– Ne, visiškai ne, aš tik pasiūliau, nes sakei pasiilgusi Žeromo...

– Tu labai miela, bet, neslėpsiu, aš labiau norėčiau kurį nors vakarą šią savaitę ateiti pas jus vakarienės.

– Labai prašom, bet, deja, visą šią savaitę grįšiu labai vėlai.

– Nesvarbu, vakarais aš niekur neskubu. Mirus vargšui tavo dėdei niekada nebeužmiegu anksčiau nei antrą valandą nakties.

– Matai kaip...

– Tavęs belaukdama, pažaisiu su mažyliu ir, jei nori, paruošiu vakarienę.

– Ne ne, nesivargink.

– Koks čia vargas! Aš viską atsinešiu. Dėl nieko nesirūpink.

– Aš tau sakau...

– Nieko man nesakyk! Ar ketvirtadienis tau tinka?

– Ketvirtadienis... taip.

– Ir gali dėl manęs namo neskubėti. Sakau, laiko aš turiu į valias.

– Gerai, tad iki ketvirtadienio.

– Pasikliauk manimi, aš viskuo pasirūpinsiu.

– Ačiū, teta Elena!

– Nėra už ką, širdele, džiaugiuosi galėdama padėti.

Na štai! Nebus tetos Elenos sekmadienį su Žeromu, bet bus ketvirtadienį su Agnese! Ir dar už tai reikia dėkoti. Ir

sugaištas ketvirtis valandos... Tačiau nėra laiko krimstis. Dvi valandos penkiolika minučių. Greičiau! „Avarinė" numeris du: Loransa, vieniša motina, vieniša darbo dienomis ir motina savaitgaliais. Paslaugi, maloni, supratinga, tolerantiška, bet... dabar įsimylėjusi, taigi neaišku, ar turės laiko. Tačiau didžiausias jos privalumas – jai galima viską sakyti tiesiai.

– Alio? Loransa?

– Agnese? Aš ką tik tau skambinau, buvo užimta.

– Ko norėjai?

– Turiu skubų reikalą.

– Aš taip pat!

– Velnias! Žeromas?

– Taip, o tau? Patrikas?

– Taip!

– Aš maniau, kad jis buvo nubaustas ir turėjo visą savaitgalį likti pensione.

– Jis pabėgo. Grįžo vakar aštuntą valandą vakaro, o pas mane – Žanas Pjeras.

– Nieko baisaus, jis jau ne kartą namie jį matė.

– Bet ne su chalatu.

– Ajajai.

– Žodžiu, supratai. Dabar reziumuoju: Patrikas man priekaištauja, kad palieku jį vieną visą savaitę pensione dėl kažkokio „nusususio vyro" (aš cituoju!), ir grasina pabėgti – šį kartą galutinai – jei dar bandysiu grąžinti jį į pensioną.

– Oho...

– Tuo tarpu Žanas Pjeras priekaištauja, kad palieku jį vieną savaitgaliais, kad jį aukoju dėl „kažkokio snargliaus kaprizų“ (cituoju!), ir grasina palikti mane, jeigu jis ir toliau turės su manimi susitikinėti slapta. Argi ne puiki padėtis?

– Tai ką manai daryti?

– Šįryt pabandžiau Patrikui viską paaiškinti. Neįmanoma. Jis užsispyręs. Todėl skambinau tau. Norėjau, kad šiandien po pietų su juo pabūtum. Tu jam labai patinki. Gal tau labiau nei man būtų sekęsi su juo pakalbėti, o aš tuo tarpu būčiau pabandžius įtikinti kitą, ir būtų pavykę nuosprendį bent atidėti.

– Suprantu, bet tau padėti negaliu. Įstrigau su Žeromu.

– Aišku, nes skambinai man. O Seržas?

– Hmm...

– Na, žinoma!

– Nė neverta aiškint. Pabandysiu rasti kitą išeitį.

– Ir aš. Iki rytojaus parduotuvėje.

– Iki rytojaus!

Vargšė Loransa! 1962 metais „suviliota ir pamesta“ kaip ir 1900-aisiais. „Niekšas viliotojas“ labiau panėšėjo į Belmondo* nei į Rudolfą Valentino**, bet tai nieko nekeičia. Jis buvo jaunas garbėtroška gydytojas, susirūpinęs, kad

* Žanas Polis Belmondo (g. 1933), prancūzų aktorius, pagarsėjęs savo įžūlumu ir pašaipumu.

** Rudolfas Valentino (1895–1926), gražuolis italų kilmės Holivudo aktorius.

tik nesusigadintų karjeros kokiu nors abortu ar ateities – vedybomis bei tėvyste, tad delikačiai sulaukęs šešto Loransos nėštumo mėnesio ir dingęs nepalikdamas jokio adreso. Ir jokio čekio. Vargšė Loransa iki 1973 metų beviltiškai ieškojo sūnui tėvo ir sunkiai dirbo norėdama jam užtikrinti padorų išsilavinimą... Kaip ir 1900-aisiais! Vargšė Loransa prieš porą metų pagaliau sutiko savo išgelbėtoją: Žanas Pjeras šiek tiek už ją jaunesnis, bet rimtas ir garbingas, pasiryžęs vesti, pasiryžęs įsivaikinti berniuką... o berniukas jo nekenčia, jį atstumia, jo atsisako – šiurkščiai, maištaudamas ir suvokdamas, ko galima pasiekti jėga... kaip 1975-aisiais.

Vargšas Patrikas, mėtomas nuo auklės prie pensiono, nuo niūrios savaitės prie stulbinančių savaitgalių, nuo abejingumo prie švelnumo pertekliaus. Vargšas Patrikas pamatė, kad ideali jo mama yra tik moteris, ir staiga pradėjo kaip vyras pavydėti tam Kitam!

Vargšas Žanas Pjeras, turėjęs gan panašią į Patriko vaikystę, metų metus svajojęs apie tvirtą ir laimingą šeimą, kurios šilumos jam pačiam niekada neteko patirti, ir ėmęs nekęsti vaiko, kurio negali mylėti.

Jie visi trys nelaimingi. Ir visi tam turi priežasčių. Agnesė objektyvi, nes tai su ja nesusiję, ji supranta juos visus tris. Tikrai, ji gal galėtų jiems padėti, bet... Nėra kada sau priekaištauti! Pusė trijų. „Avarinė" numeris trys: Mariana, Agnesės sesuo. Tiesiog švytinti motina. Ji didžiuojasi po penkių gimdymų likusiomis išsiplėtusiomis venomis ir stri-

jomis. Taip, kaip kiti didžiuojasi apdovanojimais. Mariana – tiesiog bauginanti tobulybė. Visi jos įsitikinimai nuginkluoja. Ji pavyzdys. Ir teisėja tuo pat metu. Dar blogiau! Atlaidi teisėja.

– Alio! Mariana?

– Čia tu, brangute?

– Taip, čia Agnesė. Ar tavęs labai netrukdau?

– Visiškai ne, aš skaičiau.

– Kaip tu randi laiko paskaityti su penkiais vaikais?

– Reikia mokėti planuoti. Abi mano vyresnėlės su skautais iškeliavo į žygį. Abu viduriniėji su tėvu, šunimi ir kamuoliu išėjo į parką, o mano mažylė guli lovelėje, jai baisi angina.

– Ar jai tavęs nereikia?

– Ne, ji baisiai karščiuoja. Man rodos, kad ją dar griebs tymai.

– Tymai?

– Taip, šįryt jai ant pilvo atsirado du ar trys įtartini spuogeliai.

– Kaip liūdna!

– Kodėl? Visai ne! Jau geriau tegu šias vaikiškas ligas vaikystėje ir perserga. Paskui jiems bus ramu, nereikės praleisti pamokų, nes mokyklos nelankymas, kad ir ką sakytum, mokslams kenkia.

– Taip... žinoma.

– Ar Žeromas sirgo tymais?

– Ne.

– Gaila!

– Prisipažinsiu, dabar aš be jų mielai apsieičiau. Jam ką tik praėjo bronchitas. Ketvirtas nuo rugsėjo, tad bemiegių naktų man jau pakanka.

– Turėtum jį vasarą nuvežti į sanatoriją. Martina ir Monika, kai buvo jo metų, irgi nuolat kosėjo. Po trejų metų gydymo kurso viskas liovėsi...

– Taip, ir man gydytojas patarė.

– Turiu visus La Burbulio, Le Mondoro, Liunjero ir Amėli le Beno sanatorijų aprašus. Jie mano ligų archyve. Gal nori, kad pažiūrėčiau?

– Ne, aš neturiu laiko.

– Tik nedelsk tuo pasirūpinti. Dabar jau balandis, o sutikimo, kad kelialapį apmokės, iš socialinio draudimo tenka laukti ilgai...

– Taip, tu teisi. Aš apie tai pagalvosiu.

– O dėl ko skambini?

– Dėl nieko. Norėjau sužinoti, kaip jūs.

– Labai malonu. Mes taip retai susitinkam!

– ...Atleisk, nebegaliu kalbėti, Žeromas nerimsta.

– Ką? Jis ne lauke tokiu gražiu oru?

– Ne... Bet mes kaip tik ruošiamės į lauką.

– Tai gerai, viso. Be to, jau metas Mari suduoti vaistų.

– Užjaučiu.

– Kodėl?

– Vaikai paprastai jų nemėgsta.

– Mėgsta mėgsta! Tik vaistus reikia duoti tarsi žaidžiant. Su saviškiais vargo niekad neturėjau.

– Tau gerai! Geros dienos, Mariana!

– Malonaus pasivaikščiojimo, brangute! Šiltai aprenk berniuką, saulė šviečia, bet vėjas šiandien šaltas.

Marianos gyvenimas:

– Penki vaikai, namelis su sodu La Sitė de Flior miestelyje, šuo, namų šeimininkė šešias valandas per savaitę, vienintelis atlyginimas... ir jokių rūpesčių.

Agnesės gyvenimas:

– Vienas vaikas, trys kambariai, auksinė žuvelė, ponia Klary visąlaik, mergina auklė, du atlyginimai... ir aibės rūpesčių!

Agnesė nesupranta. Ji labai norėtų tikėti, kad tų pavyzdingų mamų ir žmonų, apie kokias rašo moterų žurnalai, nesama, kad nesama tų šeimos vadybos čempionių, tvarkos ir sauskelnių technokračių, įsigudrinančių vis šypsotis ir vis spėti suktis ir virtuvėje, ir vaikų kambaryje, ir svetainėje, ir šeimyninėje lovoje. Tačiau Agnesė puikiai žino jų esant. Mariana yra puikiausias pavyzdys. Išmušantis iš vėžių! Kaip ji tai sugeba? Ir kaip nesugeba Agnesė, auklėta kaip ir sesuo, bet tokia į ją nepanaši? Žinoma, Agnesės vyras visiškai nesijaučia tėvu, jis jai nieko nepadeda; ir niekada. Žinoma, Agnesė dirba, tad visą dieną būna užimtos ir jos rankos, ir jos mintys. Tačiau „tai", kad viena dirba, o kita – ne, tokio didelio seserų skirtumo paaiškinti negali.

Agnesė nenori, kad būtų tas „tai". Ji verčiau linkus manyti, kad čia svarbus tik tas mokėjimas planuoti, sesers minėtas. Aišku viena, Agnesė nesvarsto, nei kaip išvengti galimų neigiamų mokyklos nelankymo pasekmių, nei kaip

geriau suplanuoti atostogas, nesusimąsto, kad reikėtų kaupti žinias apie sanatoriją, kur turbūt reikės nuvežti Žeromą, ir juolab – kad socialinis draudimas galėtų apmokėti kelialapį. Jai reikėtų pasitaisyti. Rytoj... Dabar ne metas priimti sprendimus.

Be penkiolikos trys. „Avarinė" numeris keturi: „Širlėjai", taip juos vadina. Širlėja buvo jos vardas. Jos asmenybė buvo tokia ryški, kad vardas prilipo kaip pavardė. Jie neseniai įsteigė modelių, manekenų ir manekenių įdarbinimo agentūrą, šiai neblogai sekasi. Jie taip pat neturi jokių rūpesčių, arba, tiksliau, iš šono atrodo, lyg jie gyventų jų neturėdami. Nesirūpindami niekuo. Jiems nieko nėra svarbiau už pasilinksminimus, pasimylėjimus, puikią savijautą. Dėl to jie džiaugiasi gyvenimu, turi skolų, nesuskaičiuojamą daugybę draugų, krūvą nesumokėtų baudų, sugedusių automobilių, bohemišką butą, kur viešpatauja neapsakoma netvarka ir širdingi santykiai, nedidelę, amžinai „įrenginėjamą" sodybą Paryžiaus apylinkėse ir du berniukus, aštuonerių ir penkerių, linksmus, guvius, sumanius, bet ir nepakenčiamus, mat jie nėra graži savo tėvų priešingybė. Viena diena jų draugijoje, ir Žeromas grįžta apsčiai prisimokęs žodelių, manierų ir užgaidų, nepriimtinų ponios ir pono Imberų dukrai. Štai kodėl „Širlėjai", nepaisant jų gerumo ir savaiminio svetingumo, Agnesės sąraše tik ketvirti.

– Alio! Širlėja?

– „Laba diena. Kalba Širlėjų vyresniųjų ir, suprantama, Širlėjų jaunėlių atsakiklis. Šiuo metu jie visi keturi išvykę į

savo sodybą kaime. Jeigu jūs draugai – žinote, kur ji. Durys atviros. Jeigu jūs klientai – paskambinkite rytoj. Jeigu jūs įkyruoliai, tučtuojau padėkite ragelį ir daugiau niekada nebeskambinkite. Ačiū. Viso gero!"

Širlėjos tarsena nuostabi. Jos šypsena justi net iš balso. Justi iš sakinių, judesių, poelgių. Seržas sako: „Net iš už nugaros jauti, kad ji šypsosi"... Ji viena iš nedaugelio jo gerbiamų moterų. Jis teigia, kad yra jai tik draugas. Ar jis nuoširdus? Agnesė nežino... Nėra kada abejoti.

Be dešimt trys: tradicinių „gelbėtojų" sąrašas baigėsi. Bet jai būtinai reikia laisvos popietės. Ji būtinai turi ką nors rasti. Kodėl gi nepaskambinus Kristinai? Žinoma, pažintį jos atnaujino visai neseniai, bet yra buvusios labai artimos, užtat beplepant nesunkiai atgijo draugiškos kadaisinių šnekesių gaidelės. Kristina jai net patikėjo keletą paslapčių... Apie nenusisekusias vedybas Amerikoje. Apie nelabai šlovingą savo sugrįžimą su mažąja dvejų metukų Virginija. Apie savo baimę dėl ateities. Apie savo antrąsias vedybas iš išskaičiavimo su našliu advokatu, auginusiu dukrytę, vienmetę (kaip pasisekė!) su Virginijos. Apie prieš metus gimusią Seliną. Apie sunkumus su trimis mergaitėmis, mat jos, kad ir kaip stengtumeis, vis vien bus „mano", „tavo", „mūsų"...

– Alio! Kristina?

– Taip. Kas skambina?

– Agnesė.

– Agnesė?

– Agnesė Liuka... Agnesė Imber.

– O, atleisk!.. Mintimis aš buvau visai kitur...

– Gal aš tave trukdau?

– Ne... Tik laukiu vieno žmogaus ir išsigandau, kad čia... Skambini dėl buto projektų?

– Ne... Tai yra taip! Dėl projektų.

– Baigei?

– Ne! Ne visai.

– O! Tik nesakyk to. Jie jau turėjo būti baigti praėjusį sekmadienį... Po to ketvirtadienį. Rytoj, – juk buvau tave įspėjus, – galutinis terminas. Aš niekaip neįtikinsiu savo vyro atidėti dar. Be to, jis visą dieną leidžia tame prašmatniame name, kurį Monfore įrengė tas jo dekoratorius, ir jis būtinai vėl ims kalbėti apie jo stebuklus.

– Žinau, Kristina. Aš beveik baigiau. Man liko keturios penkios valandos darbo, ne daugiau.

– Gerai, spėsi iki rytojaus.

– Taip, jei būčiau viena, kaip buvau numačiusi. Bet dėl vienos nenumatytos priežasties Žeromas dabar su manimi, o kai jis namie, aš nieko negaliu daryti. Todėl nebeturėjau ko griebtis ir pamaniau paklausti, ar negalėtum su juo pabūti iki vakarienės.

– ...Taip, suprantu, bet aš...

– Niekur neisi su mergaitėmis?

– Ne, Virginija ir Valėri išėjo pas klasės draugę valgyti pavakarių, o Selina – pas mamą. Visa mūsų šeimynėlė susirinks tik apie septintą.

– Tai tu viena?

– Taip, bet jau sakiau, laukiu vieno žmogaus... Draugės, su kuria seniausiai nesimatėm.

– O tu negalėtum... su drauge. Tik porą valandų?

– Ne, Agnese, tikrai negaliu.

– Atleisk už mano užsispyrimą, bet aš taip norėčiau, kad man pavyktų, juk tu pati puikiai žinai, kai vaikas įsikibęs į sijoną...

– Taip, žinau, bet negaliu... Kitą kartą – mielai, bet dabar...

– Gerai, tiek to!

– Oi, skambina. Turiu atsisveikinti. Turbūt iki rytojaus. Užeisiu pas tave į parduotuvę apie pusę pirmos.

– Gerai, pasistengsiu išsisukti.

– Nepyk, ryt viską paaiškinsiu.

Neverta! Viskas aišku kaip dieną, kaip dieną be vyro ir be vaikų! Kaip nuobodžią moteriai dieną! Nes Kristina nuobodžiauja... nuobodžiauja, nors augina tris vaikus, tvarko visus namų reikalus, priiminėja svečius ir, o tai Agnesę stebina labiausiai, – nuobodžiauja, nors trokšta žinių, turi polinkį karštai diskutuoti, puikių sugebėjimų rašyti... Nuobodžiauja, nors jaučia troškulį gyventi ir pažinti. Bent jautė, kai jai buvo dvidešimt, kai Agnesė dėl to ja žavėjosi, net jai pavydėjo... Bet nėra laiko prisiminimams: trys valandos!

„Mamyte, ką darysim?"

Žvilgsnis į kambarį – šis kaip po mūšio. Kol ji kalbėjosi telefonu, Žeromas padarė viską, ką tik įstengė: pavyzdžiai ant žemės, katalogai suplėšyti, sąvaržos sumaišy-

tos, lapai prikeverzoti. Žvilgsnis į uždarytas svetainės duris – už jų Seržas ramiai redaguoja straipsnį ar skaito laikraščius. Žvilgsnis į Žeromą... Jeigu jis bent trypčiotų, ji galėtų ant jo pykti! Bet ne, jis patikliai laukia. Agnesė atsistoja.

– Vilkis paltuką, šūneli, važiuosim į Zoologijos sodą!

ANTRAS SKYRIUS

Tą patį sekmadienį

Restoranas, kuriame pietauja Vincentas Marieli su dukra, nėra iš tų, kurie stengiasi žūtbūt perteikti kaimo dvasią arba praeities žavesį ir kurie paradoksaliai tampa „labai paryžietiški" arba „labai šiuolaikiški". Čia nėra nei languotų staltiesių, nei rožių vazelėse. Nėra nei vašku apvarvėjusių žvakidžių, nei sidabrinių sietynų. Nėra nei palubėje kabančių česnakų pynių, nei ant sienų sukabintų Laimingosios epochos* nuotraukų. Čia iš keraminių ąsočių ar krištolo grafinų nepilstomas visais metų laikais šviežias Božolė vynas. Čia niekas iš „įdomių" indų nevalgo „įdomių" salotų, užpiltų „įdomiu" padažu, nei nuolatinių kepsnių ant grotelių su Provanso prieskoninėmis žolelėmis, atke-

* Pirmųjų XX amžiaus metų tarpas, Prancūzijoje buvęs ypač sėkmingas.

liavusiomis tiesiai iš Fošono ūkio. Žinoma, ponas Bugronas siūlo paragauti ir nuostabių avienos, jautienos ar arklienos kepsnių. Tik jis visiškai nemano, jog reikėtų suvaidinti įsižeidusį Vatelį*, kai klientai užsisako tiesiog žlėgtainį ar pjausnį, mat jis pats juos taip paprastai ir vadina – žlėgtainiais ir pjausniais. Iš tikrųjų visi čia eina ne dėl to.

Vincentas mėgina tai įrodyti dukrai ir bando jai pasiūlyti sultingos kiaulienos su lęšiais, kurią išsirinko ir sau, mat, be pono Bugrono, tik jo mama dar moka taip skaniai ją paruošti; arba garsiosios plekšnės su svogūnų ir sviesto padažu, mat tokios skanios jam daugiau niekur netekę valgyti... gal nebent kartą vienoje užeigoje netoli Nanto, ten plekšnė buvo firminis patiekalas... ir tai ne toks skanus!.. Bet jo dvigubas – patyrusio gurmano ir susirūpinusio tėvo – užsispyrimas išpuoselėti savo atžalos skonį atsimuša į kiek paniekinamą Patricijos miną. Į mamos, buvusios Vincento žmonos, miną. Į miną, kokią ji nutaisydavo kalbėdama apie visus dalykus ir žmones, patikdavusius jam ir nepatikdavusius jai, mat ji visada manė viską vertinanti teisingai ir pagrįstai nemėgstanti tų, kurie jai nepritaria. Vincentą tai erzina, juo labiau kad Patricijos balse pasigirsta iššūkis, kai ji ryžtingai užsisako jautienos filė (ne žlėgtainio), gerai (net ne vidutiniškai) iškeptos, ir šparaginių pupelių.

---

* Vyriausiasis Liudviko XIV virėjas. Per vieną karaliaus garbei surengtą vakarienę žuvis nebuvo patiekta laiku ir Vatelis, prisiėmęs tą faktą kaip didžiausią savo nešlovę, nusižudė.

– Nenori bulvių lazdelių? Jos čia nuostabios!

– Ne, verčiau valgysiu šparaginių pupelių.

– Man tai naujiena! Namie valgydavai tik bulves.

– Mama sako, kad man geriau jų nevalgyti.

– Kodėl geriau nevalgyti?

– Nežinau.

Patricija prikanda lūpą. Nuleidžia akis. Ji viską puikiai žino, bet nieko nesakys. Ir Vincentas žino. Jis uždavė šį klausimą tik norėdamas pamatyti vaiko reakciją. Jis žino, jog Lidija, būdama smulki ir maža, visada gailestavo, kad jų duktė didesnė nei vidutinio ūgio, kad savo tvirtu sudėjimu ir visa povyza panėšinti į Vincento giminę. Jis žino, jog ji nesiliauja kartojusi Patricijai, kad visa Marieli giminė – vieni storuliai: jos senelis, senelė, teta... Kad tėtis, nors jį dar gelbsti labai aktyvus gyvenimas, irgi kada nors bus storas ir kad ji pati, sudėta, deja, kaip ir jie, tikriausiai bus panaši į Marieli giminę, jeigu jau dabar nežiūrės, ką valganti. Jis žino, kokią įtaką Lidija visada darė dukrai, ir, suprantama, po skyrybų ta įtaka dar padidėjo. Jis žino, bet ir jis nieko nesakys. Su Patricija jis praleidžia tik vieną mėnesį vasarą ir savaitgalius, o kartais tik sekmadienį. Tad jam teužtenka laiko tik truputį ją palepinti, pabandyti jai įsiteikti, pasistengti jos nenuvilti, tik priminti, kad ir jis dar yra, o ne dėtis moralizuotoju ir džiaugsmo drumstėju.

– Tau patinka mokykloje?

– *Yes, I like it very much.**

---

* Taip, labai patinka. *(Angl.)*.

Tai nauja Patricijos manija. Nuo mokslo metų pradžios, kai mama pradėjo ją vesti į dvikalbę Monso parko mokyklą, ji nepraleidžia progos parodyti naujausias savo žinias. Ir tai Vincentą irgi erzina. Ne ta vaikiška dukters tuštybė, už ją aštuonmetei galima atleisti, o beribė už jos slypinti Lidijos tuštybė.

– *My friends are...** Kaip bus angliškai „gerai išauklėti"?

– Nežinau.

– Ką? Tu nesimokei anglų kalbos?

– Mokiausi. Bet pamiršau.

– Daktaras Devinis kalba angliškai taip pat, kaip ir prancūziškai. Ir Diana, be akcento.

– Kas ta Diana?

– Daktaro duktė.

– Jūs mokotės toje pačioje mokykloje?

– Ne, ji ištekėjusi.

– Tai iš kur ją pažįsti?

– Ji turi berniuką, su juo mes einame į tą pačią klasę, jo vardas – Emanuelis. Kai ji atvažiuoja automobiliu pasiimti Emanuelio, parveža ir mane.

– Pas mamą?

– Arba pas save. Kaip kada.

– Kur ji gyvena?

– Žemiau daktaro kabineto, tame pačiame name. Tai gerai: taip aš galiu grįžusi iš mokyklos palipti laiptais ir

---

* Mano draugai yra... *(Angl.)*.

pabučiuoti mamą, paskui nulipti pas Emanuelį ir palaukti, kol ji baigs darbą, tada kartu grįžtame namo.

– Iš tiesų puiku. Bet kaip čia yra, kad man niekada nepasakojai apie savo draugą Emanuelį?

– Mes tik neseniai tapome tikrais draugais. Susidraugavom, kai sužinojom, jog mama dirba pas jo senelį.

– Mama tau nebuvo sakiusi?

– Ji nežinojo: Emanuelio pavardė ne Devinis, o de Latūras. Jis aristokratas.

Akimirką Vincentui knieti įrodyti Patricijai, kaip nelogiška, jei mama nežinojusi, kad daktaras su ponia de Latūr yra giminės ir kad jo anūkas lanko dvikalbę mokyklą. Bet apsigalvoja: Patricija iš karto stoja piestu, jei kas nors užsipuola jos mamą, net jeigu tai daroma užuolankom ir labai atsargiai. Jis nusprendžia nebeklausinėti. Kas iš to? Vincentas jau turi pakankamai grandžių, kad atkurtų visą tą Lidijos gudrybių grandinę, kurią ji, apsukri ir kantri, jau seniai, labai seniai... gal net iš karto po vestuvių, pradėjo jungti. Tačiau tada Lidija atrodė laiminga ir viskuo patenkinta. Nuolat šypsojosi, bet tai nebuvo, kaip jis manė, meilės šypsena. Tai buvo pergalės šypsena. Gražios pergalės – reikia tai pripažinti. Paprastai Vincento vadovaujamos dažų įmonės sekretorei-mašininkei, ištekėjusiai už vieno jo darbininko dažytojo, pavyko – melais apie savo vedybinį gyvenimą? – „patroną" sugraudinti, paskui suvilioti – pasitelkus keletą sumanių manevrų! – pagaliau – panaudojus keletą daugmaž padorių gudrybių, – išsiskirti su vyru ir ištekėti už jo, trisdešimt ketverių metų vien-

gungio, tvirtai apsisprendusio senberniauti amžinai. Taip, graži pergalė! Ji gavo mylintį, dosnų, dėmesingą vyrą, ištaigingą namą su sodu Sen Klu mieste, – tame name, gimus Patricijai, savaime suprantama, įsikūrė ir jos mama, – lengvą ir malonų gyvenimą, garbingą padėtį. Bet ši pergalė buvo tik pirmasis etapas, rengimasis kitai pergalei, tad po kelerių metų ambicingoji poniutė Marieli ėmė svajoti apie dar aukštesnę padėtį visuomenėje ir taip pat nuosekliai pradėjo ieškoti žmogaus, kuris jai padėtų šią svajonę įgyvendinti. Iš atsargios ir įnoringos moters šios paieškos atėmė daug laiko. Bet užsispyrėlė rado, ko ieškojo. Vieną gražią vasaros dieną, atostogaudama paplūdimyje, kaip tai tradiciškai nutinka nuotraukų romanuose*, jos taip mėgtuose vaikystėje. Jis buvo našlys Felicijus Devinis. Aukštuomenės gydytojas, gydomojo liesėjimo specialistas, gyva savo terapijos reklama! Nors jis pats išrodė kaip siūlas, visada nešiodavosi pilnutėlį portfelį. Jis, be to, turėjo ištekėjusią dukrą, tokio pat amžiaus kaip ir Lidija, įtakingų pažinčių, nuostabų butą Kurselių bulvare, namą su baseinu Korsikoje... ir penkiasdešimt dvejus metus! Tikra svajonė... ir pasiekiama jaunajai gražuolei Lidijai. Juk jai reikėjo laimėti tik du mūšius: skyrybas Marieli fronte ir vedybas Devinių fronte. Abi atakas ji pradėjo vienu metu. Iš vienos pusės – partizaninė kova. Iš kitos – puolimas visu mastu. Vienoje pusėje – vis retėjančios, paskui dings-

* Knyga, kurioje istorija pasakojama nuotraukomis, o personažų kalba užrašoma „debesėlyje".

tančios ir galiausiai grimasomis virstančios šypsenos. Tuo pat metu ėmė retėti, galiausiai ir liovėsi fiziniai santykiai, juos pakeitė šaltas abejingumas. Baigėsi ir bučiniai į skruostą. Kitoje pusėje – teritorinė invazija: Lidija pradeda dirbti daktaro asistente. Drauge prasideda meilumo, koketiškumo, santūrumo protrūkiai. Pirmasis pasiduoda Marieli frontas: šaltasis karas ir susilaikymas savaime pastūmėja Vincentą į numatytą, lauktą, tykotą neištikimybę. Po savaitės – sučiuptas nusikaltimo vietoje. Protokolas, ir čia pat – skyrybų pareiškimas. Felicijus, sujaudintas kilusio sąmyšio, dėl kurio kaltas pasijuto jis pats, apgyvendina Lidiją, jos dukrą ir mamą keturių kambarių bute Šuazelių gatvėje, netoli savo namų. Kapituliacija netoli. Iš tiesų ji užsitęsė tik dėl Patricijos, nes būtinai reikėjo, kad be jokių barnių mergaitė būtų palikta mamai. Lidija nepadarė klaidos ir agresyviai nepuolė buvusio vyro, ji pasitenkino lyg atsitiktinai parodydama vaikui jo trūkumus ir klaidas bei sugniuždydama jį savo begaliniu atlaidumu. Žinoma, jis toks jau yra, bet ne jis dėl to kaltas. Šventoji Lidija! Ji dirba, kad galėtų truputį palepinti savo dukterį (už tėčio pinigus ji to negalėtų padaryti). Šventoji Lidija! Ji savo dukrą leidžia į mokyklą ir perka brangiausius drabužius (tėtis visada tam priešindavosi). Šventoji Lidija! Ji sugeba būti švelni, kantri, linksma nepaisydama vienatvės bei visų šių rūpesčių (o jų kaltininkas yra tėtis). Pirmajam mėginimui davus vaisių, Šventoji Lidija gali pradėti žygį ir prieš gerąjį daktarą Deviną... Jis kartą po darbo atėjo gydyti sugripa-

vusios Patricijos (kai šiaip jis nesivargintų dėl ministro); jis nupirko nuostabią lėlę per Patricijos gimtadienį (kai šiaip jo galvoje sukasi daugybė kur kas svarbesnių dalykų); jis net pakvietė Patriciją ir jos mamą į prabangų restoraną, ten net duona patiekiama su visa serviruote, ir užsakė juodųjų ikrų (jis dievina vaikus, juk jiems niekada nieko nebūna per daug). Tad kaip po viso to Patricijai nesidžiaugti „sužinojus", kad ji mokosi vienoje klasėje su gerojo daktaro anūku, kaip nesidžiaugti, jog gali pamatyti gražųjį jo butą, kartais prasilenkti su tokiomis elegantiškomis jo pacientėmis, gardžiuotis ypatingais pyragaičiais (nuo jų nestorėjama), kurių specialiai Emanueliui ir jai iškepa jų šeimininkė, ir būti taip maloniai priimamai daktaro dukters; kaip jai nesidžiaugti galimybe nors truputį pasijusti jo šeimos nare ir kaip neliūdėti, jei ta nare gali pasijusti tik truputį?

Sekmadienis po sekmadienio iš Patricijai išsprūstančių frazių Vincentas sekė šią evoliuciją, iš pradžių lėtą, paskui kaskart vis greitesnę, ir niršo, kad negali taip lengvai to mechanizmo sutrikdyti ir yra bejėgis pagaliau priversti jį sustoti. Kiek tai dar tęsis? Kiek liko sekmadienių iki dienos, kai Patricija pasisakys turėsianti naują tėtį? Nes taip ir bus – jis tuo neabejojo, – kad netrukus išgirs apie dar vieną Lidijos santuoką. Dėl kokių intrigų vaikas vėl bus lengvai įgyjamas laimikis, o jis – palūžęs, likimui pasidavęs stebėtojas?

Patricija lėtai kabina iš savo lėkštės. Bet ne dėl to, kad neskanu. O todėl, kad ji jau vakar iš ryto sugalvojo, ką

tėčiui pasakys, bet niekaip negali pradėti. Pagaliau pasiryžta:

– Tikrai, pamiršau tau pasakyti...

Vincentas tikisi paties blogiausio. Kai šią frazę ištardavo Lidija, jis žinodavo, kad išgirs nemalonių dalykų, ir tas vadinamasis „pamiršau pasakyti" turėdavo šiek tiek sumažinti jų svarbą. Patricija jau naudojasi mamos triukais. Tačiau ne taip meistriškai, ne taip įgudusiai, ir, mergaitei kalbant toliau, jos balsas truputį virpa:

– Emanuelis turi ir sesutę. Jai trys mėnesiai. Tu net neįsivaizduoji, kokia ji miela... Sako, panaši į mane, kai buvau maža...

– Taip, ji turėtų būt be galo miela!

– Jos vardas Žiuli. Aš būsiu jos krikšto mama, o Emanuelis – krikšto tėtis.

– Oo!

– Krikštynos po dviejų savaičių, o kadangi tai bus sekmadienis, aš negalėsiu susitikti su tavimi.

– Tai gal susitiksim šeštadienį?

– Ne, nes krikštys kaime, pas kitus Emanuelio senelius. Jie rengia didžiulę puotą, ten bus daug vaikų, ir prašė atvažiuoti iš vakaro, kad turėtume daugiau laiko pažaisti. Supranti?

Taip. Vincentas supranta. Kad gniaužtai siaurėja ir kad viskas, ką tik jis priešindamasis bandytų daryti, atsisuktų prieš jį patį. Tačiau jeigu Lidija vėl triumfuos, tegu žino, kad jo savo gudrybėmis neapgaus. Jis jai taip ir pasakys. Tai nieko nepakeis, bet jam palengvės.

– Pasakyk mamai, kad aš rytoj jai paskambinsiu.

– Tu nedrausi man ten važiuoti?

Jos tonas veikiau įsakmus nei maldaujantis. Patricija jau pasiruošusi išleisti nagus. Vincentas tučtuojau įtraukia savuosius.

– Žinoma, nedrausiu važiuoti į krikštynas, nes tu taip nori. Aš labiausiai už viską trokštu, kad tu būtum laiminga. Aš tik pasakysiu mamai, kad vietoj sekmadienio norėčiau praleisti su tavimi trečiadienio popietę.

– Juk tu trečiadienį dirbi?

– Aš susitarsiu. Pirmiausia – tu, o paskui – darbas. Dvi savaites tavęs nematyti – per daug, man bus liūdna.

Vincentas laukia „man taip pat", bet neišgirsta, arba tiesiog šypsenos, bet neišvysta nė jos. Patricija savo reikalus sutvarkė. Dabar geriausia nebegaišti prie šios temos, mat ji, kaip mergaitė veikiau nujaučia nei vokia protu, – yra gana subtili, tad nieko nelaukdama guviai prataria: „Ką veiksim šiandien po pietų?"

– Reikėtų apie antrą užvažiuoti pas tavo tetą.

– Maniau, ji išvykusi.

– Grįžo savaitės pradžioje. Tau iš Taičio parvežė gražią suknelę, tokią, kokias nešioja tenykštės moterys, ryškiaspalvę, su didelėmis gėlėmis.

– Hm?

– Nesidžiaugi?

– Aš labiau mėgstu kelnes, man nepatinka suknelės.

Iš tiesų Patricijai nepatinka teta. Jos mama pasakė, kad Stefanija nekenčia vaikų, kad atsisakė būti jos krikšto ma-

ma, kad labai blogai auklėjo abi savo dukras, kad išgeria, yra storžievė, kad susideda su netinkamais žmonėmis ir kad ji anaiptol negali būti pavyzdys jos amžiaus mergaitei.

Visa tai tiesa. Bet viskas atleidžiama. Viskas paaiškinama faktais... kurių nėra kaip išaiškinti vaikui. Stefanija, ūmi, agresyvi, maištinga, vėtyta ir mėtyta, – yra suaugusiųjų dramos veikėja. Tačiau ji visada buvo labai prisirišusi prie savo brolio Vincento; ji visąlaik nekentė Lidijos. Ne, Patricijai tikrai ji negali patikti.

– Bet juk pas Stefaniją nebūsim visą popietę?

– Matysim. Man rodos, ji turi daug ko mums papasakoti apie savo kelionę.

– Ar Taitis toli?

– O! Labai, labai, labai toli.

– Tai ten reikia skristi lėktuvu?

– Žinoma! Kelionė trunka dvidešimt vieną valandą.

– Ir aš šią vasarą skrisiu lėktuvu, su mama.

– Tikrai? Kur skrisit?

– Į Korsiką, bet dar tik planuojam.

Vincentui Korsika smogia į pačius paširdžius. Dar vienas Lidijos įmuštas įvartis. Galbūt paskutinis. Jis net nesiryžta Patricijos paklausti, nei ar Korsikoje ji gyvens daktaro Devinio name, nei ar daktaras ir pats bus ten su tokia elegantiška Diana, su tokiu kilmingu jos vyru, su tokiu mielu Emanueliu, su taip juokingai lopšyje prie baseino atrodančia Žiuli, su tokia atsidavusia šeimininke, su tokia įdegusia ir tokia linksma Lidija... Jis mieliau būtų linkęs dar turėt abejonių. Kad ir visai nedidelių.

Patricija baigė valgyti ananasą. Vincentas be jokio malonumo baigia valgyti obuolių pyragą, nors šiaip jau jį dievina. Ji gurkšteli vandens ir delikačiai servetėlės kampučiu nusivalo lūpas. Jis paprašo sąskaitos. Ji apsivelka paltuką ir rūpestingai užsisagsto. Ponas Bugronas sušunka: Dieve mano, kaip gražiai išauklėta jūsų mergaitė! Ji dirbtinai kukliai nusišypso. Jis užmoka. Jie išeina.

Dar buvo tik be penkiolikos dvi, kai jie išlipo iš automobilio prie pat Bomaršė bulvaro daugiabučio namo, kurio pirmame aukšte įrengtas kineziterapijos kabinetas. Jį prieš penkerius metus Stefanija atidarė su savo drauge Lorete, su ja kartu ir gyvena to paties namo penktame aukšte – vieni sako, kad iš taupumo, kiti teigia, esą dėl kitų priežasčių. Stefanija nei tvirtina, nei neigia. Jai tas pat. Loretė šiuo klausimu, kaip ir kitais, nuomonės neturi.

Vincentas stabteli prie ne itin patrauklios, nublukusios kabineto vitrinos. Reikėtų viską perdažyti, atnaujinti, papuošti. Tuo pačiu užmoju reikėtų pertvarkyti ir vidų, įrengti sauną bei soliariumą – taip pagausėtų klientų. Vincentui viskas būtų paprasta: jis turi darbininkų, o jo bičiulis architektas Koveras, visą gyvenimą su juo dirbantis, mielai sutiktų suprojektuoti. Vienintelė bėda – kaip įtikinti Stefaniją, mat jos svajonė tapti šeimos gydytoja neišsipildė, todėl į savo darbą ji žiūri vien kaip kineziterapijos specialistė ir komerciniu reikalo aspektu visiškai nesidomi.

Vincentas, Patricijos tempiamas, pagaliau įžengia į namą ir ima lipti laiptais. Lėtai, labai lėtai. Jis nenorėtų ateiti per anksti. Vakar telefonu jis sesers paprašė paslaugos –

sunaikinti savo ir savo namų nuolatinės netvarkos pėdsakus; žinoma, prašė ne dėl savęs! Dėl Patricijos, mat ji kritiška akimi mielai pastebi tetos apsileidimą ir nepraleidžia progos po kiekvieno apsilankymo tėčiui piktdžiugiškai užsiminti. Stefanija neslėpė nuo brolio, kad jo žemas, pataikūniškas elgesys su vaiku kaip su kokia karalaite jai be galo nepatinka, bet ji vis tiek pažadėjo pasistengti, mat šiaip ji geros širdies ir brolį dievina. Žinoma, ji tai padarys, bet tik paskutinę minutę... Dar vienas aukštas. Kad tik spėtų išvėdinti kambarį, iškratyti pelenines, pasidarbuoti dulkių siurbliu... Jis skambina. Kad tik Loretė dar būtų viską patikrinus...

Vos Stefanija praveria duris, Vincentas nusiramina. Ji apsivilkusi ilgą juodą tuniką nepriekaištingai baltais siuvinėtais raštais, tunika slepia jos kūno stambmenas ir net teikia jai grakštumo; matyti, kad jos trumpi žilstelėję plaukai ką tik išplauti, ir – čia tai stebuklas! – nei jos dantyse, nei rankoje nėr cigaretės. Už Patricijos nugaros brolis su seseria apsikeičia sąmokslininkų mimikomis. Vincentas „sako": „Bravo ir ačiū!" Stefanija – „Palauk, tai dar ne viskas!" Ir iš tiesų įėjęs į svetainę jis baisiai nustemba. Visose vazose – gėlės; nerūpestingai užmestas indiškas šalis dengia iki ataudų nusitrynusį supamo Marieli senelės krėslo gobeleną; nebėra pakrypusio lempos gaubto, ant sofos vis numesto žurnalo, ant kilimo nematyti pelenų, ant baldų – išmėtytų plokštelių, ir – rafinuotumo viršūnė – šen bei ten smilksta į taures įstatytos plonytės rožių kvapą skleidžiančios kiniškos lazdelės... Pažįstantiems Stefaniją tai neįtikė-

tina. To beveik per daug. Taip, beveik per daug... Neįtikėtina, bet ji staiga išmetė iš savo žodyno visas nešvankybes, net visus familiarumus, ėmėsi grakščių, pamaiviškų manierų ir pataikaujamo tono. Visa tai primena parodiją. Visa tai net truputį atsiduoda provokacija. Ar Patricija to nepastebės? Vincentas vėl ima nerimauti ir lengviau atsikvepia pamatęs ateinant Loretę, natūraliai švelniai besišypsančią. Ji, atlikusi įprastus mandagumo formalumus, prieš juos pastato virtuvėje prikrautą padėklą. Jame netrūksta nieko. Visiems gracingais ir tiksliais judesiais ji įpila kavos (jums tikros ar be kofeino?), įdeda cukraus (balto ar rudo?), o Patricijai pasiūlo sulčių (braškių ar greipfrutų?). Iš ją pasiekusių pokalbio nuotrupų Loretė supranta, kad kažkas ne taip, ir bandydama gelbėti iš padėties susidomi Patricija:

– Kaip jūs paaugot nuo to karto, kai jus mačiau!

– Ne taip jau labai.

– Paaugai paaugai! – įsiterpia Stefanija. – Net nustebau pirma koridoriuje pamačiusi, kad pati pasikabinai paltuką. Aną kartą kabyklos dar negalėjai pasiekti.

– Šiandien mano batų padai storesni.

– Angelėli mano, gal tu nenori užaugti didelė mergaitė?

– Nenoriu, norėčiau būti kaip mama, taip gražiau.

– Labai apgailestauju, brangute. Niekas nepaneigs, kad charakterį paveldėjai iš nuostabiosios savo mamytės, bet ir niekas nepasakys, kad tavo sudėjimas – ne Marieli šeimos.

Šį kartą Stefanijos švelnumas Patricijos neapgavo. Neapgavo nei Vincento, jis priekaištingai pažvelgia į seserį; neapgavo nei Loretės, ji tučtuojau nukreipia kalbą primindama Stefanijai, kad reikia iš miegamojo atnešti mergaitei skirtą dovaną. Seseriai atsistojus, Vincentas paklausia Loretės, kaip gyvena jos sūnus.

– Vis taip pat, – atsako ji liūdnai.

– Ar jam nepadėjo paskutinis gydymo kursas miegu?

– Nepadėjo. Vieną dieną geriau, kitą blogiau.

– Ar jūs man nebuvot sakiusi, kad radot jam darbą vienoje leidykloje?

– Buvau radusi, bet jis neatėjo.

– Jis vis dar rašo?

– Rodos, rašo, bet viską sudegina. Taigi...

– O mergina, su kuria jis draugavo?

– Paliko jį... ir aš ją suprantu.

Vincentas primygtinai neklausinėja. Jis varžosi Patricijos. Juk, kad ir netiesiogiai, bet dėl jos jis klausinėja apie šį gražų dvidešimt penkerių metų vaikinuką, nepastovų, negalintį prisitaikyti, nesitveriantį savame kailyje. Dėl jo Loretė ėjo prieš audras ir vėją, bandė saugoti šeimos židinį. Dėl jo ji kentė aiškią vyro neištikimybę, jo pyktį, jo nuožmų valdingumą, jo šykštumą. Dėl sūnaus paaukojo visą savo, kaip moters, gyvenimą. Dėl jo... O sūnus, sulaukęs dvidešimties, ėmė jai priekaištauti, kam neišsiskyrė su tėvu, kam jį traumavo rodydama iškreiptą šeimyninį gyvenimą. Vincentas daug apie tai galvojo per savo skyrybas. Patricija niekada negalės jo apkaltinti veidmainiškumu. Jis

apie tai pagalvoja dar ir dabar. Gal duktė jį apkaltins už tai, kad jis elgėsi priešingai. Stefanija tikriausiai teisi: kad ir ką darytum, vaikams visada būsi kaltas... Šiaip ar taip, Patricija nepraleis progos dar kartą tai įrodyti. Be jokio entuziazmo mergaitė pažiūri į tetos atneštą taitietišką suknelę.

– Ar ji tau patinka?

– Taip...

– Neatrodo.

– Patinka, bet aš nelabai mėgstu raudonos spalvos: mamytė sako, kad ji vulgari.

Loretė nepalieka Stefanijai laiko atsakyti.

– Kodėl? Raudona – labai graži spalva, – pasako ji. – Ji puikiai tiks prie juodų jūsų akių.

– Mano akys ne juodos.

– Tamsiai rudos, jei jums taip labiau patinka.

– Ne, pažiūrėkit, jos pašviesėjo. Kartais jos net šiek tiek žalsvos, kaip mamytės.

Šį kartą skubiai įsikiša Vincentas, norėdamas užkirsti kelią didėjančiam Stefanijos pykčiui.

– Šiandien nelabai matyti, – sako jis. – Tikriausiai dėl apšvietimo. Tačiau vis tiek raudona nuostabiai tiks prie matinės tavo odos.

– Mano oda ne matinė. Dabar aš vis dar esu įdegusi po Velykų atostogų, bet šiaip mano oda balta, kaip mamytės.

– O tavo šiknos skylutė irgi kaip mamytės?

Stefanijos replika nuskambėjo taip šiurkščiai ir taip netikėtai, kad nei Loretė, nei Vincentas nespėjo įsiterpti.

Jie taip ir sėdėjo be žado, negalėdami ištarti nė žodžio, įsitempę laukdami Patricijos reakcijos ir nedrįsdami į ją net pažvelgti. Bet nieko nebuvo. Nei riksmo. Nei ašarų. Nei pykčio. Po griaustinio stojo tyla. Reikia ką nors daryti. Reikia ką nors sakyti. Tačiau ką? Viskas atrodys nenatūraliai. Ne visai! Pasigirsta Stefanijos balsas. Jis nei švelnus, nei nervingas, o vėl natūralus. Lyg nieko nebūtų atsitikę, ji kreipiasi į brolį. Beje, jos manymu, nieko ir neįvyko, arba beveik nieko. Ji parodė vietą kvailai, blogai išauklėtai mergaitei, ir ši jos nemylės kaip nemylėjus. Jai palengvėjo. Mergiūkštė kuriam laikui pritildyta. Dabar – suaugę tarp suaugusių. Bus galima ramiai pasišnekėti. Ji tai ir daro.

– Ar žinai, kad Žakas mirė?

– Tavo vyras?

– Ne, mano katinas!

Kai jos vyras maždaug prieš dvidešimt ketverius metus išvyko į Ameriką, ji visada namie laikydavo katiną ir visada jį pavadindavo Žaku (paskutinis buvo Žakas Trečiasis), šis visada būdavo juodas, visada didelis ir visada kastruotas. Vincentui nelabai patinka katinai, nelabai patinka ir Stefanijos įprotis juos „sužmoginti", bet matydamas, kad ši pokalbio tema gali sumažinti įtampą, jis tučtuojau tą temą pasigauna.

– Vargšelis! Kaip tai nutiko?

– Jis tupėjo svetainėje ant palangės ir nukrito.

– Katinai nei iš šio, nei iš to nekrinta. Paprastai jie tokie vikrūs!

– Tai nebuvo nelaimingas atsitikimas. Tai savižudybė. Viskas įvyko, kai aš buvau Taityje. Jis negalėjo susitaikyti su mintimi, kad manęs nėra.

– Juokauji?

– Visiškai ne. Kodėl katinai negali nusižudyti?

Debatai prasidėjo. Stefanija ima ginti katinus, kaip argumentą pateikia kačių neurozę. Vincentas paprieštarauja. Ji cituoja Bodlerą ir Koletę. Jis pažeria ne tokių poetiškų pavyzdžių. Patricija, stengdamasi iš visų jėgų, armonikėle lanksto sulčių šiaudelį. Loretė akies krašteliu ją stebi. Debatai įsibėgėja. Nuo katino pereinama prie jaučio, nuo jaučio prie dramblio. Stefanija diskutuoja iš visos širdies. Vincentas, baimindamasis tylos, neatsilieka. Patricija nuo šiaudelio perėjo prie plaukų. Loretė ir toliau budri. Debatai nukrypsta į šalį ir išsikvepia. Stefanija pradeda juokauti, Vincentas – rąžytis, Loretė – atsipalaiduoja. Kaip tik tuo metu pasigirsta monotoniškas Patricijos balsas:

– Daktaro Devinio kalė atsivedė šuniukų. Jis man vieną padovanos. Jo vardas turi prasidėti raide D, pavadinsiu jį Darlingu.

Prabilusi Patricija staiga sulaukia net trijų pasiūlymų: pirmiausia Stefanija pasiūlo pavadinti šuniuką Dunduku, Loretė paragina pasižiūrėti virtuvėje miegančio naujo kačiuko. Galiausiai Vincentas pasiūlo tokiu gražiu oru pasiirstyti po Bulonės ežerą valtele. Patricija susidomi tik paskutiniuoju. Ji atsistoja ir triumfuodama nusišypso. Ji gavo, ko norėjo. Visi sumišę greit atsisveikina. Stefanija brolį, šiam einant pro duris, pakviečia pavakarieniauti, kai šis

nuvešiąs mergaitę. Loretė iškepė pyrago manydama juos liksiant pavakarių. Vincentas priima pasiūlymą. Jis vis vien nemėgsta sekmadienio vakarą būti vienas.

Vos įsėdus į automobilį tėvo ir dukters rankos pačios kartu paspaudžia radijo mygtuką. Jie pagalvojo tą patį: muzika nustelbs tylą.

Prie Dofino aikštės eismas sulėtėja. Prie ežero kamščiai. Prieplaukoje grupelė žmonių laukia laisvų valčių. Pirmoji pavasario saulutė priviliojo daugybę žmonių. Patricija nenori laukti. Ji nori važiuoti iš čia. Vincentas staiga pasijunta baisiai išvargęs. Jis paklausia dukters, nors dar tik pusė keturių, ar ji nenorinti, kad jis ją parvežtų pas mamą.

Ne, atsako ji, mamos nėra namie. Ji su daktaru Deviniu išvažiavo į Dovilį pas vieną labai rimtą ligonį, ir tokį storą, kad niekur negali važiuoti pats.

Vaiko naivumas skaudina Vincentą. Jis mergaitei liūdnai nusišypso.

– Na, Patriciuke mano, kur nori važiuoti?

Jis jau seniai jos taip nevadino... Patriciukė... Mergaitei iškyla miglotų prisiminimų. Ir į galvą šauna mintis:

– Klausyk, – sako ji, – gal važiuojam į Zoologijos sodą?..

TREČIAS SKYRIUS

Zoologijos sodo traukinukas atvyksta į stotelę. Žeromas tempia mamą už rankos. Jis nori sėdėti pačiame priekyje, ant pirmojo suoliuko.

Patricija paleidžia tėčio ranką, atbėga prie Žeromo geidžiamos vietos ir jį ant laiptelių stumtelėjusi triumfuodama įsitaiso pati. Atsiprašydamas Vincentas šypteli Agnesei ir nueina prie dukros.

Agnesė pakelia sūnų, nori nenori pasodina ant antrojo suoliuko ir griežtai pasako, kad jiems ir čia būsią labai gerai. Jai atrodo, kad pasako griežtai ir aiškiai, bet... Viskas būtų kitaip, jei Žeromas nebūtų toks užsispyręs.

– Aš noriu sėdėti priekyje, – sako jis.

– Juk tas pats, priekyje ar čia...

– Ne, ne tas pats. Priekyje geriau matyti.

– Sėsk man ant kelių, irgi gerai matysi.

Žeromas sutinka, bet nenoromis. Kad ir įsitaisęs ant kelių, jis vis tiek kraiposi į dešinę ir į kairę, bando susirast patogią padėtį, bet jam nepavyksta.

– Vis tiek gerai nematau. Tas dėdė per didelis.

Vincentas atsisuka ir pasisiūlo užleisti savo vietą. Jis jau atsistojęs. Žeromas taip pat. Švilpukas praneša, kad traukinys išvažiuoja. Net nespėjusi mandagiai padvejoti Agnesė su Žeromu atsiduria šalia Patricijos, o Vincentas už dukters.

Traukinukas pradeda važiuoti, įsibėgėja. Ima traukti vėjas. Vincentas pasilenkia prie mergaitės.

– Patriciuke, reikėtų užsirišti šaliką, nėra šilta!

– Man nešalta!

– Vis vien užsirišk, brangute, dar peršalsi.

Ir tėvas ištiesia mergaitei šaliką, ši neima. Ir tėvas tuo šaliku apvynioja mergaitei kaklą, o abu šaliko galai lieka plaikstytis ant paltuko; ir tėvas, persvėręs rankas per mergaitės pečius, tuos galus suriša žiūrėdamas, kad kaklas būtų gerai apglobtas. Ir tėvas pataiso jos plaukų sruogą, kurią rišdamas šaliką buvo išdraikęs.

Agnesė smalsiai žiūri į tokias tvirtas ir dideles vyriškio rankas, atliekančias moteriškus judesius; judesius, kokius, kaip jai atrodo, gali atlikti tik moteris. Ji buvo skaičiusi žurnaluose, kad esama tokių vyrų, kurie rūpestingai prižiūri vaikus, juos vysto, maitina iš buteliuko. Ji net yra mačiusi jų nuotraukų. Bet niekada neteko matyti jų savo akimis. Jos giminėje vyrai reikšdavosi tik drausmės, mokslų, moralės klausimais, jos draugų šeimose tėčiai iš viso niekur nesikiša. Nebent kartais pažaidžia su vaikais. Jai yra tekę dėl to apgailestauti, bet Agnesė niekada vyrui nepriekaištavo. „Vaikai – moterų rūpestis. Vyrai sukurti ne tam." Mo-

tina jai tiek kartų ir taip aiškiai tai kartojo, kad Agnesei niekada nė netoptelėjo jos paklausti, o kodėl. Argi kas nors klausinėja, kodėl gimdo moterys, o ne vyrai? Ne! Nes taip jau yra. Taip Dievo duota. Ir nors Žeromui gimus Agnesė ir susimąstė, kad ji galbūt neteisingai supranta, koks yra tėvo vaidmuo šeimoje, ji savo principų galutinai neatsisakė. Iš tiesų Agnesė manė, kad yra nesąžininga, jog moterys, kaip kad ji, dirba ir vienos prižiūri vaikus bei rūpinasi jų auklėjimu, vis dėlto, jos manymu, tai nėra nenormalu. Net jeigu Agnesės protas tam nepritaria, kažkas širdyje jai dar sako, kad vyrai sukurti ne „tam". Ir tikrai nė vienas vyras, juo labiau Seržas, nė nesistengia įrodyti, kad yra atvirkščiai: nėra kvailių! Bet čia, netikėtai išvydusi taip švelniai ir profesionaliai dukra besirūpinantį tėvą, Agnesė ima abejoti: gal ir esama vyrų, sukurtų „tam"... Sukurtų ir tam?..

Traukinukas sustoja. Dar perone Žeromas susižavi iš tolo šviečiančių įvairiaspalvių balionų puokšte. Jam nebereikia nei beždžionių – „jos smirda", nei paukščiukų – „jie negražūs". Jam reikia baliono. Žeromas pardavėjo paprašo raudono baliono, šis vargais negalais jį ištraukia ir ištiesia netvirta ranka; ši, rodos, yra labiau įgudusi pilstyti Božolė vyną nei vaikams dalyti balionus. Žeromas užsimano kito baliono, mėlyno. Bet Agnesė, žinodama, kad vėliausiai po penkiolikos minučių jis bus patikėtas jai, nesutinka.

– Gana, – sako ji.

– Aš noriu mėlyno!

Balionų pardavėjas išspjauna nuorūką ant žemės kartu su neapykanta bjauriems bambliams, kurie amžinai nežino, ko nori. Užsimaukšlinęs baskišką beretę, nuo prakaito prilipusią prie kaktos, blausiomis, paraudusiomis akimis, riebaluotais plaukais, – jis visiškai nepanašus į tuos svajonių personažus, kuriuos taip mielai apdainuoja poetai ar tie, kurie save vadina poetais. Tiesą sakant, jei šitas nebūtų skurdžius, tikrai būtų antipatiškas.

– O jūs negalit savo vaikui pasakyti, kad imtų raudoną?

Dėl šventos ramybės Agnesė bando pasiderėti su sūnumi. Tačiau Žeromas laikosi savo: jis nori mėlyno. Agnesė apgailestaujamu balsu, beveik atsiprašydama, persako: mažylis nori mėlyno.

Balionų pardavėjas ima narplioti virveles. Jis niršta ir neištveria nepasakęs, kad pakęsti tokius užgaidūnus žmogus esi priverstas tik labai norėdamas valgyti! Agnesė nori pridurti: „Ir gerti!“, bet susilaiko.

– Labai ačiū, pone, – pasako ji. – Kiek aš jums skolinga?

– Vieną franką.

Norėdama užmokėti, Agnesė praveria piniginę. Visus smulkius ji atidavė įeidama į sodą. Jai beliko tik šimto frankų banknotas. Pardavėjas grąžos neturi. Agnesė rausiasi ir savo, ir Žeromo kišenėse. Nieko. Ji turi tik šį banknotą.

– Nieko baisaus, – sako ji. – Einu iškeisiu ir tuojau grįšiu.

– Gerai! Bet vaiką aš pasilieku įkaitu.

– Negali būti nė kalbos.

– Tada grąžinkite man balioną!

Agnesei dar net nepajudėjus, Žeromas, jau spėjęs baliono virvelę tvirtai apsivynioti apie pirštą, pareiškia jam būdingu griežtu ir tvirtu tonu, kad balionas yra jo ir kad jis jo niekam neduos. Bet pardavėjas, tikrai abejingas vaikystės žavesiui, nenori jo nė girdėti.

– Nėra pinigų – nėra ir baliono. Jau esu pasimokęs. Neišdegs.

– Juk matote, kad vaikas nenori grąžinti baliono!..

– Ką gi, pažiūrėsim, nori jis ar nenori!

Pardavėjas stveria Žeromą už riešo. Vaiko riksmas nustelbia Agnesės balsą; ši, priešingai savo įpročiams, ima šaukti, kad tik apgintų sūnų nuo užpuoliko, ir kimba jam į rankovę, kad šis paleistų Žeromą. Pardavėjas nusikeikia. Agnesė ima bartis. Žeromas verkia. Staiga viskas nutyla. Viena ranka suima pardavėjo ranką. Kita nusileidžia ant Agnesės rankos. Tai tos pačios rankos, kurios neseniai rišo mergaitei šaliką. Agnesė jas iš karto pažino.

– Kas čia vyksta? – klausia Vincentas.

– Ji nori neužmokėjusi nusinešti balioną, – atsako pardavėjas.

Agnesės venose užverda Imberų šeimos kraujas, ji rausta iš pykčio ir pasibjaurėjimo... Ką? Nesąžiningumu apkaltinti ją, Agnesę, kurios tėvas, užkietėjęs golistas*, okupacijos metais gatvėje radęs vokiečių karininko portfelį,

* Generolo Šarlio de Golio politikos šalininkas.

paėmė jį ir po ilgos vidinės kovos nunešė į komisariatą, siela ir sąžine nusprendęs atiduoti pirmenybę garbei, o ne patriotizmui. Ji yra šitokio žmogaus duktė, o čia ją įtarinėja ir kaltina... Ji ieško, kaip čia aštriau atkirtus, bet viskas jai atrodo pernelyg švelnu, kad įsiskverbtų po baskiška berete. Kokia nors nešvankybė turbūt tiktų labiausiai. Tačiau čia Agnesei prieš akis iškyla ponia Imber: moteriai keiktis nedera. Tada Agnesė giliai įkvepia ir oriai išdėsto situaciją Vincentui. Šis paduoda pardavėjui du frankus: vieną už Žeromo balioną, kitą už balioną, kurį pasiūlo išsirinkti Patricijai. Mergaitė minutėlę pagalvoja: gal paimti raudoną, kurio nepanoro Žeromas ir kurį jai jau tiesia pardavėjas... aišku, Patricijos manymu, jis tiesia pernelyg primygtinai.

– Aš noriu žalio, – pareiškia ji.

– Žalią, – pakartoja Vincentas.

Vyro žodžiui pardavėjas nusileidžia ir atsargiai palaukęs, kol grupelė šiek tiek nutols, numeta sau po nosim: „Visos bobos kekšės".

Ši frazė akimirką nutraukia Vincentui skiriamas mandagias Agnesės padėkas. Bet tik akimirką. Akimirką, per kurią Vincentas, atlaidžiai patraukęs pečiais, išsklaido visą reikalo svarbą. Akimirką, per kurią Agnesė nusišypsodama tam pritaria. Akimirka. Ir viskas. Bet Agnesė tęsia toliau. Ji būtinai turinti kaip nors rasti smulkių ir atsiskaityti su Vincentu. Jis atsisako. Ji užsispiria. Jis protestuoja. Ji neatlyžta. Jam nuo jos skrupulų linksma. Ji vis vien nori grąžinti pinigus ir pritrūkusi argumentų lengvabūdiškai ištaria:

– Laiku grąžintos skolos žmones padaro draugais.

– Jeigu jau taip, tada sutinku, kad grąžintumėte man franką!

Ir jie kartu patraukė išsikeisti pinigų. Jeigu koks nors smalsus praeivis būtų juos stebėjęs, būtų galėjęs pasakyti: „Na ir greitai jis ją suvystė!“ arba „Ir sugebėk tu man taip papirkti vaiką ir suvilioti mamą!“ Jie ir patys abu tai supranta ir vengia šnekučiuotis, kad šia regimybe vienas kito neįpareigotų. Laimei, tylą greitai nutraukia ledų pardavėja, pasirodžiusi priešais juos su savo vežimėliu.

Patricija nori braškių šerbeto. Nuo jo nestorėjama. Žeromas nori šokoladinių ledų. Didelės porcijos. Agnesė pagalvoja, kad turėtų neleisti valgyti ledų, nes Žeromas sirgo bronchitu, ką tik pasveiko, juo labiau šokoladinių, nes Žeromo žarnynas... Tačiau neišdrįsta. Jai atrodo, kad apie tokias organizmo bėdas nedera kalbėti prie svetimo žmogaus. Tad ji pasitenkina Žeromui pasiūliusi tik mažą porciją. Žeromas, tikėjęsis išgirsti kategorišką draudimą, be didesnių prieštaravimų susitaiko su vidutine. Net nepaklaususi kainos Agnesė ištiesia šimto frankų banknotą. Ir vėl pardavėja neturi grąžos. Žeromas, jau suspaudęs savo ledus, kruopščiai taikosi liežuvio galiuku lyžtelėti rudojo kupolo viršūnę. Vincentas užmoka.

– Aš apgailestauju, – sako Agnesė.

– Nieko baisaus! Dėl pusantro franko...

– Pridėkim dar franką už balioną, – pataiso Patricija, – ir bus du penkiasdešimt.

Juodos mergaitės akys persmelkia Agnesę kiaurai. Prieš negailestingą vaiko teismą ji stoja kaip išlaikytinė, jų šeimos turtą švaistanti moteris. Tai nebepakeliama.

– Mes nebetoli Užburtosios upės, – sako ji. – Ten būna daug žmonių. Prie kasos langelio tikrai išsikeisiu pinigus.

Ir ji jau ruošiasi eiti, bet Vincentas ją sulaiko parodydamas kur kas skubesnį reikalą nei skolų grąžinimas. Pasirodo, Žeromas, besistengdamas kuo geriau nusmailinti savo ledyno viršukalnę, ėmęsis darbuotis ne vien liežuviu, bet ir pirštais. Pirštais, laikančiais balioną; balionas, aišku, kliudęs ledus, viršūnę sutrėškęs, ir dabar ledai veržiasi iš vaflio ragelio, pasalūniškai, kaip kraterio lava, besileisdami ugnikalnio kraštais, taigi – Žeromo rankomis.

Agnesė metėsi ieškoti nosinės rankinėje. Nėra. Kišenėse. Irgi nėra. Žeromo kišenėse. Nėra. Ruda lava užlieja vaiko pirštus, o šis stebi spektaklį olimpiškai ramus. Agnesė griebia vaflį. Dabar ir jos visi pirštai apvarvėję, ji nieko nelaukus puola čiulpti ir per keletą kartų lavos veržimąsi sutramdo, dabar jau nieko. Jei ji turėtų nosinaitę, viskas būtų puiku. Vincentas ištiesia savo dangaus žydrumo nosinę su lygiai tokios pat spalvos inicialu: V. Ji pagalvoja – Valentinas, Viktoras. Ji taip pat pagalvoja – „gaila". Ji neturi kada savęs paklausti, kodėl taip pagalvojo. Ji paima nosinę, nusivalo ranką, nuvalo Žeromo pirštukus ir grąžina jam ledus sakydama, kad jis tikras paršelis.

– Tikras paršas, – kaip paprastai ramiai pataiso mamą Žeromas.

Vincentas nusikvatoja. Agnesė, bijodama, kad tai gali paskatinti vaiką maivytis dar labiau, priekaištingai pažvelgia į Vincentą. Kaip ir pirma, šalia balionų pardavėjo, patraukęs pečiais jis jos atsiprašo. Kaip ir pirma nusišypsojusi ji pripažįsta, kad jis teisus. Dabar Patricijos eilė paprašyti nosinės. Ak! Tik nusivalyti lūpas ir pirštų galiukus. Ledus ji moka valgyti gražiai. Agnesė, kiek sutrikusi, jai pasiūlo išteptiotą Vincento nosinę, bet mergaitė atsisako.

– Nereikia, – sako ji. – Kišenėje turiu švarią. Aš tik norėčiau, jog kas nors man ją ištrauktų, kad nesusitepčiau paltuko.

Vincentas ištraukia nosinaitę. Agnesė jį pagiria puikiai išauklėjus dukrą. Patricija užriečia nosį. Vincentas pripažįsta, beveik gailėdamasis, beveik liūdnai, kad jo duktė tikrai gerai išauklėta. Agnesė jaučia, kad daugiau nereikia nieko sakyti. Žeromas vėl atkreipia visų dėmesį iškilmingai paskelbdamas baigęs valgyt ledus. Veikiau – likučius iš vaflio, mat visa kita, kas išterliota ant smakro ir skruostų, jam visiškai nerūpi. Bet užtat rūpi Agnesei, ir ji, trumpai padvejojusi, ryžtasi dar kartą pasinaudoti Vincento nosine. Ši dabar veikiau ruda nei žydra.

– Man gėda jums grąžinti tokią nosinę.

– Tai pasilikit ją sau, aš jų turiu.

Agnesė atšlyja, lyg jis jai būtų pasiūlęs kompromituojamą dovaną. Ji negalinti jos priimti. Tikra Polio Buržė*

* 1852–1935 m. gyvenęs prancūzų rašytojas. Jis, būdamas natūralistinės estetikos kulto priešininkas, savo psichologiniuose romanuose šlovino tradicines vertybes.

herojė mėlynais džinsais! Suklusęs dėl tokio senamadiškumo Vincentas Agnesei pasiūlo kitą išeitį, ne tiek ketindamas ją įpainioti, kiek norėdamas pamatyti, kaip reaguos: ji jam grąžinsianti rūpestingai išplautą ir išlygintą nosinę kitą sekmadienį, tą pačią valandą ir toje pačioje vietoje. Agnesė vėl prieštarauja. Ji ne kiekvieną savaitgalį einanti į Zoologijos sodą... Ji čia ateinanti net labai retai... Šiandien ji čia atsitiktinai... Sumišimas taip aiškinantis, o ir raudonis, nudažęs skruostus, išduoda, jog Agnesei ne tiek rūpi atmesti kvietimą į pasimatymą, kiek neparodyti, kad ji sutinkanti ar, dar blogiau – kad pati to prisiprašiusi. Po akimirkos rūpesčiai dėl padorumo atsinaujina.

– Nosinę aš jums atsiųsiu, – sako Agnesė, – į kokį norėsite paštą iki pareikalavimo, – priduria paskubomis.

Vincentas nesusilaiko nešyptelėjęs.

– Galite atsiųsti man į namus, nebus nepadoru.

– Ne ne, gerai bus ir iki pareikalavimo.

– Jūs nenorite manęs klausti adreso, ar ne?

Ji nesunkiai prisipažįsta, lyg tokie skrupulai būtų visiškai suprantami 1976 metais. Ir net truputį priekaištaudama priduria:

– Man atrodo, taip niekas nedaro!

Staiga Vincentui prieš akis iškyla Lidijos paveikslas. Jų idilės pradžioje ir ji jam tą patį sakydavo. Norėdama jį sužavėti ji stengėsi – beje, labai sėkmingai – sudaryti padorios moters įspūdį, nes tik tokia moteris (Lidija tai žinojo) atitiko Vincento itališkos kilmės ir katalikiško auklėjimo suformuotą skonį. Ar ši jauna moteris, dabar stovinti prie-

šais jį, irgi vaidina kaip Lidija? Jis tuo netiki. Bet netikėjo ir tada, kai vaidino Lidija. Tikrai, metams bėgant jis darosi vis atsargesnis. Būdamas labiau patyręs jis greičiau pastebi vaidybos trūkumus. O čia trūkumų nemato. Jis bando juos atskleisti pasitelkęs ironiją.

– Jūs tikrai principinga moteris, – pareiškia jis.

– Taip, žinau, kad mūsų laikais tai gali atrodyti keistai. Gal kartais net ir juokingai, bet, deja, nieko negaliu pakeisti. Aš tai paveldėjau iš tėvų.

To Lidija jam niekada nesakė. Ir aišku, dėl ko! Ji niekada nematė savo tėvo – apie tai sakydavo gėdingai nuleidusi galvą, slegiama motinos padarytos klaidos. Nereikia būti labai geram psichologui, kad suprastum, jog motina Lidijai galėjo įdiegti vienintelį principą, kurį glaustai būtų galima nusakyti taip: „Moterys ko nors pasiekti gali tik per lovą". Štai kodėl Lidija visada vengė kalbėti apie savo auklėjimą. Agnesė, matyt, visai kas kita.

– Abu mano tėvai, – ji mielai pasakoja, – gana vėlai atsikėlė iš provincijos, iš nedidelio miestelio Šiaurės Prancūzijoje. Pripažįstu, kad jie išlaikė gana ribotą gyvenimo sampratą. Jų manymu, yra tokių dalykų, kuriuos galima daryti, ir tokių, kurių daryti nevalia. Ir tai neginčijama. Taip jau yra. Žinoma, aš ne visada jiems pritardavau. Kartais net maištaudavau kaip kiekvienas save gerbiantis paauglys, bet tai, kas buvo įdiegta vaikystėje, galiausiai išlieka visą gyvenimą. Šiaip ar taip, aš žinau, kad...

Agnesė staiga nutyla. Kodėl, po velnių, šiam nepažįstamajam ji patiki tai, ko taip ilgai nenorėjo aiškinti Seržui?

Vincentas, nujausdamas, dėl kokių priežasčių ji taip staiga nutilo, pater familias* tonu tas priežastis suformuluoja pats:

– Dukrele, negražu pasakoti paslaptis pirmam sutiktam! Taip niekas nedaro.

– Puikiai mokate pamėgdžioti, – pripažįsta Agnesė.

– Čia joks mano nuopelnas; ir mano tėvas šitaip kalbėdavo.

Jie priėjo Užburtąją upę. Agnesė paspartina žingsnį, kad pirma prieitų prie langelio, kur parduodami bilietai. O! Grąžos kasininkė turi. Agnesė greitai atskaičiuoja du frankus penkiasdešimt, paduoda juos Vincentui ir tik tada pasiima bilietus bei likusius pinigus. Pagaliau ji galės eiti aukštai iškėlusi galvą ir garbingai atsisveikinti su šiuo nepažįstamuoju. Kaip tik yra dvi vietos ant priplukdytos valties galinio suolelio, o valtis jų ir telaukia. Viskas puiku – belieka atsisveikinti. Agnesė jau ruošiasi lipti į valtį, bet Žeromas, kaip ir traukinyje, vėl imasi savo. Jis nori būti priekyje. Ir tik priekyje. Bet tuo nesibaigia! Agnesė pasitraukia, kad praleistų už jų savo eilės belaukiančius Vincentą ir Patriciją. Tačiau ir Patricija nori sėdėti priekyje. Ir tik priekyje. Toliau stovintys – du įsimylėjėliai. Jie pasinaudoja proga... ir šoka į valtį. Jie be galo džiaugiasi galėsiantys sėdėt gale: nieks nematys, kai jie bučiuosis. Beveik iš karto priplaukia kita valtis. Patarnautojas ją laiko prie krantinės ir paryžietišku akcentu, nors prie jo visiškai netinka (priešingai nei jam pačiam atrodo) bretonų jūrų vilko dra-

* Šeimos galva, tėvas *(lot.)*.

bužiai, ragina keleivius lipti į valtį. Patricija, didžiai pasitikėdama savimi, šoka pirma. Žeromas irgi taip nori. Įsikibęs į mamos ranką jis jau kelia koją... bet valties dugnas staiga jam pasirodo pernelyg toli ir vaiko koja lieka pakibusi ore.

– Palauk, aš tau padėsiu! – sako Agnesė.

Ji paleidžia sūnų, kad užsimestų rankinę ant peties ir turėtų laisvas rankas. Žeromas, įžeistas paniekinamo Patricijos žvilgsnio, tuo pasinaudoja ir pabando šokti vienas. Jis šoka... Žeromą, jau atsispyrusį, laiku pagauna Vincentas, pakelia, pasodina šalia Patricijos ir pats įšoka į valtį.

– Bravo! – sako jis Žeromui. – Šokai kaip tikras čempionas.

Vincento dėka vaikas ir nenukrito, ir nebuvo užgauta jo savimeilė. Vincentas nepalieka Agnesei laiko padėkoms: ištiesia jai ranką, padeda įlipti valtin. Ji kiek pasiremia jo rankos ir puikiai išlaikydama pusiausvyrą lengvai įšoka, nors valtis nuo jos svorio ir susiūbuoja.

– Jūs kaip tikra jūrininkė, – sako Vincentas.

– Vaikystėje kiekvieną vasarą atostogaudavau prie jūros. Mano tėvai turėjo žvejybos laivelį.

Ir vėl! Štai ir vėl ji kelia aikštėn savo tėvus. Agnesė širsta pati ant savęs. Tas vyras tikriausiai palaikys ją atsilikėle. Žinoma, tai nesvarbu, kadangi... Bet vis dėlto svarbu! Argi pasakojama apie savo tėvus ant kiekvieno kampo? Penkiamečiui, kai tėvai prilygsta dievams, dar tinka apie juos kalbėti. Arba šešiolikmečiui, kai tėvai tikri tironai... Arba penkiasdešimtmečiui, kai jų pasidaro gaila...

Bet trisdešimtmetė, kalbanti apie tėvus, atrodo tikrai juokingai! Kaip kokia „žąsis". Seržas jai daug sykių kartojo: „Ar aš kada nors pasakoju apie savo šeimą? O kiti? O Frederikas, Širlėjai, Fabrisas, Katerina ir visi kiti, ar jie kalba apie tėvus? Ne! Tiktai tu, vargšelė mamytės dukrelė! Tiktai tu kaip kokia žąsis!" Agnesė galiausiai tuo patikėjo. Ir ji galiausiai liovėsi kalbėjus apie tėvus. O dabar staiga šalia jos sėdintis vyriškis, nors jam turėtų būti maždaug keturiasdešimt, visai natūraliai taip pat ima pasakoti apie savo tėvus. Jie gyvi, gyvena Mantone, netoli gimtosios Italijos, kur dar likę jo tolimų giminaičių. Ir jo tėvai turėjo laivą – greičiau burinį laivelį... Tai buvo visos šeimos kūrinys. Suprantama, jis su tėvu – jam tada buvo šešiolika – prie laivo dirbo daugiausia, tačiau ir kiekvienas šeimos narys prisidėjo pagal galimybes: mama pasiuvo bures, sesuo užsiėmė dažymu, dėdė Antuanas, dirbęs staliumi, už savikainą parūpino medienos ir paskolino angarą, o teta Marija nunėrė tinklą. Tai užtruko ilgiau nei metus. Sunkiausia buvo sugalvoti laivui pavadinimą, kad jis patiktų visiems. Po ilgų svarstymų šeimyna nutarė pasinaudoti mamos liapsusu. Ji norėjo pasiūlyti pavadinti laivą „Lagūna", o ištarė „Lai būna". Šiam vardui vienbalsiai ir entuziastingai pritarė visi, tad laivas buvo pakrikštytas į bortą sudaužius šampano butelį ir, suprantama, pašventinus kunigui. Visi kiti rimtesni laivai, kuriuos Vincentas turėjo vėliau, vadinosi taip, kaip ir pirmasis. Šiuo metu jis turi „Lai būna IV". Vincentas liūdnai pažvelgia į Patriciją:

– Tikriausiai jis bus paskutinis, – taria jis.

Neatrodė, kad Žeromas klausėsi Vincento. Bet kai vyriškis baigė pasakoti, berniukas pradėjo klausinėti apie laivą. – Kokios jis spalvos? Koks jo ilgis? Kokiu greičiu plaukia? Tikslūs Vincento atsakymai sukėlė naujų Žeromo klausimų. – Kas yra tas vairas? Kas yra vairalazdė? Kas yra kairysis bortas? Kas yra?.. Agnesė žavėjosi, kaip kantriai Vincentas stengiasi patenkinti nepasotinamą jos sūnaus smalsumą. Seržas jo vietoje seniai būtų žiovaudamas pasiuntęs sūnų velniop. O Vincentas nežiovauja. Kai iš mandagumo Agnesė norėjo įsiterpti į pokalbį, jis neleido: navigacija – vyrų reikalas. Dieve, koks poilsis! Deja, valtelė greitai baigs kelionę ir Agnesei teks vėl rūpintis Žeromu. Vos tik jie išlipo iš valties, ji ėmė galvoti, kaip reikės su naujuoju pažįstamu atsisveikinti. Jis nėra jau toks nepažįstamas, kurį ji galėtų palikti paprastai pasakiusi „viso geriausio", bet jis nėra ir toks senas pažįstamas, kuriam reikėtų šiltai paspausti ranką. Ji ėmė ieškoti atsisveikinimo formulės, kuri nebūtų nei pernelyg įžūli, nei pernelyg meili, o nuskambėtų mandagiai, bet neįpareigojamai, padoriai, bet ne sausai.

Tokios formulės neradusi, po kelių akimirkų ji prisėda prie Vincento ant suolelio už keleto žingsnių nuo baseinėlio, ten jų atžalos žvejoja celiulioidines anteles. Abiejų rankose po vaiko balioną, abiejų akys žiūri ta pačia kryptimi, abiejų lūpose ta pati švelni šypsena. Praeiviui Vincentas ir Agnesė atrodo kaip tipiška laimingų tėvų pora. Nesusipratimai tęsiasi. Keliaujantis fotografas pri-

mena tai pasiūlydamas įamžinti šią laimės akimirką nuotraukoje. Jie atsisuka vienas į kitą, pažvelgia į save taip, kaip juos mato kiti, ir nusikvatoja. Staiga fotoaparatas sublyksi.

– Nuostabu! – sušunka fotografas. – Ideali pora.

Jis ištiesia Vincentui rausvą lapelį, su kuriuo šis galėsiąs atsiimti nuotrauką, jau kitą dieną, jeigu tik panorėsiąs, nuo antros valandos nurodytu adresu, ir jau ruošiasi eiti, bet Vincentas jį sulaiko už rankovės.

– Juk jūs žinote, kad tai draudžiama, – sako jis. – Mes jums nedavėme sutikimo fotografuoti. Taip žaisdamas galite susilaukti didelių nemalonumų!

Vincentas kalbėjo nepakeldamas balso, bet tokiu tonu, kad prieštarauti būtų bergždžia. Fotografas suprato kuo puikiausiai.

– Atsiprašau, – sako jis. – Aš esu studentas, fotografuoju tik sekmadieniais, ir man mokama už nuotraukų skaičių. Jeigu norite, atiduosiu jums juostelę.

Vincentas žvilgsniu paklausia Agnesės.

– Man tas pat, – sako ji.

Vincentas atsisuka į studentą.

– Šį kartą – tiek to, – taria jis švelniau. – Bet ateityje būkite atsargesnis.

Jaunuolis padėkoja ir lengviau atsikvėpęs nueina: jis pats studijuoja teisę.

Vincentas išsiblaškiusiu žvilgsniu pasižiūri į rausvą lapelį ir perskaitęs fotoateljė adresą nustebęs linksmai sako:

– Pasaulis vis dėlto mažas.

– Ateljė jūsų kvartale? – paklausia Agnesė.

– Ne, bet visai šalia mano sesers, Bomaršė bulvare. Aš gyvenu La Sel Sen Klu miestelyje. Name su dideliu sodu.

– Tai turėtų labai patikti mergaitei!

– Ji negyvena su manimi. Aš išsiskyręs.

Agnesė, pasigailėjusi, kad buvo tokia nekukli, greitai berte išberia.

– Aš gyvenu vadinamojoje naujoje XV apygardoje. Nedidelis butas daugiaaukščiame name su vaizdu į kitą daugiaaukštį. Kaip tik tai, ko nekenčiu. Be to, nuo to laiko, kai ten įsikūriau, visada tikėjausi persikelti kitur, todėl niekada nesistengiau to buto tinkamai sutvarkyti. Aš pasielgiau blogai, juo labiau kad esu... greičiau norėčiau būti...

– Kuo?

– Norėčiau būti dekoratorė.

Kaip tik tuomet, kai Agnesė nusistebi neišgirdusi jokio komentaro, Vincentas pašoka ant kojų ir keliais dideliais žingsniais atsiduria prie abiejų vaikų, jo nuolat akies krašteliu stebėtų. Jis pasirodė pačiu laiku! Grėsė baisi audra. Patricija kaltino Žeromą, kam šis nuo kabliukų nukabinėjantis visas jos pagautas anteles. Žeromas tik tvirtino, esą „tai ne jis, o ji pati". Patricija jau buvo pradėjusi kumščiuoti Žeromo pašonę, kai įsikišo Vincentas. Agnesė, suprantama, atsekė jam iš paskos, ir prasidėjo aiškinimų scena, ir greitai pasiekė kulminaciją. Vincentas užstoja Žeromą, „mat dar mažas, tad dideli vaikai turi atlaidžiau su tokiais žaisti". Agnesė, nenorėdama atsilikti, ima ginti Patriciją, „mat jau didelė, tad maži vaikai turi tokiems ne-

trukdyti". Tėvai gerai išsiauklėję ir protingi. Kadangi vaikai ne tokie išauklėti ir protingi, tėvai nusprendžia juos atskirti, kad daugiau nekiltų jokių kivirčų.

Vos tik jie atsisėda į savo vietas ant suolelio, Vincentas grįžta prie nutrūkusio pokalbio ir parodo didžiausią susidomėjimą Agnesės pasakojimu: apie jos daug žadėjusią vitrinų apipavidalintojos karjeros pradžią, apie savanorišką veiklos nutraukimą gimus sūnui, apie dabartinį jos darbą pas Vavą, apie dekoravimo projektą, kurį jai pasiūlė viena draugė Kristina ir kurį ji taip tikisi laiku užbaigti nepaisydama Žeromo, nepaisydama tokio garsaus konkurento.

– Kokia to dekoratoriaus pavardė? – paklausia Vincentas.

– Koveras, Renė Koveras. Girdėjote ką nors apie jį?

Užuot atsakęs Agnesei, Vincentas jai užduoda kitą, visiškai su pirmuoju nesusijusį klausimą:

– Ar jums niekada nekyla minties, jog mūsų veiksmus valdo iš mūsų rankų išsprūstanti valia, kurią mes vadiname gyvenimo atsitiktinumais, bet tai nėra tikri atsitiktinumai, nes mes jų norime, juos planuojame, kontroliuojame?

– Taip, kyla, ir dažnai. Beveik kas rytą. Į metro stotelę aš galiu nueiti trimis keliais ir, kad ir kurį kelią pasirinkčiau, visada pagalvoju, kad tą pasirinkimą geranoriškai ar ne man kažkas primeta; kad eidama kaip tik tuo keliu ir kaip tik tą valandą aš galbūt išvengiu kokio nors įvykio arba, priešingai – einu jo pasitikti.

– Ir aš dažnai pagalvoju.

– O kodėl taip paklausėt?

– Nes šiandien aš neturėjau važiuot į Zoologijos sodą. Nes fotografas yra mano sesers kaimynas... Nes mano vadovaujama dažymo įmonė seniai bendradarbiauja su Rene Koveru ir aš jau daugelį metų su juo palaikau draugiškus ir profesinius santykius.

Agnesė dėkinga Vincentui, kad šis nestebi jos reakcijos ir kad nutraukia pokalbį ta dingstim, jog reikia prižiūrėti vaikus. Jie gali pasirinkti prizą, nes sužvejojo dvylika antelių. Patricija geidžia raudono flomasterio. Žeromas, žinoma, to paties. Visi kiti flomasteriai – mėlyni. Jam tokių nereikia. Priėjusi prie jo Agnesė jau nekantrauja. Tegu Žeromas pasirenka kitą prizą: gal tarškynę? Gal muzikinį malūnėlį? Gal gražų, mokantį lesti viščiuką? Gal rutuliukus? O gal švilpuką? Ar akinius nuo saulės?.. Kiekvienas pasiūlymas, kad ir entuziastingai pakomentuotas, atsimuša į užsispyrėlišką „ne". Šį kartą Agnesė supyksta.

– Ką gi! Jei nenori – negausi nieko.

Vincentas dar kartą imasi gelbėtojo vaidmens.

– Kodėl? Gaus ką nors, – sako jis.

Ir tai normalu, nes jis laimėjo.

...Ir Vincentas ištiesia Žeromui raudoną flomasterį, mat jį Patricija atidavė mainais į automatinį keturių spalvų tėčio pieštuką, kurio ji jau seniai norėjo. Patricija sužavėta, Žeromas triumfuoja, Vincentas džiaugiasi. Visi šypsosi. Išskyrus Agnesę... galvojančią apie Seržą. Ji galvoja apie jį ir kiek vėliau, kai mato, kaip Vincentas rūpinasi patys neži-

nančiais ko nori vaikais karuselėje. Ar Patricija norėtų sėsti į trikinkę su varpeliais? Ne! Į greitosios pagalbos mašiną? Ne! Į sportinę mašiną? Taip! Ji panaši į daktaro Devinio mašiną. O ką vairuos Žeromas? Raketą? Taip!.. Bet ne! Gaisrinę? Ne! Vis dėlto taip! Ji raudona ir su trimitu. Vincentas ir Agnesė iš karto sumoka už penkis važiavimus ir tiek pat persėdimų. Štai jie ir vėl vienas šalia kito ant suolelio, abudu vienodai mojuoja mažiesiems savo keliauninkams. Karuselė pajuda, lydima vaikų riksmų, trimito garsų, skambučių ir varpelių skardėjimo, sirenų ir naujausios Klodo Fransua plokštelės ūbavimo. Jau toli gražu nebe viduramžių vargonų ir nebe medinių arkliukų laikai. Žinoma... Bet Agnesė staiga susirūpina dėl kitko. Reikalas visai kitas, ir ji gerai žino koks. Beklostydama savo mintis ji pažiūri į laikrodį: penkiolika po keturių! Mintys priglunda prie ciferblato: „Dar keturiasdešimt penkias minutes kantrybės. Paskui parsivesiu Žeromą. Išmaudysiu jį, aprengsiu pižama, jam ir Seržui paruošiu vakarienę. Pati suvalgysiu sumuštinį, išgersiu didelį puodelį kavos ir pagaliau paliksiu juos abu tvarkytis pačius. Pusę septynių, vėliausiai septintą, turiu pradėti dirbti. Jeigu man niekas netrukdys, šansų nedaug, bet galbūt spėsiu baigti".

Vincentas laiko tėkmę matuoja savaip. „Po valandos Patricija užsinorės grįžti pas mamą. Kaip paprastai, pabandysiu ją užlaikyti nusivesdamas į žaislų ar vaikiškų drabužių parduotuvę arba pasiūlydamas dar vieną apelsinų sulčių stiklinę, arba važiuodamas ilgesniu maršrutu. Vis vien pusę septynių ar septintą, bet tai mažai tikėtina, man

teks su ja išsiskirti. Kokia trumpa ta diena! Laimei, paskui važiuosiu pas Stefaniją."

Baigiasi pirma karuselės kelionė. Patricija jau išlipusi iš sportinio automobilio ir eina prie Žeromo mašinos. Bet vietos nebėra, o jis, žinoma, savosios užleist nė nemano. Jis turi vairą ir garso signalą. Negali būt nė kalbos, kad juos perleistų. Vincentas derasi, aiškina, argumentuoja. Derybos einasi sunkiai. Pagaliau Patricija nenoromis nusprendžia lipti į kylantį ir besileidžiantį lėktuvą.

– Priprasiu, ir bus lengviau vasarą skristi į Korsiką, pas daktarą Deviną, – sako ji.

Vincentas, norėdamas nuslėpti susierzinimą, švelniai ją pabučiuoja į kaktą. Agnesė viską stebi iš tolo. Kai Vincentas grįžta prie jos, ji šypsodamasi ištiesia žalią balioną, kurį jis jai buvo patikėjęs.

– Jūs angeliškai kantrus! – pasako ji.

– Aš daugiau nieko neturiu, tik ją... Ir taip trumpai!

– Jūs kantrus ir su mano sūnumi!

– Aš labai myliu vaikus.

Agnesė nesako nieko, ir jis labai nustebęs paklausia:

– O jūs ne?

– Myliu! Bet...

– Bet – kas?

Agnesė trokštų atidaryti padorumo šliuzus ir paleisti visus už jų kunkuliuojančių „bet" srautus... Bet darbas, bet nuovargis, bet komplikacijos, bet rūpesčiai, jaudinimasis, nerimas, bet bronchitai, bemiegės naktys, bet sekmadieniai, ta kvaila karuselė... bet... Agnesė papurto galvą. Ne!

Ji niekaip negali šiam nepažįstamajam prisipažinti, kad vaikų draugija jai mirtinai nuobodi, kad jai labiau patinka būti tarp suaugusių. Ji negali jam prisipažinti metų metais bergždžiai ieškanti atsakymo į klausimą, kaip gali būti įdomu žaisti kortų karą, dešimt kartų iš eilės sekti „Raudonkepuraitę", statyti smėlio pilis arba žiūrėti, kaip kad dabar, į ratu besisukančią karuselę. Ji jam negali prisipažinti, jog kas kartą, kai tik būna su Žeromu, jai kyla siaubingas įspūdis, kad švaistanti laiką, ir niekaip negali liautis maniusi, kad paskaityti knygą, nueiti į parodą ar į teatrą yra kur kas turiningiau nei žiūrėti lėlių spektaklį ar žaisti „Trečias veja!" Ne, ji negali. Ji vos drįsta prisipažinti pati sau. Tad Vincentui teatsako:

– Tai pernelyg sunku paaiškinti.

Vincentas nebeklausia nieko; tačiau jam būtų labai įdomu sužinoti, ką Agnesė nuo jo slepia. Ji atrodo dėmesinga ir švelni motina, mylinti vaikus moteris. Tai kodėl tas „bet"? Tą pačią akimirką jis pagalvoja: nejaugi jis kada nors to nesužinos, nejaugi jis daugiau nepamatys šios jaunos moters, kurios prieš porą valandų nepažinojo? Ir iš karto, na, beveik iš karto jis nusprendžia rytoj jai paskambinsiantis į Valentinos Vatren parduotuvę, kur ji, kaip sakėsi, dirbanti, ir tuojau randa dingstį – Koverą.

– Kuo vardu jūsų draugė, pasiūliusi jums pabandyti konkuruoti su Koveru?

– Kristina Rošė. Jos vyras – advokatas, jie neseniai Sen Lui saloje nusipirko namą.

– Puikiai atsimenu. Aš jiems sudariau dažymo sąmatas. Stambus sandoris...

– Žinau. Štai kodėl jis man toks svarbus. Ne dėl pinigų. Dėl reklamos, kurią galėčiau pelnyti. Įsivaizduojate, kiek žmonių pas juos lankosi!

Agnesė jau regi, kaip pavydžiai tie žmonės apžiūrinėja išradingą apšvietimą, kaip jų klydinėjančius žvilgsnius prikausto audinių kokybė, medžiagų originalumas. Ji jau girdi, kaip jie žavisi, kaip klausinėja, „kas ta tokia talentinga jauna dekoratorė", kaip jie varžosi viens su kitu, kad tik prisiprašytų jos paslaugų... Ji jau... skęsta užsakymuose... Agnesės akys sublizga. Jos veidas pagyvėja. Lyg staiga kas nors būtų ją nugrimavęs. Ambicingumas Agnesei – tinkamas makiažas. Vincentui graudu tai matyti, jis žino, kad ji nieko negali tikėtis. Jai, nepatyrusiai ir kukliai, nėra jokių šansų laimėti prieš gudrų ir savimi pasitikintį Koverą, o dar jį kamuoja ne tik nuolatinis pinigų alkis, bet ir darbo bulimija. Vincentas pagalvoja, kad sąžiningiau būtų, jeigu jis iš karto tai pasakytų Agnesei. Pagalvoja, bet nepasako. Jis žada pasikalbėti su Koveru ir pabandyti jį įtikinti pačiam šio darbo atsisakyti. Jis net pasako, esą jam gali pavykti Koverą perkalbėti, leisdamas suprasti – o tai, beje, yra tiesa, – kad Koveras jam esąs skolingas už vieną kitą paslaugą. Jis pagaliau pažada padaryti viską, kas tik įmanoma. Ir Agnesė juo tiki. Juk ne atsitiktinai šiandien susikirto jų keliai.

Baigėsi penkta karuselės kelionė. Neįtikėtina, bet Žeromas klusniai nuseka paskui jo atėjusią mamą. Patricija

taip pat. Greitai paaiškėja nelaukto jų klusnumo priežastis: Žeromas nori gerti, Patricija – irgi. Vaikai visada nori valgyti ir gerti; žinoma, tik ne per pietus ar vakarienę. Pakeliui į kavinukę Žeromas pareiškia gersiąs oranžinos*. Patricija nori kokakolos. Kavinėje abu apsigalvoja. Dabar Patricija nori oranžinos, o Žeromas – kokakolos. Oi! Bet ne... – Oi! Bet taip!.. – Oi! Bet ne!.. Abu vaikai randa naują žaidimą, tik Agnesei jis visiškai nejuokingas. Padavėjai taip pat, ją šaukia kiti klientai. Vincentas suima reikalą į savo rankas: jis užsako ir kokakolos, ir oranžinos bei keturis puodukus, į juos po lygiai, lašelio tikslumu, išpilsto pusę abiejų gėrimų. Vaikai, negalintys atsidžiaugti tokiu sprendimu, besijuokdami išgeria tai vieno, tai kito gėrimo gurkšnelį, jiems skanesnis tai vienas, tai kitas... O, ne! Paskui – o, taip! Vincentas irgi įsitraukia į žaidimą, paragauja abiejų gėrimų ir pripažįsta, kad teisūs abu: ir Žeromas, ir Patricija. Oi, ne! Paskui – o, taip! Jo juokas susilieja su vaikų juoku. Agnesė žiūri į jį kažko pavydėdama: kodėl su jais nesijuokia ji? Kodėl ji niekada nesijuokia kartu su Žeromu? Kai jis liūdnas ar nelaimingas, susijaudina ir ji, tada Agnesė pasiryžusi padaryti viską, kad tik Žeromas vėl būtų linksmas ir laimingas. Taigi ji myli jį. Tad kodėl ji tokia abejinga vaiko džiaugsmui ar, dar blogiau – ji kartais net susierzina, kai tas jo džiaugsmas pasidaro pernelyg triukšmingas, kaip kad dabar, arba kai tame džiaugsme būtinai privalo dalyvauti ir Agnesė. Kodėl? Ji pažvelgia į

* Apelsinų limonadas.

laikrodį. Kaskart, kai Agnesei iškyla klausimų dėl elgesio su Žeromu, ji žiūri į laikrodį. Deja, ji nemato jokio ryšio tarp savo minčių ir šio judesio ir jai net nešauna į galvą mintis, jog atsakymą į šiuos klausimus galėtų duoti jis, šitas ciferblatas, rodantis jai tik dvejopas valandas: praleistas su Žeromu, šių jai gaila, kad negalėjo jų skirti darbui, ir skirtas darbui, dėl šių jinai sau priekaištauja, kad neskyrė Žeromui.

Abu vaikai, išsekinę keturių puodukų išteklius, pareikalauja kitų pramogų. Vincentui po įprastinių svarstybų pavyksta padaryti taip, kad visi nubalsuotų už čiuožinėjimą nuo drambliuko. Žeromas laimingas, jis naujai įvertintas. Iki šiol Agnesė jam drausdavo čiuožti nuo drambliuko, manydavo tai esant pernelyg pavojinga. Vincentas, suvokdamas savo, kaip iniciatoriaus, atsakomybę, Žeromą labai saugo. Jis padeda jam užlipti kopėtėlėmis, siūlo palaukti, kol ant čiuožyklos nieko nebebus, ir prieš leisdamas atsitūpti parodo, kaip patogiai susidėti rankas ir kojas. Agnesė žiūri į jį. Agnesė klausosi laiminga, kad nieko nereikia sakyti. Nieko nereikia daryti. – „Eik pas tėtį, mama ilsisi!"

Žeromas ima labiau pasitikėti savimi ir greitai Vincento paprašo juo nebesirūpinti. Nenorėdamas vaiko įžeisti Vincentas grįžta pas Agnesę, bet lieka budrus. Pasėdėjęs vos kelias minutes jis staiga pašoka. Už Žeromo savo eilės laukęs berniukas ėmė čiuožti per anksti. Jis didesnis, tad nusileis greit ir užgrius ant Žeromo. Vincentas sušunka:

– Praleisk, Žeromai! Praleisk!..

Per vėlu! Sekunde per vėlu! Žeromas, dar nepajėgdamas išlaikyti pusiausvyros, nors jau beveik atsistojęs, griūva ant užlenktos savo kairės kojos; dešinę jo koją virš blauzdos nudreskia arba užgriuvėlio batai, arba drambliuko kraštas. Žeromas ima rėkti. Iš skausmo? Iš baimės? Iš gėdos?.. Jį apsupusio būrelio vaikų nuomonės nesutampa. Mergaitės, tikros medicinos seserys, mano, kad jam skauda tikrai. Berniukai, mažieji kietuoliai, mano, kad Žeromas – ištižėlis! Vincentas griežtai išskirsto triukšmadarius, paima Žeromą ant rankų ir be galo atsargiai pasodina ant gretimo suolelio. Agnesė dosniai apipila motiniškom švelnybėm:

– Nieko baisaus, širdele, neverk, angelėli, nusiramink, meile mano...

Vincentas grįžta nešinas mineraliniu vandeniu; niekas net nepastebėjo, kad jis buvo pasišalinęs. Jis gausiai aplieja Žeromo žaizdą, ši atrodo kur kas gilesnė, nei jis iš pradžių buvo manęs.

– Ar jis paskiepytas nuo stabligės? – paklausia.

– Taip, tikriausiai paskiepytas nuo visko.

– Kada?

– Nežinau. Turėtų būti parašyta skiepų knygelėje namie.

– Tik nepamirškite grįžusi pažiūrėti. Jeigu nerasite ar suabejosite, būtinai vaiką paskiepykite: taip saugiau.

Vincentas paima nosinę ir ja lyg tvarsčiu apriša Žeromo koją. Vaikas vis dar verkia, bet nebe taip smarkiai, šiek tiek šniurkščiodamas.

– Tu be galo drąsus, – sako jam Vincentas. – Elgeisi kaip tikras vyras. Manau, nusipelnei apdovanojamas. Ką manai?

Žeromas tučtuojau pritaria, primiršta savo didį skausmą ir paprašo – lygiai tardamas kiekvieną skiemenį – trupučio šokolado. Vaikui geriau. Mama neprieštarauja. Vaikas šypsosi. Mama jį pabučiuoja. Viskas padaryta, viskas baigta. Ar galim pakeisti aplinką? Ne! Žeromas, vos pastatęs koją ant žemės, vėl ima rėkti. Jis pirštu parodo į savo dešinę kulkšnį, ji nesutvarstyta, bet ištinusi. Vincentas jį vėl pasodina ant suolelio.

Agnesė vėl apipila švelnybėm: mano branguti, mano angelėli, mano meile.

Vincentas nuauna Žeromo batuką, pajudina kojytę, diagnozuoja išnirimą. Kaip filme kartojasi pamažu rimstančių verksmų kadrai. Paskiau vėl tikro vyro, nusipelniusio šokolado, istorija. Vėl nusišypsoma. Vėl pasibučiuojama. Šį kartą tikrai viskas baigta. Visi iškeliauja, tik šį kartą Žeromas įsitaiso Vincentui ant pečių, Agnesė neša abu balionus, Patricija spartina žingsnį, nes labai skuba pas mamą. Vincentas pasodina Žeromą Agnesės automobilyje ir su Patricija pasuka link savojo, stovinčio už keleto metrų. Visi sutaria, kad jis palydės Agnesę iki namų: ji viena Žeromo neužnešianti. Agnesė priversta sutikti, nors ir nenori jų trukdyti, nors ir mato, kokia Patricija paniurusi. Kelias įveiktas sėkmingai. Vincentas, įgudęs vairuotojas, neatsilieka nuo Agnesės. Kaskart, kai jos automobilis sustoja, jis atsiduria už jos ir drąsinamai nusišypso.

– Ar tėtis bus namie? – klausia Žeromas.

– Nežinau, – atsako Agnesė.

Tėtis namie. Agnesė už durų girdi jo balsą. Ir garsų juoką. Jis ne vienas. Prieš įeidamas Vincentas spėja perskaityti užrašą po skambučiu: *Agnesė ir Seržas Liuka*. Jis apsidžiaugia, kad jos vardas Agnesė. Šis vardas jam labai patinka, be to, jis dar niekuomet jo nėra taręs. Seržas negirdi, kaip jie įeina. Agnesei tenka jį pašaukti. Jis ateina neskubėdamas, iki pat diržo atsagstytais marškiniais.

– Žeromui leidžiantis nuo drambliuko atsitiko nelaimė, – paaiškina Agnesė. – Šis ponas maloniai pasisiūlė jį parnešti namo.

Seržas atrodo susirūpinęs. Nejaugi jis jaudinasi?

– Seniai jis nebuvo nė zuikio pagavęs, – sako jis.

Agnesė parodo jam paimti sūnų. Pats jis nesusiprato. Vincentas pritupia, kad Seržui būtų lengviau, ir atsargiai pakelia vaiko kojas, kad tas neužsigautų į jo pečius. Vos paėmęs sūnų į rankas Seržas pasodina jį ant prieškambario spintelės ir pasiūlo Vincentui ko nors išgerti. Vincentas atsisako:

– Mano duktė nori namo, – pasiteisina.

Seržas neprieštarauja. Agnesė taip pat. Ji sutrikusi. Agnesė pagalvoja, kaip šiedu vyrai vienas šalia kito nedera. Kaip kartais nedera du baldai, dvi medžiagos, dvi spalvos. Jų buvimas greta trikdo. Skubiai persimetama banaliomis mandagumo frazėmis.

Patricija mandagiai nusilenkia. Agnesė uždaro duris. Staiga ji pasijunta siaubingai pavargusi. Jai prieš akis iškyla būsimi šio vakaro vaizdai: Seržo draugai, o juos reikės

pakęsti, Žeromas, o jis norės su tėčiu pažaisti su raudonuoju balionu, tėtis, o jis žaisti atsisakys, vakarienė... Vieną kartą gyveno mažas berniukas, jis labai nenorėjo valgyti. Vonia... Vieną kartą gyveno mažas berniukas, jis labai nemėgo muilo. Ruošimasis miegoti... Vieną kartą gyveno mažas berniukas, jis labai mėgo pasakas...

Skambutis. Agnesė atidaro duris.

– Atleiskite, kad vėl jus trukdau, – sako Vincentas, – aš tik norėjau priminti apie skiepus nuo stabligės.

Agnesė padėkoja. Vincentas nori pridurti, kad jeigu kartais prireiktų gydytojo, jis pažįstąs tokį, kuris lanko pacientus ir sekmadieniais, bet koridoriaus gilumoje pastebi Seržą, šis žiūri į jį nieko nesuprasdamas, vienoje rankoje laikydamas raudoną balioną, kitoje – cigaretę, – ir nebepasako nieko.

Po keleto sekundžių už uždarytų durų Vincentas išgirsta sprogimą, palydimą Žeromo riksmo. Cigaretės galiuku Seržas susprogdino raudonąjį balioną.

KETVIRTAS SKYRIUS

Po Taitį pėsčiomis, raitomis, automobiliu... ir piroga. Taitis ryte, vidurdienį ir vakare. Taityje dainuojama, šokama, žvejojama. Koks šimtas viliojančių nuotraukų, panašių į kelionių agentūrų reklamas. Vincentas stabteli prie paskutinės: tradicinis polineziečių namelis ant polių Tiva saloje, besileidžianti saulė... Ir ne toks gražus vaizdas sužadintų svajones! Stefanija paima iš jo rankų nuotrauką, pažiūri į ją, papurto galvą ir numeta nuotrauką ant kitų krūvos.

– Kaip šlykštu! – sako ji.

– Nuotraukoje? – paklausia Vincentas.

– Ne. Visame Taityje.

– Tau nepatiko?

– Nekenčiu.

Vincentas nusikvatoja. Jam visada juokingas sesers fanatiškumas. Ji nepripažįsta pustonių, ji arba dievina, arba nekenčia. Ji beveik visada plaukia prieš srovę, nors nebū-

tinai. Tiesą sakant, jeigu jai labiau patinka griauti stabus nei juos liaupsinti, tai ji daro ne tiek dėl priešginiškos prigimties, kiek dėl tam tikro polinkio į išdidumą, ir tas išdidumas ją verčia nepaklusti visuotinai supaprastintoms nuomonėms. Tad ir kalbėdama apie Taitį ji laikosi savo. Žemiškas Rojus... Pašnekėkim! Ir ji šneka. Mėlynas dangus? Debesys! Nuolat debesuota. Ir Breste* panašus oras, ten net geriau! Papitas**? Baisiau nei Tulone***! Jūros dugnas? Tikra palaima! Koralai, aštresni už skustuvo ašmenis, jums subraižo kojas, o įdrėskimai – jų tik ir tetrūksta iki visiškos laimės – niekaip šio klimato drėgmėj neužgyja. Povandeninė fauna? Tikras stebuklas! Žuvys mėnuliai ir murenos jums mirtinai neįkąs tik tada... jei patys jas atakuosite. Vienintelė atsargumo priemonė, kurios įmanoma imtis: jeigu kartais besimaudydami ant šių padarų užlipsit, paaiškinkit jiems taip padarę netyčia, o ne iš blogos valios, ir melskit Dievą, kad jie taip ir suprastų! Negyvenamos salos? Negyvenamos, jeigu jums taip labiau patinka! Pilnos žemės krabų ir milžiniškų uodų, kokius visi matę Hičkoko filmuose. Palmių giraitės? Tikra svajonė! Pasak legendos, kokoso riešutas nukrinta jums ant galvos ir jus užmuša tik todėl, kad turėjote sau ką prikišti. Tik švarios sąžinės žmonėms niekas negresia. Taip smarkiai sumažėja geidžiančių pasivaikščioti! Vietinės moterys? O taip, vie-

---

* Miestas Bretanėje, kur ištisai lyja.

** Turistinis Taičio centras.

*** Karinis ir pramoninis miestas prie Viduržemio jūros.

tinės moterys!.. Nieko neprikiši! Jos tokios bjaurios, kad jūs pamiršite visus savo kompleksus!

Vincentas užmeta akį į ant stalo paskleistas nuotraukas:

– Bet man čia viskas atrodo labai gražu!

Stefanija atsileidžia. Taip, ji sutinka, kad gali būti gražu. Nuostabiai gražu. Nelygu, kaip pažiūrėsi. Su kuo pažiūrėsi. Vincentas vėl paima nuotrauką su nameliu. Jis pritaria. Nelygu, su kuo pažiūrėsi. Jo akys žvelgia į nuotrauką, bet mintys toli. Jos su Agnese. Žinoma, tai kvaila, bet jis pagalvojo: įdomu, kaip ji atrodo su maudymosi kostiumėliu. Jis pastebėjo, kad ji liekna, net smulki... kaip Lidija. Kad tik Agnesė nebūtų tokia pat plokščia kaip ji! Jam patinka, kai moterys yra tikros moterys, o ne vaikinų karikatūros, jam patinka ir gražios kojos. Agnesė kaip tik tokia. Iš jos akių matyt, kad jos kojos gražios. Ši mintis Vincentą pralinksmina. Jis nusišypso, nepastebi nei į jį įsmeigto tiriamo sesers žvilgsnio, nei įsivyravusios tylos. Jis Taityje. Stefanijai įdomu, su kuo.

– Tikiuosi, kad ji blondinė, – po kiek laiko taria ji.

Vincentas net nebando gintis.

– Blondinė. Tamsiai mėlynų akių, – atsako jis. – Bet nepradėk kurti romano. Aš ją sutikau šiandien po pietų ir nieko apie ją nežinau... arba beveik nieko.

– Ką gi, papasakok tą „beveik nieko"!

Iš virtuvės ateina Loretė, nešina didingu patiekalu – veršiena su ryžiais ir daržovėmis, – ir lyg šiaip, lyg visiškai nenoromis praneša, jog metas „sėstis prie stalo"!

Nuostabi! Ta aukšta juodaodė mergina, sėdinti ant Agnesės kanapos, apsirengusi baltu dirbtinės odos švarkeliu, tikrai yra nuostabi! Tai Frederiko „reportažas iš provincijos". Rodos, ji nužengusi iš žurnalo „Jis" puslapių. Beje, tikriausiai ji kartais iš jo ir nužengia. Po palaidine neturėdama liemenėlės ji jaučiasi nepaprastai laisvai. Ji apsimovusi aptemptas kelnes, pasiūtas iš labai minkštos odos. Tamsiai rudos. Ji pasako: „čia negjo galvos spalva" ir nusijuokia parodydama visus savo akinamai baltus dantis. Visiškai be jokios tvarkos ji ima pasakoti, kad tai buvę „absoliučiai siaubinga", kai kartą jos „djaugė" nusilaužusi nagą tą dieną, kai reikėję pozuoti nagų lako reklamai, kad buvę „absoliučiai nostabu", kai ji neseniai radusi visą dieną išliekantį kontūrinį akių tušą. Ir dar, kad tai „absoliučiai djamatiška", mat rytoj jai reikėsią skristi lėktuvu, skrendant jai visada prasidedančios menstruacijos, o ji pamiršusi nusipirkti tamponų. Frederikas ir Seržas apsimeta, kad labai įdėmiai klausosi šitokios informacijos, ir apšaudydami merginą kryžmine klausimų ugnimi – ne be tam tikro žiaurumo – nutupdo nekaltai pasikėlusią salų paukštę ant menkavertiškumo tako. Jie vaidina intelektualus, ir jiems labai linksma. Tik nelinksma Agnesei. Jai nepatinka, kai tyčiojamasi, nesvarbu kaip, iš žmonių kvailumo ar nuoširdumo. Kitomis aplinkybėmis ji, žinoma, būtų įsikišusi ir šį bjaurų žaidimą nutraukusi. Tačiau šį kartą auka tokia laiminga, tokia spinduliuojanti, tokia graži, kad gailesčio tikrai nekelia. Be to, Agnesė tokia pavargusi!.. Grįžus iš Zoologijos sodo, jai nebuvo kada prisėsti. Agnesė aukštyn ko-

jom apvertė butą beieškodama užrašų knygelės, kurioje surašytos Žeromo skiepų datos. Kadangi paskutinis įrašas darytas daugiau nei prieš metus, jai teko šešis kartus skambinti telefonu, kol rado geraširdį gydytoją. Tada ji kuo greičiausiai išlėkė į budinčią vaistinę pirkti skiepų ir skubėjo namo baimindamasi, kad gydytojas neateitų, kol ji dar nebus grįžusi. Agnesė viską daro lydima priekaištingo Seržo žvilgsnio, nes jam šis sujudimas dėl kažkokio „ajajai" atrodo juokingas, ir stebima beviltiškai liūdno Žeromo, mat jam niekaip nepavyksta vienam sėdint priešais televizorių susidomėti audringa Evos Gardner ir Erolio Flyno dvasine būsena. Paskui Agnesė priėmė gydytoją, stengėsi prablaškyti Žeromo dėmesį prieš skiepijant ir nuraminti po dūrio. Gydytojui išėjus, ji, paklausiusi jo patarimų, gyvsidabrio chrominu padrėkino dešiniosios blauzdos žaizdą, tepalu patepė kairiąją kulkšnį, ir vieną, ir kitą aprišo, Žeromą lengvai pamaitino, davė jam raminamųjų, jį nurengė, nuprausė ir pagaliau paguldė. Visa ši procedūra ją išvargino dar labiau dėl to, kad Žeromui ne tiek skaudėjo, kiek jis apsimetinėjo. Kai Agnesė grįžo į svetainę, vaikas ją jau šaukė tris kartus. Pirmą kartą – „noriu gerti!", antrą – „noriu sisi", trečią – „man skauda". Ji tikisi, be didelių iliuzijų, jog tai bus paskutinis kartas. Ji taip pat tikisi, kad Seržo draugai netrukus nuspręs išeiti ir kad Seržas išeis su jais. Ji tetrokšta likti viena, kad galėtų praryti sumuštinį su kava ir sėsti prie darbo. Prie savo tikro darbo. O visa kita, kiekvienam aišku, tėra tuščias blaškymasis. Tačiau staiga Kety – toks salų paukštės vardas – gracingai

kaip katė pasirąžo, paskelbia esanti „absoliučiai alkana" ir maloniai paklausia Agnesės, ar ji nepadėtų jai paruošti nedidelės vakarienės. Vienu sakiniu Seržas išvengia visų žmonos prieštaravimų:

– Nesijaudink, – sako jis, – jie viską atsinešė. Balkone stovi didžiulis krepšys. Aš atnešiu jį į virtuvę, jis labai sunkus.

Jis tikrai labai sunkus: du buteliai šampano, du Božolė vyno, viščiukas, indas pašteto, salotos, ananasas, stiklainiai daržovių, sūriai, pyragas. Aišku, kad viską supirko vyriškis. Čia triskart daugiau nei reiktų. Agnesė priblokšta. Kiti visi trys spinduliuoja iš laimės. Užkariaujama virtuvė. Abu vyrai paskubomis traukia viską: kamščiatraukį, kibirėlį ledukams, peilius atidaryt konservams, puodus, indus, taures... paskui staiga sustingsta ir paprašo tylos. Dvi Žanos Arkietės laukia dievų žinios. Ta žinia – televizijos laidos apie sportą anonsas. Suprantama, vyrai viską meta į šalį.

Agnesė, palinkusi virš plautuvės, ima tvarkyti salotas. Žinoma, salotos pipirų, joms paruošti reikia daugiausia laiko! Agnesė prikanda lūpą, kad nepravirktų. Už jos nugaros linksmai sau čirkšdama darbuojasi Kety. Kiekvieną sakinį ji palydi erzinamu kikenimu, bet jos akcentas nuostabus, balsas – melodingas, ir Agnesė norom nenorom juo žavisi. Kety kalba apie viską ir apie nieką, apie gimtąją Martiniką, apie didelį baltą namą, apie „absoliučiai pasakišką" paplūdimį, kur smėlis beveik baltas, o jūra beveik smaragdinė.

– Jums jeikėtų atvažioti, Agnese! O, tikjai puiki mintis! Aj nojite šią vasają atvažioti pas mane?

Agnesė neatsako. Švelnus Kety balsas jau buvo ją nunešęs į tą paplūdimį. Ji jau buvo išsitiesusi saulėje, nusiraminusi, atsipalaidavusi, laiminga. Kety mandagiai užsispyrusi:

– Supjantama, jūs atvažiosite su Sejžu! – sako ji.

Agnesė pabunda. Į kelionę ji buvo pasiėmusi Vincentą.

– Žinoma, Kety, su Seržu. Tikriausiai mums labai patiktų.

Ir iš karto, nė nestabtelėjus, Agnesė praneša baigusi plauti salotas, dabar reikėsią jas nukratyti ir išdžiovinti vonioje arba dar geriau – balkone, kad nepabustų Žeromas, o tada imtis visų kitų darbų.

– Kokių visų kitų? – paklausia Kety.

Agnesė atsisuka ir nustebusi pamato, kad netvarkos nė ženklo: salotinėje salotų laukia padažas, supjaustytas viščiukas – lėkštėje, sūriai išdėlioti ant padėkliuko, nuvalytas ananasas sudėtas į indą vaisiams. Viskas nepriekaištinga. Kety juokiasi iš Agnesės nuostabos ir, neįtikėtinai tiksliais judesiais dėdama maistą ant staliuko su ratukais, paaiškina mokanti daryti viską, mat šeimoje ji buvusi vyriausia, o aštuoni jos broliai visi buvę vienodai gražūs ir visi vienodi tinginiai. Jauniausias jos brolis Rudolfas, jis... Paskui Polis, jis... Pakalbėjusi dar tik apie ketvirtą savo brolį, baigusi su Agnese dengti stalą, ji nutraukia pasakojimą, kad Seržui ir Frederikui iškilmingai praneštų, esą „ponai gali vakarieniauti".

Agnesė palaukia, kol jie atsisės, kadangi nori pasakyti, jog turinti neatidėliotinų darbų ir eisianti į savo kambarį.

Ji tikėjosi išgirsti keletą mandagių paprieštaravimų, bet staiga ant jos užgriūva keiksmų lavina. Seržas, pernelyg įkaitęs nuo ką tik išgerto šampano, nebepajėgia suvaldyti įsiūčio. Agnesė moka tik sunervinti! Jai niekada nebūna gerai! Ji jam priekaištauja, kad jo amžinai nėra namuose, o kai jis namie, išsinešdina ji. Jai rūpi tik vaikas ir darbas! Daugiau apie nieką ji nemoka kalbėti! Ji vis labiau ir labiau panaši į „žąsį"! Ji visada pavargusi. Ji nebenori niekur išeiti, nebenori linksmintis, nebenori mylėtis... Jam viskas jau įgriso, ir įgriso iki gyvo kaulo!

Agnesė gali pakęsti viską, tik ne rėkimą, jis ją visiškai išmuša iš vėžių ir bepalieka vienintelę savigynos priemonę – ašaras. Kety, rankoje laikydama šampano taurę, atsiklaupia priešais fotelyje sėdinčią ir garsiai raudančią Agnesę.

– Išgerkite, Agnese! – sako ji. – Jums palengvės.

Tada prie stalo sėdintiems vyriškiams niekinamai bloškia:

– O jūs, niekšai, valgykite! Kol valgysite – nešnekėsite nesąmonių.

Seržas ir Frederikas, apstulbinti tokio netikėto valdingumo, įbeda nosis į lėkštes.

Agnesė išgeria vieną, paskui kitą taurę. Kety švelniai glosto jos ranką, į ausį šnabžda raminamus žodžius. Agnesė po truputėlį nurimsta, bet ima suktis galva. Paklausiusi Kety patarimo, nusprendžia užvalgyti. Salų paukštės motiniškai lydima, kaip nesava sėda prie stalo. Kety įsitaiso šalia, išskleidžia Agnesės servetėlę, pasiūlo ko nors įsidėti. Abu vyrai jaučiasi nejaukiai ir žvilgsniu klausinėja vienas kitą, ką būtų galima pasakyti ar padaryti, kad įtam-

pa atslūgtų. Nieko nesugalvoja, tyli. Tyla nebepakeliama. Tada Kety, natūraliau už viską pasaulyje, lyg nieko nebūtų įvykę, ima pasakoti apie ketvirtą savo brolį.

– Jo vajdas – Napoleonas, – sako ji. – Jis tuji absoliučiai neįtikėtiną humojo jausmą.

Bomaršė bulvare puikiai pavykusią vakarienę šlovingai karūnuoja džiovintų slyvų pyragas, Loretės šedevras. Dabar Loretė tvarkosi virtuvėje, tuo tarpu Stefanija meilingai verda „savo" kavą. Kaip paprastai, ji priekaištauja Loretei dėl šykštaus taupumo, dėl manijos lėkštėje palikti du griežinėlius pomidoro, tris gramus vaisių tyrelės, kvadratinį centimetrą suragėjusios mėsos ir taip užgriozdinti šaldytuvą. Kaip paprastai, Loretė priekaištauja Stefanijai dėl „jos" kavos, neleidžiančios naktį užmigti ir suaktyvinančios širdies veiklą. Jos barasi nekeldamos balso, pačios neįsitikinusios savo tiesa. Ir viena, ir kita aiškiai vokia, kaip jodvi viena prie kitos prisirišusios, tad tik vaidina viena kitos nepakenčiančios. Loretė triukšmingai grando puodo dugną. Stefanija jai atsiliepia pabrėžtinai garsiai daužydama kavos filtrą. Vincentui labai patinka tas kasdienis triukšmas jų draugystės, tikrų jausmų neparodančios. Jam labai patinka sekmadieniais pailsėti šalia šių dviejų moterų, nors iš pirmo žvilgsnio neatrodo, kad jos tokios jau kilnios. Pas jas visada „maloniai karšta". Kaip pas jo tėvus. Žinoma, kaip ir pas Agnesės tėvus! Šį vakarą visos jo mintys išties sugrįžta prie jos. – Ką ji šiuo metu veikia? Jis ją įsivaizduoja sėdinčią prie darbo stalo, kovojančią su miegu, kad galėtų užbaigti

savo projektą. Vargšelė! Staiga jis atsistoja ir eina skambinti Koverui. Šis kuo puikiausiai nusiteikęs. Šią popietę jis sudaręs sandorį Anžu krantinėj. Dėl advokato Rošė buto. Sužavėtas įspūdingo Monforo namo interjero ir žodžių, kurių prikalbėjusi tam pakviesta grafienė, advokatas sutikęs su visomis Kovero sąmatomis. Jis jas pasirašęs ir be jokių žodžių išmokėjęs avansą. Koveras to net nesitikėjęs. Jis grafienei nusiųsiąs gėlių. Ji jam labai padėjusi. Koverui tai puikus šansas... Vincentui taip pat. Tokiose senose lūšnose nenumatytų pajamų galį būt nemažai!

Vincentas, negalėdamas ištarti nė žodžio Koverui pasveikinti ar padėkoti, sugalvoja kažkokį pretekstą savo skambučiui pateisinti ir beveik iš karto padeda ragelį, pasakęs, kad skambinti laukianti jo sesuo. Iš virtuvės su puodeliu kavos grįžusi Stefanija išgirsta paskutinę frazę:

– Kam melavai? – paklausia ji.

– Koverui, – atsako Vincentas. – Jis mane suerzino.

– Kodėl?

– Nesvarbu!

Vincentas užsidega cigaretę. Jis rūko nedaug. Beveik tik tada, kai susinervina. Stefanija tai žino ir neprieštarauja. Ji atidaro butelį abrikosų gėrimo, kurį viena dėkinga pacientė jai parvežė iš Jugoslavijos, ir sklidinai pripila dvi taures.

– Tu, žinoma, nenori? – paklausia ji Loretės, butelį nužvelgusios priekaištingai.

– Ne, ačiū, – atsako Loretė. – Beje, jums leidus, aš eisiu miegoti. Rytoj man anksti keltis. Atsimeni?

– Nebijok, nepamiršiu.

Vos Loretė parodo kulnus, Stefanija ima aiškinti Vincentui, kokios yra to anksti kėlimosi priežastys ir kad jos aiškiai jai nepatinka:

– Loretė tris kartus per savaitę eina į estetikos kursus.

– O! Pagaliau pradėjo?

– Ji pasinaudojo, kad buvau Taityje, ir pradėjo juos lankyti. Ji mano, kad kai turės kosmetologės diplomą, aš jai užleisiu savo vietą. Bet ji apsirinka, aš neleisiu.

Stefanija nepasiduoda jau penkerius metus. Tai vienintelis dalykas, dėl ko abi draugės niekaip nesutaria. Mažutė ir gležna Loretė turėjo atsisakyti svajonės tapti gera masažiste ir kankinasi dėl to, kad Stefanijai ir salonui ji kukliai tegelbsti tik asistuodama per kuriuos seansus, rūpindamasi kasa ir iš anksto registruodama klientus. Jai kartais atrodo, kad ji „vagia Stefanijos duoną", užtat, siekdama lygybės ir teisybės, ji norėtų salone teikti „veido priežiūros paslaugas", jomis visiškai galėtų rūpintis viena pati ir taip gerokai padidintų jų metinę apyvartą. Stefanija, kaip paprastai, tam karštai priešinasi: jos įstaigoje pacientės atsipalaiduoja, gydosi. Čia ne vieta joms tapšnoti žandus. Čia negalima gnaibyti joms smakrų. Čia dirbama rimtai. Čia nežaidžiama pardavėjomis. Vincentas visada užstodavo Loretę, kaip verslininkas manydamas, jog papildomas pajamų šaltinis – visada ne pro šalį. Bet šį vakarą jis ima ginti Loretę daug karščiau nei paprastai. Jis iš karto sumetė, kad jeigu jam pavyktų įtikinti Stefaniją, reikėtų iš esmės pertvarkyti saloną ir kambarį už salono, dabar visiškai nenaudojamą, ir jame įrengti kosmetikos kabinetą... galbūt ir so-

liariumą... galbūt ir sauną. Jis sumetė, kad visais šiais pertvarkymais turėtų užsiimti kitas žmogus. Kas nors... Žinoma, Agnesė! Vincentas, pritrūkęs argumentų, vos neištaria jos vardo, vos neatskleidžia Stefanijai tikrosios savo užsispyrimo priežasties. Bet paskutinę sekundę jo pastangos pasirodo juokingos ir jam pačiam, tad jis nebesako nieko. Kaip jis būtų seseriai paaiškinęs, kad norėjo ją įtraukti į šiuos darbus vien dėl gražių vienos moters bei mamos akių, nors su ta moterimi jis susipažino tik šiandien po pietų ir ji galbūt niekada nebenorėtų su juo susitikti? Jis nesupranta. Jam dar mažiau suprantama, kodėl jam – prieš jo paties valią – šis planas taip neišeina iš galvos.

– Nebekalbėkim daugiau apie tai, – sako jis. – Vis vien čia niekas nedega. Loretė dar negavo savo diplomo, gal niekada ir negaus.

– Eik tu! Ji tokia užsispyrus, kad gaus pirma.

– Kada egzaminas?

– Liepą.

Vincentas, pats nesuvokdamas kodėl, vėl grįžta prie savo minčių. Jis žaibiškai sumeta, kad jeigu Agnesė galėtų imtis projekto iš anksto, darbus būtų galima atlikti per rugpjūtį, kai salonas būna uždarytas. Jis pažįsta darbininkų, kurie niekur nevažiuoja atostogų. Ir jam pačiam nebūtų vargo, kadangi su Patricija jis bus liepą. Bet ar galės Agnesė? Ar jos vyras sutiks pabūti su Žeromu, kol ji vadovaus darbams? Bet jis galėtų nuvežti Žeromą pas savo tėvus į Mantoną! Jie labai apsidžiaugtų, jie dievina vaikus... Vincentas perbraukia ranka plaukus. Jis išprotėjo! Dabar jis

jau organizuoja Agnesės sūnaus atostogas, sprendžia problemas, kurių, žinoma, niekada ir neiškils. Turbūt jo protą bus įaudrinęs abrikosų gėrimas.

– Tas tavo gėrimas per stiprus, – sako jis pastatydamas taurę. – Aš nuo jo visiškai apkvaitau. Važiuoju namo miegoti.

– Anksčiau buvai tvirtesnis!

– Be abejo, senstu!

– Nepasakyčiau...

Prieš išeidamas Vincentas striukės kišenėje randa rožinį fotografo lapelį. Jis ištiesia jį Stefanijai:

– Imk, – sako jis. – Jei tau būtų smagu pamatyti, kaip atrodo mano blondinė... Nuotrauka bus rytoj, po trečios valandos. Čia visai netoli tavęs.

Stefanija nejučiom prabyla kaip sena bendrininkė:

– Atsiųsti ekspresu ar palauksi kito sekmadienio?

– Palauksiu, – šypsodamasis atsako Vincentas. – Bet gal ne visą savaitę.

– Gerai jau, supratau: iki rytojaus, kvailuti.

Stefanija laiminga uždaro duris.

Kety sukrauna nešvarias lėkštes, prieš tai jas pakišusi po srove, kad rytoj lengviau būtų plauti. Taures ji išrikiuoja, nestato jų vienos į kitą, kad nesudužtų. Visus įrankius sudeda į indą vaisiams, prieš tai juos suskaičiuoja, ar nebus netyčia kokio išmetus į šiukšlių dėžę. Tuo tarpu Agnesė baigia sukamšiot maisto likučius į spintelę ir į šaldytuvą. Mažiausias judesys jai kainuoja milžiniškas jėgas. Jai atrodo, lyg judėtų sulėtintame filme. Jos žodžiai ne greitesni už judesius.

– Išgersiu kavos, – taria ji.

– Ne, – griežtai sako Kety, – nevejta. Jūs esate pejvajgusi. Vejčiau eikite miegoti ij nustatykite žadintuvą, kad galėtumėte dijbti jytoj anksti jyte.

Prieštarauti Agnesė neturi jėgų. Tolima jos lova taip vilioja, o Kety tokia gera, tokia... Agnesė neranda žodžio. Kety teisi – jai dar sunkiau rasti mintį – Kety visada teisi. Ji tokia... tokia... Agnesė ieško apgraibom migloje – tokia... O! Agnesė rado. Kety yra motiniška. Taip, motiniška. Ji sako: „darykite taip, darykite šitaip"; belieka tik paklusti. Ji viskuo pasirūpina. Su ja tikras poilsis. Ir su Vincentu tikras poilsis.

– Eikite jengtis, Agnese. Dėl nieko nesijaudinkite. Aš vyjams viską paaiškinsiu.

Vonioje Agnesė pamato ant grindų nukritusią Vincento nosinę, iš reikalo pabuvusią Žeromo tvarsčiu. Nosinę ji pakelia, nuėjusi iš rankinės išima kitą, šokoladuotą, ir abi pamerkia kriauklėje. Ponia Imber skalbinius visada užmerkdavo iš vakaro. Bėgančio vandens garsas pažadina Žeromą. Jis šaukia mamą.

– Man labai skauda koją, – sako jis.

– Kurią? – klausia Agnesė.

– Abi.

Agnesė jį tikina, kad tereikią užmigt, ir niekas jam nebeskaudėsią. Žeromas jos logiką apverčia savaip, esą kaip tik dėl to, kad jam skauda, jis ir negali užmigti. Agnesė aiškina, kad praeis. Žeromas nori žinoti kada. Agnesė atsako: kai užmigsi. Užburtas ratas. Ir vėl viskas iš pradžių...

vieną, antrą kartą... Ateina Kety ir bando suimti vadžias į savo rankas.

– Eikite miegoti, Agnese, aš pasijūpinsiu mažyliu. Padainosiu jam gjažią savo kjašto dainą.

Ne! Žeromas nenori gražios dainos. Nenori nė Kety. Jis nori savo mamos, ir viskas. Kety nenori prisipažinti vaiko nugalėta. Jos mažasis broliukas buvęs lygiai toks pat, „absoliučiai" laukinis ir nervingas. Kad jį nuramintum, tekdavę jam švelniai glostyti kaktą ir smilkinius. Jam tai be galo patikdavę. Patiksią ir Žeromui.

Ne! Žeromui nepatinka. Visiškai nepatinka! Jis bijo ilgiausių perlamutrinių Kety nagų. Jam jie primena nagus baisiosios karalienės iš „Snieguolės ir septynių nykštukų". Jis užsitraukia antklodę, visas palenda po ja. Kety juokdamasi jį suranda. Žeromas pamato juodą ranką, sklendžiančią tiesiai virš jo, ir ima rėkti. Pripuola Agnesė, ir tučtuojau prasideda švelnybių litanija: „angelėli mano, brangusis, mano meile..." Žeromas pareikalauja, kad piktoji teta išeitų. Kety pažvelgia į vaiką, šis prilimpa prie mamos kaip austrė prie uolos. Ji pasijunta nereikalinga. Kai Žeromas Agnesės rankose, visi pasijunta nereikalingi. Jie – neperskiriamas junginys, tvirtovė be mažiausio plyšelio. Vargas užpuolikui! Kety tai supranta, ramiai eina iš kambario, pirštų galais dar pasiunčia Agnesei bučinuką. Žeromas beveik iš karto nurimsta. Ima markstytis. Agnesė atsargiai jį paguldo ant pagalvės. Kaip kokį užstatą vaikas paima mamos ranką ir jau visai nurimęs greitai užsnūsta. Du kartus Agnesė pabando ranką atsiimti, abu kartus Žeromas pra-

merkia akis ir ją suspaudžia dar stipriau. Agnesė net nebando daugiau sujudėti, laukia, kol vaikas gerai įmigs. Iš svetainės iki jos atsklinda pokalbių nuotrupos. Pirmiausia ji išgirsta Kety ženklą, kad laikas: „Keliaujam!"; paskui – Frederiko išsisukinėjimus: „Dar nėra vėlu!"; Seržo skundus: „Ak, tos bobos!.."; Frederiko pažadus: „Po penkiolikos minučių eisim"; ir Seržo: „Po paskutinę taurę, tada aš jus pats išmesiu pro duris". Paskui vėl pasigirsta Kety balsas: „Viso! Dajykite, ką nojite, o aš einu". Sugirgžda atidaromos buto durys. Skubūs žingsniai koridoriuje. Frederiko balsas: „Kety!" – Tyla. „Ką čia dabar kvailioji!" – Tyla. Liftas sustoja jų aukšte. „Gerai jau, gerai, ateinu". Atsidaro lifto durys: „Iki rytojaus, Seržai!" Užsidaro buto durys. Agnesė negirdi, kaip Seržas atsidūsta, bet nujaučia. Ji švelniai, labai švelniai vėl pabando ištraukti ranką. Žeromo pirščiukai nebesulaiko. Jos ranka laisva. Ji laisva. Ji įsėlina į savo kambarį, nužvelgia ant rašomojo stalo paskleistus advokato Rošė projekto popierius: skaičiai ir raidės jos akyse ima šokinėti. Ne! Vis dėlto Kety teisi: verčiau pamiegoti. Ji nusirengia, išsitraukia švarius naktinius marškinius. Ponios Imber namuose naktiniai būdavo keičiami kiekvieną sekmadienį. Ji dar nespėjo jų apsivilkti, į kambarį įėjo Seržas. Ji prispaudžia marškinius prie krūtinės kaip išgąsdinta nekalta mergaitė. Jis prieina prie jos ir apkabina. Ji taip ir stovi įsitvėrusi marškinių, kumščius prispaudusi prie krūtinės.

– Man šalta, – sako ji, – norėčiau atsigulti.

– Dar ko!

Seržas pakelia Agnesę ir paguldo ją ant nuo pat ryto taip ir neklotos lovos. Taip greit, kad prieš minutę ji pati nebūtų galėjusi patikėti, Agnesė kilsteli, ištraukia iš po savęs ir paklodę, ir antklodę, palenda po jom. Jis bando jas nutraukti. Ji jam neleidžia. Jis neatlyžta. Ji stumia jį. Jis pamano, kad ji žaidžia, kaip kad darydavo jų meilės romano pradžioje. Tada ji nuduodavo jam besipriešinanti, o jis – ją įveikiantis. Kartais, pačiomis nuostabiausiomis akimirkomis, jie taip įsijausdavo, kad net pamiršdavo, jog tai tik žaidimas. Yra buvę nepakartojamai žavių susigrumdymų, taip, žavių ir nepakartojamų... juk kad ir kokios tos grumtynės atkaklios, galų gale vis tiek nebūdavo nei aukos, nei nugalėtojo, tik du uždusę, išsekę, bet laimingi bendrininkai.

Tai buvo jau seniai. Tai buvo meilužių žaidimai, o ne tėvų. Dabar Seržas pamanė Agnesę grįžus į anuos laikus ir vėl ėmusis senų gerų jųdviejų įpročių... Jis pamanė po jo priekaištų per vakarienę pagaliau ją supratus, jog metas kaip nors reaguoti... Dieve, kokia reakcija! Agnesė šėlsta. Ji grumiasi kaip velniūkštė. Seržas pasijunta devintam danguj, jį apima anų laikų aistra. Agnesė, žliaugianti prakaitu, uždususi, sutaršytais plaukais, maldauja Seržo palikti ją ramybėje. Kadaise tai būdavo savaime suprantamas jau greitos kapituliacijos ženklas, bet dabar ne kadaise. Agnesė tikrai nori, kad Seržas paliktų ją ramybėj. Deja! Juo labiau ji stengiasi jį įtikinti, juo labiau Seržas įtiki, kad viskas priešingai. Juo smarkiau ji priešinasi, juo smarkiau jis įsiaudrina. Siaubingas nesusipratimas. Agnesė bando pa-

daryti jam galą staiga visiškai nurimdama, tuo tarpu Seržas, iš pat pradžių viską supratęs atvirkščiai, tučtuojau tai suvokė kaip tyčinį, pačios Agnesės išlauktą klusnų atsidavimą triumfuojančiam patinui. Ir dabar nesusipratimas jau iki galo, kovos lauke lieka puikybę patenkinęs vyras ir tyliai beverkianti moteris.

Vincentas savo namuose La Sel Sen Klu, kaip ir kas vakarą, vis taip pat išsikrausto kišenes ir viską iš jų išdėlioja kambaryje ant židinio. Pirmiausia išsitraukia juodą driežo odos piniginę su auksiniais inicialais. Ji – paskutinė Lidijos dovana... Vienintelis ją primenantis daiktas. Kitką jis arba išmėtė kaip nors, arba jam pavogė. Šalia piniginės padeda užrašų knygutę, amžiną Stefanijos dovaną sutinkant kiekvienus Naujuosius. Jis ja naudojasi mažai, susitikimus užsirašo kalendoriuje darbe, bet šiaip su šia knygute niekada nesiskiria. Galiausiai monetas sumeta į žalią medinę dėžutę su dangteliu, papuoštu neryškia gėlyte, dėžutę mokykloje Tėvų dienos proga padarė Patricija. Na štai! Kišenės jau tuščios. Ne! Ne visiškai. Vincentas iš jų ištraukia du bilietus į Zoologijos sodą. Jis jau eina jų išmesti, bet paskutinę minutę apsigalvoja ir įkiša giliai piniginėn. Paskui atsigula. Išjungia šviesą, vėl ją uždega ir atsikelia. Nueina, išima bilietus iš Lidijos piniginės ir, lyg norėdamas juos apsaugoti, įkiša į Stefanijos užrašų knygutę.

PENKTAS SKYRIUS

Kitą dieną Agnesę pažadina Žeromo juokas. Žadintuvas rodo devynias. Agnesės laikrodis patvirtina. Pro užuolaidas besiveržianti diena taip pat. Abejonių nelieka: Agnesė pamiršo nustatyti žadintuvą. Ji paskubomis atsikelia ir įeina į Žeromo kambarį. Jis sėdi lovoje, tvirtai atsirėmęs į pagalvę. Šalia jo ant taburetės sėdi ponia Klary. Dešinėje ji laiko seną pliušinę beždžionėlę, o kairę užkišusi už fetrinių Pinokio petnešų. Ponia Klary rodo lėlių teatrą. Agnesė žiūri į juos apkvaitusi.

– Ar jau tikrai devynios? – klausia ji.

– Ką tik buvo, pranešė, – atsako ponia Klary pažvelgdama į mažutį sidabrinį laikroduką, gautą jos Pirmosios komunijos proga. – Žinote, mano laikrodis rodo net šešias po devynių...

Taip. Agnesė žino: ponios Klary laikrodis visada rodo teisingai. Ji kaskart pasitikrina, kai laiką išgirsta per radiją. Kaip ištikimas šuo, radijas ją lydi visur. Taip kiekvieną ry-

tą Agnesė laiku sužino visas pasaulio naujienas, ypač liūdnas, jai pranešama, ar Šauliai (tai jos ir Žeromo ženklas) gali pasitikėdami savimi stoti į kovą su likimu, ar nelabai, ar Azorų anticiklonas leidžia išeiti be skėčio, ar neleidžia, apsivilkti megztuką ar ne. Paprastai Agnesė atlaidžiai klausosi ponios Klary, o kartais net išdrįsta jos teiginius pakomentuoti – tik dėl to, kad reikia saugoti savo „geros, neišdidžios, puikios, žodžiu, kaip reikiant šeimininkės" reputaciją – bet šį rytą, matyt, jai rūpi visai ne tas. Ji net nepabučiavo sūnaus, nepasidomėjo nei jo, nei ponios Klary sveikata; vonioje ji paleido ištisą seriją „po velnių", nors durys buvo praviros ir vaikas viską girdėjo; ji ėjo koridoriumi neapsivilkusi peniuaro, vien tik su siaurutėmis kelnaitėmis; savo kambaryje ji susikeikė kaip vežikas, nes pamatė nukritusius katalogus; ji apsivilko tą pačią šifoninę palaidinę kaip vakar; ji nesivargino ir net nesutvarkė popierių, kuriuos jai reikėjo pasiimti išeinant. O dabar išeina net neatsisveikinusi ir neatsiprašiusi, nors paprastai būna tokia mandagi, užtrenkia duris, nors šiaip nemėgsta triukšmo, negėrusi kavos, nors ją dievina. Žinoma, ji vėlavo, bet tuo negalima visko pateisinti. Ponia Klary įsitikinusi, kad kažkas nutiko. Ji užmeta akį į koridorių. Agnesė tikrai išėjo... ir be skėčio!

– ...Tavo mamą sulis, – praneša ji grįždama į Žeromo kambarį. – Žanas Bretonas pavakary numato stiprią liūtį. Rodos, ji pas mus atslinks iš Vokietijos. Bet nieko čia nuostabaus. Rodos, lis visą mėnesį ir vasara bus...

Jeigu Agnesė šįryt pakeitė savo įpročius, tai dar nereiškia, kad ponia Klary keis savuosius. Ji paima Žeromą ant rankų ir patogiai jį įtaiso ant kėdės virtuvėje, kur jos laukia vakarykščiai indai. Po valandos čia bus nepriekaištingai švaru ir Žeromas viską žinos apie atmosferos slėgį, apie Saturno kaprizus ir apie neramumus visuomenėje.

Bet Žanas Bretonas suklydo: liūtis prasidėjo daug anksčiau, nei jis buvo numatęs. Agnesei išėjus iš Sevrų–Babilono metro stotelės, jau lijo stambiais lašais. Pusvalandžiu vėluodama ji bėga link Vavos parduotuvės, viena ranka po lietpalčiu prispaudusi savo popierius, kita – rankinę virš galvos. Po kelių minučių ji atlekia visa uždususi, sušlapusi ir labai susinervinusi. Loransa ją pasitinka ir nuramina: Vavos nėra! Ji paskambino Loransai ir pasakė Paryžiun tegrįšianti po pietų, mat kaime sugedęs jos automobilis. Pagaliau nors viena gera naujiena! Agnesė galės susitvarkyti savo popierius ir, kadangi pirmadienio rytą klientų būna nedaug, galbūt Loransos padedama projektą užbaigs. Bet vos tik jos įsitaiso viena šalia kitos prie didelio plieninio Vavos rašomojo stalo, suskamba telefonas. Agnesė pakelia ragelį, iš karto atpažįsta Vincento balsą ir pati nustemba, kad šis skambutis jos visai nenustebina:

– Norėjau paklausti, kaip laikosi Žeromas, – sako jis.

– O! Ačiū, jūs labai malonus. Viskas gerai. Paskiepijom nuo stabligės.

– Ar labai verkė?

– Ne, nelabai.

– O kairė koja tikrai išnirusi?

– Taip. Gydytojas sako, kitą savaitgalį jis jau galės vaikščioti.

– Ar yra kas jį prižiūri?

– Taip, taip. Šeimininkė. Žeromui ji labai patinka.

– O šiąnakt jis gerai miegojo?

– Manyčiau, gerai: manęs jis, deja, nepažadino...

– Kodėl „deja"?

– Būčiau padirbėjusi prie projekto, apie kurį jums pasakojau vakar.

– Galite nesigailėti.

– Kodėl?

– Paskambinau Koverui.

– Na ir?

– Sandoris jau sudarytas.

– Jūs tikras?

– Kovero rankose pirmo avanso čekiai.

– Aa!

– Apgailestauju, bet man įsikišti jau buvo per vėlu.

– Ačiū, kad pagalvojote apie mane.

– Nenusiminkite. Galbūt šis projektas jūsų debiutui buvo per sunkus. Esu tikras, netrukus jums pasitaikys kita proga. O kol kas, žinote, ką galėtumėte padaryti?.. Alio! Ar girdite mane? Alio, Agnese... Alio!

Neįstengdama nieko pasakyti Agnesė padeda ragelį. Jos ranka stipriai įsikibusi į telefono aparatą, jos žvilgsnis įsmeigtas kažkur į tolį, lūpos bekraujės. Agnesė, įtraukusi galvą į pečius, net nejuda. Ji atrodo kaip stabo ištikta. Loransa pažįsta tą būseną. Visos moterys pažįsta: kaž-

koks gniužulas gerklėje kyla... kyla... kyla... ir gali išsiveržti tik per akis. Kito kelio nėra. Tad verčiau tuo keliu sukti iš karto!

– Tau būtų geriau, jei išsiverktum, – sako Loransa. – Palengvėtų, paskui viskas atrodytų šviesiau.

Lyg šio signalo ir telaukusios ašaros, Agnesės dar bandytos sulaikyti, ima riedėti jos skruostais. Moters rauda primena liūtį: ašaros iš pradžių krinta lašas po lašo, paskui vis smarkiau, jau ir upeliais, galiausiai užlieja viską. Atrodo, ta liūtis niekad nesibaigs. Tačiau po truputį ji rimsta ir pagaliau liaujasi. Iškart po liūties pasirodo retas saulės spindulėlis – šypsena šlapiame veide. Agnesė dar nelabai linkusi šypsotis, bet Loransai atrodo, jog pakaks vienos ar dviejų popierinių nosinaičių, ir viskas bus daug geriau. Ji taip ir pasako Agnesei, patikėk, sako, mano patirtim. Vien vakar jai tekę išgyventi tris tokias krizes. Vieną – kai sūnus jai pasakęs, jog ji egoistė ir tegalvojanti tik apie savo subinę, kitą – kai meilužis irgi pasakęs, jog ji visiška egoistė ir tegalvojanti tik apie savo sūnų, trečią – kai per televizorių pamačiusi, kaip Erolis Flynas pabučiavo Evą Gardner. Kartais būna, kad negali pakęsti žmonių, mylinčių vienas kitą.

– Tai tavo reikalai nesusitvarkė? – kukliai paklausia Agnesė.

Tai liūties pabaiga. Loransa kalbėjo tik tam, kad liūtis greičiau baigtųsi.

– Ne, nesusitvarkė, – atsako ji. – Bet aš neturiu tau nieko nauja papasakot. Tuo tarpu tu...

Loransa pirštu parodo į telefoną. Agnesė nusišypso... kaip baugšti saulutė... ir ilgai nemaldauta ima pasakoti savo istoriją apie vyriškį-kurio-ji-nepažįsta-bet-kuris...

Suprantama, Loransa „pamiršta" pasakojimo dalį, susijusią su žlugusiu Agnesės projektu, ir, norėdama pakreipti pokalbį ne tokia pavojinga linkme, apiberia Agnesę klausimais apie Vincentą. Aukštas? Žemas? Stambus? Liesas? Senas? Jaunas? Tamsiaplaukis? Blondinas? Tačiau Agnesė nieko smulkiau nupasakot negali. Ji tik prisimena, kad jis visa galva už ją aukštesnis, kad jo išvaizda – raminanti ir kad ji šalia jo jautėsi be galo saugi.

– Tai kaip, – klausia Loransa, – tu jį priskirtum „sutrūk", „galim" ar „kaipbrašk" grupei?

Jau seniai šių žodžių Agnesė nebuvo girdėjusi. Jie iš koduoto žodynėlio, kurį jodvi dar paauglės buvo susidariusios, kad galėtų apšnekėti vaikinus ir nesibaiminti tuos vaikinus ar šiaip smalsuolius jas suprasiant. Taigi kodas „sutrūk" būdavo taikomas vaikinams, kurie, kaip joms atrodydavo, turi fizinių trūkumų ir su kuriais negalėdavo būti nė šnekos apie kokias nors artimesnes pažintis. Kitaip būdavo su „galim" tipo vaikinais, šie galbūt turėdavo šiek tiek šansų tam tikromis aplinkybėmis joms patikti. Ši kategorija, beje, pati svarbiausia, būdavo skirstoma į dvylika pogrupių, pradedant „galim-sala1" ir baigiant „galim-sala12". Pirmieji būdavo taip vadinami todėl, kad negyvenamoje saloje jiems galbūt nusišypsotų laimė artimiau susipažinti su merginomis jau po mėnesio, o kitiems tomis pačiomis sąlygomis pasisektų gal tik po metų. Turbūt ne-

reikia aiškinti, kad „galim-sala12“ nelabai galėjo tikėtis jų dėmesio, o vaikinai „galim-sala2 ar 3“ turėdavo apsišarvuoti geležine kantrybe. Pagaliau „kaipbrašk“ tipo vaikinai būdavo patys rečiausi, jie joms patikdavo iš pirmo žvilgsnio ir jos tokius mielai būtų suvalgiusios „kaip šviežią braškę“.

Kad į Loransos klausimą atsakytų sąžiningai, Agnesė pabando atmesti kraštutinumus:

– Šiaip ar taip, – sako ji, – jis ne „sutrūk“, tą tai žinau tikrai. Jis ir ne „kaipbrašk“. Nors, ne visai... Apskritai... ne... Jis greičiau...

Galiausiai Agnesė atsisako klasifikuoti. Tai jai patikę, kai buvus jauna, kai buvus laisva, kai visi vyrai jai buvę potencialūs partneriai. O dabar...

– Tu tyčiojiesi iš manęs? – staiga paklausia Loransa.

– Ne, kodėl?

– Tik nesakyk, kad nė akimirką nepagalvojai, jog šis toks malonus, toks geras, toks ramus, toks dėmesingas tavo rūpesčiams vyras galėtų būti potencialus partneris.

– Partneris – kuriam laikui? Vienai nakčiai? Mėnesiui? Visam gyvenimui?

– Nesvarbu! Pagalvojai ar ne, kad tas vyras galėtų keliaut su tavim į negyvenamą salą?

Agnesė nenoromis prisipažįsta, kad tokia mintis jai buvusi kilus ir kad tikrai, kaip priminė Loransa, pirmą kartą po šitiekos metų jos galvoje vėl sukrebždėjusios tokios mintys.

– Tai viskas, ką aš norėjau iš tavęs išgirsti. O kelionės trukmės numatyti negali niekas.

– Kartoju tau, jokios kelionės nebus. Vienai nakčiai man būtų šlykštu, mėnesiui – neįdomu, o visam gyvenimui – neįmanoma.

Loransa jau ketina Agnesei išsakyti savo abejones, bet į parduotuvę įeina kokių trisdešimties metų vyriškis. Įsispraudęs į nešvarų lietpaltį, virš blauzdų besitrinantį į purvinus guminius, kaklą apsivyniojęs ilgu baltu šaliku, rankose laiko raudoną motociklininko šalmą – jis visiškai nepanašus į įprastus parduotuvės klientus. Garbanoti jo plaukai ir nepaprastai taisyklingi veido bruožai primena Mikelandželo Dovydą.

– „Kaipbrašk", – sumurma Loransa Agnesei prieš eidama atvykėlio paklausti, ko jam reikia. O jam reikia asmeniškai pasikalbėti su ponia Vatren. Ir kaip įmanoma greičiau.

– Ji čia bus ne anksčiau kaip ketvirtą valandą, – atsako Loransa.

– Man reikia tučtuojau su ja susisiekti. Duokite man jos namų kaime telefono numerį.

– Aš jo neturiu.

– O jos namų Paryžiuje?

– Neturiu.

Loransa, paklusdama baisiosios parduotuvės savininkės kategoriškiems prisakymams niekada niekam nieko nepasakoti, gražiam nepažįstamajam nenusileidžia. Bet jis atrodo taip apgailėtinai, kad ji susirūpina:

– Nors pasakykite, kam jums reikia ponios Vatren...

– Aš dėl jos dukters, – truputį padvejojęs atsako jis.

Apstulbusių Agnesės ir Loransos balsai susilieja.

– Dėl jos dukters?! – sušunka jos.

– Taip, dėl jos dukters, – atsako nepažįstamasis. – Taip ir maniau, kad nieko nežinote. Dar niekas, arba beveik niekas, nežino.

Užkirsdamas kelią galimam Loransos ir Agnesės nepatiklumui iš piniginės jis ištraukia nuotrauką, o mergina joje tokia panaši į Valentiną Vatren, kad nelieka jokių abejonių dėl abiejų moterų giminystės.

– Kodėl ji ją slepia? – paklausia Agnesė. – Juk ji nuostabi!

– Buvo nuostabi, – pataiso nepažįstamasis.

– Norite pasakyti, kad ji mirė?

– Šiaip ar taip, ji baisiai sužalota. Šiandien devintą valandą ryto įvyko avarija. Vakar Ana šventė savo dvidešimt ketvirtąjį gimtadienį, ir tuo metu...

Jo akyse iškyla scena, kurią būtų papasakojęs. Bet vaikinas taip susijaudina, kad Loransa ir Agnesė, pamiršusios smalsumą, viską supranta ir jau be kalbų nueina prie telefono.

Vos Agnesė surenka Vavos telefono numerį, vaikinas griebia ragelį. Jis lengviau atsikvepia, kai kitame laido gale pasigirsta namsargės balsas. „Ponia dviračiu išvažiavo į kaimą ir neįspėjo, grįš namo ar ne. Ponia niekada nieko nesako. Bet kadangi ji ant dviračio bagažinės prisitaisė savo kelioninį lagaminą ir išjungė šaldytuvą, visiškai tikėtina, kad išvažiavo tiesiai į automobilių servisą, kur remontuojamas jos automobilis, ir kad mažajam Žano – jis servi-

so pasiuntinys – ji pavedė dviratį parvaryti. Penki kilometrai tokiam vaikui – vieni juokai. Ypač tada, kai laukia arbatpinigiai, o ponia, kalbant apie arbatpinigius..."

Jaunuolis padeda ragelį.

– Aš negaliu laukti, – sako jis. – Kai tik ji pasirodys, pasakykite, kad važiuotų į Longžiumo ligoninę ir kad paklaustų, kur aš. Aš Fransua Venzo. Ji mane pažįsta.

Prieš peržengdamas parduotuvės slenkstį priduria:

– Jeigu kuri iš jūsų galit, palydėkite ponią Vatren. Geriau būtų nepalikti jos vienos.

Nors Loransa ir Agnesė sunkiai įsivaizduoja, kad nepažeidžiamoji Vava galėtų prarasti savitvardą, jos pažada ja pasirūpinti – suprantama, tik tiek, kiek ji pati leisis, paskui abi žiūri pro langą, kaip motociklu lyg vėjas nulekia Fransua Venzo. Jam išnykus, Loransa nueina peržiūrėti parduotuvės užrašų knygelės.

– Radai jo pavardę? – paklausia Agnesė.

– Ne, bet esu tikra, kad ją kažkur girdėjau.

– Ir aš... bet gal girdėjome ne čia.

– Tai kur?

Jos dar bando kurti įvairiausių hipotezių apie atvykėlį ir Aną Vatren, bet čia pasirodo Kristina; ji sėdi prie savo mažojo austino, automobilio, vairo ir signalais bando priminti Agnesei jų sutartą susitikimą netolimoje kavinukėje.

Po kelių minučių abi draugės jau sėdi už staliuko ir abi užsisako salotų su kumpiu, taip patinkančių poniutėms, kurios, kai vyrai nemato, be jokių kompleksų medžioja sau

kalorijas. Kristina nervingai kalba apie viską ir apie nieką, nedrįsdama prabilti apie tikrąjį jų susitikimo tikslą. Bent jau taip pamano Agnesė ir nusprendžia pati pradurti votį.

– Nesijaudink, – staiga pasako ji, – aš žinau apie tavo butą.

Kristina nustebusi pažvelgia į ją.

– Ką tu žinai? – paklausia ji.

– Kad tavo vyras jau priėmė sprendimą.

– Kokį sprendimą?

Agnesė pagalvoja, ar tik Kristina neapsimetinėja, ir šį tą nutylėdama ima jai pasakoti, kokiomis aplinkybėmis ji sužinojus, jog advokatas Rošė ryžtingai pasiūlė jų buto įrengimo darbus patikėti Koverui. Kristinos reakcija žaibiškai sudaužo į šipulius visas Agnesės abejones.

– Koks niekšas! – sušunka ji.

Nuo šio širdies riksmo Kristinai nepalengvėja, ir ji ima garsiai lieti visą savo pyktį. Koks jos vyras nesąžiningas, kad nesilaiko duoto žodžio ir nepalieka šanso Agnesei. Ir koks jis despotas, kad primeta žmonai savo skonį ir viską jai tepasako tik tada, kai nieko jau nebeįmanoma pakeisti... Ir koks jis bailys, kad neturėjo drąsos pasakyti Kristinai teisybės... Ir koks veidmainis – būtų apsimetinėjęs, jog studijuoja Agnesės projektą, kad dekoratorių atrodytų renkąsis visiškai bešališkai... Ir koks jis... Ir koks...

– O, kad tu žinotum! – atsidūsta Kristina.

Kaip visada tokiais atvejais būna, Agnesė netrunka sužinoti ir tuojau supranta Kristinos nervingumo priežastis. Ši nebegali pakęsti savo vyro. Tekėdama ji žvelgė į jį paty-

rusios ir saugaus gyvenimo ištroškusios moters akimis. Dabar ji žvelgia į jį kaip entuziastinga ir fantazijų ištroškusi mergina. Kas dėl tokio pasikeitimo kaltas? Žiuljenas Delakrua, dinamiška vienos teatro trupės siela, sugrąžinęs ją – josios jaunystėn. Bent jau šiek tiek. Jo dėka ji vėl pradėjo lankyti parodas, domėtis spektakliais, sekti literatūros aktualijas ir net vėl ėmėsi plunksnos. Su juo ji tikrai grįžta į savo nerūpestingus dvidešimtmetės metus. Tačiau vos Kristina su juo atsisveikina, už kasdienybės kampo ją prisiveja jos trisdešimtieji. Toks amžinas moterų dvilypumas. Širdies kertelėj jos visada jaučiasi dvidešimtmetės, o mintyse – penkiasdešimties. Kristina nėra šios taisyklės išimtis. Ant gležno Žiuljeno peties jos kurti planai sužlunga, vos tik ji patenka į raminamą Eduardo glėbį. Jeigu ji būtų viena, žinoma, ji išbandytų laimę, ji net pultų stačia galva. Tačiau yra vaikai: Žiuljeno vaikai, šiems jis turėtų mokėti alimentus iš nepastovaus savo atlyginimo, ir dvi jos dukros, jas ji turėtų auginti visai be jokios pagalbos, vos duriant galą su galu. Jai jau teko tai patirti su pirmuoju vyru Amerikoje. Kaip tik taip ji prarado gyvenimo ir pažinimo džiaugsmą. Taip gali būti ir su Žiuljenu. Ji tai supranta. O jis – ne. Jis, pratęs prie bohemiško gyvenimo, besirūpinantis tik savo darbu, visiškai nekreipia dėmesio į galimas materialias permainas. Jis trokšta gyventi su Kristina pagal Sent-Egziuperi principą, kad reikią „kartu žvelgti ta pačia kryptimi". Jis nesusimąsto, kad labai greitai jų meilė gali imti šlubuoti, jeigu jis galvos tik apie teatrą, o ji – tik apie piniginę. Kristina bandžiusi jam tai paaiškinti, bet į

jos protingus argumentus Žiuljenas atsakęs ultimatumu: per aštuonias dienas ji turinti galutinai apsispręsti, ką pasirenkanti, – vyrą ar jį.

– Terminas baigėsi vakar, – sako Kristina. – Kai tu man paskambinai, kad pažiūrėčiau Žeromą, laukiau Žiuljeno, turėjau pasakyti savo sprendimą.

– Iš visa ko matau, kad bus nulėmęs protas!

– Taip, bet nesu įsitikinus, kad sprendimas protingas.

– Ar nebandei laimėti laiko?

– Žinoma, bandžiau! Jis nenorėjo nė girdėti. Tris valandas stebėjęs mano maldavimus, kančias ir sielvartą, išėjo tepasakęs, kad...

Kristina vėl girdi Žiuljeno žodžius. Jis jai pasakė, kad ji – greit ir nelaimingai pasens!

– Jau vien nuo tokių žodžių iškart pasensti dešimčia metų, – konstatavo Kristina.

Ji tai konstatavo, kai Žiuljenui išėjus pažvelgė į veidrodį. Jai prireikė raminamųjų ir storo pudros sluoksnio, kad veidas pasidarytų pakenčiamas, kad po valandos ji galėtų pažvelgti į vyrą ir į mamą, vienam grįžus su abiem vyresnėlėm Virginija ir Valéry, o kitai – su mažyle Selina. Puikiai nusiteikęs Eduardas išgėrė aperityvo su uošve, beje, žentą dievinančia. Kurgi ne! Juk jis išgelbėjęs dukrą!.. Paskui jis uošvę parvežė namo. Tuo tarpu Kristina, dar nuo meilužio žodžių tebeūžiančia galva, paliepė sau – žinoma, tai nebuvo lengva – grįžti prie motiniškų darbų. Prieš išjungdama šviesą Selinos kambaryje ji stabtelėjo prie jos lovytės su grotelėmis. Selina, apvilkta mėlyna pižamyte,

šviesių garbanėlių aureolės apsuptu veideliu, putlią rankytę padėjusi ant akių nesumerkiančio meškučio, – tobulai kūnija žavią vaikystę ir puikiai tiktų kokiam nors plakatui, smerkiančiam kontracepciją. Kai vaikai miega, rodos, galima būtų jų turėti dvylika. Kristiną užliejo švelnumo banga, ir akimirksnį pagalvojo, kad galbūt Selina jai svarbesnė už Žiuljeną. Bet iš tiesų vaikas tik šiek tiek teatitolino meilužio paveikslą. Kai Kristina išjungė šviesą, kai išnyko Selina, Žiuljenas vėl priminė save.

Priminė save ir Eduardas, besėdintis svetainėje ant rudos odinės kanapos. Jis grįžo su juodaisiais ikrais, degtine ir daugybe linksmų užuominų. Kristina viską paniekinamai atstūmė. Tada Eduardas ėmė labai maloniai kalbėti apie Koverą ir apie nuostabų jo namą, tą, apie kurį net rašė žurnalas „Namai ir sodai". Žvelgdama į vyro parnešto žurnalo nuotraukas, Kristina turėjo pripažinti, kad namas ir po teisybei įrengtas labai vykusiai. O Eduardas, tikras veidmainis, iš pradžių be reikalo kritikavęs Agnesę, dabar ėmęs manyti, kad ji padarytų nė kiek ne prasčiau. Kristiną, pamačius taip besistengiantį taikytis vyrą, ėmė graužti sąžinė, tad, siekdama išpirkti kaltę, pasiūlė jam ir degtinės, ir ikrų, ir savo lovą. Šis prisiminimas vėl pažadina tokį Kristinos įsiūtį, kad Agnesė, norėdama draugę nuraminti, priversta jai primint, kad galbūt ir Eduardas už vieną kitą nuodėmėlę galėtų jai papriekaištauti.

– Teisingai, – pripažįsta Kristina. – Bet iš tikrųjų jam pasisekė, kad žmona jam – jau neištikima, antraip, prisiekiu, aš vis tiek jam greit įstatyčiau ragus!

Agnesė negali susilaikyti nenusijuokus, o Kristina – jai nepritarus.

– O! Koks džiaugsmas, kokia linksmybė, – sako sąskaitą atnešęs padavėjas.

– Visiškai ne! – atkerta jos vienu balsu. Ir vėl abi ima juoktis, kaip ir anais laikais, kai jautėsi tokios artimos, kai visada viską ištardavo vienu balsu ir tuo pačiu tonu. Jas užlieja tarsi grįžusių laikų šiluma. Kristina pažada Agnesei paieškoti rimtesnių klientų nei jos vyras. Agnesė pakviečia Kristiną pas ją užeiti ar jai paskambinti, kai bus liūdna. Abi nenoromis primena viena kitai apie laukiančius rūpesčius. Kai jau ant šaligatvio atsisveikindamos pasibučiavo, Kristina pagalvojo apie Žiuljeną, o Agnesė apie savo reikalus, nuo dabar pajudėsiančius.

Buvo beveik trys, kai Agnesė ir Loransa pamatė į priešinio pastato kiemą, kur Vava šiaip taip buvo išsikovojusi aikštelę, įvažiuojant automobilį. Staiga apimtos panikos jos niekaip negali sutarti, nei kaip elgtis, kai ateis parduotuvės savininkė, nei kaip tinkamai pranešti apie nelaimę. Pagaliau, Vavai energingai stumtelėjus, durys atsidaro, o jos stovi kaip įbestos viena šalia kitos, įsitempusios ir nė žodžio nepratardamos.

– Laba diena, panelės. Kas naujo parduotuvėje?

Tokie kasdien būdavo pirmi ritualiniai Vavos žodžiai. Nėr kada gaišti laiko kalboms apie orą ar darbuotojų sveikatą bei nuotaiką. Iš karto reikia imtis esminių reikalų. Visų pirma – veiksmingumas. Taip išmokytos Agnesė ar Lo-

ransa – kuri kada – būdavo įpratusios, kol Vava rengiasi ir šukuojasi, trumpai ir tiksliai ją informuoti apie svarbiausius reikalus. Bet šiandien nei viena, nei kita neišdrįsta nusekti jai iš paskos kambarėlin, kur jos laiko ir drabužius, ir pavyzdžių atsargas ir kurį Vava vadina savo „irštva". Po kelių minučių ji išeina ir pamato jas tebestovinčias, sustingusias ir nebylias, kaip ir pirma.

– Na, panelės, šįryt nieko naujo? – paklausia Vava jau dėliodama savo popierius.

Loransa stumteli alkūne Agnesę, kad ką nors sakytų, bet ši sutrikusi papurto galvą. Tylos nustebinta Vava pažvelgia į jas per savo pusmėnuliškų akinių viršų.

– Kas jums šiandien?

Loransa ima kalbėti vien dėl to, kad reikia kalbėti, mat pamano, jog ištarus vieną žodį pasipils ir kiti...

– Ponia, mums be galo sunku... Mes turime jums pasakyti blogą naujieną... naujieną, kuri...

Agnesė nusprendžia perimti.

– Naujieną, kuri nesusijusi su darbo reikalais, – sako ji.

Vavai viskas aišku. Ji tučtuojau atspėja, ji jaučia, ji žino. Ji lėtai nusiima akinius, jos rankos jau dreba. Jos veidas jau nebeteko kraujo. Jai norisi ištarti vieną vienintelį žodį. Tas žodis turėjo nuolat suktis jos mintyse, nes ji labai greitai jį surado. Tas žodis turėjo būti išrėktas iš pačių jos gelmių, bet pasigirsta tik duslus:

– Ana!..

Loransa ir Agnesė linkteli galva, bet Vavai patvirtinimo nė nereikia. Juk jai net nekilo klausimo.

– Ji pateko į rimtą avariją, – sako Agnesė. – Jums kaip įmanoma greičiau reikia važiuoti į Longžiumo ligoninę.

Vava iš visų jėgų prispaudžia rankas prie burnos lyg stengtųsi sulaikyti riksmą. Jos žvilgsnis įsmeigtas kažkur į tolį. Agnesė prisimena kino filmus: kai kas nors šauna arba smogia peiliu herojui, prieš nugriūdamas šis pažvelgia kaip tik tokiomis akimis. Ar ir Vava nugrius? Šiaip ar taip, nedaug trūksta. Loransa puola prie jos ir apkabina per pečius.

– Gal norite, kad jus nuvežčiau? – paklausia ji.

– Taip, – atsako Vava.

Bet ji nejuda. Loransa priversta nuo jos atsiplėšti, nueiti į „irštvą" pasiimti savo daiktų, Vavai, kaip vaikui, apvilkti paltą. Agnesei tai neįsivaizduojamas dalykas, ji nebuvo mačiusi ponios Vatren kitokios, kaip tik įsakinėjančią, besiimančią iniciatyvų, sprendžiančią esminius dalykus. Agnesė apie ją sakydavo, jog ši moteris visiškai galėtų būti stiprus vyras ir jai jis patiktų. O dabar štai ji, pačios gamtos gaivalas, stovi įsikibusi į Loransos ranką kaip į gelbėjimosi ratą. Štai griežtoji, savo pranašumą pavydžiai sergstinti parduotuvės savininkė, dabar palikusi viską spręsti darbuotojoms ir visiškai į nieką nereaguojanti; štai ji, veržlioji Vava, eina per gatvę netvirtu žingsniu, įsigaužus, sielvarto prislėgta. Jai išėjus Agnesė dar ilgai negalėjo atsigauti nuo šio vaizdo. Jai dar niekada nebuvo tekę matyti, kad žmogus persimainytų taip visiškai ir taip ūmai. Tik dėl vaiko teįmanoma būt šitaip smarkiai sukrėstam. Netikėtai tvykstelėjus minčiai apie vaiką, Agnesė, net išsi-

gandusi, ką pagalvojo, puola prie telefono sužinoti, kaip laikosi Žeromas; ponia Klary ją nuramina. Žeromui viskas gerai, bet, matyt, jam labai nuobodu, tad ji turinti su juo žaisti, o darbai į priekį nejudą. Nesvarbu. – Jeigu jie norį, kad visi darbai būtų kaip reikiant padaryti, jai reikėsią sumokėti už viršvalandžius... Nesvarbu. – Ponas išeidamas pasakęs grįšiąs labai vėlai naktį. Nesvarbu... Žeromas laikosi gerai. Visa kita nesvarbu. Agnesės mintys grįžta prie Vavos: ir jai dabar visa kita nesvarbu. Agnesė mašinaliai pasiima bloknotą. Nesuprasdama kodėl, nevalingai parašo: „Mūsų įsčių vaisius"... Dar niekad taip skaudžiai kaip dabar ji nebuvo pajutusi, ką šie žodžiai reiškia.

Diena buvo rami. Neskambėjo telefonas. Nebuvo tikrų klientų. Tik smalsuoliai, užsukantys neketindami nieko pirkti, o tik pasidomėti kainomis, ir apsimetantys, esą jiems labai įdomu, ar jų trokštamo tokio ir tokio daikto ar baldo esama kitos spalvos, kito dydžio ar iš kitos medžiagos. Agnesė kiekvienam klientui aiškino kone pernelyg uoliai, ieškojo bet kokios dingsties, kad tik apsilankymas užtruktų. Ji nenorėjo likti viena, kaip kad dabar, kai štai jau visą valandą sėdi fotelyje ir negali visiškai nieko veikti. Akimirksnį ją apima pagunda uždaryti parduotuvę anksčiau: Vava, aišku, to nesužinotų, net jei ir sužinotų, jai būtų visiškai tas pats. Tačiau pono Imbero duktė greitai atmeta mintį kaip nors pasinaudoti kito nelaime. Taip negalima. Vos tik Agnesė susitaiko su mintimi, jog jai belieka prabūti paskutinį pusvalandį, ji pamato šaligatviu priešais

parduotuvę einantį Vincentą. Kokia laimė! Jos tėvas buvo teisus: už sąžiningumą visada būna atpildas. Pagaliau ji galės pasikalbėti su žmogumi. Bet Vincentas nutolsta. Ar jis pro parduotuvę praėjo atsitiktinai? Ar jis tikrai šiame kvartale turi reikalų? Gali būti, ką padarysi... Bet Agnesė atidaro duris ir pašaukia jį. Vincentas iš karto ateina.

– Koks sutapimas, – sako ji.

– Tai ne sutapimas. Aš pas jus.

– Tai kodėl nesustojote?

– Žinau, kad ponia Vatren gana irzli... ir pamaniau verčiau sustoti ties gatvės kampu ir palaukti, kol išeisit.

Agnesė mintyse padėkoja Vincentui už taktą ir atvirumą. Su juo viskas paprasta ir aišku. Jis žaidžia atverstomis kortomis. Ne! Jis visiškai nežaidžia. Agnesė įleidžia jį į parduotuvę ir papasakoja, dėl kokių liūdnų priežasčių ji čia tokia visiškai viena. Ir šį kartą jis atsako neapsimetinėdamas. Žinoma, jam apmaudu, kad ponią Vatren ištikusi tokia nelaimė, bet jis juk jos nepažįstąs... ir atėjęs čia ne tam, kad pakalbėtų apie Vavą. Jis atėjęs...

– Iš tiesų ko? – paklausia Agnesė.

Vincentas iš kišenės ištraukia nuotrauką, kur jie fotografuoti vakar Botanikos sode, tą nuotrauką jis ką tik atsiėmęs iš sesers, iš Stefanijos.

– Kad jums parodyčiau, – tarė jis. – Mano sesuo sakė, jūs nuostabi.

– Ji labai atlaidi!

– Tai ne pagrindinis jos būdo bruožas. Suprasit, kai susipažinsit.

Jis lukteli kiek susirūpinęs, kaip Agnesė reaguos į šį netyčia išsprūdusį būsimąjį laiką, bet jos šypsena jį nuramina ir jis toliau pasakoja apie savo seserį, apie akivaizdžius jos trūkumus, apie didžiules jos užslėptas gerąsias savybes, apie jos sprendimų teisingumą, kaip įrodymą pateikdamas spontanišką jos antipatiją nuo pirmos pažinties dienos Lidijai, buvusiai jo žmonai.

– Ji niekada neapsirinka vertindama žmones, – sako jis. – Štai kodėl...

Šį kartą Vincentas sustoja laiku. Dar vienas žodis, ir Agnesė būtų pasijutusi lyg šeimai pristatinėjama sužadėtinė. Laimė, jis paspaudė stabdį. Taip, gerai, bet tik su sąlyga, kad tuojau pat važiuojam toliau. Bet Vincentas tebestovi. Agnesė paslaugiai padeda pajudėt iš vietos:

– Ir aš turiu seserį, – sako ji. – Jos vardas Mariana.

– Gerai sutariate?

– Taip... Bet mes labai skirtingos. Papasakosiu jums kitą kartą...

Na štai! Dabar Agnesė neapgalvotai kalba būsimuoju laiku. Ji pabando jį pridengti apribojančiu sąlyginiu sakiniu, bet tas būsimasis šitaip tik paryškėja:

– Norėjau pasakyti, papasakosiu, jei dar bus proga kada nors susitikti. Dabar metas namo.

Ji iš karto atsistoja ir grąžina Vincentui tą Botanikos sodo nuotrauką.

– Aš turiu kitą, jeigu norit, šitą galite pasilikti sau.

– Tikrai?

– Nebent ji jums namie galėtų pridaryti nemalonumų.

– Su Žeromu?

– Ne! – linksmai atsako Vincentas, – su jūsų vyru.

– A, su vyru...

Vincentas bando išsiaiškinti daugtaškį. Kas už jo slypi? Liūdesys? Apgailestavimas? Kartėlis? Abejingumas? Vincentui nelemta sužinoti. Agnesė tik neutraliu tonu patikslina, jog sūnus už vyrą esąs pavydesnis, ir lieka neaišku, ar čia buvo komplimentas vyrui, ar priekaištas.

Kai jie išeina iš parduotuvės, vėl ima lyti. Vincentas pasiūlo Agnesei kavinėje išgerti po taurę vyno ir palaukti, kol lietus nustos, bet ji atsisako. Ji atsisako ir palaukti pasislėpus nuo lietaus, kol Vincentas atvarys automobilį.

– Šiame kvartale daug gatvių, kur eismas vienos krypties, taip sugaišim labai daug laiko, – sako ji. – Turiu skubėti namo: manęs laukia Žeromas.

Vincentas pastebi ją vėl kalbant apie Žeromą, o ne apie vyrą, bet susilaiko nuo bet kokios pastabos. Susiglaudę po Vincento lietpalčiu, kaip stogelį laikydami jį rankomis sau virš galvų, jie ima bėgti. Po kelių akimirkų, jau automobilyje, Agnesė rankinėje ima ieškoti nosinės, kad nusivalytų sušlapusias rankas. Ji vėl jos neturi. Vincentas šypsodamasis jai ištiesia savąją. Netrukus iš jos lieka tik šlapias skuduras, pigūs Agnesės žiedai palieka ant nosinės juodas dėmes. Šįkart tai jos nebesuerzina, veikiau prajuokina.

– Atsiųsiu su anomis dviem.

– Tikiuosi.

Tokią valandą eismas šiame kvartale sunkus net gražiu oru, o lietui lyjant važiuoti dar kebliau. Likimui nuolan-

kūs vairuotojai laukia kaip kariai po komandos „laisvai". Automobilis – tai tikras namelis ant ratų. Jame žmonės skaito laikraščius, knygas, laiškus, sprendžia kryžiažodžius, skaičiuoja ir klausosi muzikos. Mažai kas žiūri į laikrodį. Daugumui tai atsipalaidavimo metas prieš vėl pasineriant į šeimyninius rūpesčius, poilsinė kelionė po „no woman's land"*! Vincentas ir Agnesė nėra nekantresni už kitus. Jie nekantrauja gal net mažiau nei kiti: jie sau šnekučiuojasi. Vincentas užvedė kalbą apie Koverą, apie nebaigtą Agnesės projektą. Jis primygtinai prašo duoti projektą jam. Jis norėtų panagrinėti, kad vėliau galėtų apie jį padiskutuoti su Agnese, jeigu reikės – patarti jai, pamokyti ją keleto šio amato gudrybių. Galbūt tai jai padėtų... belaukiant geresnio pasiūlymo. Tačiau Agnesei dar nepraėjo nusivylimo kartėlis ir ji niekuo nebetiki: prieš ją tik sunkumų kalnai, o ji neturi jėgų juos įveikti. Verčiau viską mesti. Jai niekada nepasiseks. Beje, ji tikriausiai neturi ir jokio talento. Tad neverta stengtis pakeisti, kas jau lemta. Nuo šiol ji eis savo keliu, jis jau aiškus. Ji bus tikra šeimos moteris. Kaip jos mama, kaip jos sesuo. Ji taisys daržovių konservus ir virs uogienes žiemai; ji prigalvos nebrangių, bet maistingų patiekalų receptų; ji pati megs visus Žeromo megztinius; ji visada kalbės per mokinių tėvų susirinkimus; ji suras veiksmingiausius skalbimo miltelius; iš pernykščio palto ji pati pasisiūs madingą švarką...

---

* Žemė, kurioje nėra moterų *(angl.)*.

Agnesė įsikarščiavusi piešia beviltiškiausią nedirbančios, bet perkrautos, užguitos, apverstos namų ruoša bei motiniškais rūpesčiais moters portretą. Ji jaučia malonumą save naikindama, mėgaujasi būsima pilkuma, svaigsta nuo įsikalbėtos vidutinybės.

– Pasensiu aš ramiai, – baigia ji, – pavesiu sūnui atsigriebti už mano žlugusias ambicijas ir mirsiu ramia sąžine, dėl nieko nesigailėdama.

Agnesė nuleidžia galvą, susigėdusi, kad leido savo karteliui nueiti taip toli. Susigėdusi ir truputį nustebusi... Ji tokia nepanaši į save! Imberų šeimoje niekas nerodydavo nešvarių savo apatinių. Net šeimos nariams. Visi juos slėpdavo. Ji galvoja, kaip reikėtų Vincento atsiprašyti, o Vincentas tuo tarpu uždeda savo ranką ant josios.

– Ačiū, – švelniai taria jis.

Ji nieko nesuprasdama pažvelgia į jį. Jis patikslina:

– Ačiū, kad man atskleidėte dalelę savęs. Man rodos, jums tai nutinka retai. Ačiū už pasitikėjimą. Ačiū ir už tai, kad neatstūmėte mano rankos. Nieko nebijokite. Dabar aš ją nuimsiu. Negalima piktnaudžiauti.

Agnesė jam atsako šypsena, kurioje matyti daugiau švelnumo, negu ji įsivaizduoja ir negu norėtų.

– Ačiū už šią šypseną, – tęsia Vincentas. – Aš nesitikėjau ją taip greitai išvysti. Nuo jos man ramiau. Ji man leidžia manyti, kad galbūt nesu jums labai antipatiškas. Ar aš klystu?

Atsakymas nuskamba truputėlį pavėlavęs, lyg nenoromis:

– Ne, – paprasčiausiai atsako Agnesė. Ji norėtų ką nors pridurti, kad tas „ne“ nebūtų toks sunkus... kad jis nepamanytų, jog... kad jis nepalaikytų... kad nepadarytų išvadų, jog... Per vėlu! Vincentas, susirūpinęs, kad įmuštas į vartus kamuolys neišriedėtų, švelnesniu tonu pasako:

– Atvažiavome į jūsų kvartalą. Kur jus paleisti: prie namo ar gretimoje gatvėje?

– O! Prie namo, – atsako ji. – Paprastai tokiu metu Žeromas būna savo kambaryje, jo langai kitoje pusėje. Jis manęs nepamatys.

Vėl Žeromas, o ne Seržas! Šį kartą Vincentas neatsispiria pagundai ir paklausia Agnesės, kur jos vyras, apie kurį ji niekad nekalba. Jis teišgirsta tik paviršutinišką atsakymą, tarytum techninį paaiškinimą, esą jo darbo valandos labai specifinės, mat jis – žurnalistas. Tai leidžia suprasti, kodėl vyro dažnai nebūna. Bet tai nepaaiškina, kodėl ji apie jį nekalba. Agnesė, taip atsakydama, nesumelavo. Ji tik ne viską pasakė. Žinoma, Vincentas būtų norėjęs išgirsti tikrą išpažintį, bet jis labai patenkintas ir šiuo iškalbiu nutylėjimu. Dabar jis įsitikinęs, jog Agnesės šeima yra įskilusi. Jau seniai ar tik dabar? Paviršutiniškai ar giliai? Koks skirtumas! Įskilimas yra, vadinasi, yra ir galimybė Vincentui įsiterpti. Kol kas jam to pakanka. Tai jam palieka viltį... iki rytojaus. Nes jam net nekyla klausimo, ar susitiks su Agnese rytoj.

Vincentas įvažiuoja į Agnesės namo automobilių aikštelę.

– Kaip atsidaro jūsų durys? – paklausia ji.

– Reikia slaptažodžio.

– Kokio?

– Projekto, kurį rengėte advokato Rošė butui. Jei man duosite jį – durys atsidarys.

– Koks jūs užsispyręs!

– Taip. Kartais.

Nors Agnesę ir sužavėjo Vincento užsispyrimas, ji ištiesia jam popierius priekaištingai atsidusdama, tarsi leisdama suprasti pasidavus tik šantažuojama, ir parodo pirštu į duris. Vincentas išlipa iš automobilio ir padeda išlipti Agnesei.

– Prieš nueidama, – sako jis, – turite man pažadėti, kad jeigu man jūsų projektas pasirodys įdomus, patikėsite manimi, o svarbiausia, vėl imsite pasitikėti savimi.

– O jei nepasirodys įdomus?

– Turite pažadėti, kad tada manimi nepatikėsite ir iš visų jėgų stengsitės man įrodyti, jog aš klydau.

Agnesė susijaudinusi žiūri į jį.

– Kodėl, – klausia ji, – jūs taip norite, kad aš neatsisakyčiau savo svajonių?

– Todėl, kad jums tai svarbu. Jums svarbu dirbti, svarbu, kad darbas sektųsi. Aš žinau.

– Iš kur žinote?

– Jūs sukurta ne uogienėms ir ne tėvų susirinkimams!

O Dieve! Jeigu Agnesė būtų ne pono ir ponios Imberų duktė, ji Vincentui pultų ant kaklo. Ji, negalėdama susilaikyti, sušuktų: Pagaliau! Pagaliau! Pagaliau! Nors vienas žmogus mane supranta ir man nereikia visko aiškinti! Nors

vienas žmogus mane padrąsina! Nors vienas žmogus mane vertina! Domisi tuo, ką aš noriu daryti...

Tačiau Agnesė – ponų Imberų duktė, tad tepratarė:

– Man metas. Jau vėlu.

Tada Vincentas jai ištiesia vizitinę kortelę, ją paruošęs jau laikė kišenėje. Jis ant jos užrašė savo namų ir darbo telefonų numerius ir valandas, kuriomis jį galima rasti vienoje ar kitoje vietoje.

– Jeigu kartais jums manęs prireiktų, – sako jis, – arba jeigu paprasčiausiai norėtumėte pasikalbėti.

Po poros valandų Agnesė, atėjusi į prieškambarį iš rankinės pasiimti cigarečių, randa Vincento kortelę. Žeromas miega. Ji viena, jai šiek tiek liūdna. Laidos per televiziją jos nevilioja. Ji neturi jokio noro skaityti. Nenori ir miegoti. Agnesė varto rankose kortelę. Kodėl gi jam nepaskambinus? Ji puikiai žino, kad uždavė sau netinkamą klausimą ir kad greičiau ji turėtų savęs klausti: o kam jam skambinti? Bet ji jau surinko numerį. Jis jau atsako:

– Alio! Agnesė?

– Iš kur žinote, kad tai aš?

Jam prireikia visos valandos, kad išaiškintų, jog skambinti galėjus tik ji.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Kitą dieną Agnesei atidarius parduotuvę, Loransa telefonu praneša apie Anos Vatren mirtį, ištikusią merginą apie vidurnaktį, jai taip ir neatgavus sąmonės, praėjus maždaug trims valandoms nuo Vavos atvykimo į Longžiumo ligoninę. Loransai teko išgyventi aštuonias košmaro valandas šalia Fransua Venzo, susmukusio ant kėdės palatos kampe, ir Vavos, parkritusios ant kelių prie lovos, kur gulėjo jos duktė, it tragiška ir bevertė mūsų dienų mumija, visa apraišiota septiku sudrėkintais tvarsčiais, iš po kurių ties nosimi kyšojo du plastikiniai vamzdeliai, prijungti prie deguonies baliono. Vava, įbedusi į tą balioną akis, tartum nuo jos žvilgsnio į kylančius ir skysčio paviršiuje sproginėjančius burbuliukus (jie vieninteliai rodė, kad Ana dar gyva) būtų priklausius dukters gyvybė, be paliovos, tai graudžiai šnabždėdama, tai reikalaudama, meldė dangaus palikti jai dukrą. Tegu subjaurotą, tegu paralyžiuotą, tegu aklą, tegu be proto, bet gyvą! Nesvarbu, kaip ji gyvalios, tegu kaip

burbulas, bet tegu ji gyvena! Kai į palatą Loransos pakviesta įėjo šią beviltišką naktį budėjusi seselė ir kai jos akivaizdoje sprogo paskutinis burbuliukas, Vava parkrito ant lovos ir ėmė nežmoniškai rėkti, kaip teišgali tik moterys, kai gimsta ar kai miršta jų įsčių vaisius. Jaunas ligoninės praktikantas, konstatavęs mirtį ir atlikęs įprastus formalumus, liepė suleisti poniai Vatren raminamųjų, ši, ištikta nervų krizės, beviltiškai kabinosi į dukters lovą. Raminamieji netrukus pradėjo veikti, ir Vava leidosi išvedama iš palatos, kaip kad leidosi į ją atvedama, viskam visiškai abejinga. Loransa vėl ėmėsi organizatorės vaidmens. Ji nusprendė nuvežti Vavą į jos sodybą kaime, o ne į butą Paryžiuje, paprašė Fransua palydėti jas motociklu ir nors laikinai pabūti, kad jiedu pakaitom galėtų likti su Vava, kaip jiems buvo pataręs gydytojas praktikantas. Fransua iš karto, beveik dėkingai pritarė šiam pasiūlymui. Kitą mėnesį jis būtų tapęs Anos vyru. Jis nebus juo niekada. Dabar jaunuolis galės nors pasiguosti – tiesa, su kartėliu širdy – kad elgiasi kaip tikras ponios Vatren žentas, ir manyti, jog būdamas šalia mamos nepalieka jos dukters.

Loransa su Fransua susitarė, kad iki laidotuvių, jos numatytų ketvirtadienį, kaime su Vava dieną pabus ji, o naktimis – jis. Suprantama, ji paskambins Agnesei ir jai praneš apie įvykių eigą ir, reikalui esant, duos nurodymų dėl parduotuvės darbo. Kol kas yra tik vienas, formalus: ponia Vatren išvykusi darbo reikalais. Vėliau nuspręsim – tikriausiai savaitės pabaigoje – kaip veikti toliau. Tai priklausys nuo Vavos būklės. Dabar niekas negali nieko numaty-

ti, net Fransua, kuris, rodos, gerai žino – be abejo, per Aną – visas dvigubo Vavos gyvenimo smulkmenas.

Agnesė nelabai susižavi perspektyva bent jau iki savaitgalio rūpintis parduotuvės reikalais. Keturias dienas jai reikės priiminėti klientus be Vavos pagalbos, kovoti su tiekėjais be jos griežtumo, su buhalteriu – be jos patirties, su kreditoriais – be jos įžūlumo, su skolininkais – be jos sugebėjimo įtikinti... Keturias dienas... Agnesė pagalvoja, kad jos labai prailgs. Bet ji apsirinka. Ji dar nežino, kad nuo šiol jos vidinė kamera teryškina vaizdą vieno konkretaus objekto, atsikliuvusio pirmame jos minčių plane, ir kad visa kita, patekę neryškumo zonon, darosi beveik visiškai ir neberealu, ir nebesvarbu.

Šis pirmojo plano objektas, Agnesei geriau pažįstamas Vincento vardu, į parduotuvę ateina apie pusę pirmos (dingstis – padėkoti jai už tokį draugišką vakarykštį telefono skambutį), pakviečia ją papietauti (dingstis – kvaila užimti kavinėje du staliukus, kai taip paprasta atsisėsti prie vieno) ir, grįžęs į parduotuvę, išbūna joje iki trijų (dingstis – nežinantis ko imtis, kol ateis metas kitam jų pasimatymui). Tą patį vakarą Vincentas atvažiuoja jos paimti ir parveža namo... be jokios dingsties. Tai yra dingstis pati geriausia: jiedviem kartu tiesiog gera.

Trečiadienis praeina taip pat, tokiom pat atkarpom: pietūs su Vincentu, popiet jis truputį ilgiau nei vakar užtrunka parduotuvėje, vakare – kelionė namo, automobilių aikštelėje jie kalbasi dar penkiolika minučių. Vincentas nuo-

dugniai išstudijavo Agnesės darbą. Pirmiausia jis nurodo keletą jos klaidų... keletą trūkumų. Toks objektyvumas Agnesei įrodo, kad po pastabų išsakyti komplimentai yra nuoširdūs. Vincentas įsitikinęs, absoliučiai įsitikinęs, jog ji turinti puikios dekoratorės talentą. Juo nepasinaudoti būtų didžiulė nepagarba dangui, kuris ją tokiais gabumais apdovanojęs; jos pareiga – tuos gabumus puoselėt. Jo pareiga – jai padėti. Vincentas jau turįs šiokį tokį sumanymą, bet dar per anksti apie tai kalbėti.

– Po kokių poros savaičių, – patikslina jis.

Ji nė kiek neprieštarauja: jiems jau galima kalbėti apie ateitį.

Grįžusi namo Agnesė būna su Žeromu. Tačiau jos kamera nukreipta į Vincentą. Rodo paskutinį siužetą. Jis pasakė: „Puiki dekoratorė". Jis pasakė: „Nepagarba dangui". Jis pasakė: „Po kokių poros savaičių". Juostai pasibaigus Agnesė atsuka filmą atgal. Ir taip be paliovos. Jos mintys dar toli. Kai po vakarienės paskambina Loransa, Agnesės mintys dar toli. Ji niekaip negali įsijausti į Vavos nelaimę. Ji įsidėmi vienintelį dalyką: Vava norinti, jog rytoj, ketvirtadienį, Agnesė jos dukters laidotuvėse nedalyvautų, kad galėtų, kaip ir kasdien, atidaryti parduotuvę. Padorumo likučiai tesulaiko Agnesę, kad balsu neištartų vienintelės minties: ji galės papietauti su Vincentu, priešingai, nei buvo jam sakiusi. Agnesė skubiai baigia kalbėti su Loransa, kad galėtų tučtuojau pasisakyti Vincentui, bet jo telefonas neatsako. Po penkiolikos minučių ji vėl surenka jo telefono numerį, paskui dar po penkiolikos minučių, prisiekia

sau, jog paskutinį kartą. Savo priesaikos Agnesė nesulaužo... tik laikrodžiui išmušus pusę dvylikos. Šešis kartus išduota Agnesė galiausiai priversta išgerti migdomųjų.

Ketvirtadienis. Nuo trečios valandos, kai, pagal visus paskaičiavimus, Agnesė jau turėjo būti grįžusi iš Anos Vatren laidotuvių, ji ima laukti telefono skambučio. Turi skambinti Vincentas. Jis žadėjo paskambinti. Tačiau niekas neskambina, ir Agnesę apima laukimo nerimas. Jame sumišę viskas: atlaidumas – Jį turbūt kas nors sulaikė! – bandymai pateisinti – Gal ten, kur jis dabar, nėra telefono; pagaliau variantas – Gal jis niekaip neprisiskambina, bet patikrinus paaiškėja, jog linija veikia gerai. Pyktis: Jei labai nori, visada kur nors surasi telefoną! Baimė: Kad tik jis nebūtų patekęs į kokią avariją! Nuojauta: Jis tikriausiai bus patekęs į avariją! Nuolaidumas: Tai galėtų nors iš mandagumo paskambinti, pasakytų nors „po velnių". Ryžtas: Kai tik paskambins, iš karto padėsiu ragelį. Šalta logika: Vadinkime viską tikraisiais vardais... Jis neskambina, nes nenori. Apima kartėlis: Pagaliau tegu, jis juk laisvas!

Ta mintis Agnesės širdyje sukelia paniką. Ji žino, kad jeigu žmogus „visiškai sąžiningai" pripažįsta, jog kas nors yra laisvas, paprastai būna, kad jis norėtų, jog tas kas nors laisvas nebūtų. Ar tai jau gresia ir jai? Ar gali taip būti praėjus tiek nedaug laiko? Jau vien tas faktas, kad Agnesei kyla tokie klausimai ir ji nesiryžta į juos atsakyti, yra pavojaus signalas, ir Agnesė staiga nusprendžia nutraukti visus santykius su Vincentu. Ji jam taip ir pasakys, kai tik

pamatys... žinoma, jeigu pamatys! „Vincentai, aš daugiau nenoriu jūsų matyti." Na štai! Viskas bus taip paprasta ir aišku.

– O, Vincentai! Kaip džiaugiuosi jus matydama. Aš taip bijojau, kad nebeateisit!

Štai taip! Ir tai yra paprasta ir aišku. Ir būtent tai visiškai natūraliai Agnesė pasako Vincentui, pribėgusiam prie Vavos parduotuvės kaip tik tuo metu, kai dešimčia minučių vėliau nei paprastai ji žengė pro parduotuvės duris.

– Ir aš bijojau, kad galiu jūsų neberasti, – sako jis. – Kelyje buvo didžiuliai kamščiai.

– Aš taip ir pamaniau. Todėl ir neskubėjau uždaryti parduotuvės.

Vincentas nusišypso, apkabina Agnesės pečius ir pažvelgia jai į akis.

– Manau, kad atėjo metas mums pasiaiškinti, – pasako jis.

– Ir aš taip manau.

Jie aiškinasi Vincento automobilyje, mat abu nusprendžia, jog jame ramiau ir korektiškiau, nei kad būtų kavinėje. Abu kalba labai atvirai. Vincentas prabyla pirmas. Iš jo kalbos tono atrodo, jog vyriškis veikiau atlieka išpažintį nei atskleidžia paslaptį. Jis pasako kažką panašaus į „Agnese, atleisk, bet aš įsimylėjau". Ji net nebando koketiškai suabejoti, bet jis nori jai įrodyti. Štai toks reikalas, nebepaneigiamas. Vakar vakare jis buvo priverstas užleisti savo namą Koverui ir jo paskutinei „pergalei", garsiai aktorei, nepanorusiai eiti į viešbutį...

Apie pusę dvylikos grįžęs namo Vincentas rado Kovero raštelį, kuriuo šis dėkoja už... šiek tiek triukšmingą svetingumą. Ir pataria ateity telefonui nupirkti duslintuvą, nes šis skambėjęs reguliariai kas penkiolika minučių. Vincentas iš karto suvokė skambinus Agnesę, bet, norėdamas tuo įsitikinti, iš eilės žadino seserį, Lidiją, tėvus – visus, kas tik žino jo namų telefono numerį. Įsitikinęs, kad šie nuolatiniai skambučiai buvę tikrai Agnesės, jis kaip sargybinis įsitaisė prie telefono ir nejudėjo visą naktį. Jį buvo apėmęs laukimo nerimas. Pirmiausia... Nereikia nė sakyti, Agnesei viskas žinoma.

Išaušus rytui, išsigandęs, kad per tokį trumpą laiką ji tapo tokia svarbi jo gyvenime, Vincentas nusprendė daugiau su ja nesusitikinėti ir taip išvengti galimų skaudžių pasekmių. Štai kodėl, pats nežinodamas, nori jis to ar ne, Vincentas Agnesei neskambino ir pavakary. Nors ir nebuvo būtinybės, jis nuvyko į vieną statybą prie Fontenblo, kad niekaip nespėtų grįžti į Paryžių iki Vavos parduotuvės uždarymo. Tačiau kelyje Vincentas staiga pažvelgė į laikrodį... ir tučtuojau apsisuko. Įstrigęs už sugedusio sunkvežimio, vos ne pakvaišęs iš nekantrumo, Vincentas nusprendė, kad šis įvykis – tai dar vienas likimo ženklas: jeigu nepaisant visko jis pasirodys parduotuvėje prieš septynias, tai reikš, kad... o jei atvažiuos po septynių, ką padarysi, tai reikš, kad... O štai jis atvažiavo po septynių ir rado Agnesę... Ir nors jis buvo prisižadėjęs nieko jai apie tai nesakyti, papasakojo viską, jau antrą kartą šiandien nepajėgęs tesėti pažadų sau ir laimingas – ją matydamas, – kad netesėjo.

Agnesė taip pat nuoširdžiai, kaip ir jis, pradeda savo prisipažinimą.

Ji išgyveno tą pačią jausmų gamą ir buvo priėmusi tokį patį sprendimą, o rezultatas lygiai toks pat.

Dabar padėtis tikrai aiški. Jie nebenorėjo susitikti, bet susitiko. Išvada akivaizdi. Jie turėjo sąmoningai išsiskirti, bet neišsiskirs. Jau geriau apsispręsti iš karto. Jie ne Kornelio herojai. Jie tiesiog vyras ir moteris, abu savaip nelaimingi, bet norintys pabandyti būti laimingi drauge. Jie startavo nenorėdami – bent jau kol kas – galvoti nei apie finišą, nei apie kliūtis, su kuriomis teks susidurti kelyje.

Grįžusi namo Agnesė pamato su Žeromu kortomis karą žaidžiančią ir palaimos apimtą tetą. Šaunioji moteriškė šiam nuobodžiam žaidimui suteikia bridžo turnyro rimtumo, nuoširdžiai sveikindama sėkmingus savo varžovo metimus ir sąžiningai, kaip tikras žaidėjas, nusilenkiantis stipresniam, pritardama neišvengiamai jo pergalei.

Rodos, jai ne mažiau linksma nei Žeromui. Agnesė dar vieną iš daugelio kartų pagalvoja, kad ji galbūt yra „niekam tikusi" motina: jai žaidimas kortomis atrodo neįdomus. Jis jai net mirtinai nuobodus. Netrukus Mamylena, pati to nenorėdama, dar labiau padidina Agnesės graužatį.

– Užleisiu tau savo vietą, širdele, – sako ji. – Nenoriu iš tavęs atimti malonumo pažaisti su sūneliu.

Malonumo? Kokio malonumo? Kvailai mėtyti kortas vieną po kitos ir amžinai laukti, kol teiksis susitikti du čirvų tūzai ar du pikų karaliai? Agnesė nelaiminga, nes niekaip nesupranta to, kas daugeliui moterų atrodo papras-

ta, nelaiminga, nes vietoj žaidimo kortomis ji mieliau pasirinktų bet kokį kitą užsiėmimą, kad ir visai neatitinkantį nei jos skonio, nei jos išsilavinimo. O taip! Tikrai šimtą kartų geriau plauti indus nei žaisti kortomis.

– Ne, prašau, Mamylena, pabūk su Žeromu, – baisiausiai susigėdusi atsako Agnesė. – Aš įsitikinusi, kad jis mieliau nori žaisti su tavimi.

Ir ji puola prie puodų, kad galėtų – koks siaubas! – galvoti apie Vincentą.

Visiškai nelauktai, Agnesei baigiant ruošti vakarienę, grįžta Seržas. Jis norėjo padaryti išimtį ir praleisti vakarą namie, bet pamatęs Mamyleną iškart atsisako savo ketinimų. Seržas tik praneša Agnesei, net neklausęs jos nuomonės, kad savaitgalį į savo sodybą Veksene juos kviečiantys Širlėjai, todėl jis rytoj apie devintą vakaro atvažiuosiąs paimti jos ir Žeromo. Seržas dar veidmainiškai papriekaištauja Agnesei, kam ji pakvietus tetą kaip tik tokią dieną, kai jis nėrėsi iš kailio norėdamas pabūti su žmona, ir išeina nežinia kam sakydamas „Gero vakaro!"; piktdžiugišką atsisveikinimo ironiją pajunta tik Agnesė.

Lygiai 21 valandą 32 minutės (patikėkite Agnese: ji be paliovos žiūri į laikrodį) Žeromas iškeliauja pas dėdę miegą; 23 valandą 7 minutės Mamylena užsikaičia liepžiedžių arbatos, o po minutės Agnesė... suskamba telefonas.

Penktadienis. Loransa pasirodo parduotuvėje apie vidurdienį. Keletą minučių prieš Vincentą. Agnesė juos supažindina: vyriškis iš Zoologijos sodo – mano geriausia drau-

gė. Nusižengdama savo santūrumo principams Loransa eina pietauti su jais ir ištisai kalba. Ji papasakoja ponios Vatren ir jos dukters istoriją, kurią jai pasisekė atkurti iš pačios Vavos ir Fransua Venzo pasakojimų.

– Visa tai labai patetiška, – iš karto pranešа ji. – Tai kažkas tarp Dely* ir Zola, tik viskas vyksta mūsų laikais.

Iš tiesų taip ir yra.

Valentina Vatren, būdama trisdešimties ir naudodamasi visais malonumais, kuriuos moteriai gali suteikti grožis ir turtas, nusprendžia pažinti motinystės džiaugsmą, tą džiaugsmą, kurio iki tol ji sąmoningai vengė, manydama, kad jis turįs būti lauktas, kad ji, viską nuodugniai apgalvojusi, bus to džiaugsmo vertesnė. Suprantama, tuo džiaugsmu, kuriuo ji jau seniai iš anksto mėgavosi, Valentina Vatren nenori su niekuo dalintis – džiaugsmas bus tik jos vienos, vaikas bus tik jos. Ji trokšta, kad kūdikis būtų į ją labai panašus ir, siekdama maksimaliai sumažinti nepanašumo galimybę, ieško tamsiaplaukio, žaliaakio tėvo, tokio kaip ji. Aukšto ir liekno, kaip ji. Vieną tokį nesunkiai randa. Ir dar ne du ir ne tris. Bet trisdešimt dvejų metų Valentina Vatren dar ne nėščia. Pasidariusi nebe tokia reikli, ji neatstumia ir mėlynakio, sveriančio keletu kilogramų daugiau. Bet ji vis nesilaukia. Trisdešimt trejų jai pagaliau sužiba viltis ir... po dviejų mėnesių žlunga. Tada ji metodiškai, kaip visuomet, pradeda gydytis nuo nevaisingumo.

* Brolio ir sesers Frederiko (1876–1949) ir Mari (1875–1947) Ptižan de la Rozjerų, rašiusių sentimentalius romanus, pseudonimas.

Pirmiausia išvažiuoja į Šveicariją, mat girdėjusi ten esant vieną kliniką, kuri... Trisdešimt penkerių ji grįžta nepasiekusi nė menkiausių rezultatų. Ją apima panika. Tada Valentina Vatren išvyksta į Meksiką, mat girdėjusi apie stebuklingą daktarą, kuris... Iš ten, šį kartą po keturių mėnesių, ji grįžta netekusi antrosios vilties. Ją ima persekioti įkyri mintis. Trisdešimt septynerių Valentinai Vatren likęs orumas neleidžia dėti į laikraštį tokių skelbimų kaip: „Ieškau galinčio apvaisinti vyro. Plaukų ir akių spalva nesvarbu, jei rezultatai garantuoti", – bet norėtų pabandyti. Trisdešimt aštuonerių ji išvyksta į Indiją, mat kažkur girdėjusi apie vieną žiniuonį, kuris... Būdama trisdešimt devynerių, grįžusi į Prancūziją, Lione ji apsilanko pas jauną ginekologą, vedusį vyrą, dviejų vaikų tėvą. Jis tamsiaplaukis, žaliaakis, aukštas ir lieknas. Keturiasdešimties metų Valentina Vatren po devynių sąstingio, kantrybės ir nerimo mėnesių Paryžiuje pagimdo mergaitę, kuri vėliau bus aukšta, liekna, tamsiaplaukė ir žalių akių. XVI apygardos merijoje motina ją įregistruoja Anos Valentinos Dėzirė Vatren, gimusios nuo nežinomo tėvo, vardu ir, išleista iš ligoninės, išsiveža ją į savo sodybą Kadoljere, netoli Manto. Tai buvo dešimt Anos ir Valentinos artumo, švelnios ir linksmos draugystės metų, dešimt metų, per kuriuos motina pažino – iš daug siekiančios savo dukros – laimę, kurios buvo nusipelniusi.

– Pirmojo epizodo pabaiga, – praneša Loransa.

Antrojo veiksmas vyksta Paryžiuje. Vava susitaikė su mintimi persikelti į sostinę pirmiausia dėl to, kad jos duk-

rai atėjo metas mokytis vidurinėje mokykloje, be to, iš tėvų paveldėtas turtas sparčiai seko; kad išlaikytų tą patį gyvenimo būdą ir užtikrintų Anos ateitį, ji turėjo dirbti. Tad įsikuria nedideliame bute šalia Pasy krantinės ir tuo pat metu atidaro parduotuvę Šventųjų Tėvų gatvėje. Senos upė simboliškai skiria jos visuomeninį ir asmeninį gyvenimą. Dešiniajame krante Valentina Vatren – švelni ir rūpestinga motina. Kairiajame – Vava, madingų antikvarinių daiktų pardavėja. Kairiajame krante – neįtikėtina sėkmė. Dešiniajame – katastrofa. Per keletą mėnesių Ana neatpažįstamai pasikeičia. Ji pasidaro niūri, liūdna, viskuo nepatenkinta ir galiausiai užsisklendžia tyloje, kurios negali išsklaidyti nei gražiausios dovanos, nei labiausiai viliojantys pasiūlymai, nei nuoširdžiausi maldavimai. Pažangiausia mokinė staiga tampa viskam abejinga tingine ir mokslo metus baigia paskutinė klasės mokinė. Vava, susirūpinusi, bet kaip visada veikli, pakeičia butą, mokyklą ir guvernantę, vis dėlto Anos elgesys nesikeičia. Tada ji su dukra pradeda lankytis pas geriausius psichologus, kaip kad kadaise pati vaikščiojo pas garsiausius ginekologus. Įvairiausi tyrimai ir testai neparodė nieko, kas būt nenormalu. Visi kalbėjo apie brendimo sunkumus, kurie praeisią, kai... Tačiau Anai bręstant niekas nesikeitė. Kalbėjo ir apie nesugebėjimą prisitaikyti prie miesto po dešimties metų, praleistų kaime... tačiau vasaros atostogos Kadoljere nieko nepadėjo. Psichologai ypač pabrėžė, kad mergaitei reikią tėvo... bet ką dabar daryti? Be to, kodėl ji turėtų staiga pradėti kankintis dėl tėvo, kai buvo ramiai susitaikiusi su

versija, jog tėtis-vestuvių-išvakarėse-žuvo-lėktuvo-katastrofoje? Ir pagaliau, jeigu taip jau yra, kodėl ji to nepasakė, kai motina tiek kartų jos maldavo? Dieną ir naktį Vavą persekiojo rūpesčiai dėl dukters. Galiausiai jų priežastį atskleidė pati Ana, kai vieną rytą ją, keturiolikos metų paauglę, pirmąkart pabėgusią iš namų, parvedė du policininkai.

Šioje vietoje Loransa, kad jos pasakojimas padarytų dar didesnį įspūdį, stabteli.

– Įspėju jus, kad nuo šios vietos bus tikra melodrama! – sako ji.

– Jūs juk žinot, – atsako Vincentas, – kad melodrama yra svetimiems nutinkančios nelaimės. O kai jos užklumpa mus pačius – melodrama virsta drama.

Nekantraudama Agnesė reikalauja pasakoti toliau. Loransos ilgai įkalbinėti nereikia, ir ji papasakoja įsimintiną sceną, kaip Vava sužino visą tiesą. Prieš trejus metus, pačiame netvarkos, karaliavusios jiems besikuriant Pasy krantinėje, įkarštyje, Ana atsitiktinai rado šeimos užrašų knygelę ir joje perskaitė gimusi „nuo nežinomo tėvo". Šios formulės suintriguota, nes iš mamos pasakojimų tėvas buvo labai žinomas žmogus, ji paprašė vienos klasės draugės sužinoti ką nors daugiau. Draugė, patikimai išsiteiravusi savo šeimoj, visa patenkinta Anai išklostė, jog ši – nesantuokinis vaikas, o brangioji jos mamytė – „merga su vaiku". Šitie žodžiai, per pertraukas lydimi keleto negražių komentarų, ne tik nustūmė Vavą nuo pjedestalo, bet ir sukurstė didžiulę dukros neapykantą jai. Tuo tarpu poniai Vatren, šiam faktui išaiškėjus, palengvėjo – deja, be reika-

lo, – mat jai, kaip suaugusiai, jis neatrodė jau toks svarbus, ji manė galėsianti atsikovoti dukters pagarbą, jeigu papasakos jai tikrąsias jos gimimo aplinkybes, kadangi Vavai atrodė, jog mergaitės gimimas yra pats gražiausias motinos meilės, kokią tik ji galėjo jai puoselėti, įrodymas. Tačiau Ana taip nemanė, ji liko abejinga motinos pasiteisinimams, maldavimams atleisti ir net pasigailėti. Tais pačiais metais ji dar du kartus pabėgo iš namų. Kitais metais ji, atvežta itin griežtan pensionan, moksleivių atostogų išvakarėse su viena vyresne mergina iš ten pabėgo į Amsterdamo hipių bendruomenę. Po poros mėnesių motina ją surado – visą purviną, sulysusią ir dvelkiančią marihuana. Jai buvo suėję šešiolika.

Loransa, tikėdamasi iš savo auditorijos išgirsti komentarų, nori užbaigti mineralinio vandens buteliuką, bet neišgėrus nė pusės ją sustabdo Agnesė.

– Paskubėk! – sako ji, – kitaip tu niekaip nebaigsi pasakoti iki antros!

Loransa, sužavėta sukėlusi susidomėjimą, tučtuojau pradeda paskutinį epizodą. Taigi jis prasideda Amsterdame, kur Ana pareiškia mamai esanti nėščia ir ketinanti tekėti už savo vaiko tėvo. Vadinamasis tėvas, perdžiūvęs išsišokėlis, jos žodžius patvirtina. Vava šia istorija nepatikėjo, bet suprato esanti bejėgė atvesti dukrą į protą ir atsisakė visų teisinių priemonių, kurios padėtų jai bent laikinai susigrąžinti Aną, ir viena, dvasiškai palūžusi, grįžo į Paryžių. Per visą šios krizės laiką, kurį jai teko išgyventi, vis dėlto jai švietė mažytė viltis – iš dukters išplėš-

tas pažadas prireikus (ji neišdrįso patikslinti – dėl ko prireikus) šauktis motinos, šauktis nesvarbu kaip. Ana pažadą ištesėjo... po pusantrų metų. Tą dieną grįžusi namo Vava laiptinėje rado bjaurių skarmalų ryšulį, iš jo švietė paklaikusios akys, kyšojo sunykusios rankos. Reginys siaubingas, tačiau Vava vėl pajuto prieš daugelį metų prarastą laimę: grįžo jos duktė. Nesvarbu, kokia ji! Motina mato kitaip, nei visi. Negyvėliškame Anos veide ji išvysta raudonus kūdikio skruostus, dideles, žalias, besišypsančias akutes ir rėkiančią burnytę: tai mažutė jos dukrelė, mažytė būtybė, ir Ana tuojau ją apkabina. Gydymas nuo narkomanijos trunka pusę metų, jų pabaigoje Vava perleidžia vadovavimą parduotuvei į kitas rankas, kad tik daugiau laiko galėtų skirti dukrai ir padėtų išvengti kito galimo jos nuopuolio. Tačiau ji neišvengia nuostolių, praranda daug klientų. Po metų Ana vėl atsiduria klinikoje, o Vava – parduotuvėje. Taip įsisuka pragariškas ratas, kur vienas kitą keičia tai Anos gydymas nuo narkomanijos, tai jos grįžimas prie narkotikų; Vavai – tai sielvarto, tai baisaus nerimo tarpai. Tai tęsiasi iki tol, kol Ana, paveikta vieno iš daugelio savo sutiktų draugų, staiga ima žavėtis automobilių lenktynėmis. Ar tai tikra aistra, ar ji paprasčiausiai rado kitą būdą nuodyti motinos gyvenimą? Įvykiai verčia manyti, jog tai greičiau antrasis variantas. Iš tiesų po keleto intensyvių treniruočių mėnesių, per kuriuos visiškai nevartoja narkotikų, Ana nori pradėti lenktyniauti ir reikalauja nupirkti jai lenktyninį automobilį. Jeigu automobi-

lio nebus – ji vėl imsis narkotikų. Iš nevilties Vava pasiduoda šiam beprotiškam šantažui. Ir nuperka. Nuperka ir kitais kartais, kai Ana užsimano dar greitesnio automobilio, dar tobulesnių medžiagų, dar geresnių mechanizmų. Vava moka pinigus, kad savo nerimą nuo švirkštų galėtų perkelt prie variklio; moka pinigus, kad galėtų matyti savo dukrą sveiką, besimėgaujančią jos kančiomis, moka pinigus, kad galėtų suteikti Anai greitą, bet galbūt ir nebūsiančią mirtį vietoj garantuotos lėtos. Vava, grasinama baltais milteliais, moka be paliovos. Tik dėl to ji ir dirba iš visų jėgų, nepaisant visko tikėdamasi, jog kada nors įvyks stebuklas. Ir jis įvyksta. Jis pasirodo labai žaviu Fransua Venzo pavidalu.

– To piloto? – paklausia Vincentas.

– Taip, – atsako Loransa. – Štai kodėl mums buvo girdėta jo pavardė.

– Jinai jį įsimylėjo? – susirūpina Agnesė.

– Kaip beprotė, – atsako Loransa.

– Jaučiu, tuoj pasinersime į Dostojevskį. Meilė išperka sielą!..

– Palauk! Ne taip jau viskas greitai.

Loransa nebėga įvykiams už akių. Ji ima iš lėto aiškinti, kaip iš pradžių Fransua, besiruošiantis pasitraukti iš automobilių sporto ir ketinantis sukurti šeimą su rimta ir sąžininga mergina, Anos Vatren užuominas atmeta... ir kaip ši su motinos vertu įkarščiu stengiasi būti kuo panašesnė į idealią moterį, apie kokią svajojo Fransua. Pamažu pasikeitė jos elgesys, gyvenimo būdas, rengimosi stilius, mąs-

tysena, ir ji visiškai natūraliai priartėjo prie mamos. Vis labiau ja besidomintis, atsileidęs ir tarsi Pigmalionas savo kūriniu susižavėjęs Fransua netrukus vestuvėms iškelia tik vieną sąlygą: Ana turinti galutinai atsisakyti lenktynių. Šis paskutinis bastionas pasidavė greitai, kaip ir kiti, tuo labiau kad Ana laukėsi. Fransua, paisydamas visų tradicijų, atėjo pas ponią Vatren ir pranešė, kad netrukus ji taps uošve ir, žinoma, senele. Vava, atsidūrusi devintam danguj, pakvietė jaunąją porą atšvęsti šią dvigubą progą ateinantį sekmadienį per Anos gimtadienį. Tai buvo tikra šventė, skambėjo juokas, per kraštus veržėsi džiaugsmas ir švelnumas, visi trys bučiavosi ir nesiliovė kartoję: „negali būti! neįtikėtina! taip nebūna!" Kai esi laimingas, tiesiog negali neabejoti. Tai buvo aną sekmadienį. Apie vidurnaktį Ana ir Fransua grįžo į Paryžių. Kitą dieną, labai anksti ryte, Fransua paliko dar miegančią Aną, kad išbandytų Montléry trasą, mat artėjo varžybos. Jau paskutinės. Netrukus atsikėlusi Ana sumanė jį pasivyti. Ir vijosi, suprantama, per greitai. Viename posūkyje nuslydo ratai. Tris kartus apsivertęs automobilis užsiliepsnojo. Drąsūs įvykio liudytojai paskutinę minutę ištraukė Aną iš ugnies. Ji ant kaklo turėjo pakabuką su Fransua vardu ir pavarde.

– Pabaigą žinote, – tarė Loransa.

Nors visą dieną nuo Agnesės neatstojo penktadieniniai klientai, ateinantys nusipirkti ar pasiimti namie išbandyti kokių nors daiktų, ji nesiliauja galvojusi apie tragišką Anos ir Valentinos Vatren likimą. Vincentą tikriausiai persekio-

ja ta pati mintis, nes vakare, atvažiavęs į parduotuvę, jis iš karto grįžta prie šios temos. Vincentas Anai atlaidesnis nei Agnesė, bet juos abu sukrečia buvusi, esama ir būsima Vavos drama. Jie abu mano ją pasielgus neapdairiai, savo laimę patikint vaikui ir neapgalvotai paaukojant gyvenimą tik vaiko labui. Agnesė tarė: „Jai nereikėjo". Vincentas pasakė: „Taip negalima!" Nei vienas, nei kitas nepridūrė: „Mes neturėtumėm". Bet abu tai išgirdo. Beje, beveik iš karto kalba pakrypo apie Žeromą. Vincentas išgirdo liūdną žinią, kad šį pat vakarą vaikas važiuosiąs su tėvais į kaimą. Tai reiškia: šį vakarą ir rytoj – jokių skambučių, o sekmadienį – jokių išvykų į Zoologijos sodą. Agnesė nusiminusi, ir tai praskaidrina Vincento nuotaiką, bet tik truputį. Mintis, kad savaitgalį teks praleisti be jos, tuo labiau kad Agnesė jį praleis su vyru, jį ir erzina, ir liūdina.

– Ar jūs dažnai taip išvažiuojate? – paklausia jis.

– Retkarčiais.

– Ar kitą savaitę važiuosite?

– Nemanau. O ką?

– Aš būsiu laisvas. Patricija važiuos į krikštynas už Paryžiaus. Taigi, pagalvojau, jeigu jūs galėtumėt...

Jis dar nebaigė kalbėti, o Agnesė, gyvenusi po tėvų sparneliu ir įpratusi prigalvoti tūkstančius gudrybių jų budrumui užmigdyti, bemat ėmė kurti įvairiausius išsilaisvinimo planus, bet juos, beje, visus iš eilės teko atmesti, jie buvo pernelyg sudėtingi.

– Nebijokit, – sako ji, – aš būtinai rasiu kokį nors būdą. Kai noriu, moku puikiai pameluoti.

Nesąmoningai, kaip visi vyrai tokiais atvejais, Vincentas, išgirdęs tokį pažadą, nusiramina ir laimingas parveža Agnesę, bet šįkart paleidžia ją ne prie namo, o pirmą kartą ji išlipa už kelių šimtų metrų, gana tamsioje gatvelėje, Vincento įsidėmėtoj jau pirmąją dieną. Po valandos Agnesė jau kitame automobily, bet su tom pačiom mintim. Ji pradeda savaitgalį su šeima, o galvoja jau apie kitą, ir tas kitas, tikėtina, nebus toks šeimyninis.

Šeštadienio vidurdienį pas Širlėjus tradicinis barbekiu lauke su tradicinėmis niekaip „neužsidegančiomis" anglimis ir linksmu svečių srautu – bent jau tų, kurie nemėgsta žalios mėsos ir kietų bulvių – prie konservų dėžučių ir prie šaldytų produktų. Seržas pasirenka kaip tik šį momentą, kad praneštų kitą savaitgalį būsiąs Eviane, kur vyks Siaubo filmų festivalis. Žinoma, jis tuo per daug nesižavi, bet... yra priverstas vykti į komandiruotę. Žinoma, jis labai norėtų ten vežtis ir Agnesę... bet be Žeromo. Agnesė akimirką išsigąsta, kad Širlėjai gali pasisiūlyti su juo pabūti. Bet ne! Laimei, jie yra pakviesti į įkurtuves pas draugus Kamarge. Pagaliau Likimas palankus. Agnesė neabejoja, kad, kitą savaitgalį netikėtai išsiųsdama Seržą į Evianą, o Širlėjus į Kamargą, Lemtis davė sutikimą jos ir Vincento meilės idilei. Kai Likimas kam nors nepritaria, jis puikiai moka spęsti pinkles ir rodyti pavojaus ženklus. O dabar jis plačiai atvėrė kelią. Agnesei tereikia juo eiti... ir rasti žmogų, kuris dvi dienas pabūtų su Žeromu, nes, suprantama, Agnesė nė nemano, jog būtų galima pasitenkinti trumpesniu laikotarpiu!

Po visada gausiai aplaistomų pietų pas Širlėjus būna pietų miegas, kitaip sakant, jie eina į savo miegamąjį, dar viešai apsiskelbia einą mylėtis ir siūlantys kitiems, jei nenori pasirodyt nepajėgūs, daryti taip pat. Agnesė stengiasi išsisukti nuo šios tradicijos ir nuvilioti Seržą pasideginti ant žolės. Tačiau trys berniukai – du Širlėjai ir Žeromas – rėkia kiek turi kvapo, tad Seržas aiškiai pasirenka ne jų riksmus, o slopius Širlėjų aičiojimus. Agnesė užsispiria: ji norinti pabūti saulėje. Seržas nepasiduoda: jis nori jos. Jis nori ją apglėbti. Ji priešinasi. Jis pamano, jog tai vėl senasis jųdviejų žaidimas. Ji supranta, kad tuojau vėl įvyks nesusipratimas, ir nebesigina.

– Gaila! – atsidūsta jis.

Širlėjų kambarį nuo jų skiria paprasta pertvarėlė. Girdisi net musės zvimbimas! O musė kuklesnė už Širlėjus. Daug... Ar tai provokacija? Nesivaržymas? Jokių prietarų nepaisymas? Agnesė negalėtų atsakyti. Ji negalėtų ir pasakyti, kas ją šokiruoja labiau: ar Širlėjų pasileidimas jos, priverstinės liudytojos, akivaizdoj, ar pritariami jos vyro šūkčiojimai. Savo ruožtu, ji gali aiškiai pasakyti viena: toks begėdiškumas – sąmoningas ar ne – jai be galo šlykštus ir šitaip neįmanoma nei mylėtis, nei vaidinti pasyvios „klausytojos“. Ir ji tai pasako, ir pasako tokiu tonu, kad Seržas nė nebando jos išeinančios sulaikyti. Lauke jis prieina prie jos kiek vėliau. Kiek per daug vėliau. Berniukai, vos jį išvydę, paprašo padėti pastatyti indėnų palapinę. Didžiulei Agnesės nuostabai, jis nebambėdamas sutinka. Jis pasitraukia nuo vaikų tik atėjus Širlėjams. Seržas, matyt, nori iš-

vengti aiškinimosi su žmona. Saulė dar aukštai. Nieko nesivaržydami Širlėjai visiškai nusirengia ir pasiūlo Seržui su Agnese pasekti jų pavyzdžiu.

– Mūsų čia niekas nepamatys! Be to, tai taip malonu!

– Tik ne man, – ramiai pasako Agnesė. – Aš kur kas geriau jaučiuosi su bikiniu.

– Negali būti! Turbūt tavo nukarusios krūtys!

Seržas ima savo žmoną ir tikina, kad jos krūtinė stangri.

– Šiaip ar taip, – sako Širlėja, – aš įsitikinusi, kad mano krūtys gražesnės!

– Nemanau, – atsako Seržas.

Kad padėtų įvertinti, Širlėja sugriebia jo ranką ir prispaudžia prie ginčo objekto. Jis pačiupinėja, paspaudo, pasveria... ir patvirtina savo nuosprendį. Širlėjos vyras nuduoda, esą jam tai nepatinką, ir pareikalauja atsakomosios ekspertizės – įvertinti Agnesės krūtis. Ir jis, žodžius tuoj versdamas veiksmais, jau siekia nuimti jos liemenėlę, bet ji taip smarkiai suleidžia jam nagus, kad šis tučtuojau atsitraukia.

– Šiandien tu blogai nusiteikusi, – sako Širlėja.

– Žinau, – teatsako Agnesė ir atsuka jiems nugarą.

Agnesė klausinėja save apie Širlėjus, apie jų žaidimėlius, jiems taip patinkančius ir jos taip nekenčiamus. Ar tikrai ji tokia „žąsis“, visur matanti tik blogį? Ar jie tikrai nekalti? Tokie „be kompleksų“, kaip atrodo? Seržas, juos pažįstąs geriau negu ji, tvirtina, kad taip. O gal jis taip sako tik norėdamas ją nuraminti? Kad ji ir toliau pas juos važinėtų? Kad jis ir toliau be jokio vargo galėtų su ja susi-

tikinėti? Agnesė vėl pamato vyro ranką ant Širlėjos krūtinės. Jai keista, kad dėl to ji nejaučia jokio pavydo. Paskiau jai ant krūtų pasidingoja Vincento ranka, ir Agnesė nenustemba.

Suaugusiųjų kompanijoje įsivyrauja tyla. Visi keturi užmerkia akis, bet nemiega. Jie nugrimzdę savin. Staiga visiškai šalia pasigirsta švelnus Žeromo balselis, ir visi suaugę pašoka kaip įgelti.

– Ką čia turi Širlėja?

Žeromas smiliumi rodo į rudus moters gaktiplaukius. Nusikvatoja visi, išskyrus Agnesę.

– Gali paliesti, – sako Širlėja. – Neįkąs.

Agnesė pašoka, stveria Žeromą po pažastim ir neša jį bėgom į kitą sodo galą, lyg kad būtų jį ištraukusi iš pragaro liepsnų. Grįžusi pamato, kad Širlėja rengiasi ir visiškai apie kitką kalbasi su Seržu. Abu vyrai ruošiasi žaisti rutuliais, o Širlėja ketina lėkti į miestelį nupirkti ko nors vakarienei.

– Važiuosi su manim? – paklausia ji Agnesės.

– Jeigu nori.

Vos tik jos įsėda į automobilį, Širlėja imasi iniciatyvos.

– Kas ne taip, Agnese?

– Viskas gerai.

– Matau, kad ne. Tu ne tokia kaip visada.

– Tokia, tikrai!

– Ne! Nuo vakar vakaro atrodo, kad viskas, ką darom ir ką sakom, tave erzina. Žinau, kad mūsų gyvenimo būdas truputį skiriasi nuo jūsų... greičiau nuo tavo. Bet juk

visa tai tau ne naujiena, o atrodo, lyg viską pirmąsyk matytum!

Kadangi Agnesė neatsako, Širlėja tęsia toliau.

– Atrodo, lyg tu į mus žiūrėtum kitomis akimis, arba greičiau...

Prieš sakinio pabaigą jos žvilgsnis lėtai nuslysta link Agnesės.

– Arba greičiau – kito žmogaus akimis. Ar aš neteisi?

– Visiškai neteisi! – kiek įmanydama abejingiau atsako Agnesė.

– Aš esu tikra, kad ne, brangioji. Bet nebekalbėkim apie tai. Jaučiu, kad ir tai tave erzina...

Ir iš tiesų jos nebekalba apie tai nei parduotuvėje, nei grįždamos namo, nei ruošdamos vakarienę. Tik Širlėja kažkaip keistai nusišypso, kai Agnesė, norėdama sustabdyti beprasidedančią migreną, eidama miegoti paprašo Širlėjos aspirino. Ji nusišypso antrą kartą, kai kiek vėliau ir už pertvaros išgirsta, kaip Seržas nuolankiu balsu Agnesės paprašo jam reikalingų ausų kištukų. Tačiau šios šypsenos Agnesė nemato.

Ją pažadina pirmi saulės spinduliai, prasiskverbę pro medinių langinių tarpelius. Agnesė pabando vėl užmigti, bet nepavyksta. Vos tik pramerkusi akis priešais išvydo Vincentą. Veltui ji bandė užsimerkti, palįsti po antklode, skaičiuoti avis, jis vis vien buvo jai prieš akis. Tada ji ėmė su juo keliauti po visas pasaulio šalis, kurias svajoja pamatyti, ir kalbėti su juo tais neįtikinamiausiais dialogais, kokius mums įkvepia nemiga. Agnesė kupina ža-

vesio, sąmojo, drąsos... Ji vienu metu ir Eva Gardner, ir Merlin Monro, ir Žiuljeta Masina... Ji tokia herojė, prieš kurią niekas neatsilaiko, kuriai nieko nėra neįmanoma. Ji taip pasineria į savo svajones, kad į galvą šovus visiškai kvailai minčiai nueiti į miestelį paskambinti Vincentui ji net nesuabejojusi puola ją įgyvendinti. Kaip įmanoma atsargiau ji atsikelia, apsirengia, išeina iš kambario, nulipa laiptais ir atsiduria lauke, po smulkučiu, beveik nejaučiamu lietučiu, priešais... užrakintus vartelius. Herojė dėl tokių smulkmenų nenusimena... Pažvelgia į tvoros iškilumus, kur galėtų atsiremti, į uždarytas namo langines, ir – opa!.. ji peršoka. Jau kitapus tvoros ji negali patikėti, kad viskas įvyko taip lengvai. Tik keletas įbrėžimų ant rankų, bet į juos nekreipia dėmesio; nekreipia dėmesio ir į lietų, ir kad nuo greito ėjimo ją net ėmė dusinti. Jau buvo beveik aštuonios, kai ji įėjo į telefono kabiną miestelio aikštės kavinėje. Susižavėjusio tokia staigmena Vincento balsas atlygina už visas pastangas. Ji laimingesnė nei galėjo įsivaizduoti. Jo laimę apsakantys žodžiai dar švelnesni už jos, skirti jam. Nors kartą jos svajonės išsipildė su kaupu. Ji nemanė, kad jis toks jautrus. Jis buvo atpratęs būti jautrus. Jis nemanė, kad ji tokia pašėlusi! Ji buvo atpratusi būti pašėlusi. Abu, atrasdami vienas kitą, iš naujo atranda ir save. Jie pažįstami tik savaitę. Šiandien lygiai savaitė... po kelių valandų. Sveikinu, Agnese! Sveikinu, Vincentai!..

Agnesė išeina iš kabinos paskendusi rožiniame debesėlyje ir pasuka prie baro užsisakyti kavos.

– Matai, vakar neklydau...

Tiesiog už nugaros suskambęs Širlėjos balsas staiga prakiurdo debesį, ir Agnesės veidą ima pilti prakaito lašeliai.

– Čia visai ne tai, ką tu manai, – sako ji. – Aš skambinau seseriai.

– Jos vardas Vincentas?

Širlėja pataiko tiesiai. Pramuša skylę, pro ją išgaruoja visa Agnesės palaima ir šaltakraujiškumas. Bebaimė anksčiau ryto herojė per sekundę tampa susigėdusia, baugščia miesčione, nesugebančia tvarkingai sudėlioti savo minčių, nuspręsti, kaip elgtis, sugalvoti kokį nors atkirtį.

– Nesijaudink, – sako Širlėja. – Nieko baisaus. Šįryt aš nemiegojau, tad girdėjau, kaip atsikėlei. Pro langines pamačiau, kaip peršokai tvorą. Tu pasielgei taip neapgalvotai, kad iš karto pamaniau, jog gali iškrėsti kokią nors kvailystę ir nusprendžiau tave pasekti, kad reikalui esant galėčiau tau padėti.

Nepaisant draugiškai malonaus Širlėjos tono, Agnesė niekaip negali atsigauti ir suvaldyti virpančios rankos, laikančios kavos puodelį.

– Pasistenk nusiraminti, – tęsia Širlėja. – Dabar tau nereikia nieko bijoti. Aš atrakinau vartelius. Jeigu vyrai atsikels anksčiau nei mes grįšim, pasakysime jiems, kad lietus mus sugundė išeiti parinkti sraigių ir kad galiausiai tik tu ieškojai tų gyvūnėlių, bet bergždžiai.

– Kodėl tik aš?

– Nes tik tu šlapia. Aš atvažiavau automobiliu.

– Tu viską apgalvoji!

– Aš nesu tokia keistuolė, kaip tu manai. Bent jau dabar ne tokia keistuolė kaip tu pati.

– Žinai...

Širlėja nutraukia Agnesę. Ji nenori žinoti, nes ji nenori teisti, nenori kištis, nenori patarinėti. Ji nori tik vieno – kad nebūtų nemalonumų. Širlėjai terūpi tik tai: išvengti bet kokių nemalonumų sau ir kitiems!

Vadovaudamasi šiuo principu ir įsitikinusi, kad miegamųjų langinės vis dar uždarytos, automobilį Širlėja pastato tiksliai toje pačioje vietoje, iš kur paėmė, tylutėliai nusitempia Agnesę į vonios kambarį, duoda jai plaukų džiovintuvą ir sausų drabužių, išneša šlapius ir tuomet koridoriuje pastebi ką tik atsikėlusį ir mamos beieškantį Žeromą.

O Agnesė, nepriekaištingai susitvarkiusi ir pagaliau nurimus, nulipa į virtuvę, kur Širlėja, apsigobusi skarele ir pasirėmusi ant lazdelės, didžiausiam dviejų vyrų ir trijų vaikų džiaugsmui, vaidina motiną Žeridion, savo kaimynę, pagarsėjusią neapykanta savaitgaliais atvažiuojantiems paryžiečiams.

Kalbėdama su nuostabiu pusiau normandišku, pusiau airišku akcentu ji ima įžeidinėti Agnesę, prieš tai jai suokalbiškai pamerkusi akį:

– Tik pažiūrėkit, kokios pas mus atvažiuoja! Atsikelia vos išaušus, visą valandą cackinasi vonios kambaryje... Atrodo, išeis kaip princesė. O išlenda nutįsusiais plaukais, tokiais, kaip mano arklėno, apsirengusi tik baidyklei tinkamais skudurais ir atkišusi katino nagus...

Agnesė sužavėta Širlėjos darbuote. Viskas pasakyta, užtušuota, paskandinta visų juoke. Agnesė Seržui užtepa sviestu duoną. Širlėja – abiem savo sūnums. Seržas negali atsidžiaugti savo giliu miegu: jis net negirdėjęs, kaip atsikėlusi jo žmona. Širlėjos vyrui panašiai, bet jis taip nesidžiaugia: jis visada miega kaip kapucinas. Žeromas paklausia, kas tas kapucinas. Agnesė jam ima aiškinti švelniai, kantriai... kaip paprastai. Gyvenimas prasidėjo iš naujo. Nemalonumų nebus. Bent jau ne šį kartą! Bent jau tarp suaugusiųjų. Tuo tarpu su vaikais tokios ramybės nėra. Lietus jiems neleidžia žaisti lauke ir verčia lįsti į kluoną. Jame pernelyg mažai erdvės per kraštus besiveržiančiam brangiųjų mažylių gyvastingumui. Visą rytą, maždaug kas pusvalandį ar panašiai, nenuilstamai kartojasi tas pats scenarijus: – Scena numeris 1: kaip pašautas įlekia Žeromas, amžina auka, ir skundžiasi budinčiam šerifui (geriausia – mamai), kaip baisiai jį kankiną broliai Širlėjai, prakeikti gudrūs ir žiaurūs mažieji kaubojai. Jie... – Scena numeris 2: pasirodo broliai Širlėjai: Dikas, vyresnysis, vadas bei visų idėjų smegenys, ir mažasis Bobas, visa siela atsidavęs didžiajam. Jie atėjo sąžiningai išsiaiškinti. Jie nekalti. Žeromas pats... – Scena numeris 3: šerifo įsikišimas. Jis visada labai humaniškas ir labai atsargus. Jis neauklėja nei vieno, nei kitų, o tiesiog paragina susitaikyti. – Scena numeris 4: broliai Širlėjai, negalintys atsidžiaugti taip pigiai išsisukę, ištiesia penkis priešininkui ir išbėga, savo globėjiškom rankom apkabinę gležnus jo pečius. – Scena numeris 5: grįžę į kluoną broliai Širlėjai patys ima vykdyti

teisingumą ir skiria tam prakeiktam skundikui Žeromui pelnytą bausmę. – Scena numeris 6: pašokęs ant kojų nuo Žeromo staugimo šerifas bėga nutraukti kankinimų. Jis ima guosti Žeromą, taip leisdamas pasprukti broliams Širlėjams. Tačiau kadangi tikroms linksmybėms jiems reikia aukos, nusprendę, jog ši byla baigta, netrukus jie sugrįžta... ir viską pradeda nuo pradžių.

Suaugusieji svetainėje įtvirtintoje stovykloje visaip stengiasi kovoti su nuoboduliu ir nervinimusi, kuris kas valandą vis didėja: vyrai pirmiausia pabando židinyje užkurti ugnį, bet vaikai, žaisdami gaisrininkus, laistymo žarna sušlapino malkas, tad vyrai priversti ugnies atsisakyti. Paskui jie nori pažaisti šachmatais, po to – domino, bet vaikų lakstymas pirmyn atgal neleidžia jiems susikaupti. Jie dar nori lipnia plėvele apklijuoti spintos lentynas, bet Širlėja paslėpė žirkles, kad jomis nesusižeistų vaikai, ir dabar neberanda pati. Jie nori perdažyti lauko kėdes, bet mažasis Bobas iki pat koto nukirpo teptukų šerius, mat jis be galo mėgsta žaisti kirpėją ir jis, žinoma, rado žirkles. Jie pagaliau sumano pakabinti keletą senų paveikslų, kuriuos daugiau nei prieš metus Širlėja pamiršo skalbinių džiovyklos gilumoje, tačiau jų nepamiršo Dikas. Jis, įkvėptas tašizmo*, netikrą Monė** pavertė beveik tikru Miro***!..

* XX a. penktojo–šeštojo dešimtmečio abstrakčiosios tapybos kryptis, akcentavusi intuityvumą, spontaniškumą, atsitiktinumą, ryškiaspalves dėmes.

** 1840–1926 m. gyvenęs prancūzų dailininkas impresionistas.

*** 1893–1983 m. gyvenęs ispanų tapytojas ir skulptorius siurrealistas.

Taip abu vyrai, apimti nevilties, žiovaudami įsitaiso priešais televizorių. Tuo tarpu abi moterys paeiliui keičiasi šerifo ir šeimininkės vaidmenimis. Agnesei, kaip paprastai, mielesnis antrasis, bet kaip tik dėl to ji dažniau siūlosi pirmajam. Vis dėlto rytui baigiantis, susidūrusi su dviem galimybėm – įprastą kartą nušluostyti Žeromo ašaras ar pietums skusti morkas – ji pasirenka morkas. Pati priblokšta savo pasirinkimo, nesusilaiko ir kiek vėliau paklausia Širlėjos, ar jai retkarčiais vaikai neatrodą truputėlį nuobodūs, truputėlį erzinantys.

– Gal juokauji, – be jokių kompleksų jai atsako Širlėja. – Tu turbūt norėjai pasakyti, kad jie baisiai nervina! Aišku kaip dieną – kuo vaikai toliau, tuo jie mylimesni.

– Tu tikrai įsivaizduoji, kad šitaip manančių yra daug?

– Žinoma!

Kaip šio ir taip jau aiškaus dalyko įrodymą Širlėja jai pateikia pavyzdžiu keturias draugų poras, kas savaitgalį visus savo vaikus paliekančias pas kurią nors vieną ir taip vis besikeičiančias, kad kaskart pasiaukotų (Širlėja drįstanti vartoti šį žodį) vis kita pora, o kiti ramiai sau besilinksminą. Liepą ir rugpjūtį, siekdami išgelbėti (tai dar vienas Širlėjos žodis) nors dalį savo atostogų, jie organizuojąsi panašiai, tik šį kartą pamaina besikeičianti kas dvi savaitės. Kaip kitą pavyzdį ji pateikia savo vaikų pediatrą, kuris pasirinkęs šią specialybę, nes dievinąs vaikus, bet pats, nors ir turi keturis bamblius, visada atostogaująs be jų, kad ramiai pabūtų su žmona. Ji prisimena dar keletą atvejų, kai tėvai atidavę vaikus į pensioną, nors visai ne iš kokio rei-

kalo, ir dar daugybę pažįstamų, kurie nuolat prašą močiutės ar krikšto mamos pabūti su jų brangiais angelėliais.

– Tai normalu, – baigia Širlėja. – Jausmams tai netrukdo.

O ne! Agnesė niekaip negali patikėti, kad normalu ieškoti progos išsiskirti su mylimu žmogumi, kad galima nesikankinti, kai jo nėra šalia, kad jo kompanija gali nervinti ir kad gali būti mieliau – ji vis grįžta prie to paties – tarkuoti morkas. Jos manymu, čia kažkas nelogiška: ji Vincentą pažįsta tik aštuonias dienas, bet nori jį matyti nuolatos, ji nori jo klausytis, su juo kalbėtis, jį liesti; jeigu jis staiga pasirodytų tarpdury – niekas neberūpėtų... juo labiau morkos! Bet savo sūnaus, dalelės savo pačios kūno, sūnaus, kurio ji troško, laukė, apie kurį svajojo, kurį, kaip ji mano, štai jau ketverius metus myli labiau už viską, nenori matyti, nenori jo liesti, o dar mažiau nori jo klausytis ir su juo kalbėti. Kodėl motinos meilė, kurios galią ir nesavanaudiškumą jai tiek kartų teko išgyventi, sukelia priešingą atoveiksmį nei įprasta meilė, vyro ir moters? Kodėl vaiko mirtis nepalyginamai baisesnė, ji tuo įsitikinusi, už vyro ar meilužio mirtį, tuo tarpu džiaugsmo daugiau patiri gyvendama su vyru, o ne su vaiku? Net jeigu tai natūralu, tai nėra gerai. Agnesės manymu, logika turėtų būti ne tokia. Reikliajai Agnesei gaila, kad taip yra.

Pavalgius pietus, niekas neina prakeikto pietų miego. Širlėjos vyras Seržui parodo savo naująją, neseniai pirktą kamerą, Širlėja nusprendžia sutvarkyti virtuvę. Agnesė, įsitikinusi, kad šį tradicijos sulaužymą inicijavo Širlėja, jai labai dėkinga ir negaili pagalbos. Lietui nenustojus, abu

vyrai vėl įsitaiso prie televizoriaus, netrukus prie jų su vąšeliais ir vilnonių siūlų kamuoliukais rankose prisijungia abi moterys ir ruošiasi megzti kvadratėlius antklodei, kurią Širlėja pradėjo prieš porą mėnesių ir kuri, be abejo, niekada nebus baigta. Šią ramią popietę savo triukšmingais išpuoliais vaikai ramybę drumsčia taip pat dažnai, kaip ir ryte. Agnesė ir Širlėja pakaitomis juos ramina, o joms padeda, jeigu jau čia padėjimas, nepamainomai griežti tėvai, ir jų griežtumo formulė viena: „Užsičiaupkit, mažiai, per jus nieko nebegirdim!"

Apie šeštą iškyla amžinas savaitgalio klausimas: – Kada būtų geriausia išvažiuoti norint išvengti kamščių? Prieš vakarienę, per vakarienę ar po jos? Abi moterys mano, kad... Abiem vyrams atrodo, kad geriau... Netikėtai ginčus nutraukia į kambarį įsiveržęs Žeromas, visiškai nuogas, visas šlapias, visas rėkiantis klykiantis. Broliai Širlėjai, laikydamiesi įprasto scenarijaus, seka jam iš paskos, kad ir vėl paaiškintų padėtį: jie žaidė kanibalus ir tyrinėtoją. Jie buvo kanibalai. Žeromas buvo tyrinėtojas. Visiems buvo labai smagu. Žeromas bandė įsibrauti į jų teritoriją, o jie bandė jam sutrukdyti džiunglių ginklais, taigi strėlėmis. Tai buvo visai nepavojinga, nes strėlės turėjo kaučiukinius lipdukus, be to, Žeromas dengėsi medine dėže, atstojusia skydą. Tik staiga tyrinėtojas – čia ne jų kaltė – koja užkabino skydą ir pargriuvo, tada jie, kanibalai, puolė jo gaudyti. Paskui jie padarė tai, ką jų vietoje būtų padaręs kiekvienas doras kanibalas: jie išrengė tyrinėtoją, panardino jį į katilą, na, į jį atstojusį medinį kubilą, pripylė vandens ir

pagardino žolėmis, kad sultinys būtų skanesnis! Paskui jie, eidami aplink, rodės, visai patenkintą auką, šoko skalpo šokį. Viskas staiga žlugo, mat tyrinėtoją apėmė panika, kai jis vandens, kuriame virė, paviršiuje pamatė šliužą ir ėmė taip mataruoti rankomis ir kojomis, kad kubilas apsivertė. Taigi čia viskuo kaltas Žeromas. Jie, brangieji geručiai, čia niekuo dėti.

Šį kartą tėvai pakeičia įprastą scenarijaus pabaigą. Per rekordinį laiką vyrai sukrauna lagaminus, sudeda juos į savo automobilius ir kol moterys rengia drebantį Žeromą ir supa jį į antklodę, uždaro langines. Abu broliai Širlėjai, suprasdami, kad iš tokio visuotinio sujudimo nieko tikėtis neverta, prisiglaudžia tėvų automobilyje ir ant kelių pasidėję komiksų albumą mėgaujasi naujausiais kaubojų žygdarbiais.

Visi atsisveikina trumpai.

– Tikiuosi, kad Žeromas neperšalo! – sako Širlėja.

Ir Agnesė tikisi. Jo sloga visada pereina į bronchitą, o kai jam bronchitas... Agnesė vėl susigėsta savo minčių: ji trokšta, jog Žeromas nesusirgtų, kad kitą savaitgalį jai niekas nesutrukdytų susitikti su Vincentu. Galbūt Širlėjai ir tai atrodytų natūralu, bet Agnesė Imber mano, kad tai nėra gerai.

SEPTINTAS SKYRIUS

– Alio! Čia tu, širdele?

Aštuonios valandos ryto, Marianos balsas skardus. Balsas, „kvepiantis" odekolonu ir ūkiniu muilu.

– Viskas gerai, – praneša ji.

Kaip paprastai, Mariana neturi kuo skųstis. Skalbimo mašinoje sukasi šeimos skalbiniai, patalynė, žinoma, nes šiandien pirmadienis. Drabužiai skalbiami ketvirtadieniais. Kad nereikėtų dažnai lyginti. Šaldytuvas, butelių dėžė ir buitinės chemijos spintelė visai savaitei pripildyti supermarkete pirktų prekių. Supermarketai – tai nauja parduotuvių rasė. Agnesė turbūt yra rasistė, jai labiau patinka nedidelės krautuvėlės. Marianos šaldytuvo kamera gavo mėnesio mėsos davinį. Supermarkete perkant dideliais kiekiais mokėti reikia mažiau. Vaikai?.. Irgi viskas paprasta. Abu vidurinieji berniukai su tėčiu greitojo ėjimo žingsniu išskubėjo į mokyklą, ne todėl, kad vėlavo, o todėl, kad prieš kimbant į darbą sveika truputį pasimankštinti. Abi

vyresnėlės mergaitės, mat joms pirmadieniais pamokos prasideda valanda vėliau, žaidžia su sveikstančia mažyle. Taip! Ji persirgo tymais, kokia laimė!

– Kaip tik dabar girdžiu, – sako Mariana, – kaip ji kartojasi sveikinimą ateinančio sekmadienio šventei.

– Kokiai šventei? – paklausia Agnesė.

– Kaip tai kokiai šventei?

Nustebusios Marianos balsas pasidaro dar skardesnis. Ji tikrai priblokšta, kaip Agnesė jai gali užduoti tokį klausimą. Juk kitas sekmadienis – paskutinis balandžio sekmadienis, o paskutinį balandžio sekmadienį visa šeima renkasi Tukė atšvęsti tėvų vestuvių metinių – šiemet keturiasdešimt metų, kai jie vedę! Kaip nuostabu! Koks pavyzdys! – Marianos ir Moriso vestuvių metines – jie jau aštuoniolika metų kartu, ir tai visai neblogai! – bei kartu visų vaikų gimtadienius... nes visi Marianos vaikai, o jų visų vardai prasideda raide M, kaip ir tėvų, yra gimę balandžio mėnesį ir jų gimtadieniai išsidėstę nuo 7 iki 29 dienos. Visi vaikai tyčia buvo pradėti vasarą, visų pirma todėl, kad mamai yra geriau nešioti vaikelį žiemą, mažyliams geriau gimti, kai atšyla oras, be to, praktiškiau ir linksmiau yra surengti vieną didelę gimtadienio šventę nei penkias mažas, ir pagaliau todėl, kad Mariana ir Morisas turėjo daugiau laiko pagalvoti apie „tuos reikalus“ per atostogas pas ponią ir poną Imberus nei likusiu metų laiku, kai jie buvo pakankamai užsiėmę. Mariana vienu metu bandė įtikinti Agnesę, kad taip planuoti šeimą labai naudinga, bet, kaip paprastai, Agnesė visur vadovaujasi savo galva: su Seržu

išdraugavusi penkerius metus, ji ištekėjo birželį, o Žeromas – koks siaubas! – gimė lapkritį. Matyt, kažkas bus ištrynęs šias svarbias datas iš Agnesės atminties, nes iki šiol Agnesė punktualiai susitikinėdavo su Imberų gimine per Visus Šventus prie senelių kapų, per Kalėdas prie tradicinio kalakuto ir paskutinį balandžio sekmadienį prie torto su žvakutėmis.

– Buvau visiškai pamiršus, – prisipažįsta Agnesė. – Beje, aš vis vien nebūčiau galėjusi atvažiuoti. Seržą kitą savaitgalį redakcija siunčia į Evianą, aš turiu jį lydėti.

Mariana dėl tokių motyvų nediskutuoja. Sesers vedybos su Seržu, tokiu į juos nepanašiu, ir specifinis jų šeimos gyvenimas jai yra dvi paslaptys, kurių skraistės Mariana kartą ir visiems laikams nusprendė niekada nekelti.

– O kaip Žeromas? – klausia ji. – Pasiimsite jį kartu?

– Ne, – atsako Agnesė, – jis per mažas.

– O kodėl tau jo nepatikėjus mums? Mama su tėčiu labai apsidžiaugtų, jiems nebūtų taip skaudu, kad tavęs nėra.

Šį kartą likimas – tikras Agnesės bendrininkas! Viskas lyg burtų lazdele mostelėjus stoja į savo vietas. Mariana beveik tokia pat laiminga galėdama paimti Žeromą, kaip ir Agnesė – galėdama juo atsikratyti. Per keletą sekundžių Mariana apgalvoja visas išvykos detales. Penktadienį apie ketvirtą ji pati atvažiuos į darželį sūnėno pasiimti. Agnesei tereikės tik sudėti jo bagažėlį. Mariana paims viską, ko reikia pavakariams, paims ir vaistų nuo galimo pykinimo važiuojant mašina bei žaislų, kad kelionė neprailgtų.

Agnesė švytėdama padeda ragelį. Mariana šaunuolė! Su ja tikrai niekada nebūna jokių sunkumų. Tačiau šypsena Agnesės veide staiga sustingsta: vienas a-apči... du... trys... keturi... Žeromas čiaudo! Su juo kokių nors bėdų visada atsiranda.

– Tik nebandyk pradėti sloguoti! – įeidama į sūnaus kambarį sušunka Agnesė. Ji nepriduria: „nedrįsk susirgti", bet taip pagalvoja. Ji tučtuojau pamatuoja Žeromo temperatūrą. Och! Karščio nėra, bet ji vis vien nusprendžia aprengti vaiką šilčiau. Jam gerklės neskauda, bet vis vien sugirdo vaistų. Jis nekosi, bet vis vien duoda jam sirupo. Ponia Klary tam nepritaria. Ji yra prieš prevencinę mediciną.

– Liga turi išeiti pati, – sako ji. – Taip sveikiau. Jeigu mažylis turi sirgti gripu, verčiau tegu serga!

O ne! Dabar Agnesė kategoriška: Žeromui sirgti gripu negalima. Iki penktadienio į darželį jis neis. Agnesės būgštavimai suminkština ponios Klary širdį.

– Jūs dar didesnė motina perekšlė nei aš, – pasako ji.

Agnesė išbėga į vonios kambarį, kad ponia Klary nepamatytų, kaip ji išraudo. Ji pažvelgia į save veidrodyje. Velnias! Ant smakro iškilo spuogas! Ji pasisveria. Vėl velnias! Kilogramu daugiau! Ji dažosi akis. Vėl, vėl velnias! Ji kreivai nubrėžė voko liniją. Kad tik Vincentas, o su juo jinai tuoj susitiks, viso to nepastebėtų! Agnesė papurto galvą: ne, ponia Klary, ne tokie yra tikrieji motinos perekšlės rūpesčiai!

– Tris salotų su kumpiu ir vieną Vitelio mineralinio, – užsisako Agnesė, Loransa ir Kristina kavinukėj šalia Vavos parduotuvės. Ryte Agnesei paskambinęs Vincentas pa-

sakė, kad į jo įmonę iš pat ryto atėję kontrolieriai ir kad jis su ja pietauti negalėsiąs. Truputį vėliau ji gavo nuostabią tulpių – jos mėgstamiausių gėlių – puokštę ir mažytį raštelį: „Kad nepamirštumėte manęs..." Ji, apimta laimės, viską parodė Loransai, bet šioji tokia entuziastinga nebuvo. Juk po savaitgalio, kupino aiškinimųsi su sūnumi ir savo pačios dvejonių, vakar vakare ji nusprendė galutinai nutraukti santykius su Žanu Pjeru, todėl ji buvo blogai nusiteikusi ir neįstengė nuslėpti, jog yra paprasčiausiai apimta nevilties.

Kristina irgi buvo be galo susijaudinusi.

– Matyt, vakar buvo didelių sprendimų diena, – sako ji. – Aš nutraukiau visus santykius su vyru.

Nepatiklūs Loransos ir Agnesės balsai susilieja:

– Negali būti! – sušunka jos kartu.

– Gali, – patvirtina Kristina. – Aš jam palieku mūsų Seliną, jis man leis matytis, kada panorėsiu, o Virginiją atiduodu mamai. Apsigyvensiu Muftaro gatvėje, pas Žiuljeną. Vieno jo draugo leidėjo padedama versiu amerikiečių detektyvinius romanus ir kartu bandysiu baigti pradėtą savo romaną. Žodžiu, nubraukiu dešimt metų gyvenimo ir viską pradedu nuo nieko. Širdelės, jums teks prie to priprasti. Man dvidešimt metų!

– Tu visiškai išprotėjai! – sušunka Loransa. – Dėl kažkokio diedo atsisakyti vaikų ir ramaus gyvenimo?

– Žiuljenas tik pagreitino įvykius. Tiesą sakant, aš išeinu dėl savęs, noriu gyventi tokį gyvenimą, kokio trokštu ir koks kaip tiktai neturi būti ramus. Agnesė ir tu mane

pažįstate jau seniai ir puikiai tai žinote. Buvau patekusi, kaip daugybė ir kitų, į vystyklų, buteliukų, bemiegių naktų ir pasivaikščiojimų skvere labirintą. Jame netekau savo asmenybės ir kartu – savo vyro meilės.

– Amerikiečio? – paklausia Agnesė.

– Žinoma! Jis gi buvo vedęs entuziastingą ir ambicingą merginą, o gyventi teko su pervargusia ir niūria boba. Kai pabandžiau pasikeisti, jau buvo per vėlu. Grįžau į Prancūziją fiziškai ir moraliai išsunkta. Ketindama skirtis su vyru, nuėjau pasikonsultuoti su advokatu. Tai buvo Eduardas. Jau kurį laiką jis buvo laisvas, šiek tiek liūdnas, šiek tiek sutrikęs dėl savo mergaitės, tokio pat amžiaus kaip mano Virginija. Tai buvo lengviausias kelias. Aš jam neatsispyriau. Maniau, kad jeigu abi mergaitės eis į mokyklą ir man kas nors padės namie, greitai atsigausiu. Tačiau gimė Selina. „Mano" Virginija ir „jo" Valėry viena kitos nekentė, jų gyvenimas drauge kasdien kėlė rūpesčių. Reikėjo eiti į svečius, reikėjo svečius priimti... Taip aš klimpau, kol vieną gražią dieną sutikau Žiuljeną, jis mane pagaliau ištraukė iš sąstingio.

– Tačiau, – primena Agnesė, – prieš aštuonias dienas, kai baigėsi ultimatumas, tu atsisakei išeiti pas jį!

– Taip, nes neįsivaizdavau, kad galiu išeiti be abiejų dukryčių, ir žinojau, kad jei išeisiu su jomis – vėl pateksiu į kasdienius rūpesčius ir būsiu suvaržyta. Taigi jei jau klimpti į tą liūną, verčiau klimpti Sen Lui saloje, o ne Muftaro gatvėje!

– Tai kodėl apsigalvojai? – paklausia Loransa.

– O! Viskas labai paprasta! Šios savaitės pradžioje Valėry, Eduardo duktė, susirgo kokliušu ir gydytojas mums patarė išvežti kitas dvi mergaites, kad jos neužsikrėstų. Taigi Virginiją atidaviau savo mamai, o Seliną – anytai. Taip viskas ir prasidėjo. Pastebėjau, jog man vaikų ne tik kad netrūko, bet net buvau tokia laiminga, kokia seniai bebuvau buvusi.

Mano mergaitės ir jų senelės patyrė ne mažesnę laimę. O Eduardas, visą dieną nebuvęs namie, vakare pasikeitimų nė nepastebėjo. Taigi įsitikinusi, kad vienintelė kliūtis į laimę man buvo vaikai ir kad ta kliūtis, priešingai nei maniau, puikiai galėjo būti apeita, apsišarvavau drąsa, nes, nepaisant visko, man jos reikėjo, ir nuėjau išdėstyti Eduardui savo problemų, kita vertus, sumanymų, kaip tikėjausi tas problemas išspręsti.

– Kaip jis reagavo?

– Labai supratingai. Jis pajuto, kad esu tvirtai apsisprendusi, ir nė nebandė atkalbinėti. Tik paprašė truputį palaukti, neskubėti pradėti skyrybų, mat gal aš kartais apsigalvosiu.

– Tau tikrai pasisekė, kad turėjai tokį vyrą! – sušunka Loransa.

– Sutinku.

– Kada visa tai vyko? – paklausia Agnesė.

– Vakar ryte. Vakar po pietų Virginijos daiktus nuvežiau pas mamą ir užvažiavau pas anytą pabučiuoti Selinos. Vakar vakare susikroviau lagaminus. Ką tik nuvežiau juos pas Žiuljeną. Na štai! Dabar žinote viską.

Agnesė ir Loransa žiūri labai skirtingai. Agnesė, gerai atsimenanti, ko Žeromui gimus jai teko atsisakyti šeimyniniame gyvenime ir darbe, Kristinos sprendimą puikiai supranta. Ji jam nepritaria, kadangi pono Imbero duktė mano, jog savo pareigas reikia vykdyti iki galo, o ypač tas pareigas, kurių imiesi paleisdamas į pasaulį vaiką; tačiau širdies gilumoje ji žavisi Kristina. Aišku, nepaisyti motinos pareigų nėra gerai, bet tokia drąsa jų nepaisyti nusipelno atlaidumo.

Loransa mano visiškai kitaip. Jai gana vakarykščių savo pačios skyrybų ir numanomos tiesiog vienuoliškos ateities gyvenant su sūnumi, jos pažadėtu po atostogų atsiimti iš pensiono. Tiesą sakant, ji pavydi Kristinai, jog ši, priešingai nei ji, Loransa, metė į šoną visus skrupulus. Bet jeigu ateity Kristina ateis į protą, Loransa viską jai primins. Loransos savimeilei būtų labai nepatogu, jei Kristina pasirodytų teisi.

– Tu dar pasigailėsi, kad palieki vaikus, – kategoriškai pareiškia Loransa. – Patikėk manim, anksčiau ar vėliau verksi kruvinom ašarom.

– Visų pirma, – ramiai atsako Kristina, – aš jų nepalieku, aš juos matysiu rečiau, ir viskas. Aš pas juos nuvažiuosiu, kada panorėsiu; taip mūsų susitikimai, kadangi jie bus neprivalomi, bus daug nuoširdesni ir, suprantama, daug naudingesni joms. Antra, niekada žmonės, kurie palieka savo vaikus – net tie, kurie tai daro daug griežčiau nei aš, – neverkia kruvinomis ašaromis. Aš tau pateiksiu porą iš tūkstančio pavyzdžių: pirmasis mano vyras

gyvena sau laimingas Amerikoje ir, kai man parašo laišką, niekada net nepaklausia, kaip gyvena Virginija. Tavo sūnaus tėvas štai jau keturiolika metų nė karto vaiku taip ir nepasidomėjo, o gyvena sau, kaip pati man sakei, linksmai ir laimingai.

– Tokie yra vyrai! – karštai sušunka Loransa.

– Na ir ką? Ilgai kovojusios moterys pagaliau išsikovojo teisę gyventi taip, kaip gyvena vyrai. Vadinasi, jos turi ir visiškai logišką teisę priimti tokius sprendimus, kurie leistų joms taip gyventi. Mano atveju – teisę nebūti su vaikais, kai to nenori, kaip tai daro vyrai.

– Kvailele tu, – Kristinos argumentus griauna Loransa, – esmė ne teisė, o fiziologija. Gali sakyti ir daryti ką nori, bet nieko nepakeisi ir vyrai niekada nebus taip visa esybe prisirišę prie vaikų, kaip moterys. Patinka tau ar ne, bet tu esi tokia, kaip ir visos! Štai kodėl aš tau kartoju, jog anksčiau ar vėliau tu gailėsies, kad esi ne su savo mergaitėmis.

– Vis vien kada nors mums teks skirtis, juk ir Patrikas kada nors tave paliks. Tai neišvengiama. Taigi verčiau aš nuspręsiu, kada mums išsiskirti, ir tai padarysiu, kada man bus geriau – taigi dabar, – o ne leisiu joms pasirinkti, kada tai joms bus geriau.

Loransa jau pasirengusi pasiduoti, tačiau Agnesė puikiai žino, kad puldama Kristiną Loransa gina save ir dabar ji taip karštai ginčijasi tik dėl to, kad nori įsitikinti savo asmeninį sprendimą padariusi teisingą, nes dabar ji nebėra tokia tikra.

Agnesė taip pat žino, kad net suvokdama, jog klysta Loransa, niekada nebetesės savo sūnui duoto pažado. Tad ji puola Loransai padėti.

– O jeigu vėliau, – sako Agnesė Kristinai, – tavo dukros nueis blogais keliais, jeigu jos ims vartoti narkotikus, jeigu jos nebeteks gyvenimo pusiausvyros, ar tu tikrai nesijausi kalta ir tavęs neslėgs sąžinės priekaištai?

– Tai tik galimas, o ne tikras dalykas. Ir, kaip matai, verčiau tegu slegia mane... galimi sąžinės priekaištai nei tikras, kaip Loransos, sielvartas.

Agnesė pagalvoja, kad Kristina tik nori truputį sutramdyti Loransą, kad ji pati nėra tikra pasirinkusi taip jau tobulai. Bet nepasako. Kas iš to? Ir viena, ir kita žaidimą jau pradėjo. Agnesė išeina iš kavinės blogai nusiteikusi, pasirengusi prisiekti, jog iš visų jėgų stengsis niekada nesusidurti su tokiomis prieštaromis, su kokiomis susiduria jos draugės. Paskui, grįžusi į parduotuvę, ji pamato Vincento tulpes ir skubiai ima galvoti apie kitką.

Agnesė su Loransa laukia Vavos. Fransua Venzo vargais negalais įtikino ją grįžti į parduotuvę – padirbėti nors po pietų ir keltis į savo butą Paryžiuje, kur apsigyventi nusprendė ir pats Fransua. Kurį laiką jis pagyvens buvusiame Anos kambaryje ir palauks, kol laikas nors kiek numalšins ponios Vatren skausmą ir kol ji galės gyventi viena, nes dabar jos palikti vienos negalima. Šias naujienas Fransua vakar vakare papasakojo Loransai telefonu. Jis primygtinai prašė, kad nei ji, nei Agnesė poniai girdint nė

neužsimintų apie įvykusią dramą, ir Loransai davė telefono numerį, kuriuo, skubiam reikalui esant, ji galėtų bet kuriuo metu paskambinti ir palikt jam žinutę. Loransą labai sujaudino Fransua rūpinimas ponia Vatren.

– Vis dėlto dar pasitaiko šaunių vyrų, – pasakė ji Agnesei.

Pažvelgusi į tulpes Agnesė pritarė, nors toks Fransua susirūpinimas jai pasirodė truputį perdėtas. Jos manymu, Vava, nors ir patyrė skaudų likimo išbandymą, yra stipresnė nei jam atrodo.

Tačiau pamačiusi į parduotuvę įžengiančią Vavą Agnesė savo nuomonę pakeitė. Ji iš karto prisiminė televizijos reklamą, kur paauglės veidas naudojant įvairų apšvietimą tolydžio virsta suaugusios moters veidu, nors bruožai nepakinta. Panašiai pasikeitus ir Vava. Jos bruožai iš tiesų nepakito, bet vidinė šviesa, sklidusi iš po jų, jau nebe tokia, tad viskas dabar atrodo kitaip. Jos tankūs žili plaukai iki šiol atrodė kaip dar gana jaunos moters, ji galėjo sau leisti visiems rodyti šią laiko žymę kaip iššūkį. Dabar tie patys plaukai atrodo kaip pagyvenusios damos. Ji buvo liekna kaip kai kurios merginos; Vava labiau nesulieknėjo, bet dabar panaši į sulysusią senę. Jos veido spalva buvo matinė, dabar jos veidas kaip vaškinis. Jos akys buvo blyškios, dabar jos – bespalvės. Per savaitę Vava tapo savo metų moterimi.

– Laba diena, panelės! Kas naujo parduotuvėj?

Ir vėl Agnesę apima tas pats jausmas. Vavos frazė nepasikeitė, tačiau, persimainius balsui, Agnesė jos nepažino ir vietoj glaustos ataskaitos savininkei apie parduotu-

vės reikalus, kaip anksčiau, kaip paprastai, jai nejučia išsprūsta:

– Viskas gerai. O kaip jūs, nepervargot?

Laimei, į parduotuvę įeina klientė ir išgelbsti Vavą nuo atsakymo. Ji, vos išgirdusi daromas parduotuvės duris, puola į savo kambarėlį. Loransa, davusi ženklą Agnesei pasirūpinti kliente, nuseka jai iš paskos. O klientė – tikra įkyruolė. Ji pro langą mačiusi Vavą ir būtinai turinti su ja pasikalbėti. Jai reikią nusipirkti krūvą daiktų ir ji negalinti apsieiti be jos patarimų.

– Apgailestauju, – sako Agnesė, – bet ponia Vatren dabar labai užsiėmusi!

– Nesvarbu! Aš niekur neskubu. Palauksiu jos.

Ji įsitaiso fotelyje.

– Atleiskite! – išeidama iš kambarėlio sako Vava. – Aš ką tik iš kelionės, tad ilsėjausi.

– O, brangioji drauge! Tai aš atsiprašau, kad neatstoju, bet man nepaprastai reikia jūsų patarimų. Įsivaizduokite sau, ta mano pašėlusi duktė ruošiasi tekėti...

Loransa ir Agnesė pasiruošia viskam, kas tik gali būt blogiausia, vos tik išgirsta šiuos paprasčiausius faktus: ką tik dukrą palaidojusi moteris klausosi kitos moters, pasakojančios apie savo dukters vestuves, tad visi pasakotojos žodžiai tarsi peilis smogia jų klausančiai. Vava, jau po pirmų žodžių atsirėmusi į sieną, sukandusi žandikaulius ir suspaudusi kumščius, paskutinių nebeatlaiko. Jie tokie:

– O, brangioji mano Vava! Jūs net neįsivaizduojat, kokia jūs laiminga, kad neturit vaikų.

Loransa, pamačiusi trūkčiojantį Vavos žvilgsnį, pačiu laiku prišoka ir moterį sulaiko. Ji taip greitai nusitempia Vavą į kambarėlį, kad klientė net nespėja susigaudyti, kas čia atsitiko. Agnesė jai paaiškina, jog ponią Vatren kelionėj užpuolęs virusas.

– A, štai kodėl ji taip prastai atrodo! – taria ši nenuoširdžiai užjausdama. – Aš jai rytoj paskambinsiu ir pasiteirausiu, kaip ji laikosi.

Klientei išėjus, Loransa grįžta pas Agnesę. Vava besijaučianti geriau ir norinti pabūti viena prieš dalykinius pokalbius telefonu, prieš sėsdama prie laiškų ir prie susikaupusių, kol jos nebuvo parduotuvėje, sąskaitų.

Deja! Kai apie šeštą Agnesė su Loransa įeina į Vavos kambarėlį, iš kur šioji ką tik buvo išėjusi, pastebi, jog laiškai guli neliesti, joks raštas nerašytas, jokie čekiai nežiūrėti.

– Keista, – sako Agnesė, – bet ji išeidama atrodė daug geriau!

– Ir man ji pasirodė ramesnė.

Loransa atidaro vaistinėlę, nori pasiimti aspirino.

– Aš anądien išgėriau paskutinę tabletę, – sako Agnesė, – ir pamiršau nupirkti.

– Tiek to, pasidarysiu Bitnerio balzamo kompresą, man labai skauda galvą, – imdama butelį su vaistais atsako Loransa.

– Keista tavo balzamo spalva!

Loransa atsuka butelį.

– Keistas ir jo kvapas, – sako ji. – Čia viskis!

Agnesė negali patikėti, bet patikrinusi patvirtina.

– Ką darom?

Loransa paima iš jos trim ketvirtadaliais ištuštintą butelį ir padeda tiksliai ten, kur jo ir būta. Ji neturi jokio noro ką nors svarstyti. Šiandien jai jau gana juodų minčių. Ji nori grįžti namo, išgerti tabletę ir miegoti.

– Matysim rytoj, – pasako ji.

Į šiuos žodžius kaip į kyšulį kabinasi visi, kai tik ištinka bėdos. Juos ištaria ir Vincentas, kai paleidžia Agnesę priešais jos namo automobilių aikštelę. Jis labai susirūpinęs kontrolierių patikrinimu, pritemdžiusiu ir jų susitikimo džiaugsmą nesimačius dvi dienas, ir mintis apie kitą jų savaitgalį. Agnesė norėjo paklausti, dėl ko jis taip nerimauja, bet ar iš santūrumo, ar iš didelio nuovargio nuo jos klausimų jis išsisuko.

– Matysim rytoj!

Tą patį vakare, guldydama Žeromą, pasako ir Agnesė. Jam ką tik buvo praėjęs kosulio priepuolis.

– Ar man vėl bronchitas?

– Matysim rytoj!

Štai ką jie pamatė kitą dieną...

Loransa ir Agnesė pamatė, kad Vava į parduotuvę atėjo tuo pat metu kaip ir vakar, tokia pat apgailėtina kaip ir vakar, ji užsidarė savo kambarėlyje ir iš jo išėjo kaip ir vakar, daug geriau nusiteikusi, kiek paraudusiais skruostais.

Vincentas pamatė, kaip vos pradėjus darbą atėjo kontrolieriai. Jie šį kartą išėjo truputį po pietų, labai malonūs ir net atsiprašinėjo už sutrukdymą.

Agnesė pamatė, kad Žeromą kosulys net dusino.

Susijaudinusi Loransa paskambino Fransua Venzo.

Vincentas, lengviau atsikvėpęs, paskambino Agnesei.

Susirūpinusi Agnesė skambino pediatrui.

Fransua Venzo nenustebo išgirdęs, ką Loransa jam papasakojo. Žinios tik patvirtino jo būgštavimus. Jiedviem pasitarus, jis nusprendžia pasikalbėsiąs su Vava ir pabandysiąs paaiškinti, kad ji pasukus neteisingu keliu, o Loransa pasistengsianti neleisti Vavai tuo keliu eiti ar bent jau pabandysianti sutrukdyti į tą kelią išeiti, ji nuolat tikrinsianti parduotuvėje visas galimas slėptuves.

Agnesė džiaugėsi girdėdama vėl ramų Vincento balsą. Jis suskaičiavo, kiek valandų juos skyrė iki jų savaitgalio: septyniasdešimt keturios. Kadangi tų valandų jam pasirodė siaubingai daug, ramindamasis jis atėmė miego valandas. Liko tik penkiasdešimt. Jo kantrybei ir jų pasirodė per daug, tad išskaičiavo ir tas, kurias praleis su ja. Liko keturiasdešimt dvi valandos trisdešimt minučių, keturiasdešimt viena valanda ir trisdešimt minučių, jeigu kartais pasisektų ir nebūtų didelių kamščių... Keturiasdešimt viena valanda ir trisdešimt minučių laukimo... Keturiasdešimt viena valanda ir penkios minutės, kai jis padėjo ragelį!

Pediatras Agnesę truputį apramino. Intensyvus gydymas, kurį jis Žeromui paskyrė, jo nuomone, turėtų leisti vaikui penktadienį išvažiuoti, o Tukė oras taip pat turėtų vaiko savijautą pagerinti. Žinoma, jis vėl priminė sanatoriją.

Per kitas dvi dienas Agnesės nerimas sumažėjo, o Vincento nekantra išaugo. Vava, rodos, atkreipė dėmesį į Fransua įspėjimus. Dabar ji nebeužsidaro savo irštvoje ir net akivaizdžiai stengiasi domėtis verslu. Ar tai galutinis jos sprendimas? Ar tik laikinas atokvėpis? Ar paprasčiausia gudrybė, kuria ji nori užmigdyti savo angelų sargų budrumą? Loransa ir Fransua nesiryžta spėlioti.

Penktadienį ryte Žeromas beveik nebekosi, bet jam ant pilvuko atsirado vienas, o ant užpakaliuko du spuogučiai. Ponia Klary susirūpinusi, ar tik mažylis nebus pasigavęs tymų.

– Dabar labai daug kas jais serga, – sako ji. – O padidėjęs jo jautrumas, man atrodo, kaip tik ligą ir pranašauja.

O ne! Šį kartą Agnesė kategoriška: tai ne tymai.

– Žeromas prieš kelionę visada jautrus, – sako ji.

– O bėrimas? – neatlyžta ponia Klary.

– Tai reakcija į vaistus, kuriuos gėrė nuo bronchito, – tvirtina Agnesė.

Pamačiusi abejojančią ir kiek priekaištingą ponios Klary grimasą, ji sekundę suabejoja... Nors ne, tiek to! Antrą valandą Seržas išskrenda lėktuvu į Evianą, ji su Vincentu susitinka septintą. Negali būti. Žeromui ne tymai. Ir nėr čia ko daugiau apie tai kalbėti. Iš atsargumo ji paskambins Marianai ir pasakys, kad Žeromas į darželį neis ir kad atvažiuotų jo pasiimti į namus. Bet nieko daugiau.

Ponia Klary nebesako nieko, bet tai netrukdo jai pagalvoti, jog paskutiniu metu ponia Agnesė yra kažkokia keista. Beje, ponas Seržas taip pat. Išskrenda į Evianą, o tele-

fonu užsisakė kambarį Sent Mari de la Mer miesto viešbutyje!.. Juk tai visiškai ne šalia, sprendžiant iš to, ką ponia Klary galėjo įžiūrėti ant lovos besimėtančiame kelių žemėlapyje.

Parduotuvėje, nepaisydama įprasto penktadieninio šurmulio, nepaisydama Vavos, reikiamos nuolat akies krašteliu stebėti, nepaisydama Loransos, besikeičiant klientams nesiliaujančios laidyt subtilių ar ne visai užuominų apie būsimą „pirmąją Agnesės ir Vincento naktį", ji galvoja apie tris Žeromo spuogučius. Jie jai niežti. Neberasdama ramybės per pietų pertrauką Agnesė skambina namo. Atsiliepia besiruošiantis išvykti Seržas. Jis kuo puikiausiai nusiteikęs, laimingas, kad Žeromas važiuosiąs pakvėpuoti grynu Tukė oru, laimingas, kad ji galėsianti ramiai pailsėti namie, laimingas, kad išvykstąs į šį festivalį, kuris galiausiai, be abejo, bus daug įdomesnis nei jis iš pradžių manęs. Jis grįšiąs pirmadienį, tik dar nežinąs, kokiu lėktuvu. Jis būsiąs toks užsiėmęs, kad net nežinąs, ar paskambinsiąs. Tegu tik ji nesijaudinanti. Seržas nieko nepasakė apie tris Žeromo spuogučius. Vadinasi, jam nieko apie juos nesakė ponia Klary; vadinasi, nuo šio ryto padėtis nepablogėjo. Tačiau Agnesė nelabai tenusiramina. Ketvirtą valandą ji skambina vėl. Niekas neatsako: Žeromas išvažiavo... Tik tada ji nurimsta.

Lygiai septintą ji pirma išeina iš parduotuvės – rami, švytinti, visiškai abejinga visam pasauliui, tik ne tamsiai mėlynam automobiliui, jos laukiančiam gatvės kampe. Ji nemato kitoje gatvės pusėje ant šaligatvio stovinčio tru-

putį pablyškusio paauglio su plukių puokštele rankoje ir mojančio jai. Ji nemato nei iš tolo ateinančio gražaus, liūdno veido vyriškio, rankas susikišusio į lietpalčio kišenes. Ji nemato nieko, tik automobilį. Ji ima link jo bėgti.

Pirmas paveikslas: vėjyje plaikstosi šviesūs Agnesės plaukai, laisvi kaip ji pati. Jos širdis plaka kaip pašėlusi: tuk tuk tuk! Jos galvoje gaudžia iš laimės: dun dun dun!

Antras paveikslas: automobilio viduje Vincentas ir Agnesė, abu apsikabinę, pro priekinį stiklą stebi melancholišką ir kartu jaudinantį spektaklį; jį ir mes pamatysime netrukus.

Trečias paveikslas: smulkiais žingsneliais nutolsta į Fransua ranką įsikibusi ponia Vatren.

Ketvirtas paveikslas: kitoje gatvės pusėje Loransa stipriai apkabina savo sūnų. Į plukių puokštelę nukrinta ašara.

Penktas paveikslas: Agnesė ir Vincentas susižavėję žiūri vienas į kitą ir galvoja tą patį: taip! Dviejų ką tik matytų porų skirtumai dar labiau išryškina jų poros darną. Jų pirštai susineria. Jie pasibučiuoja. Mmm! Bus daugiau...

Kai esi įsimylėjęs, gyvenimas darosi truputį panašus į komiksų knygelę.

AŠTUNTAS SKYRIUS

– Na, pasakok!

Tokie pirmi Loransos žodžiai, pirmadienio rytą parduotuvėje ištarti Agnesei. Ne „labas", ne „kaip sekasi", ne „koks šuniškas oras!" Ne „žinai, mano sūnus..." Ne! Tik „na, pasakok!" Loransa visa kaip ant žarijų. Ji visą savaitgalį galvojo apie „tai", jaudinosi, ar „tam" kas nors netrukdo, manė sau: „turbūt šiuo metu mano draugė..." Vakar vakare ji net buvo sunerimus, nes, nuvežusi Patriką į pensioną, apie aštuntą skambino Agnesei, paskui skambino ir devintą. Paskui dešimtą. Namie nieko nebuvo. Kažkas ne taip, mat Žeromas jau turėjo būti grįžęs iš Tukė.

– Žeromas susirgo tymais, – sako Agnesė. – Jis liko pas mano tėvus.

– Rimtai?

– Liga pasireiškė staiga, šeštadienį ryte.

– Velnias! Taip nelaiku!

– Žeromas labai karščiavo, bet vakar vakare, Marianai ruošiantis išvažiuoti iš Tukė, toks silpnas jau nebebuvo. Jos manymu, kitą savaitgalį aš jau galėsiu jį pasiimti.

– Kaip tau pasisekė! Aštuonios dienos laisvės!.. Kokia turėtum būt laiminga!

Žinoma, Agnesė laiminga, bet jai labiau patiktų, jei nereikėtų pasakoti Loransai dalykų, kuriais ji nelabai didžiuojasi. Kai Agnesė vakar vakare baisiai išsiilgusi ir pusvalandžiu vėluodama atvažiavo pas seserį pasiimti Žeromo ir sužinojo, jog sūnus serga, ją iš karto apėmė ir didžiulis džiaugsmas, ir gėda dėl to džiaugsmo. Nuo to karto tas dvigubas jausmas jos nepalieka. Agnesės skrupulai Loransai visiškai neįdomūs. Jie jai atrodo pernelyg išpūsti (mažyliui geriau savaitę pabūti su seneliais nei su ponia Klary), kita vertus, jie visiškai nereikalingi (jie nieko nepakeitė ir nieko nepakeis). Loransai teįdomu tik viena – Vincentas.

– Tai tu papasakosi?

– Viskas buvo puiku.

– Kas dar?

– Viskas gerai.

– Gal galėtum plačiau?

Ne, Agnesė negali. Tai buvo susitikimas. Susitikimo stebuklas. Šventas ir kilnus. Abipusis atitikimas. Dvilypė žvaigždė, sąjunga. Susiliejimas. Bendrystė. Sanglauda. Nebeatšaukiama. Šventė. Akių, rankų, lūpų, širdžių, kūnų Šventė. Visą laiką Šventė. Tai nenupasakojama. Tai neturi būt pasakojama. Tai neturi persikelt į kitų sakomus žodžius.

Nei nusėsti kitų galvose. Nei būti sutepta kitų abejingumo. Tai turi likti kas ir buvo – Šventė. Be drumzlių ir be komentarų. Gryna. Tai burtai. Čia eiti draudžiama!

Taigi pabandykite tai paaiškinti vaikystės draugei, nuo kurios niekada nieko neslėpėte ir kuri, savo ruožtu, savo paslapčių jums niekada nešykštėjo... Bus labai nelengva. Tad Agnesė, kad apmalšintų Loransos smalsumą, atiduoda jai narstyti visą krūvą nereikšmingų detalių. Ji, mintyse eidama iš kambario į kambarį, smulkiai pasakoja apie Vincento namą. Agnesė neišsenkama:

– Apačioje, – sako ji, – didžiulis, bet jaukus kambarys, viename jo kampe svetainė, kitame – valgomasis, trečiame – darbo kambarys ir biblioteka. Viskas dažyta šviesiai gelsvai, šviestuvai – oranžiniai, sijos – iš tikro seno medžio, vietoj staliuko – buvusios kalvio dumplės, kėdės...

Loransa šiurkščiai nutraukia „inventorizaciją".

– Jei malonėtum užlipti į antrą aukštą, aš...

Agnesė paklūsta, bet taip pat smulkiai pristato apžiūrai ir visus tris antro aukšto kambarius: Vincento dukters Patricijos, buvusios jo uošvės ir paties Vincento kambarį, šis visai šalia...

Loransa vėl pertraukia Agnesę, žengiančią per vonios kambario slenkstį.

– Sanitarinius mazgus ir drabužines praleisk, – sako ji. – Parduotuvėj yra visi katalogai.

Neduodama Loransos šiurkštumui išmušti savęs iš vėžių, Agnesė ima pasakoti apie senelės rankomis siuvinėtą staltiesę, kurią Vincentas užtiesęs pirmosios jų vakarienės

proga, apie jo paties pagamintų valgių įmantrumą, apie jo išrinktų vynų retumą... Ji dar papasakoja apie sodą, kuriame jautiesi kaip kaime; apie netikėtą Kovero vizitą; apie senąją atsidavusią namus prižiūrinčią Matildą. Ji papasakoja ir apie Stefaniją, kur jie užvažiavę kaip ir kiekvieną Vincento sekmadienio vakarą ir kur jie vėl susitikę, kai tik ji atsisveikinusi su Mariana. Ji žavisi, kaip buvus sutikta – lyg ji būtų jų šeimos narė, žavisi dirbtiniu Stefanijos atžarumu, nuoširdžiu jos mandagumu, jos sutarimu su broliu, jos draugiškumu Loretei, jos meilumu katinui. Pagaliau – ir vis dėlto! – ji ima pasakoti apie Vincentą, apie jo geranoriškumą (prieš kiekvieną patiekalą priešais jos lėkštę padėdavęs po rožę), apie jo jautrumą (pasilikęs Zoologijos sodo bilietus), apie neišsenkamą jo švelnumą, tik joks pavyzdys, deja – ir kaip kvaila! – Agnesei niekaip neateinąs į galvą.

Loransa žvilgteli į ją pašaipiai.

– Žodžiu, – sako ji, – esi įsimylėjusi ir nenori apie tai kalbėti!

Agnesė net nebando paneigti.

– Tu pyksti ant manęs? – paklausia ji Loransos.

– Gal išprotėjai? Vis vien tavo santūrumas pasako daugiau, nei tu pati būtum man papasakojusi.

– Žinoma, taip.

Agnesė atsidūsta, rankomis užsidengia veidą, užuodžia Vincento kvapą ir nusišypso, kai ją tuojau užplūsta prisiminimai. Loransa klausosi Agnesės nutaisiusi sutrikusią miną, kaip auglį rentgeno nuotraukoje pastebėjęs gydytojas.

– Čia jau rimta, – diagnozuoja ji.

– Čia svarbu.

– Aš taip ir sakau, dalykas rimtas. Šiaip ar taip, rimtas pasidarys labai greit.

– Mes dar nenorim galvot apie ateitį.

– Tai rodo, kad jūs jau apie ją galvojot!

Žinoma, jie apie savo ateitį galvojo. Jie net apie ją kalbėjosi. Šeštadienį, penktą ryto, prasidedančios dienos tyloje. Prieš keletą minučių jie buvo vieną iš daugelio kartų atsiplėšę vienas nuo kito, nutarę nebesiliesti, nebesibučiuoti, nebekvėpuoti vienas kitu, o miegoti – tačiau jų rankos pamažėle, atsargiai, bet ir vėl susirado viena kitą, ir jų kūnai vėl susiliejo taip aistringai, lyg kad būtų pagaliau susitikę du įsimylėjėliai – ilgiausiai vienas kito nematę. Tiktai jiedu buvo išsiskyrę ne seniau kaip prieš penkias minutes. Jie ir vėl ėmė mėgautis meile tylėdami, nes ir vienas, ir kitas lygiai baiminosi pasakysią kokią banalybę. Tačiau amžinai tylėti neįmanoma, o meilė, tegu ir be galo stipri, be galo graži, tegali – deja! – prabilti tik jau esamais žodžiais, tad jiedu baigė ir vėl viens kitam sakydami esą tikri pamišėliai. Ir tas jų pamišimas darėsi kaskart vis aiškesnis. Penktą ryto jis jiems pravėrė akis. Tiksliau, jis privertė juos vis dėlto akis praverti ir priminė pasekmes, kurias jis rizikuoja užtraukti. Pirmas prabilo Vincentas. Prabilo apgalvotais žodžiais, jų tonas buvo visiška ankstesnio įkarščio priešingybė.

– Agnese, aš myliu tave, – tarė jis. – Nuo pat pirmos dienos, kai tik tave pamačiau, panorau pamilti. Po savai-

tės jau buvau tikras, kad myliu. Kūnas ir protas šiam jausmui pakluso pasiutusiai greit. Buvo belikus tik abejonė, kaip mudu sutartumėm fiziškai, o be to sutarimo meilė, deja, neįmanoma. Dabar abejonių neliko. Viskas daug geriau nei tikėjausi. Aš beprotiškai myliu tave visą ir tetrokštu tik viena: kad tu visa priklausytum man. Aš be galo stengiuosi tau viską sakyti ramiai, kad suprastum, jog čia nėra susijaudinus lengvabūdiškai ištarti žodžiai. Štai. Dabar tu žinai, ką tau jaučiu. Tau nebūtina atsakyti dabar, bet jeigu kartais norėtum...

Dėl to paties kaip ir Vincentas Agnesė atsako ramiai ir paprastai:

– Dabar aš jaučiu lygiai tą patį, ką ir tu. Manau, kad mes išgyvenam labai retą, gal net nepaprastą dalyką. Jeigu aš būčiau laisva, nekiltų jokių klausimų, bet laisva aš nesu ir neturiu teisės skubotai priimti sprendimų, kurių pasekmės gali būti skaudžios ne tiek man, kiek kitiems. Jeigu tai, ką mes jaučiame vienas kitam, vienas kitame, jeigu laikui bėgant tai pasirodys tikra, aišku, man reikės rimtai apsispręsti. Dabar dar per anksti. Žinau, kad sveikas protas lieptų man tučtuojau su tavimi skirtis, bet jau per vėlu.

Vincentas iš šio pokalbio įsidėmėjo tik tai, kas juo buvo teigiama: ji myli jį. O visa kita jam buvo suprantama, jis tikėjosi iš Agnesės tai išgirsti ir tuo, ką išgirdo, buvo beveik patenkintas. Be to, jam labai patiko Agnesės išmintingumas. Net jeigu viskas atsisuktų prieš jį, o šiuo metu kaip tik tai ir gresia, Vincentui vis vien tai patiktų. Jam

patiks. Iki kada? Jis to nepatikslino. Ji taip pat nepatikslino, po kelių savaičių ar mėnesių ji jau manytų, kad „laikui bėgant tai pasirodys tikra".

Jie paprasčiausiai pažadėjo vienas kitam apie tai „kol kas" nekalbėti. Todėl jie nevaržomai mėgavosi savo laime ir nesijaudino – taip bent jau atrodė – dėl rytdienos, nors ji galėjo vaidentis ir pernelyg saulėta.

Agnesė nenorėjo, kad Loransa dėl jų nerimautų.

– O tu? Kaip tavo savaitgalis? – staiga paklausia ji.

– Stulbinantis! – nutaisiusi niūrią miną sušunka ji. – Sent Etjenas trys du nugalėjo Nantą. Burtas Lankasteris nokautavo Li Marviną. Patrikas mane nugalėjo šimtą metrų plaukiant nugara. Ir lygiosiomis sulošėme kortomis.

– O daugiau?

– Tau negana? Futbolo varžybos, vesternas, plaukiojimas baseine ir keletas partijų kortomis!..

– Tau buvo nuobodu?

Loransa „negirdi" klausimo.

– Patrikas buvo labai laimingas, – sako ji. – Jis man pažadėjo labai pasistengti tuos paskutinius du mėnesius pensione ir prieš atostogas parnešti knygelę su pačiais geriausiais pažymiais.

– Jis labai geras, bet...

– Atleisk, Agnese, bet ir aš nenoriu apie tai šnekėti.

Loransa, kaip ir Agnesė, apsisiaučia tokia pat iškalbinga tyla. Vidurdienį ji atsisako eiti su Agnese į artimiausią kavinę, kur jau laukia Vincentas. Loransa jaučiasi šiuomet negalinti ramiai žiūrėti į laimingą porą. Ir ji teisi, nes Ag-

nesė ir Vincentas, besipuikuojantys savo laime, keltų pavydą kiekvienam vienišiui, net labiau užkietėjusiam nei Loransa. Nes jau net kitos poros į juos žiūri pavydžiai. Ypač moterys! Jos pakerėtos. Tai štai apie ką jos svajojo jau seniai, apie ką jos svajojo visada. Apie tokią meilę. Akivaizdžią. Švytinčią. Spinduliuojančią. Jos jau manė „tokios meilės" turbūt nė nesą. O dabar staiga toks smūgis: „ji yra!" Jos norėtų savo seniams parodyt ją pirštais kaip geidžiamą objektą, kaip suknelę ar papuošalą parduotuvės vitrinoje. Jos norėtų jiems pasakyti: „Žiūrėk, štai apie ką aš tau nuolat kalbu, o tu niekaip negali manęs suprasti!" Galbūt, pamatę „tai" po nosimi, jų seniai pagaliau susiprotėtų!

Agnesė su Vincentu tą dieną, kaip ir kitomis dienomis, turėjo sukurstyt nemažai šeimyninių scenų. Suprantama, jie čia niekuo dėti, kadangi, suprantama, jie pernelyg užsiėmę savimi, kad pagalvotų apie kitus.

Keisčiausia buvo tai, kad, net jiems nekalbant apie meilę, atrodė, lyg jie kalbėtų vien apie ją, ir kavinėje sėdinčios moterys būtų labai nustebusios sužinojusios, jog šypsenos ir žvilgsniai, kurių jos taip pavydėjo, terpėsi į paprasčiausią, gana prozišką pokalbį apie kineziterapijos įstaigos pertvarkymą. Bet vis dėlto...

Ryte Vincentas neatsispyrė pagundai iš darbo paskambinti Stefanijai ir paklausti jos nuomonės apie Agnesę. Lyg jis nebūtų jos pažinojęs! Lyg simpatija, kurią visą vakarą jai rodė, ir netikėtas, impulsyvus jos, išeinančios, pabučiavimas jam nebūtų visko aiškiai pasakęs ir jį nuraminęs. Iš tikrųjų Vincentas paprasčiausiai norėjo ištarti Agnesės var-

dą, išgirsti kalbant apie ją. O Stefanija nekvaila, ji ir kalbėjo. Karštai. Šį kartą ji tikra, kad brolis nesuklydo. Agnesė skirta jam. Jos paleisti negalima. Be aiškios logikos galiausiai ji Vincentui pareiškė nusprendusi modernizuoti savo įstaigą. Tik norėdama padaryti malonumą Loretei. Ir pridūrė, lyg ši mintis jai būtų ką tik šovus į galvą:

– Kodėl gi nepaprašius Agnesės imtis dekoruoti?

Išgirdusi šį pasiūlymą, Agnesė pabučiuoja Stefaniją Vincentui į skruostą.

– Ji tikrai taip pasakė? – klausia ji. – Ar tik tu jai truputėlį nepasufleravai?

– Visiškai ne! Ji tikriausiai pamanė, kad vis tiek kada nors jai pasiūlysiu. Taigi ji mane aplenkė, kad neatrodytų, jog daro man paslaugą. Ji jau tokia.

Agnesė ima būgštauti galinti ir neįtikti, galinti Vincentą įstumti į keblią padėtį, jeigu jos darbas nepasisektų, galinti pritrūkti laiko. Visus šiuos nuogąstavimus sugriauna Vincentas. Jis čia. Jis bus čia. Tad jokių problemų. Svarbiausia – viską parengti. Tad jis ir rengia. Viskas labai paprasta. Jis imasi atgalinio skaičiavimo. Rugpjūčio mėnuo: darbai Stefanijos įstaigoje. Patricija su mama Korsikoje. Žeromas su seneliais Tukė. Agnesė ir Vincentas Paryžiuje vieni... Susižavėjimo kupini žvilgsniai. – Puiku! Liepa: Žeromas su Agnese sanatorijoje, Patricija su Vincentu atostogauja, nebent, suprantama, iki to laiko... Vilties kupini žvilgsniai. – Puiku! Birželis ir gegužė: ruošimasis remontui. Planai, sąmatos, maketai ir t. t. Na štai, reikalai sutvarkyti. – Pergalingas žvilgsnis. Dėkinga šypsena.

Moterys kavinėje nesitveria pykčiu. Štai kas moka kalbėti apie meilę! Jos jau pasiruošusios pastebėti, kad Vincento draugė ypatingo džiaugsmo nerodo. Jos nelabai apsirinka, nes Agnesę iš tiesų sutrikdo gražiajame Vincento rentiny palikta viena spraga. Jis visiškai bus pamiršęs Seržą! O juk Seržas niekur nedingo, jis jau daugelį metų yra pratęs derinti malonumus su nauda, taigi rugpjūtį su Agnese praleisti Žydrojoje Pakrantėje, ten vaikščiot po pietų iš paplūdimio į paplūdimį, vakare iš vieno priėmimo į kitą, kad galėtų savo laikraščiui pasiūlyti kasdienių rašinių apie atostogaujančias personas. Seržui toks poilsis vasarą su žmona visada atrodė labai tinkamas, galbūt todėl, kad jis suvokė ar bent nujautė šeimos ramybei to reikiant; galbūt ir dėl to, kad jis, vos ne viengungis ištisus metus, pailsi mėnesį pavaidindamas sutuoktinį. Kad ir kaip ten būtų, jis visada džiaugsmingai laukia rugpjūčio, ir Agnesė žino, jog nelabai jis norėtų palikti ją Paryžiuje dėl to, kad reikią dirbti... Nebent, suprantama, iki to laiko... Ši mintis taip pat blaškosi Agnesės galvoje. Iš tiesų bus labai sunku nekalbėti apie ateitį. Vincentas netrukus tai įrodo.

– Kadangi Žeromo nėra, – sako jis, – gal galėtumėm ir pavakarieniauti drauge?

– Taip, žinoma!.. Jeigu tik mano vyras dėl to paties nenuspręs likti namie.

Vincento veidas apniunka. Jo mintys jau skrieja. Taip, Agnesė vakarieniauja su Seržu. Namie. Jų pašnekesiai – jų juokas – jų atsipalaidavimas – jų atsipalaidavimo metas – jie metasi į lovą. Tai nuopuolis į pavydą, priekaištus,

prašymus. Vincentas visais įmanomais būdais turi to vengti. Jis negali nieko skubinti. Jis pažadėjo. Ir niekaip negalima Agnesei duoti dingsties jam tai priminti. Be abejo, ji apie tai jau galvoja, galbūt ji jau nesąmoningai ant jo pyksta. Reikia kuo greičiau jai ką nors pasakyti...

– Žinai...

Jie abu tuo pat metu ištaria tą pat. Jie vienas kitam nusišypso. Taip, jis žino. Taip, ji žino, neverta nė tikslinti ką. Jie žino. Jie gali kalbėti apie ką nors kitką.

– Vava vėl palūžo!

Šiais žodžiais po pietų Agnesę pasitinka Loransa.

– Ji buvo parduotuvėj? – paklausia Agnesė.

– Ne, buvo Fransua. Jis ką tik išėjo.

– Gal čia tik atsitiktinis kartas?

Loransa mano atvirkščiai, netrukus įsitikina ir Agnesė, mat sužino viską, kas atsitikę: Vava buvusi pakviesta pietų pas vieną draugę, naujai įsikūrusią Neuji priemiestyje. Fransua girdėjęs, kaip draugė ją kvietusi telefonu. Jis pats, Vavai diktuojant, užrašęs adresą. Vis dėlto, kad būtų tikras, jog paskutinę akimirką ji neapsigalvos, jis nuvežęs ją iki draugės namo, dar kokias penkias minutes palaukęs ir tik tada išvažiavęs. Penktą Vavos namie dar nebuvę, jis paskambinęs į Neuji. Jos ten nesą. Ji net nebuvus atėjusi. O dešimtą ryto ji skambinus ir vizitą atšaukus. Fransua kaip tyčia buvęs duše ir negalėjęs nieko girdėti. Kad jis jaustųsi ramus, Vava leidusi jam ją nuvežti ir tikriausiai išėjusi iš namo tik tada, kai išgirdus nuvažiuojantį Fransua automobilį.

– Jis rado ją? – paklausia Agnesė.

– Taip. Kadoljere. Užsirakinusią Anos kambaryje, apsirūpinusią viskiu ir atrodančią taip, kaip pati gali įsivaizduoti.

Kadangi vaizdai kalba už save patys, kaip sakoma kine, Agnesė su Loransa nesileidžia į jokius komentarus ir laikosi labai aiškiai Fransua nupasakotų faktų.

Šįryt Vava, pakilusi iš letargo, pasikvietusi Fransua, kad susakytų jam savo instrukcijas, greičiau įsakymus; su juo kalbėjus jau nebe pasigailėjimo verta ir atgailaujanti anų dienų Vava, o griežta ir ryžtinga, kaip kad seniau, ponia Vatren. Visų pirma ponia Vatren pareiškusi norinti, kad būtų palikta ramybėje ir kad niekas nebesikištų į jos reikalus. Ji taip pat norinti parduoti savo butą Pasy gatvėje bei parduotuvę ir užsidaryti Kadoljere su savo prisiminimais ir... su visa kita, kas jai primeną dukrą. Ir niekas jai to neuždrausiąs. Niekas. Po dviejų valandų karštų ginčų ji pasidavusi tik vienu klausimu: ji pasiliksianti – nors laikinai – parduotuvę; ne dėl to, kad ketinanti ateity vėl susidomėti verslu, bet kad Loransa su Agnese staiga neliktų be darbo.

Be to, Fransua gavęs šią išlygą tik mainais į pažadą, jog jis asmeniškai pasirūpinsiąs, kam perleisti vadovavimą parduotuvei, kaip geriau parduoti butą ir investuoti pinigus. Ji nebenorinti rūpintis niekuo.

– Jis be galo malonus, – sako Agnesė. – Galėjo juk į viską spjauti!

– Jis daug malonesnis nei tu įsivaizduoji, nes vadovauti parduotuvei – stipriai įsikibk! – jis siūlo mums.

Loransa tikisi, kad Agnesė ims šokinėti iš džiaugsmo. Bet išgirsta tik nustebusios Agnesės šūktelėjimą. Kaip čia dabar?! Loransa, kad ir kiek nusivylusi, neatstoja:

– Juk tai nuostabu, ar ne?

– Taip... žinoma, – atsako Agnesė, – bet tai rizikinga. Juk visas verslas didžiąja dalimi remiasi Vavos asmenybe. Be jos neaišku, ar mums pavyks. Mums tai didžiulė atsakomybė... Reikia gerai pagalvoti.

Loransa negali atsitokėti. Ji buvo įsitikinusi, kad Agnesė, už ją ambicingesnė, šiuo pasiūlymu labai susivilios. Daugybę kartų jos akivaizdoje Agnesė svajojo, kaip vadovautų parduotuvei, kaip tolydžio pakeistų jos pakraipą, kaip pradėtų teikti dekoravimo paslaugas. O dabar ji, tokios progos priremta prie sienos, abejoja, nepasitiki savimi, vengia sunkumų. Jai reikia botago. Ir Loransa duoda, kerta ir pataiko jautriausion vieton.

– Nemanau, kad Vincentas tau pritartų, – pareiškia ji. – Tau reikėtų pasiklaust, ką jis manytų.

Agnesės veidas iš karto nušvinta. Rūpesčių kaip nebūta.

– O taip! Puiki mintis. Pakalbėsiu su Vincentu.

Ji su juo pakalba dar tą patį vakarą. Vincentas kategoriškas. Ji neturinti teisės atsisakyti pasitaikiusio šanso. Jis imąsis sėkmingos parduotuvės veiklos garantijų, ir tai ne tušti žodžiai. Kad įrodytų, jis pasiryžtąs laiduoti vadovavimo išlaidas, jeigu kartais Vava to pareikalautų. Vis vien kontrakto sąlygas jis pats aptarsiąs su Fransua. Jis kontroliuosiąs, kaip būsią vadovaujama verslui. Jeigu reikėsią,

jis būsiąs patarėjas techniniais klausimais. Agnesei nereikią nieko bijoti. Ji, atsisveikinusi su Vincentu, nieko ir nebebijo. Vyriškiui nereikėjo nė dešimties minučių, kad Agnesės būgštavimus išsklaidytų.

Seržui prireikė dviejų valandų vėl Agnesei jų įvaryti. Jis grįžo iš Eviano išvargęs nuo nemigos ir kepenų skausmo. Jis buvęs užėjęs į redakciją, bet kadangi šį vakarą jokių labai jau svarbių meno renginių nesą, jis nusprendęs niekur ir neiti.

– Kokia laimė, kad nėra Žeromo, – tarė jis žiovaudamas, – galėsiu nors truputį pailsėti.

Jis tai jau neturi kaltės komplekso. Jam tas jausmas toks tolimas, kad Agnesė net nemėgina priekaištauti. Jis net nesuprastų, ką ji norinti pasakyti. Reikėtų jam viską paaiškinti. O ji nenori. Nebenori.

– Kaip tavo šventadieniai? – netvirtai paklausia ji.

– Nieko ypatingo, – tokiu pat tonu atsako jis. – Vis tas pats cirkas.

Agnesė daugiau nieko neklausia. Pagaliau jai visiškai nesvarbu, kaip praėjęs tas Siaubo filmų festivalis, kokios buvusios jo užkulisių intrigos... kokia paskutinė dienos idilė... apie kokį paskutinį skandalą ruošiamasi rašyti... Ji nenori žinoti. Nebenori.

Jai dažnai iškildavo klausimas, kaip šeimoje gali įsivyrauti tyla. Šį vakarą jai toks klausimas neiškyla. Ji žino atsakymą: tyla įsivyrauja, kai sutuoktiniai nebenori kalbėtis. Viskas aišku kaip dieną. Ne! nors ne visai taip... Reikia patikslinti. Kai abu nebenori kalbėtis, kai net nebegali pa-

sakyti, jog nebenori. Jiems kaip tik šitaip ir yra: Seržas sėdi įsmeigęs akis į televizorių, Agnesė nuobodžiai varto žurnalą. Jie abu panašūs į du senius. Kad Seržas mažais gurkšneliais gurkšnoja per karštą verbenų arbatą, o Agnesė apsivilko chalatą, nes jai šalta, nieko, žinoma, nekeičia. Pakaktų bent kiek ironiško vieno žvilgsnio į kitą, galbūt pakaktų skardaus juoko, kad... Bet ne, jie nenori nė to.

– O tu? – bėgant būsimos laidos titrams staiga paklausia Seržas.

– Ką aš?

– Kaip tavo šventadieniai?

Seržas grįžo prie pokalbio toje vietoje, kur jo abejingumas pokalbį buvo nutraukęs, ir nė nepastebėjo, kad nuo paskutinio jo sakinio prabėgo pusė valandos. Agnesė savo mintis jau nukreipusi kur kitur. Ji ir vėl galvoja apie savo pietus su Vincentu, apie tą akimirką, kai jie kartu ištarė tuos pačius žodžius: „Žinai..." Agnesė su Vincentu tai galėjo tylėti. Juos tyla artino.

– Irgi nieko ypatingo, – atsako Agnesė.

Laida per televiziją prasidėjo. Rodo teatro pjesę. Seržas prisimena prieš keletą metų ją matęs. Jis tingiai atsistoja įjungti antro kanalo. Čia rodo politines diskusijas. Jie neturi trečio. Tad jis vėl grįžta prie pirmo. Seržas bamba, kad spektaklis banalus, bet jam neateina į galvą televizorių išjungti. Agnesė jam pasiūlo. Jis tik pritildo garsą.

– Tegu būna šioks toks fonas, – sako jis.

Agnesė įtaria, jog tas fonas reikalingas, kad nebūtų taip nuobodu. Nuo šitos minties jai pasidaro taip niūru, kad ji

nebesitveria ir ima Seržui pasakoti savo naujienas – žinoma, profesines! Ji prabyla apie vadovavimą parduotuvei, apie šį netikėtai jai atsivėrusį šansą – nes ji net neabejoja, jog tai šansas; apie jos priimtą sprendimą – nes nė kalbos negali būt apie dvejones; apie idėjas, kurias ji tikisi įgyvendinti – nes jau pradėjo kurti planus.

Seržas, nors jis, rodės, klausėsi žmonos tik viena ausimi, staiga išsijudina iš savo sąstingio ir žaviai nusišypso.

– Manau, tu juokauji, – pareiškia jis.

– Ne. Kodėl?

– Tu nė pati nenutuoki, vargšele mano, kad puoli į pražūtį!

Šaltas dušas! Bet ne visa srove. Ne toks, kuris verstų iš kojų, kad tik laikykis. Ne! Čia greičiau purškimas. Šalto vandens srovelė švelniai bėga jumis, verčia susigūžti, suvirpėti ir neduoda pasislėpti. „Vargšele mano"... Koks siaubas! Jai būtų labiau patikę „Kvaiša tu!" Jai būtų labiau patikęs protrūkis, sprogimas, riksmai, nesvarbu kas, tik ne ta pagaili ironija, šita globėjiška ironija, šitas meilus abejingumas. Tik ne šitas saldus triuškinimas, žlugdantis, sekinantis, gniuždantis. Tik ne šita veidmainiška darbuotė termito, kantriai gremžiančio iš vidaus tol, kol visai subyrėsi.

– Viskas, ką čia tau sakau, tik tavo labui, vargšele mano, – baigia Seržas. – Dėl manęs... man vienas ir tas pats.

Termitas, žinoma, nusprendęs, kad jo šiandieninė užduotis atlikta, išjungia televizorių, po to pasuka į miegamąjį.

– Labanakt, – sako jis. – Saldžių sapnų!

– Tikriausiai man jų netrūks.

Iš šalies atrodo, lyg smūgį Agnesė būtų atlaikiusi. Bet širdies gilumoje... bet rytoj...

Kitą dieną Vincentas kantriai rekonstruoja pašlijusius reikalus. Kitomis dienomis jis tvirtina konstrukcijas: nusiveda Agnesę į Stefanijos įstaigą, padeda išmatuoti, aptarinėja su ja būsimą apstatymą, pasiūlo porą kitų, ne itin svarbių, taigi ranką pamiklint visai tinkamų darbų. Reikia ne tiek prabangiai, kiek išmoningai įrengti du išnuomoti skirtus vieno kambario butus, kuriais užsiimti Koveras neturįs laiko. Oficialiai ji bus jo asistentė. O faktiškai ji pati imsis visos atsakomybės. Vincentas ją supažindina ir su keliais meistrais, jai duoda galbūt ateity praversiančių tiekėjų sąrašą, nuperka braižybos stalą, su Fransua Venzo parengia vadovavimo parduotuvei kontraktą.

Visą savaitę jis neatsikvepia ir neleidžia atsikvėpti jai. Jis ją ragina, drąsina, skatina, net stumia. Jai nėra kada galvoti. Ji pateko į krumpliaratį ir kelio atgal nėra. Seržas tai suprato. Jis nutilo. Jis laukia.

Šeštadienį mažuoju savo austinu Agnesė su Vincentu išvažiuoja į Tukė. Jie sustoja Hardelio miestelyje ir ten praleidžia naktį. Naktį, kai viskas pamirštama. Kai neklausinėjama. Kai nebeaišku, ką jie iš viso čia daro. Rytas truputį atveda juos į protą. Bet tik truputį. Tik tam, kad būtų sutarta, kiek jiems teks išlaukti: išsiskiriama mėnesiui, iki liepos pabaigos. Jeigu jų meilė įveiks tokį išbandymą, įveiks

ir visa kita. Ši mintis kilo Vincentui. Agnesė tučtuojau jai pritarė. Jie lengviau atsikvėpė, net tapo laimingesni. Jai tos pertraukos reikėjo, kad galėtų ramiai dirbti. Jam tos pertraukos reikėjo, kad nurimtų jo nekantrumas. Prieš pietus jie išsiskyrė. Vincentas traukiniu grįžo į Paryžių pas Patriciją. Agnesė savo automobiliu nuvažiavo pas Žeromą į Tukė.

Gegužės 7 dieną, pirmadienį, lygiai devintą valandą Loransa ir Agnesė kartu peržengia „savo" parduotuvės slenkstį. Loransa įsitaiso prie didelio plieninio rašomojo stalo ir ima vartyti korespondenciją. Agnesė įsitaiso prie savo braižybos stalo, pastatyto už vitrinos, kurion ji ką tik įdėjo naują užrašą: *Remonto darbų koordinavimas – Dekoravimas.*

Po pusvalandžio į parduotuvę ateina gėlininkas su pilnu krepšeliu pakalnučių.

Agnesė atplėšia prie jų pridėtą vokutį.

– Vincentas? – paklausia Loransa.

– Ne. Fransua.

DEVINTAS SKYRIUS

– Mamyte, o dabar ką darysim?

Ir vėl! Vėl prasideda! Agnesė tik vakar atvažiavo su Žeromu į Liunjero sanatoriją, o jis šį klausimą uždavė jau mažiausiai dešimt kartų. Vakar viskas dar buvo neblogai. Ji žinojo, ką atsakyti. Po to, kai jie įsikūrė Marianos rekomenduotame šeimyniniame pensione ir nusiprausė po nakties traukinyje, ji tarė Žeromui, susirūpinusiam savo dienotvarke: „Eisim pas daktarą Bertjė, jis gydė tavo pusseseres Martiną ir Moniką, kai jos buvo mažos ir kosėjo taip kaip tu". Po vizito pas daktarą Bertjė ji jam tarė: „Dabar eisim į vaistinę, pirksim viską, ko reikia, kad tu pasveiktum". Po vaistinės: „Eisim pajodinėti ant asiliuko". Po šešių ratelių ant asiliuko: „Eisim pietauti". Po pietų: „Eisim pamiegoti pietų". Po pietų miego: „Eisim atlikti procedūrų". Po procedūrų: „Eisim nusipirkti knygelių su paveikslėliais, dar spalvinimo ir karpymo knygelių". Po knygelių: „Eisim pasivaikščioti prie baseino". Po pasivaikš-

čiojimo: „Truputį pailsėsim: pasėdėsim ant suoliuko ir pažiūrėsim į vaikščiojančius žmones". Po trumpo poilsio, visiškai trumpo: „Eisim vėl pajodinėti ant asiliuko". Po šešių (tai jau įprasta) ratelių ant asiliuko: „Grįšim į kambarį ir prieš vakarienę truputį pasipuošim".

Po vakarienės pervargęs Žeromas užmigo.

Agnesė nulipo į pensiono holą paskambinti Vincentui į Mantoną, kur dabar jis pas savo tėvus. Ji jam apipasakojo visus savo dienos rūpestėlius, pamažu virtusius didžiuliu nuoboduliu.

Šį rytą, po procedūrų, viskas vėl nuo pradžių: „Mamyte, o dabar ką darysim?" Šį kartą viskas dar neblogai. Asiliukai. Pasivaikščiojimas. Mašinėlės (knygelių atitikmuo) pirkimas. Puiku! Bet ką daryti dabar, papietavus ir pamiegojus, kai laikrodis rodo penkiolika po pirmos? Agnesė nežino. Jeigu Žeromo procedūros būtų perskirtos į du seansus – vieną ryte, kitą po pietų, – viskas dar būtų gerai. Nėra ko norėti, kad gydykla būtų pramogų centras... vis dėlto inhaliacijos, skalavimai, vaistų lašinimas, purškimas laiko užima. Ne taip jau daug, bet vis vien pusantros valandos išeina. Rugpjūtį tos procedūros atrodo trunkančios ilgiau, mat tada būna daugiau žmonių ir tenka laukti savo eilės; o dabar, liepos pradžioje, Agnesė jau du kartus patikrino: pusantros valandos! Ir tai dar... truputį uždelsiant. Gerai dar, kad į procedūras reikia nueiti, iš jų grįžti, ir jeigu kartais atėjęs, didžiausiam savo džiaugsmui, pamatai pamiršęs pipetes ar inhaliatorių, reikia pareiti į kambarį, juos pasiimti ir grįžti. Nepasakysi, kad maršrutas Pensio-

nas–Gydykla būtų labai jau įdomus, bet jis prablaško. Taigi, jeigu vietoj vieno procedūrų seanso būtų du, viskas būtų prarasta, kitaip sakant, būtų išlošta dvigubai daugiau laiko, dvigubai ilgiau netektų išgirsti: „Mamyte, o dabar ką darysim?" Bet neverta nė svajoti. Daktaras Bertjė, pamanęs darąs paslaugą, sudėjo visas procedūras į vieną pusdienį. „Šitaip turėsite visą popietę laisvą!" – pasakė jis. Geradaris! Ką mums su ta jo popiete daryti? Maudytis baseine? Vanduo ledinis. Visi tikisi, kad saulė pašildys. Tačiau saulės nėra, tad, galima sakyti, nėra ir baseino. Kinas? Kaip ir visur: seksas, politika ir smurtas. Negalima mažesniems nei trylikamečiams. Ekskursijos? O taip! Štai kas yra rekomenduotina vaikams iki penkerių... tačiau su sąlyga, kad jiems patinka turizmas, kad jie pašėlusiai žavisi XIII amžiaus abatijomis, vietinėmis amatininkų dirbtuvėmis ir visame pasaulyje unikaliomis panoramomis! O tai, nors vaikai ir bręsta vis anksčiau, pasitaiko gana retai. Tai ką daryti? Apimta nevilties Agnesė nueina užduoti šio klausimo poniai našlei Bilu, šeimyninio pensiono direktorei. Jai likę kuo geriausi prisiminimai apie Marianą, niekada nepamirštančią jos pasveikinti su Naujaisiais metais, ir apie abi jos dukreles, taip gerai išauklėtas ir taip gražiai aprengtas. Ponia Bilu prisimenanti taip, lyg jas būtų mačiusi vakar, – apsirengusias nėriniuotomis suknytėmis, puoštomis baltomis krakmolytomis apykaklaitėmis, rankomis megztomis jų kojinaitėmis. Dabar ji matanti nuskalbtus ir išaugtus Žeromo marškinėlius, išlendančius iš per ilgų jo džinsų. Iš jos akių matyti, jog sutrikus: kaip seserys gali būti tokios skirtingos? Jos balsas atlaidus:

– Jūsų sesuo su mažylėmis eidavo į parką, – sako ji. – Už kiosko yra didžiulis kalnas smėlio vaikams ir suoliukai mamoms.

– Žinau. O daugiau nieko?

– Ko daugiau?

Agnesė suvokia, kad jos klausimas kvailas. Ko daugiau ji galėjo tikėtis? Stebuklo? Disneilendo su abejingomis, o vis dėlto besišypsančiomis auklėmis šveicarėmis, kurios ištisą dieną tampytų vaiką iš vieno atrakciono į kitą ir vakare grąžintų jį mamai be jokio įdrėskimo, švariomis rankomis ir blizgančiomis iš laimės, bet... besimerkiančiomis nuo miego akimis? Nagi! Būkime protingi, Agnese! Pirmyn į smėlio kalną ir ant suoliukų!.. Tik prieš tai stabtelėkite vietiniame turgelyje ir nusipirkite kibiriuką bei kastuvėlį... ir grėbliuką... ir gyvūnėlių bei kriauklių formelių... ir rutuliukų... ir kamuolį... ir krepšį viskam susidėti. Turgelyje Agnesė nusiperka ir virbalus, vilnonių siūlų, žurnalą apie dekoravimą, piešimo sąsiuvinį, popieriaus laiškams, atvirukų ir kitą krepšį tiems daiktams susidėti. Štai taip mama ir sūnus, apsirūpinę kovos su nuoboduliu priemonėmis, užima savo pozicijas: Žeromas – smėlio kalną, Agnesė – suoliuką.

Jis ima kepti pyragus. Ji pradeda nerti akis ant virbalų, megs šaliką, nors jo niekada nenešios. Kai mezga trečią eilę, ateina Žeromas ir paprašo pažaisti su juo kamuoliu.

– Ne, angelėli, matai, kad aš užsiėmusi. Paprašyk vaikučių, kad su tavim pažaistų.

– Prašiau, jie nenori.

– Tai pažaisk su rutuliukais.

– Su tavim?

– Ne, ne su manim. Vienas.

– Vienam neįdomu!

Agnesės suolelio kaimynė, be abejo, laukusi progos pasišnekučiuoti, iš karto jos griebiasi.

– Palaukite, – stodamasi sako ji, – aš tuoj viską sutvarkysiu.

Po minutės ji grįžta su labai negražia mergaite. Ne negražia, o tikrai bjauria. Visai ne tokia, kuri „išaugs ir pagražės". Ne! Ji nepataisomai bjauri. Voro kūnas, spanielio galva, ir tas spanielis dar su akiniais ir perliukais ausyse!

– Čia mano anūkėlė. Jos vardas Mireij, kaip Mireij Matjė, – išdidžiai praneša moteris.

– Mano sūnaus – Žeromas.

– Irgi labai mielas.

Agnesė pasiūlo sūnui pažaisti su tokia gražia mergaite, bet šis, jau mokėdamas skirti moters grožį, išsisukinėja ir apsukriai derasi: spanielis už šokolado plytelę ir kramtomosios gumos pakelį. Sandoris sudaromas greitai. Agnesė džiaugiasi taip pigiai išsisukusi, senelė – taip pat laiminga pagaliau turėdama su kuo pasikalbėti.

– Ar jūs čia pirmą kartą?

– Taip.

– Jūs čia dėl mažylio?

– Taip.

– Ausytės?

– Ne, bronchai.

– Aa! Aš Mireij vežioju dėl ausyčių... Jai vienas ausų uždegimas po kito, kaip ir jos mamai.

– Tikrai?

– Taip, net keista. Tik ji taip sirgo. Turiu šešis vaikus ir iš šešių tik ji tokia. Beje, ji man daugiausia bėdų pridarė. Gal dėl to, kad buvo šeštas vaikas ir aš jos nenorėjau. Dievulis mane nubaudė. Žinokit, jau penkių man buvo per akis!

– Reikia manyti!

– Jau vos gimusi ji man kėlė rūpesčių. Ji nenorėjo mano pieno. Visi kiti penki valgė, ir dar kaip! Visus maitinau ilgiau nei metus. O ji nepriėmė. Reikėjo...

Agnesė pasijaučia tokia vargšė. Kodėl ji turi sėdėti ant šito suoliuko ir klausytis šios nelaimingos moters nelaimingų istorijų, kai Paryžiuje liko tiek suplanuotų reikalų, kai Loransai ji taip reikalinga parduotuvėje, kai jai reikia perskaityti tiek visokios dokumentacijos knygų, susipažinti su tiek naujovių, pritaikyti tiek idėjų? Kodėl ji turi pamiršti savo darbą, kai tuo tarpu Seržas gali be jokių kliūčių dirbti savąjį? Kodėl ji šiame niūriame kurorte viena, kai jos laukia irgi vienas, irgi nieko neveikiantis draugas?

Šalia jos sėdinti senelė, nesutrikusi dėl nelabai mandagaus Agnesės abejingumo, nesustodama monotoniškai pasakoja apie savo dukters nelaimes, kurios iš tiesų buvusios jai vargas.

– Kai jai suėjo šešiolika, pamaniau, kad pagaliau galėsiu truputį pailsėti. Kiti penki jau buvo susitvarkę gyvenimus. Ji irgi buvo ką tik priimta į pašto tarnybą. Pagaliau visi buvom laimingi. Staiga ji ėmė lauktis kūdikio... nuo

vieno pašto tarnautojo. Vedusio vyro, trijų vaikų tėvo!.. Įsivaizduojate, koks skandalas nedideliame šešių tūkstančių gyventojų miestelyje! Ji nusprendė išvažiuoti... Suprantama, man palikusi mažylę! Taip vėl viskas prasidėjo iš naujo... vystyklai... buteliukai... ausų uždegimai...

– Sanatorijos! – atsidūsta Agnesė.

– O! Tai mano patys maloniausi prisiminimai, – pasako šaunioji moteriškė.

Liunjeras! Tai tikras laimės užutėkis!

Agnesei tie varganos dvasios atsilapojimai jau kelia pasidygėjimą.

– Pagaliau ko gi norėti, – apibendrina kaimynė, – toks gyvenimas!

Agnesė papurto galvą. „Toks gyvenimas!" Ją visada truputį erzino tas posakis, ištirpdantis reikalą fatališkumo raminamuosiuose ir tesiūlantis paklusniai prisitaikyt. Nuobodiems ir varginantiems darbams atiduodame gražiausius savo metus; verta stengtis: toks gyvenimas! Sulaukus ramaus pensinio amžiaus jums užkraunami nauji rūpesčiai, nauji vargai. Nieko nepadarysi: toks gyvenimas! Jus kas nors išnaudoja, gyvena jūsų sąskaita, jus šantažuoja: toks gyvenimas. Vargsti, kankiniesi, verki: toks gyvenimas! Visos blogybės, sunkumai, visa, kas vidutiniška: toks gyvenimas! Bet juk tai, kas gražu, kilnu ir malonu, irgi dalis gyvenimo, ar ne? Kodėl apie tai niekas nekalba? Kodėl vargai – tai gyvenimas, o džiaugsmai – tai mes? Kodėl imamės atsakomybės tik už mums retkarčiais pasitaikančią sėkmę? Tai neteisinga ir niekšiška.

Senelei ima nusibosti Agnesės tyla, tad ji pabando iš jos išvilioti keletą paslapčių. Visos pastangos bergždžios. Agnesė klausyti dar galėjo, bet pasakoti jai niekaip nepavyksta. Tad jinai, lyg teisintų savo tylėjimą, išsitraukia iš krepšio sesers Marianos laišką, gautą šįryt, ir ima skaityti:

Tukė, liepos 1 d.

Brangioji Agnese,

Rašau tau šį laišką slapta, kol tėtis darbuojasi sode, mama – virtuvėje, o Morisas su vaikais išėjęs į paplūdimį.

Aš aklavietėje. Ir, patikėk manimi, tai dar švelniai pasakyta. Vieną gražią dieną puikieji mano gyvenimo be rūpesčių rūmai sugriuvo. Viskas prasidėjo penktadienio ryte, mūsų atostogų išvakarėse, kai visiškai atsitiktinai užklupau Martiną su kontraceptinėmis tabletėmis rankoje. Taip, tu perskaitei teisingai: Martina, protingoji, geroji, švelnioji Martina... Ji net nesutriko... Tik paprasčiausiai pasakė: „Ką gi, dabar žinosi!" Aš buvau pritrenkta. Kaip galima tiek metų gyventi su žmogumi ir jo taip nepažinoti? Bet tai dar buvo ne viskas. Ji atidavė man ir Morisui skirtą laišką, kurį norėjo mums išsiųsti pneumatiniu paštu. Jame rašė, kad nevažiuos atostogauti su mumis, kad tą patį vakarą išvyks į Kanus pas žmones, kurie ją liepos mėnesiui įdarbino prižiūrėti vaikų, ir kad su taip uždirbtais pinigais rugpjūtį ji važiuos stovyklauti su draugais. Užbėgdama už akių mūsų argumentams ji priminė, kad yra pilnametė (jau du mėnesiai!), kad pagaliau turi teisę tvarkyti savo gyvenimą taip, kaip pati to nori, ir kad tokios gali-

mybės iš savęs neatims. Tu mane pernelyg gerai pažįsti, kad man reikėtų pasakoti, kaip aš jaučiausi... O ji, atvirkščiai, buvo šalta ir tvirtai apsisprendusi. Atėjęs tėvas jos elgesio nepakeitė. Anksčiau ji drebėdavo jam nors truputėlį pakėlus balsą, o dabar ji žvelgė į mus nepaprastai arogantiškai ir griežtai, mūsų Martina, mums visada būdavusi tokia švelni. Tai buvo siaubinga! Įsivaizduoji, ji mums net ėmė priekaištauti, kad mes ją, jos seseris ir brolius, savo egoistiška meile tik dusiname! Mane apėmė neviltis, o Morisą – baisus įtūžis. Jis ją aiškiai įspėjo, kad jeigu ji atkakliai sieks pilnametystės privalumų, jai teks susipažinti ir su pilnametystės trūkumais ir kad atitinkamai ji nebegaus iš jo materialinės pagalbos. Po šio toli gražu jos nepalenkusio argumento ji užsispyrė dar labiau ir mums pareiškė, kad į mūsų namus ji daugiau kojos nebekels ir kad gyvenime daugiau mūsų nebematys. Aš norėjau įsiterpti, bet Morisas neleido. Turėjau palaukti, kol jis išeis, kad galėčiau imti Martinos maldauti nesudeginti visų tiltų su mumis... arba bent jau su manimi. Kai plyšta širdis, imiesi net niekšybių! Aš jai pažadėjau slapta padėti. Suverčiau kaltę tėvui. Aš jos atsiprašiau. Kai myli, gali net žemintis. Pagaliau ji atlėgo. Mes abi labai verkėme. Ji buvo beveik vėl tokia kaip seniau. Paskui aš jai padėjau susikrauti lagaminą. Ji nenorėjo, kad lydėčiau į stotį. Be abejo, ją lydėti turėjo kažkas kitas. Ji man paliko savo adresą Kanuose ir pažadėjo reguliariai rašyti... iki pareikalavimo. Ji man net prisiekė savo Pirmosios komunijos medalionu. Matai, kokia ji dar vaikas. Mano vaikas. Vakare bandžiau Morisui ją

apginti, bet jis buvo neperkalbamas ir man net liepė daugiau niekad negrįžti prie šios temos. Pirmą kartą mes susipykome. Taip pat pirmą kartą aš jį apgavau, nes, savaime suprantama, aš jam nieko nesakiau apie savo sandėrį su Martina. Aš ant jo pykstu, kad mano sielvartą jis dar didina savo nesupratingumu.

Aišku, mama ir tėtis nieko nežino. Mes jiems pasakėme, kad Martina su draugais. Vaikams pasakėme tą patį. Neturiu kam išsipasakoti... Galėčiau tik tau, bet tu taip toli! Kaip gaila. Galbūt tik tu galėtum man paaiškinti, kuo aš kalta, nes kalta tikriausiai esu. Tik nežinau kuo. Šiuo metu dažnai pagalvoju apie teisėtvarkos klaidų aukas, kurios priverstos mokėti už nepadarytus nusikaltimus. Panašiai jaučiuosi ir aš, ir, patikėk manimi, tai siaubinga. Agnese, jeigu gali man padėti, maldauju, padėk.

Liūdnai tave bučiuoju.

Mariana

Štai kaip Mariana, pavyzdinga, dėmesinga, visur spėjanti motina, puiki auklėtoja, kontroliuojanti mokslus, pagyvinanti tėvų susirinkimus, vaikams parenkanti skaitinius, pasiūlanti būrelius, organizuojanti intelektualų bei pramoginį vaikų poilsį, Mariana, nenuilstanti vaidilutė, be perstojo kursčiusi šeimos židinį, atsiduria kaltinamosios vietoje ir mušasi į krūtinę kaip visiškai vaikų nežiūrinti ar „antraeilininkė“ motina.

Agnesė stengiasi nuvyti tam tikrą pasitenkinimą, nes sąlyginis sesers pralaimėjimas ją tik šiek tiek tepaguodžia.

Iš laiško, jos rašomo Marianai, tai justi. Agnesė, užuot sesers pagailėjusi, ragina ją nenusiminti. Ji sako, jog nereikėtų sutirštint spalvų: Martina nevartoja narkotikų, negeria, neužsiima prostitucija; ji nieko nepavogė ir nieko nenužudė... Taigi tai stebuklas, tad šiais laikais kai kurias neigiamas vaikų savybes reikia vertinti kaip teigiamas. Agnesė seserį paragina ne atgailauti, o džiaugtis. Džiaugtis, kad turi dukrą, kuri ne trylikos ar keturiolikos metų pasijuto suaugusi, kaip daugelis kitų. Sumanią dukrą, kuriai pavyko vartant maldaknygės ir Moriako romanų puslapius rasti patarimų apie kontracepciją. Altruistę dukrą, kuri apsaugojo savo mamą nuo tokio varginančio meno būti senele. Dukrą, kuri įrodo, jog yra asmenybė, nes įveikė aplink ją buvusius barjerus. Dukrą, kuri juk iš tiesų nieko nepadarė, tik tai, ką kitados buvo sumaniusi ir Agnesė, ir kurios pagalbos kiek vėliau galbūt paprašys ir jos sesuo Monika...

Agnesė nelabai džiaugiasi savo laišku: jis neginčijamai kvepia revanšu. Agnesė pabando pašalinti jo kvapą pabaigoje papurkšdama truputį švelnumo... bet laiškas vis vien kvepia revanšu. Tiek to! Ji nesiryžta pradėti iš naujo. Ji nori parašyti Vincentui.

Senelė, nekantriai laukusi šio laiško pabaigos, atsidūsta pamačiusi, jog Agnesė puola rašyti kito. Štai ji vėl pasmerkta kurį laiką tylėti. Vienas puslapis... du... trys... Kaip tokia nešneki moteris gali turėti tiek daug ko pasakoti! Keturi puslapiai... penki... Turbūt tai niekad nesibaigs! Senelė nusivilia.

– Einu atsivesti Mireij, – taria ji pasidėjusi mezginį.

– Jau?

– Man reikia į parduotuvę.

– Nenorite palikti mergaitės?

– Ne. Verčiau tegu pasivaikšto.

Ji nepriduria: „O jūs žinosite, kaip nepaisyti jums paslaugą darančių žmonių!", bet tai byloja triumfuojanti senelės šypsena. Agnesė skubiai baigia laišką. Dar vienas bučinys. Senelė pasikviečia savo spanielį, vaikams dar nebaigus žaidimo. Dar „myliu tave"... Žeromas ieško savo kastuvėlio ir kibiriuko. Puikumėlis! Vaikas jų niekur neranda. Dar „aš galvoju tik apie tave"... Žeromas susirinko daiktus ir eina prie suolelio. „Viso, meile mano"... Žeromas jau čia. „Ištikimai tavo"...

– Rašai tėčiui?

– Taip.

– Ar galiu jam ką nors nupiešti?

– Kambaryje. Ten tau bus patogiau.

Žeromas sutinka. Agnesė lengviau atsikvepia. Ji gali būti neištikima savo vyrui. Bet ne sūnui. Į paštą išsiųsti laiškų jiedu eina neskubėdami, stabtelėdami prie visų vitrinų. Vienas vyriškis paklausia Agnesės kelio į gydyklą. Jis mikčioja. Agnesė be galo tiksliai jam paaiškina ir jį net truputį palydi, kad nueitų į reikiamą pusę. Jis nesiliauja jai dėkojęs. Agnesė staiga pajunta, jog gailisi, kad ne visi žmonės jos klausinėja kelio ir ne visi mikčioja: taip praeitų daugiau laiko! Ji nenoromis nusišypso: vadinasi, čia tikrai nuobodu, jeigu jai kyla tokios mintys! O laike, nesustabdyk

savo lėkimo! O jūs, valandos, palankiosios pramogoms, spartinkite savo žingsnį! Motina ir sūnus grįžta į pensioną. Abu jie išsimaudo. Žeromas maudosi, nes reikia jį išprausti. Agnesė maudosi iš neturėjimo ką veikti. Žeromas tėčiui nupiešia piešinį: nors piešinukas nelabai tikslus, suklysti neįmanoma. Tai spanielis. Agnesė, užrašiusi ant piešinio „Mes gyvename gerai. Bučiuojame tave" įdeda jį į voką. Seržas nenustebs. Jie, gali sakyt, niekada viens kitam nėra rašę.

...Ir po visų šitų reikalų – tik septynios vakaro! Agnesė turi susitaikyti su likimu ir žaisti kortų karą. Ji be galo stengiasi į žaidimą įsijausti, būti entuziastinga kaip Mamylena: „O! Dešimtakė! Oho! Karalius! Du tūzai! Tas išdykėlis Žeromas laimi! Vargšė mamytė pralaimi! Oi! Keturakė! Oho! Triakė! Dama!.." Po velnių! Kokia nesąmonė! Agnesė nebeiškenčia ir pareiškia nebežaisianti. Bet Žeromas dėl to visiškai nenusimena.

– Ar nėra kitų žaidimų kortomis? – paklausia jis.

– Yra, bet jie tau pernelyg sudėtingi.

– Galim pabandyti!

Pagaliau kodėl gi ne? Žaiskim bet ką, tik ne karą. Ir Agnesė, pasitelkusi begalinę kantrybę, pradeda Žeromui dėstyti „Tūkstančio" pradmenis. Šlovė Viešpačiui Dievui! Didžiuodamasis, jog mokosi suaugusiųjų lošiamo žaidimo, Žeromas dešimteriopai dėmesingesnis, užtat kai jiedu su mama nulipa į valgyklą, vaikas jau yra daugmaž perpratęs žaidimo pagrindus. Vakarieniaudamas jis tikrina savo žinias ir karštai bando jas pagilinti užduodamas mamai

tokių klausimų, kurie nesiliauja stebinę ponios Bilu pensiono pacientus, nelabai pratusius girdėti tokio amžiaus vaikus kalbančius, kaip reikią surinkti kortų „porą" ir „paimti kirtį"!

Po vakarienės Žeromas, apsirengęs pižama ir jau atsigulęs į lovą, pareikalauja paskutinės „Tūkstančio" partijos kaip treniruotės. Dabar Agnesės eilė derėtis: gerai, sulošiam vieną kartą! Bet Žeromas turi pažadėti užmigsiąs vienas, mat mama norinti eiti pažiūrėti televizoriaus. Žeromas nelabai patenkintas. Bet Agnesė nepasiduoda, kadangi jai devintą turi skambinti Vincentas, tad vaikui belieka sutikti.

Be penkių devintą Agnesė jau stovi laukiamajame prie budėtojos stalelio, už jo našlė Bilu, prižiūrinti tvarką gretimoje salėje, šalia stalelio telefonas.

– Neinate pažiūrėti televizoriaus? – paklausia ji Agnesės.

– Ne, laukiu telefono skambučio.

– Galite eiti, aš jus pakviesiu.

– Ne, ačiū, neverta. Tuoj turi skambinti.

Pusė dešimtos, telefonas dar neskambėjo. Ponia Bilu mano reikiant Agnesei pranešti, jog šiuo metų laiku telefono linijos dažnai užimtos, užtat būną sunku prisiskambinti... Ypač iš provincijos. Šie paskutiniai žodžiai, palydėti piktdžiugiškos šypsenos, beveik nepalieka Agnesei vilčių išgirsti skambutį iš telefono kabinos.

Pagaliau be penkiolikos dešimtą telefonas suskamba. Agnesė puola prie jo. Našlė pakelia ragelį.

– Skambina ne jums, – be galo patenkinta pareiškia ji.

Skambina klientai, jie nori pakeisti atvykimo į sanatoriją datą. Ponia Bilu, pasinėrusi į registracijos knygą, griebiasi malonumo kuo smulkiausiai aptarinėti visas įmanomas galimybes. Nuo liepos 21 iki rugpjūčio 11, arba nuo 27 iki 18, arba... langai gali būti į sodą, yra tualetas... arba langai į gatvę, yra vonios kambarys. Tada prasideda svyravimai, atsiprašinėjimai, abejonės, tada vėl viskas susimaišo ir vėl viskas aiškinama iš naujo. O tuo tarpu Vincentas tikriausiai laukia ir nervinasi! Pagaliau našlė padeda ragelį. Tuo pat metu per televiziją baigiasi įdomiausia vakaro laida. Pensiono pacientai, o jų vidutinis amžius svyruoja nuo septyniasdešimties iki aštuoniasdešimties, išeina iš svetainės ir keliauja į savo kambarius. Lentynėlė su raktų skyreliais ištuštėja lėtu tradicinės vakaro litanijos ritmu: – Labanakt, ponia Bilu... Labos nakties, ponia Bilu... Iki rytojaus, ponia Bilu... Netrukus bus užgesinta šviesa. Agnesė turės eiti. Našlė nepraleidžia progos jai užsiminti.

– Manau, kad jums nebeskambins, – sako ji.

Sučirškęs telefonas atsiliepia į ponios Bilu užuominą, ir našlė nenoromis pakelia ragelį. Įprastinis traškesys priverčia ją nutaisius pasipiktinusios moters miną atitraukti ragelį nuo ausies.

– Tikriausiai skambina jums, – taria ji Agnesei ir demonstratyviai pažvelgia į salėje kabantį laikrodį, aiškiai nori parodyt, kad jokiam kitam pensiono klientui niekas taip įžūliai naktį neskambinąs. Bet Agnesė neima į galvą. Ji jau kabinoje. Vincentas taip pat telefono kabinoje. Jam tekę

išeiti iš kavinės į lauką, nes kavinėje Patricija kalbėjusi su mama ir nesileidusi nutraukiama. Jo ilgai nejungę. Kai pagaliau sujungę, pasirodę, jog sanatorijos telefonas užimtas, tada bistro šeimininkas paprašęs leisti paskambinti kitam kavinės lankytojui. Jo kalboms nebuvę galo. Agnesė vos atpažino Vincento balsą, toks jis buvo susinervinęs. Jis niekaip negalįs susitaikyti su jųdviejų išsiskyrimu. Be jos jam viskas darąsi nepakenčiama. Maudynės, paplūdimys, draugai, tėvai, duktė... Taip, net duktė. Pirmą kartą gyvenime jis jos nebegalįs pakęsti. Vincentas jaučiąsis šiek tiek geriau tik rašydamas Agnesei... O jie išsiskyrė tik prieš dvi dienas! Jis niekaip neišgyvensiąs iki rugpjūčio su ja nesusitikęs! Beje, jis jau ėmęs studijuoti žemėlapius, traukinių ir lėktuvų grafikus žiūrėdamas, kaip būtų geriausia pas ją atvažiuoti. Tik ši perspektyva jį šiek tiek raminanti. Agnesė be reikalo bandė jį atkalbėti užsimindama apie keblumus, kurių kiltų jiems susitikus. Jis apie tuos keblumus jau pagalvojęs, pagalvojęs ir apie būdus, kaip reikėtų juos pašalinti. Agnesei nereikią dėl nieko būgštauti: jis viskuo pasirūpinsiąs, kaip paprastai. Ji dar nebuvo padėjusi ragelio, o jau ėmė jo laukti.

Išėjusi iš kabinos Agnesė tvirtai atlaiko našlės Bilu žvilgsnį, maloniai jai nusišypsojusi palinki labos nakties, paskui, kaip tai darydavo, kai būdama paauglė norėdavo pasišaipyti iš įtarių savo tėvų, ima niūniuoti „Himną meilei“*. Jai lieka užlipti dar vieną aukštą, ir šeimininkei lie-

* Populiari E. Piaf dainuota daina.

pus visur užgęsta šviesa. Agnesė tamsoje nusišypso. Ponia Bilu, kaip ir ponas Imberas, nekenčia „Himno meilei". Po kelių minučių, išsitiesusi lovoje, Agnesė užsidengia veidą viena iš Vincento nosinių, kurias ji pasiliko po jų pirmojo susitikimo ir kurią ji pakvepino jo tualetiniu vandeniu. Agnesė įkvepia prisiminimų:

– Man niekas nesvarbu! Jeigu tu mane myli, man į viską nusispjaut!*

Visą savaitę Agnesės gyvenimas teka ta pačia monotoniška vaga. Šioje nuobodulio dykumoje būna tik dvi oazės: ryte – Vincento laiškas, vakare – jo skambutis. Tik šių dviejų gaivių šaltinėlių dėka ji ištveria nesibaigiančias dienas. Baisiausia būna po pietų. Spanielio senelė ilgai ieškojusi pagaliau rado dėmesingai besiklausančią moteriškę ir nuo to karto pabrėžtinai vengia Agnesės suolelio. Tačiau ją pakeitė kitos moterys, irgi varginančios Agnesę savo pasakojimais. Vis ta pati tema: vaikai. Dažniausiai moterys jais skundžiasi. Bet apie ką gi jos kalbėtų, jeigu vaikų nebūtų? Be abejo, apie tai, kokios jos nelaimingos, kad jų neturi!

Gimdymas yra mėgstamiausias jų didvyriškumo numeris. Tai jų, buvusių kovotojų iš gimdyklos apkasų, negalinčių susitaikyti su išėjimu į atsargą, Verdenas**. Didvyrė ta, kuri kankinosi ilgiausiai: aš aštuonias valandas, aš šešiolika, aš visą dieną, aš dvi dienas. Mano vaikelis ėjo užpakaliuku, man prireikė replių, mane vaikas visą suplėšė

* Ištrauka iš dainos „Himnas meilei".

** Kruviniausias I pasaulinio karo mūšis (1916 m.).

ir mane be narkozės siuvo, o man du kartus buvo venų uždegimas.

Tokie nelaimingųjų virkavimai siutina Agnesę. Kai prieina jos eilė pasakoti, Agnesė visada pasako, kad ją užmigdę ir ji nieko nejutusi. Tai netiesa. Ir ji, kaip ir kitos, neišvengė aimanų, rėkimo, maldavimų, kančių, kurios nėra tokios jau garbingos. Ji jautė viską iki pat pabaigos. Svarbiausia, išgirdusi pirmąjį savo vaiko riksmą, ji net nepajuto to stebuklo, apie kurį jai visi pasakojo ir kurio ji nuoširdžiai tikėdama laukė. Ji pajuto nusivylimą, panašų į tą, kurį patyrė po Pirmosios komunijos, kai grįždama nuo altoriaus pamaldžiai priklaupusi ant suolelio, sudėjusi rankas, užmerkusi akis beveik taip pat nuoširdžiai laukė stebuklo, apie kurį irgi visi jai buvo pasakoję, kuris turėjęs įvykti jai priėmus Kristų ir kuris galiausiai baigėsi tuo, kad ją ėmė persekioti vienintelė mintis – kaip nuo gomurio nukrapštyti ostiją. Agnesė tada pasijuto apgauta: ji daugiau niekada nėjo komunijos. Ji daugiau neturės ir vaikų. Vienintelis jos gyvenime patirtas stebuklas buvo meilė. Bet apie šį niekas nieko jai nebuvo pasakojęs.

Po pirmos savaitės sanatorijoje Agnesė baigė megzti šaliką, Žeromas išmoko žaisti „Tūkstantį", poniai Bilu kaskart vis mažiau bepatiko „Himnas meilei", o Vincentas galutinai parengė savo pabėgimo planą. Kad pasiteisintų prieš Patriciją, paprašė Kovero atsiųsti jam skubią telegramą. Jam pasisekė (bet ne taip jau lengvai) ponios Bilu pensione dviem naktims gauti kambarį tame pačiame aukšte, kuriame gyvena Agnesė. Biarico oro uoste jis išsinuomojo

automobilį. Su Agnese susitarė Žeromui vaidinsią susitikę atsitiktinai.

– O, ponia Liuka! Kokia staigmena!..

– O, ponas Marieli! Jūs sanatorijoje?

– Ne, aš čia tik trumpam, verslo reikalai. O jūs?

– Atvežiau į sanatoriją sūnų.

– Kaip jis paaugo!

Šis įdomus pašnekesys vyko pensiono salėje, stebint sutrikusiai poniai Bilu ir visiškai abejingam Žeromui. Vincentas su Agnese persimetė dar keliais banaliais sakiniais ir išsiskyrė. Vincentas pakyla į savo kambarį. Agnesė pasuka į gydyklą. Šiandien jai atrodo, kad pusantros valandos procedūrų – labai daug. Prie išėjimo iš gydyklos ji vėl atsitiktinai pamato Vincentą.

– Grįžtate į pensioną?

– Ne! Dabar metas pajodinėti ant asiliuko.

– Gal būtų galima jus palydėti?

– Taip, žinoma!

Vos tik raitas Žeromas išnyksta parko alėjoje, jie stipriai stipriai apsikabina. Tai ypatinga akimirka, kai realybė pasiveja svajonę ir ją aplenkia. „O laike, sustabdyk savo lėkimą", – norėtų pasakyti šį kartą... bet, kaip tyčia, laikas dar niekad nelėkė taip greit! Ir Žeromas dar niekad asiliuku nejojo mažiau nei šešis ratus. Tik šiandien! Apjojo tris ratelius, ir jam gana! Žeromas nori grįžti į pensioną ir žaisti „Tūkstantį". Vincentas nudžiunga ir pasiūlo vaikui vieną partiją sulošti su juo; tačiau meiliomis kalbomis vaikas nepaperkamas, jis griežtai atsisako. Jis norįs žaisti su mama.

Kad mamą nusivestų, Žeromas paima jos ranką ir, priešingai nei visada, nebepaleidžia jos iki pat pensiono. Abejonių nėra: Žeromas vyriškį instinktyviai bus įvertinęs kaip savo konkurentą ir priešą. Karas paskelbtas. Jis prasidėjo nepasitenkinimu per pietus, įsismarkėjo Biarico mieste, kur Vincentas juos, sūnų ir jo motiną, dieną buvo nusivežęs. Visur, kur tik jie eina, Žeromas nesiliauja trintis tarp Agnesės ir Vincento. Paplūdimyje jis išdidžiai atmeta nepaprastai mielos mergaitės Delfinos pasiūlymą draugauti ir kartu eiti rinkti kriauklyčių bei savimeilę paglostantį vieno septynerių metų berniuko pasiūlymą eiti pas jį padirbėti smėlio pilies statybose. Žeromas nepasiduoda jokiems pasalūniškiems manevrams, skirtiems užmigdyti jo budrumą: nei vafliai, nei ledai su grietinėle, apibarstyti riešutais, nei šokoladiniai putėsiai nepadeda jam įsiteikti. Negelbsti nei Vincento jam nupirkti marškinėliai, kur ant krūtinės užrašytas jo, Žeromo, vardas, nei elektrinė mašinėlė, nei naujos kortos. Žeromas, nepaperkamas ir budrus, gudraudamas ir piktnaudžiaudamas silpnesnio stiprumu, visiškai sužlugdo suaugusiųjų strategiją. Jis pradeda eiti sargybą. Jis ima ginti vietą. Savo vietą. Vakare jis karą laimi. Bent jau kol kas. Žeromas vakarieniauja su mama. Gretimame restorane prie staliuko priešais tokį pat niūrų kaip ir jis pats veršienos su grybais patiekalą sėdintis Vincentas medituoja prisiminęs Viktoro Hugo patarimą: „Jei norite patikti, neskriauskite mylimos moters vaiko". Pusę dešimtos jis grįžta į pensioną. Savo kambaryje Agnesė jau valandą laukia, kol Žeromas teiksis eiti miegot, bet šis ko-

voja su miegu iš visų jėgų: penkios „Tūkstančio" ir viena „Karo" partijos bei tris kartus pasekta pasaka „Bjaurusis ančiukas" nepalaužia jo atsparumo. Agnesė nusivalo makiažą, nusirengia, atsigula, kad Žeromas įsitikintų niekur ją neišeisiant. Bet berniukas vis vien įtarus. Jis, prasimanydamas daugybę reikalų, kas penkias minutes vis įjungia šviesą, kad įsitikintų mamą tebesant gretimoje lovoje, arba tamsoje pradeda klausinėti:

– Ar tas dėdė, kur atvažiavo šiandien po pietų, jau išvažiavo?

– Ne, nemanau.

– Susitiksim su juo rytoj?

– Žeromai, miegok, jau vėlu.

– Nenoriu miego.

– Paprastai tokiu metu tu jau devintą sapną sapnuoji.

– Mane tikriausiai sunervino jūros oras!

Užuomina: „Tai tas dėdė kaltas, jis norėjo mane vežtis į Biaricą. Būtų gerai, jei ryt jis nebepasirodytų". Agnesė palinguoja galva: Žeromas nenusiginkluoja net žengdamas per slenkstį į miego šalį. Jį nugalėti gali tik raminamieji, tad pritrūkusi kantrybės Agnesė jam jų sugirdo.

Sūneliui iškeliavus pas dėdę miegą, Agnesė eina pas Vincentą. Bet net jiems apsikabinus tarp jų „įsiterpia" Žeromas. Jie negali nekalbėti apie jį. Vincentas stengiasi neprarasti optimizmo. Vaikai paprastai dievina jį, jis galiausiai užkariausiąs ir Žeromo širdelę. Agnesė stengiasi nesukti galvos: nepradėsim vaiko kaprizais gadinti sau nuotaikos. Tačiau nei Agnesė, nei Vincentas nėra tikri, kad

taip bus. Jie abu nekenčia melo ir tai visada juos artino, tad netrukus abu vienas kitam prisipažįsta esą nusivylę ir sunerimę. Vincentas pasisiūlo kitą dieną Žeromui nesirodyti ir susitikti su Agnese tik vakare, kai vaikas jau miegosiąs. Agnesė lengviau atsikvepia, pagalvoja, jog taip bus išvengta naujo konflikto, ir Vincentui dėkingai pritaria. Tada Žeromas nuo jų nutolsta, jo vaizdas blanksta ir pagaliau išnyksta. Tik to ir tereikėjo, kad meilė vėl galėtų grįžti į savo vietą. Galbūt Vincentas jų ateities klausimo ir neišsprendė. Bet jis išgelbėjo šią jųdviejų naktį.

– Mamyte, aš jau išmiegojau!

Šitaip Žeromas praneša mamai, kad išmiegojusi ir ji. Agnesė pamiegojo vos porą valandų ir nieko nesakydama bando sumažinti sūnaus rytinį gyvybingumą... nors kelioms minutėms! Viskas būtų kitaip, jei Žeromas nebūtų toks užsispyręs. O dabar jis įlipa į mamos lovą, nutraukia antklodę ir stipriai prisiglaudžia prie jos. Agnesė neatsimerkdama jį apkabina. Paprastai glamonės jį truputėlį nuramina. Paprastai taip, bet tik ne šiandien. Vaikas ištrūksta iš mamos glėbio ir ima ritmiškai šokinėti ant lovos. Agnesė priversta pasiduoti. Ji keliasi abiem rankomis prilaikydama švininį šalmą, ir jo nenuims nei aspirinas, nei kava, nei šaltas dušas, tas šalmas tebespaus jai galvą ir tada, kai ji su Žeromu išeis į gydyklą.

Agnesė bando sparčiu žingsniu praeiti pro našlės stebėjimo bokštelį, bet ši ją sulaiko.

– Vakar vakare, apie dešimtą, jums kažkas skambino. Bandžiau paskambinti į jūsų kambarį, bet jūs neatsakėte.

– Aš buvau kištukais užsikišusi ausis, tad nieko negirdėjau.

– Bet aš ilgai skambinau!

– Gal skambinęs prašė ką nors perduoti?

– Ne. Skambino ne iš provincijos. Skambino moteris. Tai viskas, ką galiu jums pasakyti.

Tai viskas, bet to gana, kad Agnesė pajustų, kaip ponia Bilu ją smerkia. Dėl to keisto skambučio kilęs nerimas ir smalsumas priverčia Agnesę pasukti iš kelio į gydyklas padarant apylanką per paštą.

Ten ji pirmiausia paskambina Loransai.

– Ar tu man vakar skambinai apie dešimtą vakaro?

– Ne, aš su Fransua Venzo buvau kine.

– Tikrai?

– Taip, mes gana dažnai susitinkame.

– Ar yra naujienų apie Vavą?

– Taip, namsargė vis papasakoja. Rodos, jos būklė kasdien vis blogėja.

– O kaip Patrikas?

– Jis vasaros stovykloje Sen Žan de Mono kurorte. Sprendžiant iš laiškų atrodo, kad jis be galo laimingas.

– Tai gerai! O kaip darbas?

– Labai gerai. Studentė, kurią priėmiau padirbėti, kol tavęs nebus, labai maloni, be to, labai energinga. Gali miegoti ramiai.

– Norėčiau!

– Kodėl taip sakai?

– Per ilga istorija! Grįžusi viską papasakosiu.

– Gerai! Viso!

Tada Agnesė skambina Kristinai. Ir ši jos neieškojusi. Vakar vakare ji pabaigusi romaną ir šiandien po pietų nešianti į leidyklą. Ji pervargusi, bet laiminga. Jos vyras Eduardas maloniai pasisiūlęs išnuomoti Dovilyje savo mamai ir uošvei namą, ten dabar ir visos trys mergaitės – „mano, jo ir mūsų", jas per atostogas prižiūrėsiančios močiutės. Ji pas jas užvažiuosianti pabūti vieną savaitę rugpjūtį, grįždama iš Vėzon la Romeno teatrų festivalio, kur Žiuljenas rodysiąs savo spektaklį. Iš Dovilio ji grįšianti į Paryžių ir bandysianti baigti dėl romano atidėtą vertimą ir galbūt pradėsianti pjesę, jos siužetas jau besisukąs galvoje. Ji kupina idėjų, entuziazmo, trykštanti jaunyste. Agnesė skuba padėti ragelį, kad Kristina nespėtų paklausti, o kaip besilaikanti ji. Agnesė nenori pasakotis esanti pavargus, nuliūdus ir išsikamavus.

Nepaisydama vis labiau nekantraujančio Žeromo, Agnesė dar paskambina Mamylenai.

– Vakar vakare? Oi ne, širdele, aš buvau su naujųjų savo kaimynų berniuku. Jie susituokė jauni, nori visur išeiti, tad manęs dažnai paprašo pabūti su jų sūneliu.

– Nesiruoši važiuoti į Tukė?

– Išvažiuosiu tik rugpjūtį, kaip ir mano kaimynėliai. Žinai, kol name yra vaikų, tol man geriau likti Paryžiuje.

– Tukė irgi yra vaikų, ten Mariana su šeima.

– Tavo sesuo niekur neina, jai manęs nereikia.

– Atsiprašau, Mamylena, turiu su tavimi atsisveikinti. Metas Žeromui į procedūras.

– Pabučiuok jį nuo manęs. Laimingai, širdele.

Agnesė vis labiau nerimauja dėl to telefono skambučio: Loransa, Kristina ir Mamylena – vienintelės moterys Paryžiuje, žinojusios ponios Bilu pensiono telefono numerį. Kas galėjo Agnesei skambinti? Šis klausimas taip įkyriai ją persekioja visą dieną, kad moteriška jos intuicija negali čia neįžvelgti bloga lemiančio ženklo. Ji viską pamiršta tik vakare, atėjusi į Vincento kambarį praleisti tų kelių švelnumo ir aistros kupinų valandų, kurios mintis apie greit įvyksiantį jų išsiskyrimą suteikia ypatingos energijos. Nerimas užleidžia vietą meilei.

Kitą dieną iš nuovargio pajuodusios ir nuo atsisveikinimo ašarų užtinusios Agnesės akys, neryžtinga jos eisena bei atkakliai nuleista galva našlės Bilu mintyse išsklaido paskutines abejones (jeigu jų dar buvo) dėl nepadoraus jos klientės elgesio. Ne, abejonių nebebuvo, nes vakar vakare skambino ta pati moteris kaip ir užvakar, tą pačią valandą kaip ir užvakar ir, našlei perskambinus kaip ir užvakar į Agnesės kambarį, vėl niekas neatsakė.

– Labai apgailestauju, – sako Agnesė, – šį vakarą ausų nebeužsikimšiu.

– Taip tikrai būtų protingiau!

Ir ši pykčio kupina frazė Agnesei kelia rūpesčių, kaip ir tie du paslaptingi skambučiai. Pono Imbero dukrai meluoti labai sunku.

Nepaisant pastarųjų dviejų naktų prisiminimų, nepaisant trijų Vincento paliktų laiškų „paskaityti ryte, kad nebūtų taip sunku keltis“, „paskaityti po pietų, kad laikas

prabėgtų greičiau", „paskaityti vakare, kad gražesni būtų sapnai", nepaisant iš Nicos oro uosto jo atsiųstos telegramos, nepaisant jo jutimo šalia, nors Vincento šalia ir nebuvo, Agnesei diena atrodo dar ilgesnė, tauškalai ant suolelio – dar banalesni, „Tūkstančio" partijos dar nuobodesnės, Žeromo reikalavimai dar labiau nepakenčiami, ponios Bilu pensiono gyventojų šnabždesiai dar skaudesni. Ji tik laukia vakaro, kai sutemos jai grąžins Vincentą.

Pagaliau vakaras. Baigėsi vakarienė. Agnesei raibsta akys. Nagi! Dar truputėlį kantrybės, o tada...

– Ponia Liuka, prašom ateiti!

– Prie telefono?

– Ne, hole jūsų laukia kažkokia moteris.

Tai Širlėja. Ji šį rytą atvažiavusi į Biaricą praleisti savaitgalio pas draugus. Širlėjai draugų turi visur. Tai ji abu kartus iš eilės skambinusi dešimtą vakaro. Seržas, duodamas jai telefono numerį, sakęs, esą tai geriausias metas skambinti Agnesei. Ji norėjusi pranešti Agnesei atvažiuojanti ir susitarti, kada būtų galima susitikti. Deja, Širlėja jai neprisiskambinusi, o draugai Biarice jau sudarę tokią programą, kad pasimatyti su Agnese lieką tik šįvakar, tik prabėgom. Ką padarysi... Tai geriau negu nieko! Ji nors galinti Žeromui atiduoti jam nupirktus marškinėlius su ant priekio užrašytu jo vardu.

– Tokius pačius man vakar Biarice nupirko dėdė, – sako Žeromas. – Tik anie balti, o šitie – mėlyni. Man šitie patinka labiau.

Širlėja, išgirdusi šią pastabėlę, šypteli, bet prie jos nestabteli, o iš karto pereina prie kitos temos. Agnesei toks

santūrumas pasirodo įtartinas. Jis būdingas tokiems žmonėms, kurie spontaniškai pasisiūlo būti jūsų sąjungininkais tik tam, kad jums primestų kaltės jausmą. Deja, Agnesė pernelyg pavargusi, kad išsisuktų kaip nors gudriau, tad tepabando gelbėtis bėgdama:

– Žeromai, tuoj bus metas tau miegoti, – taria ji.

– Taip, bet eisiu su Širlėja.

Agnesei nėra kada net ginčytis. Širlėja jau bučiuoja Žeromą ir dėkoja už jai suteiktą garbę. Vaikas laimingas, jo savimeilė paglostyta, jis visiškai nesipriešina. Jis paima Širlėjos ranką, tartum mesdamas iššūkį mamai pražingsniuoja priešais ją ir nueina prie budėtojos staliuko paimti kambario rakto. Naujoji viešnia prikausto visą vaiko dėmesį. Jis su ja kalbasi, su ja juokiasi, prie jos glaudžia galvytę. Ja žavėdamasis. Bent jau taip atrodo Agnesei, ir ji dėl to susierzina.

Jiems užlipus vos kelis laiptelius, suskamba telefonas.

– Skambina jums, ponia Liuka, – pakviečia našlė Bilu. – Iš provincijos.

Ir vėl Širlėja siūlosi bendrininkauti.

– Eik, – sako ji, – ir kalbėk kiek reikia, aš pasirūpinsiu Žeromu.

Kai Agnesė išeina iš kabinos sustiprėjusi, nusiraminusi nuo Vincento žodžių, jaučiasi galinti stoti į kovą su Širlėjos smalsumu ir paneigti viską, kas yra akivaizdu, kaip jis jai patarė. Bet ši, jau vėl nulipusi į holą, neužduoda jai jokio klausimo. Nei apie telefono skambutį iš provincijos. Nei apie poną su marškinėliais. Nei kad vakar ir užvakar

Agnesė nebuvo savo kambary. Iš jos šnekos neprasiskverbia jokia užuomina, jokia ironija, jokia aliuzija. Ji pasakoja apie save, apie vyrą, apie vaikus, apie darbą taip pat kaip visada šypsodamasi, taip pat natūraliai, taip pat žavingai. Agnesė galiausiai pasiduoda ir, kai Širlėja išeina, ji pagalvoja tokia nepatikli buvusi tikriausiai dėl pervargimo. Tačiau kitą dieną, visą ilgą naktį pamiegojusi, protui pailsėjus, ji vėl prisimena nemalonius vakarykščius įspūdžius, į juos dar ir Žeromo entuziazmas įberia truputį ir kartėlio.

– Ta Širlėja labai gera, – sako jis.

– Angelėli, išorė dažnai būna apgaulinga.

– Šiaip ar taip, ji graži.

– Gražesnė už mane?

Ir iš karto Agnesė pasigaili paklausus. Bet jau per vėlu. Žeromas neskuba atsakyti. Pagaliau jis pasiryžta:

– Negalima lyginti, – sako jis, – tu mano mamytė.

Agnesė apipila sūnų bučiniais, paskui nueina į vonios kambarį susišukuoti, pasidažyti, apsirengti... truputėlį rūpestingiau nei paprastai!

Iš ponios Bilu pensiono į gydyklą, iš gydyklos į parką, iš parko į ponios Bilu pensioną. Paskutinė savaitė sanatorijoje eina mažais žingsneliais, kaip ir pirmos dvi, tačiau vienas ryškus skirtumas yra: lyja! Visi priversti ilgiau likti namie. Žaidimai kauliukais ir domino partijos keičiamos „Tūkstančiu" ir „Karu", šie lyjant vėl atgavo savo pozicijas. Agnesei atrodo, jog jau bus priėjus nuobodumo prarają, ji užklumpa save besigailinčią tų gerų dienų, kai ga-

lėdavo sėdėti ant suolelio ir iš tolo stebėti Žeromą. Dabar jis nenulipa jai nuo kulnų. Ji neturi nė minutės ramybės. Nė minutės vienatvės, ir, kaip jai būdavo paauglystėje, kai užsidarydavo tualete, kad galėtų slapta nuo tėvų paskaityti meilės laiškelius, ji užsidaro vonios kambaryje slapta nuo sūnaus paskaityti Vincento laiško.

Ji, būdama trisdešimt dvejų, turi garsiau paleisti vandenį, kad nebūtų girdėti, kaip karštligiškai verčiami laiško puslapiai. Tai juokinga, gal net apgailėtina. Agnesė išsilaisvino iš po tėvų pado ir pateko po sūnaus padu. Ar ji kada nors bus laisva?

DEŠIMTAS SKYRIUS

Agnesė labai nusistebi stotyje išvydusi Seržą. Kai ji jam telefonu pasakė traukinį atvyksiant anksti ryte, jis leido suprasti nelabai norįs anksti keltis. – „Negalėtum parvažiuoti vėlesniu?“ – paklausė jis. Ši pastaba, radusis gryniausio egoizmo kertelėje, sužavėjo Agnesę, kaip dabar ją žavėjo jo elgesyje visa, kas rodė juos tolstant vieną nuo kito. Lygiai taip visa, kas galėjo kalbėti Seržo naudai, ją erzino. Štai kodėl, perono gale pamačiusi nesiskutusį, patinusiomis nuo miego trūkumo akimis Seržą, kuris, kaip pavyzdingas vyras ir tėvas, ištrūko iš trumpos nakties glėbio, kad galėtų pasitikti žmoną ir vaiką, – Agnesė visiškai neapsidžiaugia; tuo labiau kad Žeromas, pamatęs tėtį, aiškiai be galo laimingas. Jis puola tėvui į glėbį ir, sutrikęs iš susijaudinimo, prisiglaudžia prie šiurkštaus jo skruosto. Oi, koks gražus paveikslas! Menininkas galėtų jį pavadinti: „Džiaugsmingas tėvo ir sūnaus susitikimas“. Agnesė jį veikiau pavadintų: „Sūnaus nedėkingumas“. Su tais vaikais...

dažnai laimi tas, kurio su jais nebūna. Akimirksniu prieš jos akis prabėga vaizdai iš Liunjero sanatorijos: pipetės, karas kortomis, loto, našlė Bilu, spanielis, „Tūkstantis", purškiami vaistai, suolelis, mamos, senelės, tetos, lietus, asiliukai, jos ilgas ilgas vilnonis šalikas, pensiono valgykla, „Bjaurusis ančiukas", inhaliacijos, mašinytės, spalvinimas... karpymas, visos šios sūnaus sveikatai paaukotos valandos, o baigiasi jos – ta nuostabia akimirka, kai Žeromas apsikabina tėtį, tikrą didvyrį, taip švelniai žvelgiantį į sūnų, tėtį, kuris tris savaites Paryžiuje gyveno sau linksmai ir apie savo vaiką nė negalvojo!

– Koks tėvelis geras, atvažiavo mūsų parsivežti!

To jau tikrai per daug! Taip, per daug. Net Seržui nepatogu. Jis paleidžia vaiką ant žemės, kad paimtų lagaminus, ir eina lydimas susižavėjusio Žeromo ir kiek nuliūdusios Agnesės.

Seržas sustoja prie itališko sportinio raudono kabrioleto. Triumfuodamas jis pareiškia už labai gerą kainą pirkęs jį iš Žeromo krikštatėvio, mat šis skubėjęs jo atsikratyti, nes norėjęs nusipirkti naujausio modelio sportinį automobilį. Agnesė nekenčia sportinių automobilių (jie pavojingi ir nepatogūs), ypač užsienietiškų (jų dalių neįmanoma gauti), raudonų (jie pernelyg ryškūs griežtais mūsų laikais) ir kabrioletų (jais galima važinėtis tik Žydrojoje Pakrantėje). Tad Agnesė, laikydamasi to paties minėto principo, šiuo vyro pirkiniu žavisi ir net jaučiasi jam keistai dėkinga, kad šis suteikė progą pykti trigubai: visų pirma todėl, kad šeimos pinigus jis leidžia savo reikalams; antra, kad pirko

automobilį viengungiams, neatsižvelgdamas į šeimos poreikius; trečia, kad pirko jos neįspėjęs.

Didžiuliam Agnesės džiaugsmui, pradinis Žeromo entuziazmas dėl gražiojo automobilio greitai išblėsta, kai vaikas pasodinamas į galą, ant kietos sėdynės krašto, įspraudžiamas tarp dviejų lagaminų, netilpusių į nedidelę bagažinę.

– Man čia negera, – sako jis. – Man būtų geriau priekyje!

– Taip, katinėli, – švelniai atsako Agnesė, – bet priekyje mažiems vaikams sėdėti negalima, tai labai pavojinga.

– O kada bus galima?

– Po kokių dešimties metų, angelėli.

Priblokštas Žeromas tyli. Seržas taip pat. Jis neturi ką sakyt, ir, didelei Agnesės nuostabai, atrodo, jog Žeromas jaučia apmaudą, kad tėtis jo neužstojo. Visos ištisą rytą Seržo dedamos pastangos savo prestižui sūnaus akyse atgauti ją stebina dar labiau. Žeromui greitai bus penkeri metai, o Seržas pirmą kartą juo šitaip rūpinasi. Jis su juo kalbasi, jo klausinėja, jam gerinasi, žaidžia su juo ir kai apie vienuoliktą valandą Agnesė ruošiasi eiti į Vavos parduotuvę kartu su sūnumi, mat ponia Klary šiuo metu atostogauja, – Seržas labai maloniai pasiūlo savo paslaugas:

– Palik Žeromą man, – sako jis. – Jis tau trukdys, jeigu su Loransa norėsi aptarti reikalus, be to, jam bus nuobodu.

– O tu šiandien nedirbi?

– Ne, pasistengiau, kad šiandien man būtų laisva diena. Ketinau pasiimti Žeromą į vandensvydžio klubą. Ten

Frederikas dirba su manekenais, prie baseino fotografuoja visą seriją žiemos kolekcijų. Vilčių nedaug, bet galbūt pavyks pasimaudyti.

Agnesė negali patikėti savo ausimis! Seržas domisi sūnumi ir su juo būna!.. Neseniai ji dėl to būtų buvusi be galo laiminga, o dabar jaučia kažkokį susierzinimą. Nelaiku Seržas prisimena tėvo pareigas... Bet kaip dabar priešinsies tokiam tėvo ir sūnaus suartėjimui, juk ji šito taip troško, bergždžiai sudarinėjo sąlygas, ir Žeromas dabar, kaip aiškiai matyti, tuo labai patenkintas. Bet koks, kad ir mažiausias bandymas ką nors pakeisti atsisuktų prieš ją pačią. Jai tučtuojau pateikiamas toks įrodymas.

– Kada Žeromas turi išvažiuoti į Tukė? – paklausia Seržas.

– Ketinu jį nuvežti po dviejų trijų dienų. Žiūrint kiek darbo turėsiu parduotuvėje. Manau, iki tol jį galėtų pažiūrėti Mamylena.

– Jam bus mirtinai nuobodu, Žeromui daug geriau būtų gamtoje. Aš galiu jį šį pat vakarą nuvežti pas tavo tėvus. O rytoj ryte jis jau galėtų eiti į paplūdimį!

– Taigi niekas nedega!

Suprantama, Žeromas mano kitaip, jis dievina Tukė ir neslepia, kad jį labai džiugina perspektyva išvykti greičiau. Iš tikrųjų pasikeitęs Seržas stoja už sūnų.

– Pažiūrėk, koks jis laimingas! – sako jis. – Kodėl tu nori iš jo tokį malonumą atimti?

Tikrai! Kodėl? Agnesė, įvaryta į kampą, nežino, ką atsakyti. Jeigu ji primygtinai reikalaus, Žeromas ją palaikys

motina kankintoja, o Seržas – motina savavaliautoja. Tada ji ryžtasi kompromisui:

– Gerai, – sako ji. – Važiuosime visi trys. Apie šeštą aš būsiu namie.

– Kvailai išeina, visai nebūtina tau vargintis.

– Būtina, būtina! Vis vien aš turiu pasikalbėti su Mariana, be to, jei neatvažiuočiau, manęs nesuprastų tėvai.

– Kaip nori!

Paniurusi Agnesė išeina iš namų galvodama apie tą idilišką vaizdą, kai išeinančiai mamai abejingas Žeromas klusniai leidžiasi rengiamas tėvo, ir nueina, kaip kaskart, kai jai reikia paguodos, paskambinti Vincentui. Bet jos pasakojamų naujienų apie Seržą ir sūnų jis klausosi ne taip jau ramiai, kaip ji tikėjosi. Jos vyro elgesio pasikeitimas jam atrodo labiau įtartinas negu jai ir kelia nerimą. Vincentas baiminasi, kad Seržas, o jam akis bus pravėrę Širlėjos plepalai, galbūt įtaria jų ryšius ir, bijodamas išsiskyrimo, stengiasi pasinaudoti Žeromu norėdamas ją sulaikyti. Agnesės manymu, toks samprotavimas, matyt, logiškas, bet yra viena spraga: nėra priežasčių, dėl kurių Seržas norėtų ją sulaikyti. Žeromui gimus, jų pora tapo panaši į daugelį šeimų, į sąjungą, kurioje meilę pakeičia pripratimas, tad ji nesupranta, kodėl tokiomis aplinkybėmis Seržas turėtų priešintis išsiskyrimui, kuris, kaip galimas daiktas, jau lyg ir pripažintas. Vincentas vis vien skeptiškai nusiteikęs. Jis netiki, nei kad staiga vėl galėjusi įsižiebti ugnis, nei kad gal buvusi užgauta Seržo savimeilė, nors tai kartais ir paskatina nenuspėjamą reakciją. Jis nenorėtų primesti savo nuomonės Agnesei... Jis neturi teisės... Dar neturi... tačiau...

jeigu jis galėtų sau leisti Agnesei patarti... žinoma, tiktai tada, jeigu ją apimtų tokios pat nuotaikos, kaip ir Liunjere... jam atrodo, jog būtų apdairiau kuo greičiau pulti Seržą ir paaiškinti jam viską kaip yra... Tuo labiau kad juk iš esmės išsiaiškinta būtų tik viena savaitėle anksčiau... tai mažai ką reiškia. Agnesė nesunkiai pasiduoda nevykusiai slėptam Vincento nerimui. Ji su Seržu pasikalbės rytoj, grįžtant iš Tukė. Vincentas tučtuojau reaguoja: bus ir jis. Jis žino, kad net ir geriausiais atvejais išsiskyrimas būna sunkus išbandymas. Jis nenori palikti jos vienos. Jai gali jo reikėti. Jis bus šalia. Jis supranta savo atsakomybę. Jis bus su ja. Jis myli ją. Jis bus šalia.

Agnesė nusiraminusi padeda ragelį, jai atrodo, kad jis jau šalia. „Žvilgsnio drąsinamas aš galiu ir kalnus nuversti..." Prisiminusi šias eiles, Agnesė nusišypso. Vis dėlto nekvailas tas Rasinas*! Ir tas Vincentas!..

Agnesė nuplasnoja į parduotuvę. Loransa įsitempusi, ji bemat sugrąžina ją ant žemės. Be jokių užuolankų ji išklosto.

– Visų pirma, – sako ji, – aš tapau Fransua Venzo meiluže. Antra, vakar vakare Kadoljere nusižudė Vava. Alkoholis ir raminamieji. Ji paliko laišką Fransua, ten nurodo, kas kam priklauso pagal testamentą: ji mums palieka parduotuvę. Fransua paveldi visa kita: papuošalus, vertybinius popierius, auksą ir namą. Be to, Vava jį įgalioja mokėti rentą namsargei ir prižiūrėti kapą, kuriame ji nori ilsėtis

* 1638–1699 m. gyvenęs prancūzų poetas ir dramaturgas.

šalia dukters. Trečia... nieko... nebent kad aš be galo susijaudinusi, nebesupaisau savo pačios minčių ir tikiuosi, kad tu man padėsi atgauti savitvardą!

Loransa netrukus pamato tikrai galinti tikėtis Agnesės pagalbos. Šioji savo veiksmus puikiausiai kontroliuoja ir įsidėmėjo tik vieną dalyką: dabar jos bus parduotuvės savininkės. Jos yra parduotuvės savininkės. Ji yra parduotuvės savininkė. Ji vadovaus, imsis iniciatyvų, rizikuos, kovos, kariaus, bandys įrodyti ir parodyti, atskleisti pagaliau tai, ką ji sugeba. Nustebusios Loransos akyse gimsta nauja Agnesė. Veikli Agnesė, kuri apie Vavos mirtį galvoja tik kaip tikra materialistė: reikia paskambinti į laidojimo rūmus, išsiuntinėti pranešimus, užsakyti antkapį, suskaičiuoti mokesčius už paveldėtą turtą ir pasitikslinti, per kiek laiko reikia juos sumokėti. Agnesė, kuri jau mato naujas jų (nebe Vavos) parduotuvės spalvas ir pavadinimą, Agnesė, kuri ištisą dieną tvarko, organizuoja, skaičiuoja, planuoja... Agnesė, kuri net nesidomi, – o tai dar labiau nustebina Loransą, – kaip viskas prasidėjo su Fransua. Ji tuo susirūpina tik pusę šešių, žengdama per parduotuvės slenkstį.

– O, tikrai! – prisimena ji. – Per visą šį sujudimą pamiršau tavęs paklausti: su Fransua viskas gerai?

– Taip.

– Tu laiminga?

– Taip.

– Tai gerai! Paskambinsiu rytoj vakare grįžusi iš Tukė. Palikau tau darbų, kuriuos reikėtų padaryti iki tol, kol grį-

šiu, sąrašą. Pasistenk, kad laidotuvės įvyktų ryte, kad galėtumėm po pietų atidaryti parduotuvę. Negalime leisti prekybai žlugti. Čiau!

Visa švytinti naujoji Agnesė grįžta namo, bet netrukus šypsena nuo jos veido dingsta, mat ji pamato, kaip puikiai sutaria Seržas su Žeromu, lošiantys „Tūkstantį". Atrodo, kad jie negali atsidžiaugti savo diena. Seržas sūnų pamokė pirmųjų plaukimo pratimų; buvo užkėlęs sūnų ant ponio, nupirko jam kelnes ir bluzoną, kelionei pritepė sumuštinių ir sukrovė jo lagaminą... Ar tikrai čia kitas Seržas? Ar visa tai tik jo manevrai, kaip mano Vincentas? Agnesė nerimauja. Tačiau vakare, kai ji veltui bando užmigti gėlėtais tapetais išklijuotame kambaryje savo tėvų namuose, jai viskas pasidaro aišku. Ji įsitikinusi, kad Vincentas teisus. Seržas iš tikrųjų negali būti toks mandagus. Rūpindamasis Žeromu nuo jų išvykimo iš Paryžiaus iki jo ėjimo miegoti (Seržas būtinai norėjo užmigdyti vaiką pats), jis ne tik tūkstančiu būdų sutvirtino savo, kaip tėvo, aureolę, bet į žavesio kupiną savo propagandos kampaniją įtraukė ir visus Imberų šeimos narius, nors kažkodėl anksčiau jiems nerodė nė mažiausios simpatijos. Uošvelis išsakęs labai įdomių nuomonių. Uošvienėlė greitomis paruošusi nuostabią vakarienę. Svainė Mariana atrodanti žavingai. O jau jos vaikai! Jis labai norėtų, kad Žeromas būtų į juos panašus. Nebuvo pamiršta net Agnesė. Apie jaunatvišką jos figūrą jis pasakė keletą kuklių komplimentų, ir jie maloniai dvelkė vedybiniu sutarimu, o dabar, lovoje, jos atsisakymą mylėtis jis ką tik priėmė geranoriškai supratingai.

Visa tai nenatūralu.

Kitą rytą Seržas vėl pradeda savo kampaniją. Jis primygtinai prašo, nors Agnesė prieštarauja, išvažiuoti tik po pietų. Jis spėja visur: pabūti sode su ponu Imberu, virtuvėje su ponia Imber, paplūdimyje su visais vaikais.

Mariana, kaip ir jos tėvai, tiesiog be žado.

– Koks nuostabus tavo vyras, – sako ji. – Jis labai pasikeitė, žinoma, į gerąją pusę!

Agnesė tyli. Mariana neatstoja ir šiek tiek priekaištingu tonu pareiškia:

– Tikiuosi, tu supranti, kaip tau pasisekė!

Agnesė supranta tik tai, kad jeigu ji sumanytų skirtis, visa jos šeima būtų nusiteikusi prieš ją, ir kad Seržas čia atvažiavo susirasti sąjungininkų. Visos aplinkybės taip akivaizdžiai jo pusėje, kad Agnesė nusprendžia nė nepradėti ką nors beaiškint.

– O kaip tu? – paklausia ji. – Kaip tau su Morisu?

Dabar Marianos eilė tylėti.

– Kas nors dėl Martinos?

Mariana prikąsdama lūpą linkteli galvą.

– Kas nors daugiau?

Mariana vėl linkteli galvą ir sunkiai bando nuryti raudą. Agnesė suima ją už pečių.

– Viskas taip rimta?

Mariana, atsirėmusi į Agnesės petį, apsipila ašaromis.

– Aš negaliu apie tai kalbėti, – po kiek laiko prataria ji.

Ir, suprantama, ji tik apie tai visą valandą ir kalba. Tas „tai" – atitolimas nuo vyro, kai jis sužinojo, kad ji susiraši-

nėjanti su vyriausiąja dukra. Jis jai negali atleisti už tokį jo valios nepaisymą. Praėjusį savaitgalį jis pas ją čia neatvažiavo; po to nelemto įvykio jis jai nebesako nė žodžio; jis net neatsako į jos laiškus. Visa „tai" – ir netikėtas antrosios jų dukters Monikos pasikeitimas. Ji užsikrėtė sesers pavyzdžiu. Ir ji vartoja kontraceptikus... Jai tik septyniolika, o ji „draugauja" su maždaug keturiasdešimtmečiu vedusiu vyru, labai turtingu žmogumi, šis apipila ją dovanomis. Ji juokiasi iš mūsų, kai mes jai duodame kišenpinigių savaitei. Visa „tai" – ir kažkoks dar nematytas abiejų sūnų agresyvumas: Mišeliui trylika, o Marsialiui dvylika. Jie paplūdimyje susidėjo su valkataujančių vaikų gauja, apie jos pasakišką gyvenimą nesiliauja pasakoti mamai. Tikrai buvo verta šitaip stengtis juos auklėti! Jie reikalauja tokios pat laisvės, kokią turi jų draugai, tokių pat pramogų, tokio pat gyvenimo. Kai ko nors negauna, patys pasiima, abejingi priekaištams, bausmėms, grasinimams, dar blogiau – viską niekinantys. Nebežinodama ko griebtis ir apimta nevilties Mariana, norėdama išvengti nuolatinių konfliktų, nusprendė nebesikišti. Neseniai ji buvo įsitikinusi, kad vaikų reikalavimus skatina tėvų nesikišimas; dabar ji mano, jog veikiau vaikų reikalavimai mažina tėvų atsparumą ir priveda juos prie abejingumo. Tačiau tai netrukdo iš pašaukimo tapusiai šeimos moterimi Marianai budriai ir švelniai saugoti Mari, paskutinę savo mažylę, vienintelį jai dar priklausantį vaiką. Tik kiek ji jai dar priklausys?

Prie sodo tvorelės pagal ūgį išsirikiavę Imberų šeimos nariai išlydi Seržą su Agnese jiems mojuodami didelėmis

baltomis nosinėmis. Tokia jau Imberų šeimos tradicija, rodanti juos nusiteikus prieš popierines nosinaites. Visi atsisveikino džiūgaudami: „Ačiū už tokį malonų apsilankymą". – „Ačiū už tokį šiltą priėmimą". – Visi pažadėjo vėl susitiksią per Žolinę. Po tris kartus, kaip kaime, visi pasibučiavo. Išskyrus, žinoma, Seržą ir uošvį: Imberų šeimoje yra dar viena tradicija – vyresni nei penkiolikos metų vyrai nesibučiuoja. Seržas ją laiku prisiminė ir pamalonino uošvį ilgu ir stipriu rankos paspaudimu, kaip tai daro „tikri-nuoširdūs-vyrai". Nuostabu! Jis be jokių nesklandumų iki galo suvaidino savo personažą. Agnesei topteli, kad kai jie liks vienu du automobilyje, jis iš karto nusimes kaukę. Bet ne! Jis ir toliau žavus, jis netgi teikiasi, kai jie jau kelyje, nuraminti Agnesę, nenuleidžiančią akių nuo spidometro:

– Nesijaudink, važiuosiu truputėlį greičiau, – sako jis, – prieš septynias turiu būti redakcijoje, bet būsiu labai atsargus.

Agnesė niekaip nesugalvoja, kaip pradėti kalbą apie būsimas skyrybas, tad nieko jam neatsako.

– Aš dar norėčiau tavęs paprašyti manęs nekalbinti, – priduria jis. – Lekiant tokiu greičiu geriau nesiblaškyti.

Na štai, klausimas išspręstas! Agnesė nenusimena, kelionės metu ji turės marias laiko iki smulkmenų apmąstyti argumentus, kurių prireiks vakare.

Į Paryžių grįžęs gerokai anksčiau nei reikėjo, Seržas padaro apylanką, kad Agnesę paleistų Šventųjų Tėvų gatvėje, prie parduotuvės. Prieš pat sustojant ji nusitaiko ir šauna:

– O, tikrai, – sako ji, – ar žinai naujieną?

– Kokią naujieną?

– Vava mirė ir mums – Loransai ir man – paliko parduotuvę.

Šūvis pataiko tiesiai į taikinį. Seržas staiga sustabdo automobilį ir nepatikliai pasižiūri į Agnesę.

– Taip, tu teisingai supratai, aš būsiu savininkė.

Seržas lukteli, bet nesumoja, ką pasakyti, užtat nuduoda susižavėjęs ir švilpteli. Paskui ūmai iškiša galvą pro automobilio langą ir šūkteli prieš jį stovinčio automobilio vairuotojui:

– Ei, kvaily, važiuoji tu ar ne?

Už dešimties metrų sustojęs Seržas išlipa iš automobilio ir atidaro Agnesės dureles, ceremoningai nusiimdamas tariamą kepurę.

– Ponia generaline direktore, maloniai prašom išlipti.

Agnesė praeina priešais jį kukliai šypsodamasi pergalės šypsena ir akimirką stabteli prie dviejų didelių parduotuvės vitrinų. Prie savo vitrinų. Prie savo parduotuvės.

– Juk ji vis vien puiki, ar ne? – paklausia ji.

– Taip, – atsako Seržas. – Bet, prisipažinsiu, man liūdna pagalvojus, jog reikės ją parduoti, kad sumokėtum mokesčius už paveldėtą turtą.

Agnesė atlaidžiai, bet nepalikdama jokių vilčių Seržui papurto galvą, o šis nuskuba prie automobilio sakydamas grįšiąs labai vėlai naktį. Agnesė leidžia sau tokią prabangą iš tolo draugiškai pamoti jam ranka. Ji tokia laiminga pagaliau atsirevanšavusi! Ji pasijunta dar laimingesnė, kai

Loransa jai praneša, jog Vincentas grįžęs iš Mantono ir jau du kartus skambinęs.

– Ar pasakei jam apie parduotuvę? – paklausia Agnesė jau rinkdama Vincento telefono numerį.

– Ne, pamaniau, kad tu pati norėsi jam papasakoti.

O, kokia ta Loransa šaunuolė! Tikrai būtų buvę gaila iš Agnesės atimti Vincento džiaugsmą. Jo reakcija, išgirsta iškart po tokios Seržo, Agnesei kaip balzamas. Abiejų vyrų kalbos tono skirtumas tampa dar akivaizdesnis, kai ir Vincentas užsimena apie paveldėjimo mokesčius... bet tik tam, kad pasiūlytų savo pagalbą... laikiną... nenorėdamas Agnesės įžeisti.

Tik padėjusi ragelį Agnesė susigriebė nepasakius Vincentui, jog dėl susiklosčiusių aplinkybių jai nepavyko pasikalbėti su Seržu, kaip kad buvo planavusi. Kaip jis buvo planavęs. Ji taip pat pagalvojo, kad ir Vincentas apie tai nė neužsiminė, nors tikriausiai degė iš nekantrumo, kai grįžo tik dėl to ir kai važiuodamas tūkstantį kilometrų tikriausiai tik apie tai ir tegalvojo. Ji supyksta ant savęs. Ji ima save kaltinti. Jai gėda. Jis ateina. Jis šypsosi. Jis supranta. Jie pasibučiuoja. Trumpai – ilgai – aistringai. Viskas tuo ir pasakyta. Dieve, kaip lengva, kai myli!

Agnesė grįžta namo apie vidurnaktį tvirtai nusprendusi drąsiai stoti prieš Seržą, nesvarbu, kaip vėlai jis grįžtų. Deja! Miegas už jos norus buvo stipresnis. Akys pačios užsimerkė. O kai ji pramerkė akis, buvo pats metas keltis ir skubėti į buvusios parduotuvės savininkės laidotuves. Miestelio kunigas nesunkiai leidosi įtikinamas,

kad ponia Vatren ne nusižudė, o mirė „netikėta mirtimi". Visiems, kurie atėjo į mažą bažnytėlę ištarti jai paskutinio žodžio, buvo vis dėlto sakoma teisybė: ponia Vatren žuvusi automobilio avarijoje prieš keturis mėnesius, kartu su dukra.

Šiandien lygiai keturi mėnesiai, kai Fransua Venzo pirmą kartą atėjo į parduotuvę toks pat išbalęs kaip ir šiandien ir kai Loransa, pažvelgusi į jį, iš karto jį priskyrė „kaip-brašk" kategorijai. Agnesė pagalvoja, kažin ar ir jie mąsto apie tą patį, vienas po kito mesdami po rožę ant Vavos karsto. Šiaip ar taip, jie gerai daro, kad neverkia. Agnesė jiems už tai dėkinga.

– Ar važiuosi su manim į Paryžių? – paklausia ji Loransos eidama iš kapinių.

– Taip, šitaip bus geriau... Fransua uždarys namą Kadoljere.

– Jis ketina jį pasilikti?

– Ne, parduos.

– Žinoma, taip geriau.

„Pavakarieniauk be manęs... ir eik miegoti be manęs. Aš su Frederiku ir Kety būsiu Edžio Barklėjaus braziliškoje naktyje. Bučiuoju. Seržas."

Agnesė nervingai suglamžo vyro paliktą raštelį, padėtą matomoje vietoje, ant telefono. Ji nusivylusi. Ji grįžo anksčiau tikėdamasi pagaliau su juo pasikalbėti. Ji buvo gerai viskam pasirengusi, pasiruošusi stoti į kovą. Ji jau įsivaizdavo, kaip Vincentui pasakys esanti laisva... arba be-

veik laisva. O dabar ir jis nusivils. Jis galbūt pamanys, kad... Jis galbūt jai pasakys, kad...

– Nieko tokio, brangioji. Tavo vyras į Pakrantę išvažiuos tik šeštadienį. Yra dar dvi dienos su juo pasikalbėti. O dabar galėsime vakarą praleisti kartu.

Agnesė puola Vincentui į glėbį atlaidžiai į juos žiūrint Stefanijai; pas ją, įsitikinęs, kad Agnesė degina tiltus su praeitimi, ir kankinamas nerimo jis atvažiavo pasisemti dvasios.

Gera pas Stefaniją. Visada gera pas žmones, kurie jus besąlygiškai myli, kurie jūsų neteisia. Tada jums atrodo, kad esate geresni. Tik todėl, kad nenorite jų nuvilti, jūs galiausiai ir įgyjate jums jų taikomas gerąsias savybes. Atsipalaidavusi, pasitikinti savimi Agnesė ima pasakoti apie tris savo savaites, praleistas Liunjero sanatorijoje. Pasakoja su humoru, dėl to stebisi ir pati. Ji švelniai pasakoja ir apie savo šeimą, geranoriškai bei tolerantiškai kalba apie savo drauges Loransą ir Kristiną.

Šilta atmosfera užkariauja ir Loretę, ši pamiršta įprastą savo santūrumą ir ima pasakoti apie sūnų, kad jo depresija pasmerkusi ją nuolatinėms kančioms... ramiau būna nebent tada, kai jis ligoninėje gydomas miegu, kaip dabar.

– Tai siaubinga, – nuolankiai pasako ji, – bet dėl vaikų – dideli jie ar maži – gali būti tikrai ramus tik kai jie miega...

– Kaip tik taip aš ir sakau! – netikėtai agresyviai sušunka Stefanija.

Vincentas, žinodamas priežastį, pasistengia išvengti audros, kaip jis jautė, sparčiai artėjančios.

– Stefanija, klausyk, nepradėk vėl! – paprašo jis.

– Kodėl? Bijai, kad šokiruosiu Agnesę?

– Ne, bet juk iš to nebus jokios naudos, ir viskas.

– O man atrodo priešingai, man atrodo labai ir visapusiškai naudinga, kad būsima mano brolienėlė žinotų, ką aš manau.

– Apie ką? – susidomėjusi paklausia Agnesė.

– Apie vaikiščius, – atsako Stefanija.

– Taip, jūs teisi, man tai labai įdomu.

Vincentas su Lorete persimeta nuolankiais žvilgsniais.

Stefanija užsidega cigaretę, puolėjos poza įsitaiso fotelyje ir, kad sulaikytų Agnesės dėmesį, jos ranką tvirtai prispaudžia savąja.

– Agnese, gerai įsidėmėkite, ką jums pasakysiu: vaikiščiai – baisūs kaip mirtis; nėr nieko kvailiau, kaip jų prisigimdyti.

Agnesė be žado. Ją šokiravo ne Stefanijos žodynėlis, prie jo ji jau priprato, ir net ne jos išsakyta nuomonė. Ją šokiravo jos tono kandumas. Agnesė niekada nebuvo girdėjusi – juolab moters – taip stipriai ir taip atvirai puolant motinystės tabu.

Laimei, įsibėgėjusi Stefanija nepalieka laiko jai atsakyti.

– Vaikai užknisa visus, – tęsia ji, – tik niekas nedrįsta to pasakyti. Šiame kambaryje mes esam keturiese, mus visus keturis yra buvę užknisę vaikai. Ir Loretę, kadangi sūnus yra kaltas dėl jos neurozių, kai ji pati šeimoje dvidešimt metų ėjo dėl jo iš proto. Ir Vincentui ta prakeikta merga visąlaik gadina visus jo šventadienius ir atostogas, kitaip

tariant, visą tą laiką, per kurį jis galėtų džiaugtis gyvenimu; ir jus, Agnese, kadangi jūsų vaikas suėda visą jūsų laiką, taip pat ir tą, kurį būtumėt galėjusi skirti savo darbui. O apie mane nėra net ko šnekėti...

Stefanija nervingai sumaigo peleninėje cigaretę.

– Manau, jūs viską žinote, – priduria ji atsisukdama į Agnesę.

– Ne! Žinau tik, kad turite dvi dukras. Dvynukes. Ir viskas.

Stefanija, tyčia nutaisiusi klouno grimasą, atsiraitoja rankoves lyg ruoštųsi mūšiui ir nueina iš stalčiaus parsinešti ginklo, taigi apysenio nuotraukų albumo, ištraukia nuotrauką ir parodo Agnesei.

– Mano gyvenimo istorija prasideda čia. Man buvo septyniolika.

Agnesė negali nuslėpti nuostabos: ši gražių kojų, puikaus biusto nuostabi nimfa tokia nepanaši į Stefaniją!

– Taip, taip! Prisiekiu, kad čia aš.

Sutrikusi Agnesė grąžina jai nuotrauką, bet Stefanija jos neima, o paduoda jai kitą:

– Mano gyvenimo istorija baigiasi čia, – taria ji. – Čia man dvidešimt treji.

Agnesė pamato tokią Stefaniją, kokią ir pažįsta. Veidas jaunesnis, bet jo bruožai tokie pat stambūs. Kūnas toks, koks ir dabar: nuo išsiplėtusių venų apsunkusios kojos, krūtinė neišsiskirianti iš vienos kūno masės.

Agnesė stovi kiekvienoje rankoje laikydama po nuotrauką, žiūrėdama tai į vieną, tai į kitą, ir negalėdama ištarti nė žodžio. Už ją ištaria Stefanija.

– Jaudinantis palyginimas, ar ne?

Agnesė pritardama kukliai linkteli galvą.

– Tas nuotraukas skiria tik šešeri metai, – toliau kalba Stefanija. – Šešeri metai ir du vaikai.

– Negalima taip sakyti, – įsiterpia Vincentas. – Buvo daug ir kitų dalykų.

– Sutinku! Buvo ir kitų nemalonumų, bet jie visi kilo dėl dukrų.

– Ir dėl Žako, – patikslina Vincentas.

Stefanija užsirūko kitą cigaretę ir nusisuka nuo brolio.

– Agnese, paklausykite ir pabūkite teisėja. Sulaukusi septyniolikos, turėdama kelių mokyklų diplomus, apimta begalinės euforijos aš pradedu lankyti paruošiamuosius kursus, kad įstočiau į mediciną. Nuo pat mažens svajojau būti šeimos gydytoja. Sausio mėnesį susipažįstu su Žaku – gražiu, protingu, linksmu vaikinu... bet jo specialybė buvo aktorius. Sakau „bet", nes tada negalėjo būti nė kalbos, kad į Marieli šeimą ateitų kažkoks artistas. Po šešis mėnesius trukusios beprotiškos ir visų pasmerktos aistros mes pagal romantiškiausias tradicijas išvažiavome slapta susituokti į Škotiją. Nors mūsų santuoką palaimino kunigas, tėvai jai nepritarė niekada. Grįžę į Prancūziją, įsikūrėme mažytėje palėpėje Monmartre. Visai kaip apsakyme apie Mimi Pinson*. Tikra bohema. Meilė ir tyras vanduo, žodžiu, Laimė iš didžiosios L, tik ji neleido man pamiršti ir pašaukimo, tad, prieš pat vestuves puikiai išlaikiusi egza-

* A. Miusė apsakymo herojė, sumani darbininkė paryžietė.

minus, pradedu mokytis Paryžiaus universitete, kol Žakas vargsta kaip koks vergas, kad išlaikytų šeimą. Gruodžio mėnesį pasijuntu nėščia. Mes kaip kvailiai buvom devintam danguj. Dieve, Dieve! Koks gražus bus mūsų meilės vaisius... Jo belaukdama vėmiau ant kiekvieno gatvės kampo, tino kojos, mano akys pasidarė kaip lavono, krūtinė kaip bobos, pilvas kaip ligonio, kuriam kaupiasi skysčiai. Tik aš ne ligonė; aš buvau nėščia. Šlovė gal kiek ir didesnė, bet atrodo lygiai bjauriai. O! Tegu tik niekas man nepasakoja apie nėštumo poetiką. Nėštumas – tai tikras siaubas! Tai devynis mėnesius trunkantis košmaras, man jo apoteozė buvo rugpjūčio penkioliktą, per patį karštį, ligoninėje, kurioje gydytojas praktikantas, dar labiau sutrikęs nei aš, padeda ateiti į pasaulį dviem mano angelėliams. Nepasakosiu jums gimdymo smulkmenų, pakankamai prisiklausėt jų Liunjere. Norėčiau tik patikslinti: aš buvau viena, Žakas gastroliavo po paplūdimių kazino ir po kurortus. Grįžo po dviejų savaičių visas pamišęs iš nekantrumo. Manau, jis viską suprato iš pirmo žvilgsnio: mūsų aštuoniolikos kvadratinių metrų kambaryje pastatytos dvi lovelės, džiūstantys vystyklai, du knerkiantys kūdikiai ir beveik išsekusi moteris jo entuziazmui nedaug tepaliko vietos. Tai kvepėjo tikra melodrama, o jis tesugebėjo vaidinti tik lengvo turinio komediją. Žakas išlaikė keletą mėnesių, paskui vieną gražią dieną jam buvo pasiūlytas nedidelis vaidmuo viename grandioziniame spektaklyje, kuris turėjo būti statomas Las Vegase. Jis išvyko. Ir daugiau niekada negrįžo. Septynerius metus jis man nuolat

siuntė pinigų. Nelabai daug, bet pakankamai, kad galėčiau pradėti gyvenimą iš naujo ir pragyventi su dviem mažylėm.

– Tai kaip jūs pradėjot gyvenimą iš naujo?

– Sukausi, kaip tai daro tūkstančiai į tokią kaip mano padėtį patekusių moterų. Ėmiausi bet kokio darbo, kad galėčiau auginti vaikus. Nebūtina pasakot smulkmenų. Jūs moteris. Žinot, kas slypi po žodžiais „nemigo naktys, nuovargis, pinigų ir laiko stoka, savęs pamiršimas". Nėštumas, gimdymas, maitinimas krūtimi ir taip buvo mane subjaurojęs, pervargimas padarė visa kita. Na štai! Matote, kad aš teisi. Per dukras aš praradau viską: meilę, medikės darbą, negana to, praradau ir savo grožį. Aš joms ne tik daviau gyvenimą, bet jos atėmė iš manęs ir mano gyvenimą. Mainais į ką? Kai pagaliau Vincento, paskui ir Loretės dėka iš to liūno išbridau, jos abi pabėgo: iš pradžių viena, su australu, auginti avių, po pusės metų – kita, su teksasiečiu, auginti arklių. Joms buvo po septyniolika, tiek pat, kiek ir man, kai susipažinau su jų tėvu. Negalėjau nieko pasakyti. Jeigu Žakas būtų buvęs kinas, aš su juo būčiau keliavusi ir į Kiniją. Tik mano laikais jaunimas keliavo mažiau.

– Jos jums vis vien parašo?

– O taip!.. Atsiunčia Naujųjų proga po atviruką!

– Jos niekada nebuvo grįžusios į Prancūziją?

– Niekada. Dabar, tiesą pasakius, aš ir nenorėčiau, kad jos grįžtų. Su jomis grįžtų ir visi nemalonumai. Man šis reikalas yra baigtas.

– Jūs taip sakot, o iš tiesų...

– O iš tiesų aš taip ir manau. Agnese, vadinkime viską tikraisiais vardais. Tik tada, kai jos išvyko toli nuo manęs, aš susigrąžinau gyvenimo džiaugsmą. Tik todėl, kad jų nebuvo, aš pagaliau galėjau imti skaityti tas knygas, kurias seniai norėjau perskaityti, nueiti į spektaklius, kuriuos seniai norėjau pamatyti, susitikti su draugais, keliauti, dirbti darbą, kuris, nors ir nėra tas, apie kurį svajojau, man vis vien be galo patinka, žodžiu, gyventi savo, o ne jų gyvenimą. Tai kodėl aš turėčiau norėti, kad jos grįžtų?

– Juk vis dėlto jos – jūsų dukros!

– Kraujo šauksmas – visiška nesąmonė! Vaikų meilę motinai ir motinos meilę vaikams valdo tie patys dėsniai kaip ir tie, kurie valdo vyrų ir moterų meilę. Jie nėra amžini. Jie nepastovūs, jų galima nusipelnyti, juos galima ir prarasti. Mano dukros prarado meilę man, aš lygiai taip praradau meilę joms. Aš be jų apsieinu taip pat puikiai, kaip ir jos apsieina be manęs.

– Tačiau jūs jų norėjote, šiaip ar taip, sakėte, kad džiaugsmu nesitverdama laukėte jų gimimo.

– Jos buvo pradėtos, kai mes buvom nuprotėję, kai buvom apimti aistros. Tai vienas iš daugelio motinystės spąstų. Vaikus pradedam ypatingame jausmų įkaršty... o po devynių mėnesių tie vaikai gimsta, kai jausmai jau visiškai kiti. Tiktai, aišku, tada aš to nežinojau. Visi man, taip kaip ir visiems, kartojo, kad tai pati gražiausia dovana, kokią tik galima padovanoti mylimam vyrui. O taip! Labai graži dovana! Suglebęs pilvas, nukarusios krūtys, strijos ir, be viso to, dar ir išsiplėtusios venos!

– Ne visada būna taip blogai!

– Kad jūs matytumėt, ką aš matau savo masažo kabinete! Kad jūs žinotumėt, kaip tos vargšės moterėlės stengiasi, kad tik atitaisytų motinystės padarytą žalą ir išlaikytų vyrą, jau godžiai žvilgčiojantį į nepriekaištingas kontraceptinių tablečių šalininkių figūras!

– Ir jūs būtumėt taip kovojusi, jei jūsų vyras būtų likęs su jumis, tada jums viskas būtų atrodę kitaip.

– Ne, anksčiau ar vėliau vis vien tai būtų žlugę. Vaikai griauna, silpnina, ardo net ir tvirtas šeimas. Priešingai nei teigiama, vaikai niekad šeimų netvirtina. Retkarčiais vaikai tik palaiko šeimas. Štai kodėl žmonės dažnai suklysta taip sakydami, o tai skirtingi dalykai. Ir pagaliau man labiau patinka, kad Žakas išvažiavo vadindamas mane „meile mano", nei kad būtų likęs ir vadinęs „mamyte". Aš to nebūčiau pakėlusi. Tai prigimties klausimas! Aš norėjau būti jo gyvenimo moteris, o ne jo vaikų motina!

– Nebūtinai viena trukdo kitam.

– Būtinai! Be to, net jei būčiau buvusi vyras, vaikai mane būtų nervinę nė kiek ne mažiau. Jei jis būtų likęs, nebūčiau labiau domėjusis savo dukromis.

– Aa, tai todėl, kad jos nebuvo...

– Jos buvo tokios pat kvailos, kaip ir visi!

Agnesė nesusilaiko nenusikvatojusi.

– O kaipgi, – Stefanija tęsia taip, lyg viskas būtų aiškių aiškiausia, – vaikai juk kvaili. Užtenka tik pažiūrėti, kas jiems patinka. Lėlių teatras – tai kvaila! Klounai – tai kvaila! Raudonkepuraitė – tai kvaila! Ropštis ant kelių pajodi-

nėti kaip ant arkliuko – tai kvaila! Visi jų žaidimai kvaili! O kai jiems pasiūlai ką nors protingesnio, kas vis dėlto galėtų būti jiems suprantama, – nepatinka. Įrodymas – Lafontenas, vaikai jo nelabai temėgsta. Reikia lukteleti, kol tie vaikai suaugs, kad jo pasakėčias pradėtų vertinti. Tačiau tada vaikai ima krautis lagaminus!

Priešingai nei Agnesę, Vincentą Stefanijos fanatiškumas šiandien, atrodo, erzina.

– Vis dėlto, – pareiškia jis, – tu negali vaikams priekaištauti, kad jų protas ne toks kaip suaugusių ir kad jie nemąsto kaip suaugę. Tai būtų siaubinga.

– Tiems vargšams angelėliams aš dėl nieko nepriekaištauju. Ne jų kaltė, kad jie kvailiai! Tai neatskiriamas vaikų bruožas. Ir mes tokie buvom. Tiktai kadangi jau susiklostė taip, kaip yra, aš neįsivaizduoju, kaip galima norėti vaikų ir kam gadinti septyniolika gyvenimo metų juos auklėjant, kad paskui tavo vaikais naudotųsi kiti. Kaip kokiems klounams nertis iš kailio būnant su vaikais, kai kiti laiką leidžia kur kas intelektualiau! Gal ir yra altruistų, kuriems įdomu auginti vaikus. Manęs tai visiškai nevilioja.

– Stefanija, žinau, kad tai banalu, bet manau, jog pasakyta teisingai: vaikus augini ne sau.

Stefanija vos nesprogsta:

– Tai kam tada juos auginti? Teksasiečiui? Australui? Visuomenei? Tėvynei? Man į viską nusispjaut. Aš dukras auginau sau ir aš, kaip ir daugybė kitų, tapau pačios gražiausios žmonijos išgalvotos kvailių rinkos auka.

– Juk išgyvenote su jomis ir gražių akimirkų?

– Taip, ypač žiūrėdama į jas. Čia dar vieni motinystės spąstai. Gražu žiūrėti į vaiką. Tada apima keistas, švelnus, nuginkluojantis jausmas, nes nuginkluoja beginkliai vaikai. Tačiau tas pats jausmas apima ir žvelgiant į kitus padarėlius. Panašiai būna stebint šuniukus, kačiukus, avinėlius, kumeliukus. Aš esu tikra, kad mano dukros laimingos augindamos savo gyvuliukus, joms bent jau nereikia valyti jų užpakalių ir vaikštinėti su jais po skverą.

– O visa kita?..

Stefanija vėl įsiplieskia:

– Kas visa kita? Rankytės, apsivijusios kaklą? Glamonės prieš miegelį? Gėlytės Motinos dieną? Folkloro vakarėliai? Vaikai – jie švelnumo įsikūnijimas? Ištisas valandas kalbam apie penkių minučių aptarimo tevertus dalykus. Tačiau niekas niekad nepasako, kad vaikai – abejingumo įsikūnijimas, šio lobio jie turi neišsenkamus klodus. Tikras kvailių turgus, aš jums sakau, žiūrėk kaip tik nori.

– Jei visi manytų kaip jūs, žemėj greit žmonių nebeliktų!

– Greitai taip neįvyks... Moterys taip apsinuodijusios, taip veikiamos aplinkybių, taip įspraustos į protėvių prietarų narvą, juk joms ištisus amžius buvo kartojama, kad šeimos pratęsimas – tai vienintelė tinkama misija žemėj, – tad ir prireiks ištisų amžių šiam mitui išsklaidyti ir įtikinti moteris, kad joms neturi būti jokia gėda ar nešlovė verčiau jau, be kita ko, kokią valandą paskaityti knygą, užuot sodinus vaiką ant puoduko. Man su dvynukėmis tam prireikdavo kaip tik valandos.

– Tačiau yra moterų, kurioms knyga nebūtų maloniau.

Stefanija nusiramina, pripažįsta, kad priešininkė teisi.

– Tikra tiesa, – sako ji. – Yra tokių moterų, kurių tikrasis pašaukimas – motinystė, kurios gyvena tik dėl vaikų ir tik jais, kurios gali būti laimingos tik su vaikais. Tokioms aš galiu tik nusilenkti. Bravo! Tegu jos augina po kelias dešimtis vaikų! Auginti vaikus yra amatas, beveik šventas reikalas. Tegu tos moterys, kurioms šis amatas patinka, kurios jį pasirenka sąmoningai ir savo noru, – tegu jos dirba ir aukoja tam amatui visą gyvenimą, puiku. Jos savo darbą atliks nepriekaištingai ir su džiaugsmu, nes joms auginti vaikus patinka. Bet aš kategoriškai pasisakau prieš tai, kad iki šiol šis darbas buvo primetinėjamas visoms moterims, neatsižvelgiant į jų charakterius, į jų skonius, į jų sugebėjimus. Tai lygiai taip pat absurdiška, lyg joms kas nors staiga lieptų tapti vienuolėm ar kekšėm. Ne visi vienodai sugeba atlikti vieną ar kitą darbą. Yra daugybė moterų, kurios, kaip aš, auginti vaikų nesugeba, bet nedrįsta to pripažinti ir vis vien juos augina. Galiausiai išeina štai kas: jos nelaimingos, o ir vaikai išauklėti blogai.

Čia kukliai įsiterpia Loretė.

– Tavo dukros nebuvo blogai išauklėtos, – pasako ji.

– Nebuvo išauklėtos gerai. Dirbančios moterys, – prašau atleisti, Agnese, – negali savo vaikų išauklėti tikrai gerai.

– Ir man dažnai iškildavo šis klausimas, – prisipažįsta Agnesė.

– O aš turėjau progą į jį atsakyti. Visuomenė susvyravo, kai moterys pradėjo dirbti. Tada jos jau nebeturėjo lai-

ko rimtai prižiūrėti vaikų, juos auklėti ėmė arba gatvė, arba kokia ateinanti auklė portugalė, kaip kada. Rezultatai visiems puikiai žinomi.

– Juk yra savaitgaliai, galima su vaikais pabūti tada.

– Visų pirma moterys būna pervargusios, nervingos, jos galvoja apie savaitės darbus, taigi per dvi šventas dienas neįmanoma atsigriebti už penkias darbo.

– Mano sesuo niekada nedirbo. Ji buvo pavyzdinga darnios šeimos motina, ir vis tiek tai nieko nepakeitė, vis tiek dėl vaikų prisivargsta!

– Įtariu, kad vaikus bus paveikę kiti.

– Taip ir buvo!

– Vadinasi, kirminas jau graužia vaisių, ir nieko čia nepadarysi.

– Tai ką, jūsų nuomone, turi daryti moterys? Atsisakyti darbo?

– Dieve gink! Tai būtų tiesioginis grįžimas vergijon.

– Tai ką tada?

– Atsisakyti vaikų ir kartą visiems laikams įsikalt į galvą, kad kuo puikiausiai galima apsieiti ir be jų, ir, kaip sakoma, „realizuoti save" ne tik buteliukų ar sauskelnių srity, o ir kur nors kitur.

– O kai jau yra vaikų?

– Palaukti, kol jie užaugs... ir nieko ypatingo dėl jų neaukoti.

Paskutinius žodžius Stefanija tarė nuleisdama žvilgsnį į susikibusias Vincento ir Agnesės rankas.

– Sese mano, ar baigėte pamokslą? – paklausia Vincentas.

– Taip, – atsako Stefanija, – galite keliauti ramybėje.

Gavę tokį leidimą po kiek laiko jie išeina. Bet ne visai ramybėje. Ypač Agnesė. Stefanijos mintys, kad ir kokios kraštutinės jos galėjo kartais jai pasirodyti, vis dėlto be galo nuoširdžios, ir nesvarbu, kad įkvėptos asmeniškai patirto kartėlio, – Stefanijos mintys sujudino Agnesei galvoje tuos sunkius klausimus, kurie jau seniai ją slegia, bet apie kuriuos dėl savo pačios šventos ramybės ji linkusi negalvoti. Vincentas susirūpina, ko Agnesė tyli.

– Stefanija tave šokiravo? – paklausia jis.

– Ne, visiškai ne; aš tik truputį sutrikus... truputį suglumus.

– Kodėl?

– Yra vienas dalykas, kurio niekaip negaliu išsiaiškinti, kuris nelogiškas...

– Koks dalykas?

– Aš esu tikra, kad Stefanija teisi...

– Na ir?

– Aš vis vien noriu pagimdyti tavo vaiką.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Kitą rytą energingai Agnesės purtomas Seržas išnyra iš gilaus miego.

– Ką? Kas yra? Kas nutiko? – paklausia jis išsiimdamas ausų kištukus.

– Norėčiau su tavimi pasikalbėti.

Seržas sėdi apkvaitęs.

– Kiek dabar valandų? – sunkiai tardamas žodžius paklausia jis.

– Pusė devynių.

Lyg šoko ištiktas Seržas krinta atgal ant pagalvės.

– Tu išprotėjai, aš tik penktą atsiguliau!

Jis tučtuojau vėl susikiša kištukus ir užsitraukia ant galvos antklodę norėdamas aiškiai parodyti, kad šituo reikalu nebeturi ką pasakyti. Agnesė vėl ima jį purtyti ir surinka jam į ausį:

– Seržai! Man reikia su tavim pasikalbėti!

– Šį vakarą, – vargais negalais prataria jis, – šį vakarą...

– Tu negrįši...

– Grįšiu! Grįšiu vakarienės...

– Pažadi?

Agnesė turi pasitenkinti murmtelėjimu vietoj atsakymo ir išeina iš namų nedėdama daug vilčių į taip neaiškiai suformuluotą pažadą. Ji ir klysta, ir yra teisi: Seržas tikrai grįžta vakarienės, bet ne vienas, o su Frederiku, šis juos beveik tučtuojau išsiveža į vieną savo mėgstamiausių restoranų. Vos tik jie įsitaiso prie staliuko, jis išsitraukia vandensvydžio klube prifotografuoto Žeromo nuotraukas. Tada ima lietis liaupsinimai jo krikšto sūnui. Seržas neatsilieka. Tėvas ir krikšto tėvas, apimti to paties entuziazmo, vienas po kito cituoja vaiko mintis, komentuoja jo veido išraišką, skubotai iš jų daro išvadas apie jo charakterį bei ateitį. „Oo, ne viena dėl jo ašaras lies!" „Jis neleis jam lipti ant kulnų!" „Jis tikriausiai bus aktorius!" Kaip kokios kūmutės! Jie kalba, pasakoja apie Žeromą jo mamai, lyg ši visiškai vaiko nepažinotų. Paskui, vienuoliktą, kai Agnesė pamano pagaliau atgausianti savo vyrą, Frederikas pasiūlo po paskutinę taurę išgerti pas juos. Agnesė jau ima manyti abu vyrus viską suderinus iš anksto ir nusprendus bet kokia kaina jai nepasiduoti. Bet jai sunku tai įrodyt, nes vyrai tekalba apie dvi sritis, o šios jos visiškai nedomina. Sportas ir merginos. Kalbėdamas apie pastarąsias Frederikas neišsenkamas. Jis pasakoja apie nuostabiąją Kety, ji jau esanti tikra paryžietė ir dabartinė jo favoritė. Jis kalba ir apie būsimas pretendentes į šį titulą; apie buvusias ir apie tas, kurios retkarčiais vis dar pas jį užeinančios. Kas-

kart, kai jis baigia pasakoti apie vieną, Seržas užveda kalbą apie kitą. Jų numeris sumanytas iš tikrųjų puikiai. Tai tikras ilgalaikis karas, kurio tikslas – priešą išsekinti ir kurio Agnesė neturi jokių šansų laimėti. Galiausiai ji kapituliuoja ir svirduliuodama iš nuovargio išeina iš kambario.

Kitą dieną, Seržo kelionės išvakarėse, kartojasi tas pats scenarijus. Seržas, kaip Agnesei ryte ir žadėjęs, grįžta apie aštuntą vakaro, bet ir vėl ne vienas. Šį kartą – su Širlėja. Jos vyras su abiem vaikais jau išvažiavęs pas draugus į Biaricą. Ji prie jų prisijungsianti rytoj, bet nenorinti išvažiuoti iš Paryžiaus neatsisveikinusi su Agnese. Atsisveikinimas tęsiasi tol, kol nuovargis ir vėl palaužia Agnesės jėgas. Ji pasiduoda ir labai nesigraužia, mat pagalvoja rytoj į darbą neisianti, taigi Seržas nuo pokalbio neišsisuks, kaip kad aiškiausiai išsisuko tas dvi dienas, nors ir kaip jos buvo prašytas. Tačiau ryte Agnesė pabunda lovoje viena ir pamato pro miegamojo durų apačią prakištą Seržo laišką:

„Brangioji, – rašo jis, – aš pamaniau, kad bus protingiau, jei išvažiuosiu šiąnakt ir taip išvengsiu spūsčių, o jos laikysis visą savaitgalį dėl didelio rugpjūčio atostogautojų antplūdžio. Nesijaudink dėl manęs: jeigu pavargsiu, sustosiu pakely pailsėti. Man bus labai liūdna pirmą kartą po tuos paplūdimius, kurie mums kelia tiek daug brangių prisiminimų, vaikščioti be tavęs, bet ir suprantu, kad darbas šiuo metu atima visą tavo laiką. Kaip žinai, aš dažnai turiu keltis iš vienos vietos į kitą, tad negaliu tau duoti telefono numerio, kuriuo galėtum man paskambinti. Tad tau paskambinti pabandysiu aš, kai linijos nebus labai už-

imtos. Šiaip ar taip, rugpjūčio 15-ąją, kaip sutarta, aš atvažiuosiu pas tavo tėvus, ir jau džiaugiuosi, kad ten pamatysiu tave. O kol kas švelniai tave bučiuoju. Seržas."

Agnesė ir laišką, ir savo pyktį nusineša pas Vincentą. Šį kartą jam nepavyksta nuslėpti nei savo nusivylimo, nei būgštavimų. Akivaizdu, kad jeigu Seržas taip stengėsi išvengti susidūrimo su Agnese ir pasielgė taip, kad jie nesusitiktų anksčiau kaip rugpjūčio 15-ąją, jis turi savų sumetimų. Tačiau kokių? Ar jis nori palikti laiko Agnesei pagalvoti? Ar jis nori pasilikti laiko savo gynybos planui parengti?

Šiaip ar taip, aišku viena: jis žino Agnesės planus ir nesiruošia padėti taip lengvai juos įgyvendinti. Tokiomis aplinkybėmis Vincentas, remdamasis nesena savo patirtimi su Lidija, mano, kad reikia imtis didžiausio atsargumo, ir nusprendžia laikinai pagyventi su Agnese kokioje nors neutralioje ir kuklioje vietoje, taigi Kovero bute; šį jis mielai paskolina, kol pats atostogauja. Agnesei atrodo, kad toks atsargumas visai nėra būtinas, bet, nenorėdama Vincentui prieštarauti, pasiūlymui pritaria.

Beveik tuščiame Paryžiuje jie praleidžia dvi idilės kupinas savaites, rytais važiuodami į remontuojamą Stefanijos saloną, po pietų – į Vavos parduotuvę ir vakarieniaudami namo Maijo bulvare terasoje, priešais Bulonės mišką.

Šis bendras intymus gyvenimas patvirtina jų santarvę. Juos artina viskas – skonis, charakteriai, troškimai. Jie randa vis naujų sąlyčio taškų ir tuo žavisi. Jie vienas kitą pa-

milo iš karto, instinktyviai. Dabar jie žino, kodėl taip nutiko. Jiems pasitaikė nepaprastas šansas patirti išmintimi ir logika besiremiančią meilę. Vincentas sako, kad tai „protingai beprotiška meilė".

Ši jo frazė tyliai lydi Agnesės, rugpjūčio 14-ąją važiuojančios į Tukė, mintis ir taip sustiprina kovingą jos nuotaiką, kad apie šeštą vakaro atvažiavusi pas savo tėvus – ji jau beveik išsiskyrusi. Tačiau netrukus ji netenka vilties. Seržas pas tėvus lėktuvu atskrido per pietus. Apie tai ją tučtuojau informuoja sodą belaistantis ponas Imberas taip iškart parodydamas, kokia ši žinia jam svarbi.

– Žeromui jis atvežė fantastišką laivą, – priduria jis, – o man – cigarų... Jis tikrai šaunus žentas... ir geras tėvas!

Toks pats liaupsinimų koncertas prasideda ir virtuvėje, kur mama su Mariana susižavėjusios uosto didžiulę irgi Seržo atvežtą Provanso žalumynų puokštę. Propagandos tarnyba tikrai nieko nepamiršo!

Agnesė, matydama vyro pastangas užsitikrinti paramą iš jos šeimos narių, supranta, kad jis budrus ir kad jų santykių aiškinimasis bus sudėtingesnis, nei ji buvo manius. Tą patį vakarą, po vakarienės, ji provokuojamai pasiūlo Seržui pasivaikščioti pajūriu. Jis su jam nebūdingu rimtumu pažvelgia Agnesei tiesiai į akis.

– Ar to tikrai reikia? – paklausia jis.

Kaip tik dabar, Agnesė tikrai neklysta, Seržas paskutinį kartą bando susitaikyti. Be jokių svyravimų Agnesė šį bandymą atmeta.

– Taip, – atsako ji, – tikrai reikia.

Seržas linkteli.

– Tu pati to norėjai, – pasako jis.

Kurį laiką per paplūdimį jie eina tylėdami. Agnesė nežino, nuo ko pradėti. Ji norėtų, kad jos mintis nuskambėtų nei pernelyg iškilmingai, nei pernelyg lengvabūdiškai, ne per šiurkščiai ir ne per švelniai, o... kaip? Tokiais atvejais visos frazės niekam tikusios. Tada ji nusprendžia pasakyti, kas pirmiausia ateis į galvą. Žinoma, į galvą ateina pati kvailiausia mintis!

– Klausyk, Seržai, ilgiau tai negali tęstis!

– Tikrai? Kas?

– Toks mūsų gyvenimas. Mes turime skirtis.

Seržas visiškai nenusistebi. Jis ramus ramus... beviltiškai ramus.

– Kodėl? – paprastai paklausia jis.

– Todėl, kad mes nebemylime vienas kito, ir tu tai puikiai žinai.

– Ne, nežinau! Aš tebemyliu tave.

– Tikrai ne!

– Tikrai taip, atleisk... Sakau, aš tikrai myliu tave ir nesuprantu, ką aš padariau, kad tu pradėjai manyti, jog tavęs nebemyliu.

Koks švelnus tonas! Seržas priblokštas. Jis niekaip nesupranta, už ką Agnesė jam priekaištauja. Jų šeimyninis gyvenimas nebe toks kaip seniau? Žinoma! Nė viena šeima po dešimties bendro gyvenimo metų nebegyvena taip, kaip gyveno iš pradžių. Nė viena šeima neišvengia laiko trinties. Visi vienas kitą myli taip pat, bet jausmus reiškia

santūriau. Ir viskas. Jis grįžta vėlai? Taip, tiesa. Bet dėl to kaltas tik jo darbas. Jis nesirūpina vaiku? Ne labiau nei kiti jo pažįstami tėvai. Beje, neatrodo, kad Žeromas dėl to kentėtų ar ant jo pyktų. Priešingai, jis visada jį pasitinka linksmas ir laimingas. Jam neįdomus Agnesės darbas? Neįdomus, bet ji ne labiau tesidomi ir jo darbu, nors pati tikrai būtų gabesnė žurnalistė nei dekoratorė. Jis egoistas? Jis? Čia tai viršūnė! Juk jis visą rugpjūtį pasistengė nebūti Paryžiuje, kad jai netrukdytų; juk jis jau kurį laiką atsisakė (beje, labai apgailestaudamas) fizinių santykių, kadangi jam pasirodė, jog ji jų nebenorinti; juk jis pasistengė daugiau bendrauti su jos šeima, kad jai labiau patiktų. Ne, tikrai, kad ir kaip jis stengiasi, niekaip nesupranta. Tačiau kadangi jis yra nusiteikęs geranoriškai, jei Agnesė jam paaiškintų, ko konkrečiai ji iš jo tikisi, jis pasielgs taip, kad ji būtų patenkinta.

– Aš nieko nesitikiu, – atsako Agnesė, – per vėlu. Aš tik noriu, kad mes skirtumėmės.

Jis mandagiai atsidūsta. Daugiau nieko.

– Tikiuosi, – pasako jis, – tu gerai apsvarstei prieš priimdama šį sprendimą ir man neverta tavęs kamantinėti.

– Tikrai neverta.

– Tai ir neklausinėsiu.

Agnesė dėkingai jam nusišypso. Dar kiek, ir jinai jį pabučiuotų.

– Ačiū už supratingumą, – pasako ji.

Jis jai atsako šypsena. Och! Viskas baigta! Agnesei lengviau. Ji nesitikėjo išsisuksianti taip lengvai. Seržas vis dėlto buvo nuostabus.

– Tu norėtum pasilikti butą? – po kiek laiko paklausia jis.

– Ne, galėsi jame likti tu. Juk man jis niekad nepatiko.

– Tikrai, o Žeromui gal geriau nekeisti aplinkos ir mokyklos.

Agnesė pagalvoja, kad ne taip suprato.

– Žeromui? – nedrąsiai paklausia ji.

– Suprantama, jis liks su manimi, – visiškai natūraliai atsako Seržas, – kadangi jį ir taip traumuos mūsų skyrybos, būtų blogai, jei jį dar sukrėstų ir kraustymasis.

Šūvis buvo taiklus. Pataikė į pačią širdį. Akimirksniu Agnesės veidas išbąla, jos balsas ima drebėti.

– Negali būt nė kalbos, kad išeičiau be Žeromo.

– Tada tu niekur neišeisi, brangioji, nes negali būt nė kalbos, kad aš jį atiduočiau.

– Juk tu niekad juo nesirūpinai!

– Kai tavęs nebebus – rūpinsiuos. Mano darbas taip nevaržo mano laiko kaip tavasis. Kiekvienas teisėjas tai supras. Mano advokatas šiuo klausimu kategoriškas.

– Tavo advokatas?

– Advokatas Vano, specialistas skyrybų klausimais. Gal girdėjai apie jį. Jis pradėjo judėjimą už tėvų teises.

– Tu konsultavaisi su advokatu?

– Be reikalo stebiesi. Šį vakarą man pateikei gana įrodymų, jog mano žygiai buvo ne veltui.

Agnesė išmušta iš vėžių! Apkvaitusi, sutrikusi, šokiruota. Negalinti nieko atsakyti. Tylą nutraukia Seržas, didžiadvasis globėjas, baisus geranoris:

– Aš žaisiu atverstomis kortomis, Agnese. Žinau, kodėl nori būti laisva. Jau seniai žinau. Aš tau už nieką nepriekaištauju, taip kartais nutinka. Tik man atrodo kvaila ir visiškai nereikalinga dėl to skirtis. Tai siūlau štai ką: gyvenkime kartu kaip draugai, bet gyvenkime savo gyvenimus. Grokime solo, bet gyvenkime duetu. Sutinki?

Ne. Agnesė nesutinka. Ji žino, jog Vincentas ir ji pati pernelyg reiklūs, kad įmanytų pasitenkinti ilgalaike neištikimybe, nors sutuoktinis jai ir neprieštarauja. Jis žino, kad jų romanas to neatlaikys ir kad jie abu sukurti tikram šeimyniniam gyvenimui. Ji žino, kad iš šios taip dosniai vyro teikiamos laisvės visą laiką atims Žeromas. Ji žino, ji pasiruošusi sutikti, bet neskuba.

– O jeigu nesutinku? – paklausia ji.

Seržas atsidūsta dar mandagiau.

– Advokato Vano žinioje yra dosjė su nepaneigiamais įrodymais, liudijančiais prieš tave. Ta dosjė gali būti pradėta nagrinėti, kai tik pasibaigs teismo atostogos, dėl to dosjė bylą be vargo laimėsiu aš, ir Žeromas liks su manim.

– Tai neįmanoma! Tu blefuoji!

– Ne, Agnese, prisiekiu, kad neblefuoju. Dėl tam tikrų priežasčių, įsivaizduoju, kad nujauti, dėl kokių, nemanau, jog reikia tau aiškinti, kaip tuos įrodymus gavau, bet būk tikra, kad jie yra ir kad žinau viską apie tavo romaną su ponu Vincentu Marieli.

Seržas su pasimėgavimu stebi, kaip persimaino Agnesės veidas, kai ji išgirsta Vincento vardą.

– Patikslinu, – priduria jis, – atleisk, kad neatstoju, bet čia tik tavo labui, taigi toje dosjė – tikri įrodymai, ne kokie migloti pasakojimai.

– Matau, kad nieko nepamiršai!

– Tikrai nieko. Aš kuo gražiausiai galėjau pateikti skyrybų prašymą tavęs nė neįspėjęs ir nepalikęs tau jokio šanso išsaugoti nei meilužio, nei sūnaus. Bet pamaniau, jog šitaip būtų geriau ir tau, ir mažyliui.

Šį kartą Agnesė nebeiškenčia.

– Tau visiškai nusispjaut į mane, kitaip nebūtum man taip paslaugiai pasiūlęs gyvent susidėjus, juk tokiu gyvenimu patenkintas gali būt tik viskam abejingas žmogus. Tau nusispjaut ir į Žeromą. Tu juo naudojiesi tik kaip skydu, kad neleistum išsiskirti su tavimi man, tik nežinau kodėl: ar tau dabar dėl ko nors būtų neparanku, ar paprasčiausiai nori mane panervint. Žeromas visada buvo ir tebėra pats mažiausias tavo rūpestis, ir visa, ką galėčiau padaryti blogiausia, – tai būtų jį palikti tau!

– Tai kodėl nebandai?

– Todėl, kad tai būtų ir blogiausias dalykas Žeromui, ir kad suvokiu, kokias priedermes užsikroviau paleisdama jį pasaulin.

Seržas vėl atsidūsta. Bet jau nebe taip lipšniai. Jam jau nusibodo būti geram. Spektaklis užsitęsė. Seržas nusimeta kaukę.

– Trumpiau tariant, – sako jis, – jei aš gerai suprantu, tu atsisakai skirtis?

– Aš dar nieko nežinau.

– Turi dvi savaites apsispręsti.

Nuo šalčio ir nusiminimo Agnesei kūnas nueina pagaugais.

– Aš grįžtu, – sausai ištaria ji.

– Ir aš su tavimi, brangioji. Jokiu būdu nenorėčiau, kad dėl to imtų nerimauti brangieji tavo tėveliai. Jeigu jie sužinotų, jiems būtų taip skaudu...

Antro aukšto koridoriuje, jungiančiame miegamuosius, Agnesė, ėjusi pirma Seržo, pamato Mamyleną, apsirengusią vienais naktiniais.

– Laukiau, kol grįši, – pasako ji. – Bet nesijaudink, viskas gerai. Žeromas susapnavo košmarą ir pabudo, tad turėjau jį pasiimti į savo lovą, kad vėl užmigtų.

Agnesė užmeta akį į ramiai miegantį sūnų, galvytę pridengusį antklode, abi rankytes pakišusį po pagalve... jis miega lygiai kaip ji.

Paskui ji, laiptinėje išgirdusi Seržo žingsnius, paskubom išeina iš miegamojo.

Agnesei nuosprendis atidedamas dviem savaitėm.

Dvi apmąstymų, abejonių, netikrumo savaitės. Dvi savaitės, per kurias turi būti nuspręsti trijų žmonių likimai...

Rugpjūčio 16-osios vakarą Kovero bute Agnesė nuosekliai pasakoja Vincentui apie savo pokalbį su vyru Tukė. Vincentas reaguoja šaltakraujiškai, kaip reaguoja žmonės, kurie seniai jaučia artėjančią katastrofą ir kuriems iš dalies net palengvėja, kai ji pagaliau įvyksta. Jis stengiasi padėtį vertinti nešališkai. Suprantama, paaiškėja, kad Seržas daug

kietesnis ir daug organizuotesnis priešininkas nei jo lengvabūdiškas charakteris leido manyti. Suprantama, jo pozicijos neginčijamai stipresnės, bet gal jos nėra tokios jau stiprios, kaip kad jis teigia (ar garsieji jo įrodymai bus ko nors verti teisme?), gal jos net daug silpnesnės nei jis pats mano (mažametis vaikas retai būna paliekamas auklėti tėvui). Be to, net jei Seržo grasinimai ir pagrįsti, niekas dar neįrodo, jog jis rimtai ketintų imtis juos įgyvendinti. Vincentas mano, jog tai greičiau bus noras įgąsdinti. Agnesė irgi taip mano... Bet ji nėra tuo tikra. Ji jau niekuo nebėra tikra. Išskyrus tai, kad ji nenori prarasti Žeromo... ir Vincento.

Rugpjūčio 17-ąją Agnesė ir Vincentas taip pat nutaria pasikonsultuoti su advokatu. Vincento advokatas šiuo metu išvykęs į Karibų salas. Agnesė asmeniškai jokio advokato nepažįsta, bet prisimena advokatą Rošė, Kristinos vyrą, Kovero ir kartu Vincento klientą. Suprantama, ir jis šiuo metu išvykęs, bet, Vincentui atkakliai paieškojus, pagaliau pavyksta advokatą surasti beatostogaujantį Dovilyje ir, Vincentui įtikinamai pakalbėjus, pagaliau pasiseka susitarti kitą šeštadienį susitikti. Vincentas toks pasitikintis, kad įmanytų ir kalnus nuversti, ir šį rugpjūčio 17-osios vakarą Agnesė linksta manyti, jog vis dėlto Seržas galbūt tik nedidelė kalvelė.

Rugpjūčio 20-ąją Vincentas gauna laišką iš Korsikos. Jo duktė Patricija praneša, kaip Vincentas ir tikėjosi, tokiais žodžiais, kaip jis ir tikėjosi, jog Lidija ištekėjusi už daktaro Devinio. „Aš turiu naują tėtį, – rašo ji, – jis nuostabus!" Vin-

centas parodo Agnesei be jokių abejonių padiktuotą ar bent jau jo buvusios žmonos įteigtą laišką, paskui smulkiai jį suplėšo.

– Kad aš galėčiau jai atsakyti, jog turiu mažą berniuką, – liūdnai atsako jis.

Agnesė paliečia Vincento ranką. Kokie jie šiuo metu artimi vienas kitam. Kaip ji norėtų jį nuraminti, paguosti, padaryti jį laimingą, jam pažadėti... jam pasakyti... Tačiau Vincentas, nors galėtų atrodyt, kad patys jo pirštai, kad visai netyčia, – žaidžia su Agnesės vestuviniu žiedu, mat šio ji dėl Žeromo nusprendė nenusimauti... ir Agnesė nebesako nieko.

Rugpjūčio 22-ąją antrą valandą Agnesė su Vincentu skambina į vilos Dovilyje „Liepos" duris. Jiems duris atidaro Kristina. Vakar, palikusi Žiuljeną, ji išvažiavo iš Vėzon la Romeno, kad savaitę, kaip buvo numačius, praleistų su vaikais.

Kristina pristato Agnesę savo vyrui, – jinai su juo palaiko kuo puikiausius santykius, – maloniai pasiūlo jo pagalbą, paskui trijų mergaičių – „mano, jo, mūsų" – ir dviejų motinų – „mano ir jo" – apsupta iškeliauja į paplūdimį, paprašiusi Agnesės prie jų prisijungti, kai tik konsultacija bus baigta.

Advokatas Rošė daug pesimistiškesnis, nei buvo tikėjęsi Agnesė ir Vincentas. Jis pripažįsta, jog viskas būtų kitaip, jei priešingai šaliai neatstovautų advokatas Vano. Šis žmogus, po savo paties skyrybų ėmęs siaubingai nekęsti moterų, šis neįgaliu savo vaiku pasiaukojamai besirūpi-

nantis tėvas, šis advokatas, kurį taip gerbią ir kurio taip bijął – kaip galbūt būsimo Advokatų kolegijos pirmininko – jo bendradarbiai, pasitelkęs visą savo talentą, aistrą bei įtaką, stojąs tėvų vyrų pusėn, ir šie jo dėka dažniausiai triumfuoją, jeigu tik byloje būną už ko užsikabinti, o šiuo atveju, advokatas Rošė apgailestaująs, bet turįs tai pabrėžti, Seržo byloje, rodos, kaip tik taip ir esą.

– Štai kodėl, – sako jis Agnesei, – patarčiau jums geruoju sutikti su vyro pasiūlymu gyventi kartu... bent jau laikinai.

– Aš negaliu...

– Gerai pagalvokite! Laikas taip dažnai viską sustato į vėžes... vienaip ar kitaip... Pažiūrėkite į mus su Kristina...

Advokatas Rošė išeina iš savo darbo kambario už jo durų palikdamas ir oficialų toną. Jis iš karto pasiūlo Vincentui pažaisti golfą.

– Galėsime pokalbį pratęsti golfo aikštelėje... draugiškoje aplinkoje, o ponia, – sako jis žvelgdamas į Agnesę, – galės paplūdimyje paplepėti su Kristina.

Paplepėti!.. Šis žodis nelabai tiksliai apibūdina tas karštas diskusijas, kurios tarp moterų įsiplieskė pradėjus kalbėti apie Agnesės ateitį.

– Daryk kaip aš, – moko ją Kristina, viską sužinojusi apie esamą padėtį. – Bėk ir nesijaudink dėl to Žeromo. Patikėk mano patirtimi. Nuo to laiko, kai su dukromis susitinku savo malonumui, o ne dėl to, kad reikia, mūsų susitikimai daug turiningesni.

– Ar tu rimtai?

– Dėl Dievo meilės, pasižiūrėk į tuos tėvelius, kurie visada ir visur būna su savo vaikais, į tėvelius, kurie visada ir visur dalyvauja, paklausyk jų kalbų! Šiame paplūdimyje, restoranuose, gatvėse, parduotuvėse, namuose, paklausyk, kaip jie kalba su savo vaikais. Tai priklauso nuo jų išsilavinimo: „Palikit mus ramybėje!" – „Atstokit nuo mūsų!" – „Nešdinkitės iš čia!" – „Užsičiaupkit!" – „Ar pagaliau nutilsit!" – „Kad jūsų čia nematyčiau!" – „Kad jūsų daugiau negirdėčiau!" – „Eikit žaist kur nors kitur!" Jie nenori matyti savo vaikų. Sakyčiau, tai gana savotiškas būdas būti su vaikais! Man labiau patinka mano variantas. Verčiau nedaug, bet gerai.

– Labai bijau, kad Žeromas negalėtų su tuo susitaikyti. Jis be galo jautrus vaikas.

Kristina šypsodamasi gūžteli pečiais.

– Visi tėvai mano, kad jų vaikai jautrūs, – sako ji. – Net jeigu tie vaikai tikri storžieviai ar beširdės raganiūkštės, tėvai nenori to pripažinti. Jų manymu, brangūs jų mažyliai po šiurkščia išore droviai slepia neišmatuojamą jautrumą. O iš tiesų net patys švelniausi vaikai – didesni užsispyrėliai ir daug ištvermingesni nei atrodo. Šiaip ar taip, didesni užsispyrėliai ir ištvermingesni nei mes. Įrodymas: našlaičiai visada sugeba išsisukti iš padėties. Vaiko netekę tėvai – retai. Prisimink Vavą ir visus kitus! Atleisk, bet tavo sūnus nėra išimtis. Jis puikiausiai išsiverstų ir be tavęs.

– Galbūt, bet nesu tikra, kad aš pati išsiversiu be jo.

– O, gali nusiraminti, turėdama mylimą vyrą ir mėgstamą darbą, tikrai apsieisi be vaiko. Jeigu atvirai, ar jo tau

dabar trūksta? Ar be jo jauti nors dešimtadalį to nuobodulio, kurį su juo jautei Liunjere?

– Ne, – apgailestaudama pripažįsta Agnesė.

– Nesigėdyk! Ir aš tokia kaip tu. Beveik visos moterys aplink mus tokios kaip mes, bet jos verčiau duos nupjauti liežuvį, nei tai pripažins. Visų pirma todėl, kad nukeldamos šventąją motinystę nuo pjedestalo jos bijo užsitraukti visuotinę gėdą. Antra, o tai dar svarbiau ir už tai aš ant jų pykstu, jos trokšta atsirevanšuoti.

– Kaip suprasti?

– Ogi taip, kad aš įtariu, jog mūsų likimo draugės sąmoningai ar ne visai, bet lyg susitarusios nekalba apie motinystę, kad ir jų dukros darytų tas pačias klaidas, kentėtų tas pačias kančias, išgyventų tą patį nerimą, kokį teko išgyventi joms. Vargo jos. Vargs ir jų dukros. Taip darydamos jos elgiasi kaip kai kurių Pietų Afrikos genčių moterys, kurioms būdavo daroma ta siaubinga klitorio šalinimo operacija ir kurios sukilo, kai vienas prancūzų konsulas ryžosi panaikinti šį barbarišką paprotį. Jos būdavo luošinamos, kankinamos. Jos reikalavo, kad žalojamos būtų ir jų dukros. Iš dalies taip yra ir dabar, visais laikais motinas įkvepia tas pats jausmas. Nėra nė vienos mamos, kuri kada nors nebūtų pasakiusi ją nuvylusiam, įžeidusiam ar varginusiam vaikui: „Kada nors vėliau tu suprasi, kaip mane skaudini... po kiek laiko, kai pats turėsi vaikų". Taip jos keršija, guodžiasi. Tai padeda joms neprarasti kantrybės... Suprasi vėliau! Kaip būtų pagirtina ir nesavanaudiška užgniaužti pyktį ir pasakyti: „Vaikas gali taip įskaudinti, kaip

niekas kitas pasaulyje. Nenorėčiau, kad tau tektų išgyventi tas pačias kančias ir tuos pačius vargus, kokius teko išgyventi man. Niekada neturėk vaikų. Patariu tau kaip draugė. Jei pasielgsi savaip, atmink, kad aš tave bent jau įspėjau". – Bet motinos niekada taip nesako. Tau taip nesakė tavo mama, man taip nesakė manoji. Jos nutarė verčiau, kaip ir visos kitos, skleisti tokias nesąmones, kaip antai: „normali moteris negali gyventi be vaikų", „moteris realizuoti save gali tik motinyste". Nieko sau dovanėlės: jei būtumėm buvusios nevaisingos, visą gyvenimą mus būtų persekiojus vienintelė mintis, kad mes – nevisavertės moterys. Arba jeigu būtumėm apsisprendusios visai negimdyti, būtumėm iki gyvos galvos įsivariusios nuostabų kaltės kompleksą. Ačiū Dievui (tam tikra prasme), mes apsigavom! Patekom į tas pinkles! Nereikia mums dėl nieko nei graužtis, nei kompleksuoti. Tačiau manau, jog neprivalom prisiimti visos atsakomybės už klaidos, dėl kurios ne mes vienos kaltos, pasekmes.

– Privalom! Privalom prisiimti visą atsakomybę. Aš norėjau Žeromo.

– Lygiai taip, kaip ir aš norėjau Virginijos. Dėl to, kad mums susuko galvas. Dabar, kai puikiausiai suvokiam reikalo esmę, mes vaikų nebenorėtumėm.

– Negalėčiau garantuoti. Instinktas gimdyti kartais gali būti stipresnis už sveiką protą.

– Kad jau šitaip, labai tavęs prašau, jeigu kada nors tau dar iškils tokių pagundų, pagalvok apie Liunjerą, brangute.

– Bet aš... jau apie jį pagalvojau!

– Tada, kad dar patikimiau apsidraustum, pagalvok ir apie mane. Pagalvok, kad per savo dukras aš vos neprasilenkiau su gyvenimu. Ne Žiuljeną turiu galvoj. Turiu galvoj darbą. Jeigu tikrai būčiau sąžiningai ėjusi motinos pareigas, niekada nebūčiau parašiusi knygos, niekada nebūčiau pajutusi kūrybos džiaugsmo, o jis, patikėk manimi, aplanko daug dažniau ir išlieka daug ilgiau nei džiaugsmas gimdant ir auginant vaikus. Man niekada nebūtų tekę jaustis taip puikiai, kaip jaučiuosi dabar, kai šį tą sau įrodžiau. Darbas man gyvybiškai svarbus, reikalaujantis daug jėgų, būtinas poreikis, kaip galbūt kitiems, aš to neneigiu, poreikis auginti vaikus. Man save realizuoti pavyko kaip tiktai be vaikų. Man vis atrodo, tik nepamanyk, jog bandau čia tave atversti savan „tikėjiman", – atrodo, kad tu tokia kaip aš ir kad tu taip pat labai norėtum drąsiai peršokti tą prietarų barjerą.

Šie Kristinos žodžiai, kaip ir pirma Stefanijos, Agnesės galutinai neįtikina, bet mintis sudrumsčia. Vis dėlto ją labiau nustebino ne tai, ką ji išgirdo, o ką išvydo Kristinos veide. Kristina atrodė be galo laiminga, kad netrukus pasirodys jos knyga, kad ji pati kupina naujų sumanymų, kad gali nevaržoma daryti ir galvoti ką nori. Ji atrodė tokia savimi pasitikinti, tokia jauna. Ji buvo prigesusi... o dabar, niekas neužginčys, ji tiesiog švyti. Ji pražydo... kaip kartais pražysta gimdyvė šalia savo naujagimio. Kristina taip pat pagimdė. Savo seną svajonę. O jeigu Agnesė pagimdytų savo svajonę?

Rugpjūčio 23 dieną Vincentas su Agnese vakarieniauja pas Stefaniją ir jai smulkiai papasakoja apie savo kelionę į Dovilį. Kaip ir reikėjo tikėtis, Stefanija iš karto perima Kristinos neštą fakelą ir jo liepsną įpučia dar smarkiau, mat vakar iš vienos savo dukters – teksasietės – gavo atviruką. Stebuklas! Kalėdos pačiame rugpjūčio vidury? Ne! Brangioji dukrelė jai parašė tik dėl to, kad praneštų, jog per neįtikėtiną atsitiktinumą ji suradusi tėvą, kad jis – maloniausias vyras pasauly ir kad ji tikintis, jog jis netrukus apsigyvensiąs netoli jos!

– Nuostabu, ar ne? – sušunka Stefanija. – Neriesi iš kailio augindamas vaikus, o jie susižavėję puola į glėbį tokiam niekšui, kuris dėl vaikų nė piršto nepajudino!

Išvada peršasi pati: nereikia nertis iš kailio. Agnesė, iš esmės pritardama, norėtų vis dėlto palikti vietos išlygai, jog kai žmogus, kaip kad ji, turi pareigos jausmą, „nesinėrimas iš kailio" galįs sukelti tiek pat keblumų ir tiek pat kančių, kaip ir nėrimasis iš kailio, ir kad Stefanijos atvejis, kaip ir kai kurie kiti, tesąs tik išimtis. Bet Stefaniją pagavo didžiulė pykčio banga, ir ji nepalieka laiko Agnesei. Jos pačios gyvenimą sugadinusios dvynukės, Loretės gyvenimą – sūnus, Vincento gyvenimą nuodijanti duktė. Jau gana, Stefanija daugiau neleisianti, kad „mažytės kojytės" tryptų šeimyninę laimę. Savo ginamos tiesos padrąsinta Stefanija ima svaidyti į Agnesę argumentus, ir jų skeveldros Agnesės abejones daužo į šipulius.

Taip, tikrai, – pagalvoja ji, – Žeromas kada nors ją paliks. Taip, tikrai, pasitelkusi savo silpnumą kaip ginklą,

pasitelkusi visas kitas įmanomas priemones, ji sulaikys Žeromą... dar keletą metų. Paskui jam jos bereikės kaskart vis mažiau. Pilnas liūdesio „tu vėl išeini?" taps pilnu vilties „tu išeini tik tam kartui?" Tikrai, galiausiai jis ims norėti, kad mamos šalia nebebūtų, kaip kad norėjo, jog ji vis būtų... Kad galėtų nevaržomas kalbėtis telefonu, kad galėtų išeiti su draugais, kad galėtų pasikviesti į svečius savo draugę... Tikrai, vieną gražią dieną jis tiesiog nutrauks visus ryšius, kaip ir ji pati juos nutraukė; kaip Stefanija, kaip Vincentas, kaip Loretė, kaip visi šios žemės vaikai, išskyrus keletą išimčių, pavienių atvejų, galima sakyti, nenormalių vaikų. Jis grįš... galbūt... geriausiu atveju, kaip sugrįžta ir ji, jausdama pareigą tėvams. Arba kaip kiti, baimindamiesi, o ką žmonės pasakys, arba, dar blogiau, ir savanaudiškais sumetimais. Šiaip ar taip, ne iš didelės meilės. Jis grįš jos pasveikinti su gimimo diena, su Kalėdomis, grįš per Žolinę arba prireikus jai palikti savo vaikus... nešvarius drabužius... bet tik ne savo paslaptis. Tikrai, jei už kiekvieną darbą privalo būti atitinkamai apmokėta, – tėvai turėtų gauti patį didžiausią atlygį. Bet taip nėra. Vaikai niekada nemoka. Arba moka ne taip, kaip reikia. Arba moka per vėlai. Tikrai, juk yra daug daugiau apleistų tėvų nei paliktų vaikų, senelių namai perpildyti. Tikrai, verčiau nelaukti nieko, negu žmogaus, kuris neateis. Taip, visa tai tiesa... bet vis dėlto kaip sunku priversti iš anksto mokėti penkiametį angelėlį už paauglio ir suaugusio žmogaus, koks jisai bus, nedėkingumą.

Rugpjūčio 25-ąją parduotuvėje Agnesę aplanko Fransua Venzo. Jis anksčiau laiko grįžęs iš Peros Gireko, kur su sūnumi atostogaujanti Loransa. Jos Patrikas, tai visiškas nebylys, tai įtūžęs, nuolatos priešiškai nusiteikęs, išsekinęs jo kantrybę ir gerus norus. Loransa puolus į neviltį, o Fransua tiesiog siutiną ir šitas tironiškas vaikas, ir pati Loransa, besileidžianti jo šantažuojama, paklūstanti jo valiai, užuot kartais pareiškusi jam savąją, ir dar dėl juokingų dalykų kaltinanti save.

– Man atrodo, – sako jis, – kad tokia jauna ir tokia patraukli moteris kaip Loransa turi vis dėlto teisę laimingai gyventi su vyriškiu, o ne dėl pernelyg aikštingo vaikiščio užsidaryti kaip vienuolei. Tai nenormalu. Na, Agnese, ar aš ne teisus?

Teisus! Trisdešimt trejų metų moteriai, tokiai kaip Agnesė ar Loransa, nenormalu atsisakyti meilės. Fransua teisus. Kristina ir Stefanija taip pat. O Vavos ir Marianos patirtis įrodė, kad jos, viską aukodamos vaikams, klydo. Agnesė beveik apsisprendė nesekti jų pavyzdžiu. Žinoma, ji stengsis iš paskutiniųjų, kad Žeromas liktų su ja! Tačiau jeigu jai nepasiseks... ką gi!..

Naktį iš rugpjūčio 26-osios į 27-ąją bute Maijo bulvare suskamba telefonas. Per miegus Vincentas pakelia ragelį.

– Alio? Marieli? – sako jam nepažįstamas balsas.

– Taip, – atsako Vincentas.

– Skambina Seržas Liuka. Nereikia žadinti Agnesės, jeigu ji kartais miega. Jūs tik priminkite jai, kad apsispręsti liko trys dienos.

Vadinasi, Seržas buvo kažką nusamdęs juos sekti. Niekada Agnesė net nebūtų pamaniusi jį galint imtis tokių priemonių. Ji manė, kad po dešimties bendro gyvenimo metų, iš kurių penkeri buvo tikros meilės, o kiti penkeri – lipšnios draugystės metai, buvo galima tikėtis bent kiek daugiau galantiškumo. Ir Agnesė staiga apsisprendžia: ji skirsis.

Rugpjūčio 30-osios rytą nerūpestingai apsirengusi Kety įeina į Neuji duonos parduotuvę, kur Agnesė kaip tik perka raguolius sekmadienio pusryčiams su Vincentu. Tai ne atsitiktinumas. Jos butas Kovero kaimynystėje, iš terasos Kety pamačius Agnesę ir atėjus paskui ją pasikalbėti. Jau du kartus ji norėjus ją užkalbinti, bet abu kartus Frederikas, o ji šiuo metu gyvenanti su juo, – jai sutrukdęs. Tai jis Seržui telefonu pranešęs, kur slepiasi Vincentas ir Agnesė.

Agnesė su Kety išeina iš parduotuvės ir susikibusios už parankių lėtai pasuka Maijo bulvaro link.

– Seržas į Paryžių grįžo anksčiau, nei buvo numatęs? – paklausia Agnesė.

– Ne, jis parvažiuos tik rytoj. Mes neseniai grįžom iš Pietų, ten su juo savaitę atostogavom. Taip aš daug ką sužinojau. Ir manau, jog bus geriau, jei ir jūs viską žinosit.

Taip mano ir Agnesė, jai kyla šimtai klausimų dėl keisto Seržo elgesio. Po truputėlį Kety jai pateikia visus atsakymus. Nuo Kalėdų Seržas yra naujausias Širlėjos meilužis. Nors tai turėjo būti tik paprasčiausias nuotykis, viskas išaugo į rimtą romaną, svarbų jiems abiem ir ypač Širlėjai,

ši nutarė su Seržu pradėti gyvenimą iš naujo. Seržas, be galo laimingas, kai šalia jo ir pervargusi Agnesė, suteikianti jam neribotą laisvę, ir jį atsidavusiai mylinti Širlėja, visiškai nenorėjo atsisakyti tokio privilegijuoto gyvenimo ir atsisakė skirtis gudriai teigdamas, jog neturįs teisės „taip" pasielgti su tokio nepriekaištingo elgesio moterim kaip Agnesė. Bet štai Širlėja tą garsųjį savaitgalį sodyboje kaime atsitiktinai sužino, jog Agnesė nesanti tokio jau nepriekaištingo elgesio. Taip staiga Seržo pretekstas nebeteko prasmės, ir jis buvo priverstas sutikti skirtis, nors vis dar manė, jog tam jokios būtinybės nesama. Tada jis rado kitą pretekstą. Seržas vietoj Agnesės ėmė dangstytis Žeromu. Po skyrybų vaikas beveik garantuotai būtų paliktas žmonai, o Seržas negalėjo net pakęsti minties, kad iš jo būsiąs atimtas sūnus. Širlėja nenusiminė ir ėmė daryti viską, kad tik antras Seržo pretekstas netektų prasmės kaip ir pirmasis. Ji, privataus detektyvo padedama, prisirenka apie Agnesę ir jos meilužį nepaneigiamų įrodymų, tarp kitų, be kita ko, našlės Bilu pasakojimai, faktas, kad Vincentas lankęsis Liunjere, ir du laiškai, kuriuos Širlėja pavogė iš Agnesės kambario, kai ši hole kalbėjo telefonu. Turėdama šį vertingą dokumentą ji Seržą nusitempė pas advokatą Vano, mat apie puikią jo reputaciją teisme ginant vyrus ji jau buvo girdėjusi. Advokatas buvo kategoriškas: vaikas būsiąs paliktas Seržui, nes Širlėja (savo vyrą jau palikus) esanti pasiruošusi jį auginti kartu su abiem savo berniukais ir ją mažylis labai mylįs, tad jokių didesnių sunkumų nebūsią. Kaip tik tuo metu sutrikusiam Seržui iškilo dilema: kaip

dabar išsaugoti lepų savo gyvenimėlį, taip puikiai buvusį paskirstytą abiem moterim? Kaip neprarasti laisvės, kuri dabar Agnesės rankose, ir kaip neprarasti Širlėjos, kurią jis vis dėlto labai brangina?

Seržas, Frederiko patartas, nusprendė tiksliai laikytis advokato Vano instrukcijų, būtent: vengti pokalbių su Agnese, kol teismas atostogauja, kad ji negalėtų pirmoji paduoti skyrybų prašymo, su Žeromu ir Imberų šeima elgtis kuo pavyzdingiau, nes tokie liudijimai efektyviai pasitarnautų teisme. Taip jis Širlėjai įrodė esąs geranoriškas ir Agnesę aplenkė.

Frederikas neabejojo, kad Agnesė, apimta panikos, jog gali netekti Žeromo, greitai atsisakys skirtis. Jei taip nutiks, Seržui daugiau nieko neliks, kaip tik surasti naują pretekstą, kuris apmalšintų Širlėjos nekantrumą, gal tai galėtų būti Agnesės depresija... arba psichologiniai Žeromo sutrikimai... Turint žmoną ir vaiką, visada galima išsisukti ir rasti užnugarį... Kad tik iš to būtų naudos!

– O jeigu aš neatsisakysiu skirtis? – paklausia Agnesė.

– Laimės Širlėja.

– O kam liktų Žeromas?

Agnesė staiga pasirodo tokia be nuovokos, jog Kety panūsta ją raminti. Dar niekas nėra aišku... Advokatas gali ir apsirikti... Ji tikriausiai įstengtų apsiginti...

Agnesė daugiau nenori nieko girdėti. Tegali nutikti tik viena. Žeromas gali likti su Širlėja. Ji įsidėmėjo tik tai. Jai prieš akis iškyla Širlėjų sodas, kur jos sūnus rankyte liečia rudus airės gaktiplaukius; Liunjero pensiono holas, kur

Žeromo rankytė apsivijusi Širlėjos kaklą, žvilgsnis, kuriuo jis žiūri į ją laiptinėje.

Ne! To negalima leisti! Šis pasipriešinimas išsiveržia iš giliausios Agnesės esybės. Tai vidinis pasipriešinimas. Agnesės įsčias persmelkia baisus skausmas. Niekas jų vaisiaus neatims. Įsčių pavydas nurungia pavydinčią širdį.

Atleisk, Vincentai!.. Atleisk, meile mano!.. Neverta tau visko aiškinti. Tu visko nesuprasi: tu vyras!

Ir Žeromas bus vyras.

Ir jis nesupras.

Bet...

Ką padarysi!

EPILOGAS

Dabar tradicinis lapkričio sekmadienis. Medžiai meta lapus, pučia vėjas, lyja. Kaip pasisekė Agnesei! Jai nereikės eiti į Zoologijos sodą. Be to, Žeromas truputį sloguoja. Bet nieko rimta. Nedidelis gerklų uždegimas, bronchitu nevirs. Trys kasmečiai gydymo kursai sanatorijoje buvo veiksmingi: Žeromas visiškai nebekosi. Jam neseniai suėjo aštuoneri. Mažas mašinėles jis iškeitė į konstruktorius ir laivų maketus. Šiuo metu savo kambaryje jis konstruoja povandeninį laivą.

Savo kambario lovoje išsitiesęs Seržas skaito savaitės žurnalus, kaip foną užsidėjęs popmuzikos plokštelę.

Gretimame savo darbo kambaryje dirba Agnesė. Nes dabar ji turi savo darbo kambarį, čia ji, būdama toli nuo parduotuvės triukšmo, stengiasi patenkinti kasdien vis daugėjančius jos klientų užsakymus... ir čia viena ji miega.

Jie persikraustė, bet liko gyventi tame pačiame jos nekenčiamame daugiaaukštyje. Tik dabar jie gyvena aukštu

žemiau. Turi kambariu daugiau. Ji turi savo kambarį. Didelį ir šviesų. Tai vienintelis privalumas, kurį ji išpešė iš jos šeimą bei jos gyvenimą sukrėtusios krizės. Tose statybose, kurių darbams ji vadovauja, ji dažnai susitinka su Vincentu. Jis nenorėjo, kad ji ieškotų kitos dažymo įmonės. Kartais jis su ja papietauja kavinukėje netoli parduotuvės. „Turėjau reikalų šiame kvartale“, – pasako jis, lyg jam reikėtų pasiteisinti. Jie kalba apie Agnesės darbą. Apie jos sėkmę. Apie jos įgytą pasitikėjimą savimi. Apie buvusius jos būgštavimus. Apie tą dieną, kai... Bet vos tik įsiterpia praeitis, jie sustoja. Jiems trūksta jėgų grįžti prie prisiminimų. Tad jie kalba apie kitus. Apie Stefaniją ir apie Loretę, kad jų reikalai pertvarkytame salone klostosi kuo puikiausiai... Apie Kristiną, kad ji antruoju savo romanu patvirtino fantastišką pirmojo pasisekimą ir kad pagal jį Žiuljenas sausį pastatys pjesę... Apie Loransą, kad jos septyniolikmetis sūnus, rodos, labiau linksta į skudurus ir į vaikinų kompaniją, o ne į boksą ar merginas, ir kad jis, suprantama, vis dar gyvena su mama. Apie Marianą, kad ji vėl gyvena be jokių rūpesčių: abi jos vyresnėlės ištekėjo, abu jos viduriniai – pensione, o mažylė kol kas Tukė, pas ponią ir poną Imberus. Jos vyras mirė nuo infarkto. Ji pati, kaip nepataisoma motina, dirba vaikų lopšelyje.

Vincentas ir Agnesė kartais – bet labai retai – kalba ir apie Patriciją, jai neseniai gimė broliukas, ir jinai jį dievina... Jie niekada nekalba apie save. Jie dar myli vienas kitą, bet kadangi jie to vienas kitam nesako, jie mano esą tiesiog draugai. Veikiau... jie nuduoda taip maną.

Agnesė pakelia nosį nuo savo braižymo stalo. Koridoriuje ji išgirdo velkantį kojas Žeromą. Ji tyliai praveria savo kambario duris ir pamato, kaip sūnus, pasikišęs po pažastim povandeninio laivo maketą, įeina į tėvo kambarį. Jam nepavyksta įstatyti periskopo. Jis prašo pagalbos: jam vienam neišeina.

„Eik pas mamą, – sako Seržas, – tėtis neturi laiko!"

Paryžius, 1976 m. sausio 17 d.

Dorin, Françoise

Do–292 Eik pas mamą, tėtis neturi laiko! : romanas / Françoise Dorin; iš prancūzų kalbos vertė Irmina Kovalčikienė. – Vilnius: Alma littera, 2003. – 280 p.

ISBN 9955–08–305–0

Su prancūzų rašytoja F. Dorin pateksime į patį šių laikų komedijos – dažnai virstančios drama – sūkurį. Šeima, vaikai, svetimos moterys, kiti vyrai, meilės intrigos, svajonės, kasdienybė, kūrybinės ambicijos. Linksmai ir žaismingai pasakojama istorija, tokia panaši į mūsų ar mūsų pažįstamų.

UDK 840–3

Françoise Dorin

Eik pas mamą, tėtis neturi laiko!

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Irmina Kovalčikienė*

Redaktorius *Vladas Braziūnas*
Korektorė *Dalia Bliumienė*
Dailininkas *Gedas Čiuželis*
Viršelyje panaudota *Monikos Vilčinskienės* nuotrauka
Kompiuteriu maketavo *Ligita Plešanova*

SL 412 Užsakymas 3.454
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 2005 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almali.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

– Eik pas mamą, tėtis neturi laiko! – sušunka tėvas vaikui. Užsiėmusi mama vos tramdosi nepasakiusi: „Eik pas tėtį, mama neturi laiko!“

Štai moteris, vyras ir jų vaikas. Ir dar vienas vyras, ir jo vaikas. Ir kiti vyrai ir moterys, ir dar jų vaikai.

Vaikai! Visur tie vaikai! Visada tie vaikai!

O kaip tada moterys? O kaip tada vyrai?

Su prancūzų rašytoja Françoise Dorin mes pateksime į patį šių laikų komedijos – dažnai virstančios drama – sūkurį.

Kasdieniai žodžiai, poelgiai, gestai nenumaldomai virsta rutina. Džiaugsmo neteikiantis darbas, įgrisę namų rūpesčiai. Vyras, užsiėmęs savimi, savo puotų draugais, savo darbu, nerandantis laiko nei jai, nei sūnui. Kasdienybė pasiglemžia ir romano heroję, jos svajones ir kūrybines ambicijas. Bet pasirodo jis…

Skaitytojas ne tik skaitys romaną – svetimą istoriją, bet tarsi susitapatins su ja ir jos herojais. Atpažins save ar savo santykius su kitais žmonėmis. Santykius, kurie tik atrodo paprasti.

F. Dorin romane nieko neapibendrina, primygtinai neaiškina ir nekomentuoja, nesmerkia ir neteigia, ji tik pasakoja istoriją – tikrą ir panašią į mūsų ar mūsų pažįstamų.

ISBN 9955-08-305-0

